

קובץ גליונות

פרשת במדבר

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מצורף:

בטאון רמת אלכון

מסעדת "בטאון רמת אלכון" היא מסעדה מודרנית, ממוקמת במרכז הרמת, המציעה אוכל משובח, סביבה נעימה ומוזיקה חיה. המסעדה פתוחה כל ימי השבוע, מ-11:00 עד 01:00.

17718180@gmail.com | 052-5111111

רובה דמה

המסעדה היא מודרנית, ממוקמת במרכז הרמת, המציעה אוכל משובח, סביבה נעימה ומוזיקה חיה. המסעדה פתוחה כל ימי השבוע, מ-11:00 עד 01:00.

17718180@gmail.com | 052-5111111

המאגורים (ב)

המסעדה היא מודרנית, ממוקמת במרכז הרמת, המציעה אוכל משובח, סביבה נעימה ומוזיקה חיה. המסעדה פתוחה כל ימי השבוע, מ-11:00 עד 01:00.

17718180@gmail.com | 052-5111111

אנא שוחם

המסעדה היא מודרנית, ממוקמת במרכז הרמת, המציעה אוכל משובח, סביבה נעימה ומוזיקה חיה. המסעדה פתוחה כל ימי השבוע, מ-11:00 עד 01:00.

17718180@gmail.com | 052-5111111

המאגורים (ב)

המסעדה היא מודרנית, ממוקמת במרכז הרמת, המציעה אוכל משובח, סביבה נעימה ומוזיקה חיה. המסעדה פתוחה כל ימי השבוע, מ-11:00 עד 01:00.

17718180@gmail.com | 052-5111111

[illegible][illegible][illegible]

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בכני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:01	8:19	8:54
בני ברק	7:17	8:21	8:51
קרית ספר	7:11	8:19	8:53
בית שמש	7:01	8:19	8:53
אופקים	7:09	8:19	8:52
חיפה	7:12	8:23	8:54
ליקוואוד	8:04	9:34	10:07

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת
להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

משפחת קאפ - אלעד

לארוסי הבן

משפחת קרביץ - בני ברק

להכנס הבנים לעול תורה ומצוות

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• ה סיון נשא	• ב אב מסעי
• יב סיון בהעלתך	• ט אב דברים
• יט סיון שלח	• ז אלול שופטים
• כו סיון קרח	• יד אלול כי תצא
• ג תמוז חקת	• כא אלול כי תבא
• י תמוז בלק	• כח אלול נצבים ר"ה
• יז תמוז פינחס	• ו תשרי וילך יו"כ
• כד תמוז מטות	• חג הסוכות

הודעה ובקשה!

ב"ה מדי שבוע מחולקים בבתי החולים ברחבי הארץ
"קובץ גליונות" עבור החולים והסועדים אותם.

חלוקה זו מתבצעת ע"י תרומות מנדיבי לב, ולצערנו
הביקוש הולך וגדל מדי שבוע לחלוקות נוספות.

זכות גדולה להיות שותף בחלוקה זו ע"י תרומה חד
פעמית או קבועה, ניתן להקדיש חלוקות לע"נ וכד'.

לתרומות: 053-3145900

בברכת "והסירותי מחלה מקרבך"
מערכת "קובץ גליונות"

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף
ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדירים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדירים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

"להגדיל תורה ולהאדירה"

התרגשות רבה בעיד התורה בני ברק
לרגל הכניסה בחג השבועות הבעל"ט
לבית מדרשו של מודנו המרא דאתרא

הגאון ר' שבה צבי רוזנבלט שליט"א
קהילת שומרי שבת

להקמת אוצר הספרים
דרושים תורמים לספרים ארונות וסטנדרים

המעוניינים להנצחה
• לע"נ • ישועה • רפואה • הצלחה ברו"ג

ניתן להתקשר 053.414.0058

כל גדולי הדור שליט"א במכתב היסטורי לתורמי ועד הרבנים: **"אנחנו נתפלל תפילת השל"ה על הילדים שלכם"**

בס"ד

ער"ח סיון תשפ"ב

בהגיע ערב ראש חודש סיון אשר קבע השל"ה הקדוש לעת רצון להתפלל לזכות לזרע כשר עד עולם וכל צרכיהם וזיווגם, ועוד כתב שלפני התפילה יתנו צדקה לעניים הגונים.

נכון שכל אחד יפריש סכום הגון לצדקה ההגונה ועד הרבנים לענייני צדקה בארה"ק להצלת ח"י אלפי ילדים של משפחות עמלי תורה מתוך הדחק, חולים ואלמנות ושאר מצוקות קשים, ובזכות זה הקב"ה ישמע שוועתינו ויקבל ברחמים את תפילתנו.

גם אנחנו נעתיר בל"נ ביום המסוגל ער"ח סיון הבעל"ט את תפילת השל"ה על כל התורמים לוועד הרבנים שיזכו שיקויים תפילת השל"ה בהם בבניהם ובבנותיהם וכל יוצ"ח.

שה' יטע בליבם חשקות והתמדת התורה ביראת שמים, ויגדלו לגדולי תורה והוראה, וינצלו מפגעי הטכנולוגיה וחברים רעים, ויזכו ההורים לגדלם לתורה ולחופה בשמחה בלי שום עגמת נפש ברו"ג ולא ידעו שום צער ומכאוב כל ימיהם, ויהיה להם ולכל יוצ"ח פרנסה בריווח ובנקל ושידוכם הגונים וכל מה שנצרך להם מתוך בריאות ונחת.

כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מביאלא שליט"א	מרן הגאון רבי ברוך מרדכי אורחי שליט"א	מרן אדמו"ר מוויניץ שליט"א	כ"ק מרן האדמו"ר מבעלזא שליט"א	רשכבה"ג מרן ראש הישיבה רבינו הגדול רבי גרשון אדלשטיין שליט"א
מרן הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מבאבא שליט"א	מרן הגאון רבי דוד כהן שליט"א	מרן הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א	מרן הגאון רבי ברוך זינגר שליט"א
מרן הגאון רבי יעקב הלל שליט"א	מרן הגאון רבי עזריאל איירבאך שליט"א	מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מסערט וויניץ שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מערלוי שליט"א	מרן הגאון רבי יצחק וילברשטיין שליט"א
כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מפניסק קרלין שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מנדבורנה שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מאלכסנדר שליט"א	מרן הגאון רבי שמעון בעדני שליט"א
מרן הגאון רבי משה צדקה שליט"א	מרן הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א	מרן הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מסאריגורא שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר ממודוץ שליט"א	כ"ק מרן אדמו"ר מזוועהיל שליט"א
מרן הגאון רבי מנחם מנדל פוקס שליט"א	מרן הגאון רבי משה אלישיב שליט"א	מרן הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א	מרן הגאון רבי נפתלי נוסבום שליט"א	מרן הגאון רבי מרדכי מינצברג שליט"א	מרן הגאון רבי בנימין פינקל שליט"א

**מוקד מיוחד של "ועד הרבנים" בקבר השל"ה טבריה
 ניתן להעביר שמות עד יום שני ער"ח סיון בשעה 15:00 אחה"צ**

1-800-22-36-36

**ועד הרבנים
 לענייני צדקה בארה"ק**

ניתן לתרום לוועד הרבנים גם בכל עמדות "נדרים פלוס / קהילות"

גיליון מס' 474 פרשת במדבר
תשפ"ב שנה עשירית

לעילוי נשמת
מרן רבינו
שמריהו יוסף חיים
בן מרן רבי יעקב ישראל זצוק"ל

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

היום

ליל שבק ויקרא החודש תשע"ח

מקור שי"ח כבוד ה' הסתר דבר

להתפלל

מתוך ספרו של רבינו
"אורחות יושר"

ד. המאחר ברצון
להתפלה וכן היוצא
באמצע לעתיד לבא
יגרשוהו מביהמ"ק
באמצע התפלה
ובסופה כמ"ש בס"ח
סי' תשע"ט. ובירו'
ברכות רפ"ה כל
שארין נכנס לביהמ"ק
בעוה"ז אין נכנס
בעוה"ב וכנ"ל.

דעת נוטה

הספר הרשמי
הראשון היר"ל לאחר
פטירת רבינו זצוק"ל
"דעת נוטה" על כל
חומש במדבר, מעל
700 עמ' מלאים
ממיטב השות"ם
שענה רבינו
לשואלים לפי סדר
הפרשיות הביאו
ברכה לביתכם יו"ל
ע"י מכון "דעת נוטה"
בראשות בנו הגר"ש
שליט"א שזכו לעינא
פקיחא מרבינו
זצוק"ל שענה ובירר
להם את כל
שאלותיהם.

מחיר: בסך 45 ₪ בלבד
ניתן להזמין ע"י
מערכת "קובץ גליונות"
במס': 053-3145900
k.gilyonot@gmail.com
(משלוח חינם ברחבי הארץ
בכפוף למוקדי ההפצה)

שמעתי מרבינו זצ"ל הערה והארה גדולה, דהנה רבים טועים
וחושבים שאין לפשוט הבגדים בחדרי הבית ויש לילך לחדר
הרחצה, כביכול שם זה יותר צניעות לעשות כן, ואמר רבינו
שאינו כן והוא טעות, דמעיקר הדין אם מגלה גופו לצורך אין בזה
חסרון צניעות, ויכול לפשוט בגדיו אף בחדרו וא"צ לילך
לאמבטי', אלא שבגמ' שבת (ק"ח ב') אמר ר' יוסי מימי לא ראו
קורות ביתי אמרי חלוקי, ושמעינן שהוא מידה טובה לנהוג בה,
שאם היה זה מדינא לא היה ר' יוסי משתבח בזה, אמנם השו"ע
(סי' ב' ס"א) העתיק הנהגה זו וכתב שלא יגלה גופו אף כשלוש
בגדיו, ולפ"ז הרוצה לקיים מידה זו ע"י שהולך לחדר האמבטיה
ופושט שם בגדיו לא הרויח כלום. [אמנם צריך לדעת שיש
להזהר שלא לגלות גופו כנגד כתבי הקדש כמבואר במ"ב (סי'
מ"ה סק"ה) ובדעת נוטה מזהו סי' קצ"ד, וע"ש בסימנים שקודם
לכן].

וכ"כ רבינו ז"ל בדעת נוטה (השכמת הבוקר סי' ק"ו) על השאלה,
האם שרי למי שקשה עליו לפשוט הבגדים תחת השמיכה,
לפשוט ולהלביש עצמו בביהמ"ס או בחדר האמבטיה והשיב
רבינו: **אם אין צריך לילך שם בלא"ה לא מהני**. וביאר רבינו שם
טעמו דמה שמוותר להפשיט עצמו בבית המרחץ בשעת רחיצה
אינו מצד המקום שהמקום מותר בגילוי הגוף, אלא רק משום
שצריך הוא לכך, וכל דהוי לצורך מותר גם בבית היכא דצריך הוא
לזה כגון שמחליף בגדיו באמצע היום, ואין עדיפות לעשות כן
באמבטיה, ורק כשהולך לישון או בקומו שיכול לכסות עצמו
בשמיכה אז יש ענין לא לגלות את גופו אע"פ שצריך הוא
להתפשט, וכמ"ש השו"ע בסי' ב' ס"א ובסי' רל"ט ס"ב. ובס' דולה
ומשקה (עמ' 6) שאלה יש שהתירו להתלבש בחדר אמבטיה בלי
להזהר לכסות את הגוף בשעת פשיטת הבגדים האם זהו דבר
נכון, תשובה: **לא מהני מיד**.

ואמנם רבינו זיע"א כשלעצמו היה מהדר בזה טובא שלא להסיר
הכיפה מראשו אפילו בשעת רחיצה שקורין טו"ש, ומטעם אחר
שהרי מבואר בגמ' פסחים (ק"ב ב') לא לעמוד בפני הנר ערום,
והביאו במ"ב סי' ער"ה סק"ז, וס"ל שחשמל דינו כנר, ולכן
כשטובל במקוה מנהגו שנשאר עם כיפה לראשו עד שנכנס למים,
ורק כשגופו בתוך המים מסיר הכיפה ומניחה על המעקה, וכ"כ
בס' אלא ד' אמות (פס"ז ס"ח) והוסיף שם עוד בענין הליכה בים
או בבית המרחץ בגילוי ראש, שדעת מרן זללה"ה היתה להקל
בזה כי הדרך ללכת כך במקום זה ומותר, אבל הוא עצמו מכסה
ראשו כל הזמן, עכ"ל.

דינים העולים: מצוות צניעות נוהגת בכל מקום ואין לגלות גופו
שלא לצורך ואף במקום הצורך לא יגלה גופו כנגד כתבי הקדש,
מידה טובה היא להתלבש תחת הסדין [ומידת הצדיקים שלא
לגלות כל גופו בפני החשמל].

מדור זה לע"נ הרבנית ברכה רבקה
ב"ר שלמה אריה רונברג ע"ה

סגולות חיים

סגולות ועובדות לזש"ק
מרבינו מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
מלווה במעל 100 תמונות מרבינו
נייר כרומו משוחזר בצבע מלא
225 עמודים בכריכה קשה
נתקבל סבסוד עבור ספר זה
במחיר בסך 10 ₪ בלבד

ניתן להזמין ע"י מערכת "קובץ גליונות"
במס': 053-3145900
k.gilyonot@gmail.com
(משלוח חינם ברחבי הארץ בכפוף
למוקדי ההפצה)

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת

על גדולי הדורות

חדש! עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת נשא תג השבועות - הגאון הגדול רבי זלמן רוטברג (ח' סיון)

פרשת שלח - הגאון הגדול רבי גדליה נדל (ט"ז סיון)

פרשת קרח הגאון הגדול רבי ראובן פיין (כ"ה סיון)

פרשת חוקת - מרן הגרמ"י לפקוביץ (כ"ז סיון)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון הגדול רבי ראובן יוסף גרשנוביץ זצוק"ל

**רבי ראובן יוסף משתתף
בשמחת נישואי בן רבינו
רבי יצחק שאול**

ביקור חולים

בערוב ימיו של רבי ראובן יוסף נחלה ל"ע והתייסר ביסורים קשים, בהיכלי התורה נישאו תפילות לשלומו, כשמקביל קראו גדולי הדור בראשם רבינו, הגרמ"י שטינמן, הגרמ"י לפקוביץ, והגר"ג, בקול קורא מיוחד, להעתיך בעדו לרפואתו השלימה במהרה. ובאחת הפעמים שרבינו היה בעיר 'נתיבות' כסנדק בברית מילה, נכנס לבקרו בביתו ואיחל לו רפואה שלימה (הר"י אפשטיין).

שני בחורים קדושים

עם הסתלקותו נערכה הלוייה גדולה שיצאה מעיר נתיבות בדרכה לבני ברק.

רבי יצחק שאול בן רבינו, נסע מבני ברק לנתיבות להלוויה, ברכב משותף בו נסע גם גיסו של הנפטר, הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, בנסיעה התעניין רבי יעקב לשמו, ומשמע, אמר לו, אספר לך עובדא: היה תקופה של קץ ביישיבה שהיה לוהט במיוחד, וכולם ישבו ולמדו בהתמדה, אך מחמת החום הנורא הרימו את שרווליהם הבגד כדי להקל במעט מן החום, ואמנם, שני בחורים היו שמחמת קדושה לא גילו את היד, והשרוול המשיך לכסות את כל היד. היה זה אביך רבינו זצ"ל, ורבי ראובן יוסף! (מפי רבי אליעזר הלוי ליברמן, ששמע מר"י ש).

רבינו מתכבד באמירת הברכות וקריאת שם לתינוק 'ראובן יוסף' על שמו של הצדיק מנתיבות, תקופה קצרה אחרי פטירתו. נראה עוד: אבי הבן רבי אליעזר ליברמן

עם כלות השלושים יום להסתלקותו של הגאון רבי צבי יהודה גרשנוביץ מראשי ישיבת 'ברכת אפרים' וראש ישיבת שכר שכיר בנתיבות, אנו מביאים כאן צוהר לקשר שהיה לרבינו זצ"ל עם אביו רבי ראובן יוסף. ואלה תולדות הצדיק המפורסם לתהילה רבי ראובן יוסף זצ"ל מנתיבות. נולד בתאריך ל' סיון תרע"ה בעיר לאפטיש, לאביו הגאון רבי אברהם יצחק, רב העיר ז'אבינקא, ובגיל עשר הלך ללמוד תורה מפי גדולי התורה שבימיו, ואחרי כן בעיר קוברין אצל רבי פסח פרוסקין, בקיץ תרצ"א למד תורה מפיו של רבי ברוך בער ליבוביץ ה'ברכת שמואל', ודבק בו מאוד, בשנת תרצ"ז עלה כנער לארץ ישראל והחל ללמוד תורה בפתח תקוה ביישיבת לומז'א ועד מהרה נתחבב על הבחורים בהיותו מלא יראת שמים ומדות נאצלות, נוסף על היותו עמל בתורה בכל כוחו, ולימים אף החל להרביץ שם תורה, ואח"כ במושב 'חמד', ובשנת תשל"ו נקרא ע"י הגר"י מאיר לכהן כראש ישיבת עזתה, בעיר נתיבות, בערוב ימיו התפרסם כבעל מופת גדול והמונים נושעו מברכותיו. נלב"ע ה' ניסן תשנ"ח.

עם הקהילות יעקב

סח רבינו: בשנותיו הראשונות של רבי ראובן יוסף בארץ ישראל, בשנים ת"ש - תש"א, היה מגיע לשוחח בקביעות מידי יום שישי עם אבא מרן הסטייפלר זצ"ל וכל שיחה התארכה כמה שעות, כשאבא נהנה מאוד מדבריו הישרים והבהירים ('ניצוצי אש' עמוד כ"ד).

בשנים שלאחר מכן כשנכנס רבינו ללמוד ביישיבת לומז'א בפתח תקוה הזדמן לו להכיר את רבי ראובן יוסף, גם ובעיקר מפני שהיה רבינו ידיד נפש של אחיו רבי משה גרשנוביץ. מאמר אודות הקשר בניהם אי"ה תבוא ביריעה נפרדת.

רבי ראובן יוסף משתתף במסיבה בדרום, נואם: רבי רפאל טיקוצנסקי

חבל על הזמן

על אף הערצתו הגדולה של רבינו לרבי ראובן יוסף, מדד כל דבר במבט משלו.

וכך סיפר בן רבינו רבי יצחק שאול: בחול המועד פסח הסמוך לנישואיי, נסעו משפחת רעייתי אל הדוד רבי ראובן יוסף, לביקור חג בביתו בעיר 'נתיבות', והוצרכתי גם אני להצטרף, אך כמוכן קודם הנסיעה עליתי לקבל מאבי מורי זצ"ל את ברכת הדרך, הוא הביט בי ואמר: אני לא הייתי נוסע לדברים כאלה, חבל על הזמן!

בס"ד < עלון מספר 9 > אייר < ענייני העומר > שמיטה תשפ"ב

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של
רשכבה"ג מן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

שִׁיחַ אֲמוֹנָה

בפצותי שיח

דבר המערכת

עומדים אנו בסיומם של חודשיים שלמים, בלי דמותו המאירה והמרוממת של הרב זצוקללה"ה זיע"א, ככל בית ישראל, כולנו מרגישים וחשים את החסר הגדול, ואת החלל שממלא את ליבותיהם של רבבות אלפי ישראל, המבכים מרה את לכתו.

בימים אלו, 'ימי ספירת העומר', אשר טומנים בחובם שני עניינים, האחד, אבלות על תלמידי רבי עקיבא, שנפטרו מחמת שלא נהגו כבוד זה בזה, וכל אחד ואחד מתחזק בדברים שבין אדם לחבירו, השני, ימי התעלות ושאיפה לקראת מתן תורה הבעל"ט בחג השבועות, וכפי שמגדיר זאת בעל החינוך (מצוה ש"ו) 'כעבד ישאף צל', בשני עניינים אלו, אנו רואים מיד את דמותו של הרב זצוק"ל, שהיה שלם בכל העניינים, אבל בשני דברים אלו בפרט, מידות נשגבות להפליא, ובין אדם לחבירו שאינו מצוי בכלל.

באחד הימים, כאשר בא אל הרב זצוק"ל יהודי שהיה רגיל לשאול שאלות בכל שבוע, הרב שזמנו היה קצר, אמר לו שישאל חמש שאלות, וכשסיים הרב להשיב לו על את חמשת השאלות, אמר לו בחיך 'ברוך שפטרני'. אותו יהודי, שב ופנה לצאת, אלא שהרב חשש שמא הוא נפגע קצת, שלח לקרוא לו, בטרם יצא מן הבית, ואמר לו בחיך, 'אתה יודע שלא התכוונתי, עכשיו תשאל עוד שאלה', כך פייסו הרב, כדי שחלילה לא יהיה חשש בפגיעה בזולת.

גם בענין השני, השאיפה למתן תורה, חשנו וראינו אצל הרב בכל עת, את הכמיהה העצומה לדעת את כל התורה, ואפילו שהתורה היתה פרושה לפניו, היו דברי תורה חביבין עליו כל יום כשעת נתינתן, שמחה וערבות מיוחדת היתה לו בדברי תורה, ולאו דוקא בדברי תורה שלו, אלא אף בדברי תורה של אחרים, ספרים שהיו מוציאים, היה שומר כל ספר ומחבב אותו, כך זכינו בעינינו לראות קבלת התורה בכל יום.

'ועתה חסרנו כל אלה' אנו במערכת הגליון, טרם מחינו עדיין את דמועותינו, ולכן ערכנו כהמשך לגליון הקודם, שביבים ופנינים, ודלינו עובדו נאמנות, מפיהם של תלמידים שונים, והבאנו אותם לפניכם, ערוכים היטב במדור 'סוד שיח'.

בראש הגליון ובפתיחתו הבאנו את דברי ההספד, שכתב בנו של הרב זצוק"ל, הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א, בהם הוא מלמד אותנו ממידותיו התרומיות של הרב, ומביא את ארחות חייו של הרב, בעדות נאמנה מן הקודש פנימה, מכיל ראשון שזכה ללמוד עם הרב זצוק"ל בחברותא עשרות בשנים, וללוותו בכל סדרי הלימוד ועבודת הקודש בקיום המצוות.

הודאה מיוחדת לכל אלו ששלחו מסמכים תמונות ומכתבים מהרב זצוק"ל, ועל אף שעדיין חלק מן הדברים לא באו לכלל שימוש, מפאת קוצר הזמן, אנו מודים לכולם, ובעז"ה יהיה זה לעזר בהמשך.

לתועלת הרבים ניתן להעביר לשליחת מסמכים, חומרים ותגובות על הגליון, לכתובת הדוא"ל שנפתחה לכך: A05271568@GMAIL.COM

יהא רעוא, שנזכה להידבק במידותיו של הרב, וללמוד מדרכיו, אורחות חייו והנהגותיו בקודש, עדי נזכה לתחיית המתים, ובנין בית המקדש במהרה ממש.

המערכת

תורת שיח

ליקושי בתר ליקושי בענייני העומר במשנת הרב זצוק"ל

ענין פסוקא ד'בחריש ובקציר תשבות' בין פסח לעצרת

את חג המצות וגו'. אח"כ כתוב דיני בכור שור ופט"ח ובכור אדם ולא יראו פני ריקם אח"כ כתיב ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות אח"כ כתיב וחג שבועות תעשה לך, והנה מה הפסיק בין פסח לשבועות בדיני בכור הוא פשוט לפי שגם מצות בכור הוא מכת יציאת מצרים כמו חג הפסח כמ"ש ס"פ בא וגם כתוב ברגל ראשון שהזכיר דהיינו בפסח דין ראי' שלא תהא ריקם אבל הא הפסיק בין פסח לעצרת בקרא דששת ימים תעבוד וגו' צריך ביאור. ונראה ע"פ המבואר בפרק קמא דשביעית דקרא דבחריש ובקציר תשבות קאי אתוספת שביעית ותנן התם בפ"ב דבשדה האילן מותר חרישה עד העצרת ובשדה הלכן עד הפסח וא"כ דיני תוס' שביעית ראו' להזכיר בין פסח לעצרת, גם למ"ד התם דקרא קאי להתיר קציר העומר בשבת שפיר שייך להזכירו אחר דין חג הפסח כיון שהעומר קרב בט"ז בניסן, והא דהזכיר כאן על עיקר השבת עיין בפירוש הרמב"ן ז"ל כאן. מאמור"ר שליט"א. ועי' בברכת פרץ עוד אופנים ע"ז.

טעמא דקרא שמות י"ח

אכילת חדש שאכלו במדבר לשיטת הירושלמי

ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי וגו'. ואמר' בקדושין ל"ז ב' ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דאקריב עומר והדר אכול. וקשה למ"ד בירושלמי רפ"ב דחלה דאכלו מצה מחדש לביל פסח דעשה דמצה דוחה ל"ת דחדש א"כ למה כתיב ויאכלו ממחרת הפסח מצות הרי גם לביל פסח אכלו מצות {ועי' תוס' קדושין ל"ח א' ד"ה אקריב והוא למ"ד השני}. וי"ל עפמ"כ בפ' בא {בד"ה בערב תאכלו מצת} בשם מדרש דכל היכא דכתיב מצות מלא הכונה למצה עשירה וכל היכא דכתיב חסר הכונה למצה עני' ובהכי א"ש דכאן כתיב מצות מלא דהיינו מצה עשירה וזה באמת לא אכלו עד ממחרת הפסח שהקריבו העומר.

טעמא דקרא יהושע ה' י"א

מילי דהספידא

דברי הספד וארחות חיים, מפי כתבו של בנו של הרב זצוק"ל הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

מתוך הקדמת ספר 'דעת נוטה' על חומש במדבר, שראה אור בימים אלו בימים הקרובים

והנה אחרי שהספר כבר הוכן לדפוס, ואני עומד בשושן פורים בפניא דמעלי שבתא קדם אאמו"ר רבן של ישראל, ולפתע פתאום נחטפה מאיתנו ומכל בית ישראל נשמתו הטהורה של אאמו"ר רשכבה"ג במיתת נשיקה, ועינינו רואות וכלות, ונתקיים בו כל דברי הגמ' בכתובות ק"ג ב' שהם סימן יפה למת פניו צהובים ואדומים וכלפי העם ופניו למעלה ובע"ש וכו'.

והנה ודאי שנשמתו ז"ל לא היה לה שום שייכות לדור שלנו כי היא חצובה ממקום גבוה מאד כפי שכל העולם ראה, גם כי התנהגותו והנהגתו כל ימיו היתה מנותקת מכל העוה"ז, לא עניין אותו כלל פוליטיקא אע"פ שזה ענין של חיזוק הדת והרבה גופי תורה תלוין בה וכו', כששאלוהו הוא השיב ומיד חזר לתלמודו אך לא התעניין בזה כלל לא לפני ששאלוהו ולא לאחריו ואע"פ שהוא ידע והבין היטב שכולם מחכים למוצא פיו, אליו זה לא נגע כלל.

כשהיו מלחמות בעולם, הוא מעולם לא התעניין לשאול מה המצב ואע"פ שכל העולם חיו

הרב זצוק"ל בשמחה בבית בנו הנריש שליט"א

מילי דהספידא

(וב"ה אחר זמן קצר חזר הריכוז לאיתנו), פעם אחת בכל ימי חיי ששמעתי ממנו שהוא לא הצליח להתרכז בשמו"ע, זה היה כשהגיע אליו ידיד אחד ת"ח ובכה לפניו איך שפלוגי מבזה אותו ומזלזל בו וכו' והוא ז"ל לא יכל להושיע אותו, ומיד אח"כ הוא הלך להתפלל מעריב, ובמעריב הזה היחיד הוא לא יכל לשלוט על מחשבתו ולהתרכז.

ידוע שכשהוא היה בחור וישב בחדרו של החזו"א זללה"ה ובא אחד לדבר דבר סוד ורצה שאאמור"ר הבחור יצא כדי שלא ישמע, אמר לו החזו"א אל תדאג הוא לא שומע כלום, דכירנא לפני כעשרים וחמש שנים היה לומד איתנו גמ' עם תוספות שתי דפים ליום, וארע שנרדם באמצע לימודנו עמו, ופעמים היה נרדם לחמש רגעים ויותר, הסדר היה שאני הקטן הייתי קורא והוא היה מקשיב אם הכנתי טוב את התוס', והנה ישבנו אני וחבריי ובדקנו, וראינו שבאותו התיבה בתוס' שהוא נרדם בו, כשהוא התעורר הוא המשיך במילה הבאה, וזה ה' עשרות פעמים, לא קרה שהוא חזר על מילה שהוא למד בה לפני שנרדם, וזה היה לפלא.

כשהוא היה לומד רמב"ם וכדו' ועמדו אנשים סביב כל החדר והמתינו שירים את ראשו, ודיברו בקולי קולות לידו, היות ועכשיו הוא לומד הוא לא שומע כלום, עד שהיה צריך להפוך דף הרים מעט את עיניו או שהיו דופקים עליו, ומיד קיבל בספ"י את העומדים לפניו וה' מתנצל שהוא לא ראה ולא שם לב, היו מביאים לו מכתב לקרוא, היה קוראו במהירות עצומה, אע"פ שעמדו בחדר מלא אנשים, גם תפילותיו בשמו"ע ובשאר התפילה, היה במהירות כי הוא היה מרוכז כל ימיו בדבר שעתה הוא עושה, דכירנא כשלמדתי עמו ולפעמים היה מגלה שחלמתי באמצע התוס' וקראתי בלי ריכוז, כדרך של בנ"א, היה מעיר לי וכי אתה לא שומע מה שאתה אומר.

כשהוא היה חתן, והכלה הגיעה מירושלים לשבות בשבת בב"ב, התכנית היתה שהיא תרד בתחנה מרכזית בת"א ומשם יקחו מונית לב"ב, והנה שלחוהו הוריו ז"ל שהוא החתן ימתין לה שם והוא יקח אותה במונית לביתם שבבני ברק, והוא לקח עמו מסכת נזיר, וכי הוא יבטל את זמנו, התיישב שם ללמוד בריכוז אדיר, ואדהכי והכי הכלה כבר הספיקה להגיע ומשם לקחה מונית לב"ב לבית המחותנים, וכבר מתקרב שבת והחתן לא נמצא, נסע אביו אאמור"ר מרן הקה"י לתחנה המרכזית לחפש את בנו, והנה הוא רואהו יושב ולומד מסכת נזיר בשקידה עצומה, ושואל אותו לשם מה אתה יושב פה והלא עוד מעט חשיכה, השיב לו אני מחכה לכלתי, לא היה לו שום מתח אולי כעת הכלה תגיע, אדם מן השורה לא מצליח ללמוד שורה אחת במצב כזה, והוא ז"ל כשהוא החליט שכעת לומדים שום דבר בעולם לא מטריד.

הרב זצוק"ל בסיום השי"ס בבית בנו הגר"ש שליט"א

מסתובבים טנקים ברחובות והוא ז"ל לא שינה מסדר יומו כלל, יום אחד פגש אותו ידידו הגאון האדיר ר' ראובן פיין זצ"ל ושאלו וכי אתה לא רואה פה טנקים וכו' ואיך לא תפחד, השיב לו זללה"ה כשאני רואה טנק אני מסתפק מה דינו לענין מזוזה ומה דינו לענין קבלת טומאה והתחיל למנות לו את צדדי הספק ע"פ הרמב"ם בסדר טהרה, כשהוא היה בערך בן י"ג כשהיתה מלחמת העולם השנייה וכמובן כל העולם כולו היו שרויים בפחד נורא לא ידעו מה ילד יום ואאמור"ר ואאמור"ר והחזו"א וכל המשפחה היו פה בא"י בב"ב, ולאחד הדודים של המשפחה היה רדיו שיכלו להתעדכן מה המצב בעולם, והנה יום אחד אאמור"ר מרן הקה"י זללה"ה שלח את אאמור"ר זצ"ל לילך אל הדוד ההוא ולשמוע מה נעשה בעולם, וכשחזר שאלו מה שמעת, השיב הנער הקדוש שמעתי שהגרמנים נלחמים עם הרוסים ואחד מהם מתחזק על חבירו ומנצחו, שאלו אביו מי מנצח את מי, השיב לו, את זה אני כבר לא יודע, ענה לו אביו ז"ל אני רואה שאתה לא ראוי לשום דבר שבעולם רק לשבת וללמוד.

הוא היה קדוש מרחם, מיום היוולדו כל עיסוקו וכל המשחקים שהוא שיחק היו בדברי תורה, אביו זצ"ל כשנענע עריסתו בהיותו תינוק היה שר לפניו את סדר מסכתות הש"ס ברכות פאה דמאי כלאים וכו', ומיד כשהוא ידע לדבר הוא ה' שר את כל מסכתות הש"ס, ופעם הוא אמר לאחד מהדודים שבחנו וכשסיים לומר עוקצין אמר הילד בבדיחותא הראית אני יודע את כל הש"ס, והיה אומר ע"ז שאבא רצה להכניס לי חשק לדעת את כל התורה, הוא סיפר שהוא תמיד חמד לחבר ספרים ולכן כשהוא היה ילד קטן הוא רשם רשימה ארוכה של כל התנאים והאמוראים וכו' לפי הא"ב אלו היו המשחקים של הילד הקדוש הזה, והוא אמר שהוא ביקש מאביו שילמד איתו מסכת עירובין כי הוא ראה שם ציורים ועניין אותו להבין את הציורים, כל ההנאות והסקרנויות שלו היו סביב התורה הקדושה.

הוא היה אוהב לברר נושאים עד הסוף, בעיקר הוא אהב לברר נושאים ולחבר עליהם ספרים בדברים שעדיין לא נתחברו עליהם ספרים (כמש"כ בהקדמה לנחל איתן), לכן בצעירותו ממש חיבר ספר שלם על עגלה ערופה, ובאמת לפני זה כתב כמה קונטרסים, אך כנראה הם לא היו ראויים להדפסה, והיה מספר בעידן חדוותא שחיבר בילדותו ספר וקראו קדש קדשים והחזו"א תיקן בכתי"ק קרש קרשים, כלומר שאינו ראוי להדפסה, גם חיבר בילדותו ספר שמתרץ את כל הקושיות שהרעק"א הניח בצ"ע על הגליון הש"ס, ואביו בזה לו ואמר לו וכי סבור אתה שהגרעק"א לא עלה על דעתו התיורצים שלך, וגנזו.

במד"ר פרשת נח פל"ד י' איתא הרשעים הם ברשות לבן אבל הצדיקים לבן ברשותן, אאמור"ר זללה"ה היתה לו שליטה מלאה על מחשבותיו כשהיה פותח ספר ללמוד בו מיד שכח מכל הנעשה סביבו, גם כשהיו לו ילדים קטנים ודירה קטנה, והילדים שיחקו ודיברו ועשו רעש כדרכם של נערים הוא ז"ל מעולם לא אמר להם שזה מפריע לו ושיצאו מהחדר, גם כל השנים כולם ידעו שאפשר לדבר לידו על כל דבר ואילו זה לא נוגע כי הוא לא שומע, גם כשישב באוטו ולא היה לפניו ספר פתוח, יכלו לדבר לידו בקול והוא לא שמע.

דכירנא כשהוא קיבל אירוע מוחי רח"ל לפני עשרים שנה ונסענו איתו באוטו לעשות בדיקה, לברר מה קרה שהוא מרגיש שיתוק והוא לא יכול לילך, אנחנו כהרגלנו דברנו לידו מבלי להזהר, והנה הוא ז"ל מתערב להשיחה, ומיד הבנו שיש לו אירוע מוחי והריכוז שלו נחלש

הרב זצוק"ל מדבר בלימוד עם בנו הגר"ש שליט"א

דכירנא כד הוינא טליא ולמד איתי משניות קנים וכשהגיעו לפ"ב במשנה פרח אחד מן הראשונה לשניה לשלישית וכו' כנראה לא הצלחתי להבין מדויק, הוא ז"ל עם העקשנות והסבלנות הגדולה שלו טייל איתי ברחובות בב"ב זה היה בבין השמשות של מוצ"ש והסביר לי בע"פ את המשנה עד שהבנתי, כד הוינא טליא מאד היו תקופות שלמדנו ושנינו שוכבים יחד במטתו ולומדים עד שמסיימים את הקצבה, והיו תקופות שהיינו לומדים בלילה לפני תפילת ווטיקין, כגון בחורף שהנץ מאוחר, ודכירנא שהיה לי קר מאד (לא היה תנור, כנראה חשש שזה ירדים אותו) ואני הילד הייתי מתעטף בשמיכה (הוא לא) וכך היינו לומדים, העיקר לא לבטל את הקביעות, לפעמים הייתי עייף מאוד, אבל להגיד לו לא העזתי, כי ראיתי איך שהוא מוסר נפשו על הלימוד הזה (לא שהוא אמר איזשהו רמז שזה קשה לו, אך ראו בחוש איך שזה בנפשו והוא לעולם לא יבטל הלימוד הזה), ממש קיים בנפשו הפסוק הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותידד שנותי מעיני, כל באי עולם לא יכלו להזיזו מקביעות, אע"פ שהוא לא קיבל מאחד בעולם עידוד על הלימוד הזה, אני אמרתי לו תמיד שאני לא זוכר מהלימוד הזה כלום, כי כך הרגשתי, והוא השיב לי בעקשנותו, אתה עוד תראה שיהיה לך הרבה תועלת מהלימוד הזה, והאמת שדבר אלקים היה בפיו, כי הלימוד שאני הכי זוכר זהו מהלימוד איתו, כמובן איך שהגעתי ללמוד מיד היה סוגר את ספרו ומתחיל ללמוד איתי מיד בלי שום שהיית ודיבורים, ובאמצע הלימוד לדבר, מאן דכר שמיא.

אחרי שסיים איתי את הש"ס, התחלנו ללמוד עוד פעם את הש"ס, אך הפעם בסדר אחר, אני הכנתי כל יום שתי דפים עם רש"י ותוס' ולמחרת אחר תפילת ווטיקין קראתי לפניו את שתי הדפים גמ' ותוס' והוא היה מקשיב ודואג שכל גמ' שתוס' מביאו שאני לא יתעצל (בשעת ההכנה) וילמד בפנים, והוא היה מאוד מקפיד בזה, וכמובן בזמן שלמדנו איתו, הוא מיד הבחין האם עיינתי בפנים בגמ' ההיא או לא, וכל קושיה ותירוץ בתוס' הייתי צריך להסביר היטב, וללימוד הזה הצטרפו שני ידידי הגאון ר' אלחנן בלוך שליט"א והגאון ר' יעקב משה איזקוב שליט"א, [וכמובן היה אסור להם להחסיר שום יום (ואם ה' להם אונס גמור הוא ז"ל היה משלים איתם בערב את הדפים)], וכשסיימנו ברכות וכן כל גמ', היינו חוזרים כל אחד בפנ"ע כמה פעמים על הגמ' שסיימנו (ובימים האלו היה הפסקה ולא למדנו עם אאמו"ר זללה"ה) וכשסיימנו לחזור והרגשנו שאנחנו כבר קצת זוכרים, היה הוא ז"ל מתאמץ ויושב ועורך מבחן על כל המסכת שלא כסדר, ואח"כ היה הוא ז"ל בודק עם כל אחד מאיתנו בנפרד על התשובות אחד לאחד והיה מעיר הערותיו בענוה גדולה ולא היה כותב ציון, אחרי שסיימנו ברכות למדנו זרעים ע"פ ר"ש ז"ל ובזה למדנו עמוד ליום (כי אמר שעמוד עם ר"ש בזרעים (וטהרות) שווה לשתי דפים בגמ' רגילה), וגם בזה אחרי כל מסכת כגון פאה ערך מבחן כנ"ל, וכשסיימנו זרעים למדנו שבת וכו' עד שסיימנו את כל הש"ס בעזה"י כולל כל טהרות עם ר"ש, וזה נמשך הרבה שנים, ולא למדנו לפי סדר הש"ס, למשל כשהתחנתי למדנו נדה, וכשנולד לי בן בכור למדנו בכורות (בתחילה למדנו פ' יש בכור, כי זה יותר למעשה, ואח"כ חזרנו לתחילת בכורות עד שסיימנו), וכשסיימנו כולא הש"ס הוא ערך מבחן על כל הש"ס כולו עם מאות שאלות, ואח"כ למדנו ירושלמי גם כהמתכונת של לימוד הבבלי, והכנתי את הירושלמי ע"פ הגהותיו שבגליון ועם הביאור של גיסי הגר"ז ברוורמן שליט"א.

הוא זללה"ה היה מתמיד עצום ונורא לא היה שייך לדבר איתו על שום נושא שבעולם יותר ממשפט אחד קצר או שתיים ולא יותר, אם זה על חולה במשפחה, שהתעניין במשפט אחד בשלומי ומיד חזר לתלמודו, או על שאר הבעיות בצאצאיו ובמשפחתו, (שהוא היה מעודכן בכל הבעיות), הכל לא יותר ממשפט אחד או שתיים, שזה ערך בערך דקה

אאמו"ר זצ"ל העיד על עצמו שהדבר שהחזיק אותו כל ימיו הוא ה"חובות" שהוא לקח ע"ע, כי היו זמנים שאלמלא החובות הוא לא היה מסוגל ללמוד כגון בתקופה אחרי פטירת מרן החזו"א זללה"ה שהוא הרגיש שחרב עליו עולמו והוא לא מסוגל בשופו"א להתרכז, אבל את החובות חייבים לסיים כל יום ולא היתה לו ברירה וסיים כל יום עד שהוא התחזק, ואילו הן חובותיו, בע"פ מסיים בבלי וירושלמי, תוספתא ורמב"ם, משנה ברורה ושול"ח חו"מ, ונ"ך וקבלה, ובשבתות לומד מכילתא תו"כ וספרי ומסיים כל שנה, ובע"פ אחרי תפילת ווטיקין מסיים את כל הנ"ל ותיכף באותו היום מתחיל שמונה דפים ומגיע עד דף י' בברכות (היה לומד שמונה דפים כי היה כולל בלימוד הש"ס גם זרעים וטהרות ע"פ דפי ווילנא עם ר"ש ורמב"ם) ומיד לומד את הירושלמי ברכות עד פ"א ה"ב, ואח"כ תוספתא, ואח"כ מתחיל ומסיים מנין המצוות להרמב"ם, ואח"כ מתחיל שול"ח יו"ד חמש דפים ואח"כ מתחיל ג' דפים משנה ברורה, ואח"כ נביא יהושע, וכל זה הוא לומד ביום ער"פ שהוא גם יורד לשריפת חמץ ועסוק בלסגור את כל ארונות הספרים בווילונות (כדעת החזו"א והגר"א) ואת הארונות שמוכרים לגוי עם חבלים שיהיה סגור היטב ללא פשרות, וזה היה לפלא גדול איך שהוא מספיק הכל ונשאר לו זמן.

וכן למד עם שלשת בניו כל אחד בפנ"ע את כל התורה בלי כל קשר להחובות שלו, וזהו סדר הלימוד, מהעת שידעתי לקרוא היטב התחיל ללמוד איתי (וכן עם כל אחי כל אחד בנפרד) בשמחת תורה מבראשית עד שני, והוא היה קורא במתניות ומסביר, ואח"כ הוא מקשיב בסבלנות עד אין קץ איך שאני קורא ומסביר, ולמחרת ביום שני למד משני עד שלישי וכו', עד שבשנה הבאה סיימנו את כל החמשה חומשי תורה, אח"כ למד איתי את כל הנביאים ראשונים, אח"כ למד איתי את כל המשניות, הוא למד משנה והסביר ואח"כ הקשיב איך אני מסביר, וכך למד שתי פרקים ליום, עד שסיימנו את כל המשניות, וכשסיימנו למד עוד פעם את כל המשניות כמתכונתה הראשונה, אח"כ למד ש"ס החל מברכות עד נדה ועד בכלל, שתי דפים ליום הוא קורא שתי דפים בלי רש"י ותוס' ומסביר היטב בסבלנות ואח"כ מקשיב איך שאני מסביר, והלימוד היה יום יום מבלי להחסיר שום יום בין בשבת בין בע"ש וביו"כ ובת"ב (במוצאי ת"ב למדנו כי בת"ב אסור ללמוד) ובבין הזמנים, אין יום שלא למדנו את השתי דפים.

דכירנא שיום אחד נסענו לרמת השרון לקנות אתרוגים וזה היה נסיעה עם כמה אוטובוסים, ולקח אאמו"ר זללה"ה גמרא בידו ובין אוטובוס לאוטובוס בינתיים הוא למד איתי כמה שהספקנו, וכמובן שבסוף היום סיימנו, וכל גמ' שהיה שם "חשובות" (כך הוא ה' קורא לזה) כגון ההיא דעירובין פ"ג שליש של ציפורי בועודיות של רבי יתירה על מחצה של מדברית שליש ביצה וכל הגמ' שם, או ההיא דסוכה דף ח' אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשא באלכסונא וכו' וכן את כל החשובות בכלאים פ"ג ופ"ה בר"ש שם למד איתי בסבלנות כל מילה שם, וכן בכל הש"ס הוא ז"ל לא התעצל והסביר לי בעודי נער ובקושי רב קלטתי את כל החשובות לפרטי פרטים עד שתפסתי ואח"כ הקשיב האם אני אומר נכון.

מילי דהספידא

התורה בוז יבוזו לו כי רק זה היה בראשו, היה תקופה שהוא הרגיש שהוא מתחיל קצת לשכוח את הירושלמי (והסביר כי ירושלמי הוא למד אחרי הבבלי לכן אין לו בזה כ"כ גירסא דינקותא) וקרא לי ואמר לי בכאב עצום (שאני לא זוכר כהאי גוונא אצלו) הרי סוף כל סוף יהיה שם מבחן על כל מה שלמדו ויהיה בושות גדולות שיראו שאני לא יודע כלום, בא ונלמד כל יום כמה דפים בירושלמי ואני יקרא ויסביר ואולי זה יעזור שלא יה' בושות, אני ניסיתי להרגיעו ואמרתי לו הרי אתה יודע יותר טוב מכל העולם, הוא השיב לי את האמת אני יודע, ובאמת מאז למדנו כל יום כשעה כמה דפים בירושלמי, הוא לא היה זוכר שום תאריכים מתי ילדיו נולדו ומתי התחתנו וכו' וכו', רק את ההפטרות שילדיו קראו בבר מצוה זה הוא זכר היטב, וגם של אנשים זרים, כנראה היה לו זכרון אדיר אך הוא ניצלו רק לדברי תורה.

כל לילה בשעה 11 היה סוגר את הספר ומיד קורא ק"ש שעל המטה ליד הסטנדר ומיד הולך לישון בלי להאריך עם הרבנית ע"ה והיה

מכוין את השעון שיצלצל להעירו, והרבנית אמנו ע"ה היא היתה מעירה אותו, והיה קם בערך בשלש בלילה נוטל ידיו ליד המטה עם מים מכוסים, ומברך ברכה"ת, ואח"כ מיד לומד קבלה ואח"כ את החובות עד התפילה, ואם היה עייף היה חוזר לנוח עד התפילה, וכך כל היום למד ולמד, ובארוחות צהרים וערב היה מאד מקפיד לאכול עם אמנו ע"ה (אומרים שהטעם שהיה תקופה שהיא נחלשה ולא חשה בטוב ואמו ע"ה שלחה אותם לרופא, והרופא הטיח בו שלא שומרים עליה היא לא אוכלת כראוי ולא ישנה כראוי, ומאז גמרה ההחלטה בליבו שהם אוכלים ביחד בצהרים ובערב, בבוקר לא, כי הוא לא אכל ארוחת בוקר רק תפוחים וגבינה, כי הוא חש להגמ' בפסחים י"ב ב' ששית מאכל ת"ח, ובששית הוא בכולל חזו"א לכן אכל רק תפוחים שזה עצה להנצל מהנ"ל כדכ' המ"ב

בס' קנ"ז), וכל ארוחה נמשכה כעשר רגעים ודיברו על הא ועל דא, ובעהרים בזמן שהוא המתין לה עד שתבוא, בינתיים היה משיב על מכתבים שנשלחו אליו (אח"כ הוצאנו מזה דעת נוטה), ואחרי ארוחת צהרים היה שואל כמעט כל יום את אמנו ע"ה איזה ברכה אחרונה אני צריך לברך [מהטעם הנ"ל שלא להכניס לראשו דברים בטלים, כך נ"ל], מעולם הוא לא המתין אפי' רגע כמימרא שיביאו לו את האוכל כי הכל היה ערוך בזמן בין בשבתות ובין בימות החול, הכל ע"י אמנו הצדקת שהיתה חד בדרא כידוע, והכל היא עשתה מתוך שמחה וזריזות עצומה.

מעולם הוא לא דיבר בטלפון ולא שמע שירים מטייפ, לא הלך מעולם לטיולים אפי' לא לנסיעות לקברים, היה פעם אחת אולי פעמיים שלקח אותנו לגן חיות כדי לברך על הפיל והקוף משנה הבריות, לא נראה אצלו שום שינוי בין הזמן לבין הזמנים, הכל תמידין כסדרן, אני לא זוכר שהוא קם והלך למטבח לקחת כוס מים לשותות, כי הוא לא קם באמצע הלימוד והוא תמיד באמצע הלימוד, עד כדי כך שאיננו יודעים אם הוא ידע היכן מקום הכוסות.

ממדת ענותנותו, כשהיינו צעירים לא עלה בדעתנו שאבינו גדול

או שתיים, וזה מדובר בין אם הוא מדבר עם אשתו הצדיקה אמנו ע"ה ובין עם ילדיו, ובין עם ידידו הגאון ר' בערל וינטרוב זללה"ה (שאינו היחיד שהוא היה מדבר איתו מעט) עם כולם לא היה שייך לפתח איתו שיחה, כשהיו צריכים לצאת מהבית לנסיעה אם זה לכותל בחוה"מ, אם זה לצפת לנופש, אם זה לשמחה, ושאר הדברים, הוא ז"ל ה' מסדר כמה רגעים את צרכיו, והיה מתיישב ללמוד ואומר שכשהנהג יבוא וכולם יהיו מוכנים שיודיעו לי, ומיד הוא כבר מונח בתוך הלימוד ולא שואל אם הנהג כבר בא, ההוא כבר הגיע, ולא נזכר מעוד דברים שצריך לסדר, ואע"פ שהזמן היה לחוץ, הוא כבר לא שייך לעניין, והוא רגוע, ואין לו שום עול מזה, הוא כעת לומד.

אחי הגאון הגרא"ש שליט"א מספר שבברית שלי שמרן הגרא"מ שך זללה"ה היה הסנדק והברית התקיים בבית הסבא מרן הקה"י זללה"ה ברח' רשב"ם 10, ואנחנו היינו גרים כאן ברשב"ם 23, וחיכו שמרן הסבא הגריש"א זללה"ה יבוא מירושלים, ואאמו"ר זללה"ה שלח את בנו אחי הנ"ל שיהיה שם וכשכולם יבואו שיבוא מהר

לקרוא לו והוא יבוא מיד אך בינתיים הוא יישב בביתו וילמד, והיה אותו צדיק יושב ולומד במנוחה עצומה עד שבא בנו ואמר לו שכולם כבר באו, מיד סגר את הגמ' ונטל עמו טו"ת ומיהר לבית אביו למול את בנו, לית דין בר נש.

הוא גם לא נתן לעצמו לפתח את רגשותיו, לא לקח ללב (כלשונו) שום דבר שחוץ מהלימוד, גם כשהוא היה חולה כמה פעמים, והביאו רופא ועשו בדיקות, הוא ז"ל מעולם לא שאל ולא התעניין במצבו, כשמדדו לו חום לא שאל האם יש לי חום וכו' וזה היה לפלא, והאמת שהנהגה זו ליוותה אותו ז"ל כל ימיו הוא דאג שראשו יהיה נקי לגמרי ולא יכנס בו שום דבר שאינו מדברי תורה, לא מיבעי שפוליטיקא וכל עניני העוה"ז, תיכף אחר שגמר לדון בהם הוא הוציא אותם

לגמרי מראשו, ובאמת שכח מהם, ולא מיבעי לשה"ר גם כשהיה צריך להתעסק בהם מיד שגמר לומר את דעתו שכח לגמרי מזה, וכמובן אם ה' יכול לשלוח לאחר שיתעסק עם זה או שיכנס לעומק הענין, מיד התחמק מהכל, והוא היה עושה זאת בענווה ומומחיות עצומה, ממה שהוא יכל להשתמט הוא השתמט, אך גם ממה שלא יכול להשתמט כי היה אסור לו, מיד שכח מזה.

לא רצה להכניס לראשו שום דבר, גם שמות של אנשים השתדל לא לזכור, השתדל גם לא לזכור ולהכיר אנשים, אמר פעם שכל דבר בטל שנכנס לראש יוצא משם דבר תורה, אפי' תאריכים (יא"צ וימי לידות וכו') הוא לא רצה לזכור, גם סיפורים ודיבורים שדברו איתו במשך חייו הכל הוא ז"ל השכיח מליבו בכוונה, ועלתה בידו, כל מה שאנשים התייעצו איתו וסיפרו לו, מיד נשכח ממנו, הייתי מדבר איתו בארוכה על נושא מסויים, ולמחרת כשהייתי אומר לו שמה שדברתי אתמול וכו' היה עונה אני לא זוכר כלום, וכ"ז גרם לו שאת הלימוד הוא זכר והוא זכר את כל התורה כולה כל החזל"ם והמדרשים וכל ספריו שבבית ידע על איזה נושאים הם מדברים.

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב אאמו"ר זללה"ה את

הרב זצוק"ל בחופת בנו הגרי"ש שליט"א

נש, עד כדי כך שאמנו הצדקת ע"ה לא ידעה כלל מכל אלו שמזלזלים בו וכיבדה אותם כפי הבנתה כראוי להם.

ובסופו של דבר כולם כיבדוהו עד אין קץ ונתקיים בו מאמר התנא כפשוטו ונותנת לו מלכות וממשלה, כמדומה שהיה לו את הכבוד הכי גדול בדורינו, והוא ז"ל בענוותנותו לא נהנה כלל מכל הכבוד הזה, וכל המסתובבים סביבו ומכירים מקרוב עומדים משתוממים איך הוא הגיע לדרגות נשגבות אלו, הוא הרגיש עצמו באמת באמת כאברך פשוט בדרגה של כל חביריו, כשהוא היה רואה ת"ח היה עומד מכסאו וכו' והיה מכבדו והוא היה משוכנע שהוא ת"ח הרבה יותר ממנו, וזה גם בבחור צעיר ששאלו שאלה טובה כולם ת"ח וכולם יותר ממנו (לא שהוא היה אומר שהוא יותר ממנו, כי על עצמו הוא מעולם לא דיבר לא לטב ולא למוטב) אך כך זה היה נראה על פניו הקדושים.

מעולם לא הפריע לו מה יאמרו, כשבנותיו היו יולדות הוא ז"ל היה הולך לבקרם בבית חולים (כמובן שהביקור היה כמה רגעים ותו לא) וכשכלותיו היו יולדות היה ממתין עד שיחזרו לביתם ואח"כ הלך לבקרם בביתם, (הוא מעולם לא דיבר עם כלותיו, ולא יכלו לדעת ברור האם מכירים) היה הולך לבקר את כל ילדיו בחנוכה, וכן היה הולך לבקר את בניו בחוה"מ, ולפעמים כשהיה הולך לברית ברגליו בשבתות והיה עובר ליד אחד מילדיו היה נכנס לכמה רגעים לבקרם, הוא התנהג הכל כאדם פשוט, אך הכל היה בקיצור נמרץ, אבל לא הרגישו שזה בקצרה, כי הכל היה בלי לחץ ומתח, אם היה קורה שהוא צעק על אחד מילדיו וזה היה בטעות הוא היה תיכף מבקש את סליחתו ונותן לו איזה מתנה.

הוא היה מקפיד על כל הלכה או מנהג שמוכח במ"ב עד כלות הכוחות כפשוטו, היה מקשיב את כל חזרת הש"ץ עם אצבעו על הסיידור, לא היה עושה מלאכה באמצע קדיש, ואם הוא היה באמצע לגלגל את הגארטל והתחילו קדיש הוא היה נעצר כך עד שסיימו הקדיש, פעם התחיל להכניס גמ' לתוך הארון ולפתע התחילו קדיש, הוא ז"ל נשאר כך עומד עם היד והספר וכשסיים החזן דאמירן בעלמא, גמר להכניס את הספר, היה יושב בקריאת התורה כי אמר שע"ז הוא יכול להתרכז בקריאה, והיינו טעמא גם שישב בחזרת הש"ץ, היה מאד מקפיד שבתפילה לא יהיו עסוקים בלימוד התורה, כי הוא שמע פעם מהחזן"א על מקרה דומה שאמר לו זמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד (שבת י' א'), היה מקפיד על צדדים שלפניו, והיה יכול להמתין בסבלנות לפעמים אפי' שעה, (אם המאריך היה חוזר על מעשי כמה פעמים, הוא ז"ל היה פונה אליו במאור פנים ומעיר לו שיעמוד במזרח), לפני כל תפילת שמו"ע היה מתבונן מעט (מניח ראשו על הקיר) להסיר את כל המחשבות הזרות כדאי' בשו"ע או"ח סי' צ"ח, היה מכופף האגודל בתוך פיסת היד בשמו"ע כדכ"ה המ"ב בסי' צ"ה.

כל המצוות הוא קיימם מתוך שמחה והיה רגוע ועושה אותם בסבלנות עצומה בלי לוותר על קוצו של יוד אך בלי מתח, היה בודק חמץ שעות רבות כל כסא היה בודק לאור הנר מכל צדדיו וכן השולחנות והמזרונים ולא ויתר על שום חפץ מלבדקו לאור הנר בלי שום קולות, ובמקומות שקשה לבדקם לאור הנר, לא התעצל לשאול לאמא ע"ה האם היא שפכה שם נפט, וזה היה ממוטט אותו לגמרי, אחרי הבדיקה היה עייף מאד, כי גם לא אכל ולא שתה ולא דיבר כל הבדיקה כדכ"ה המ"ב, ועל כל מש"כ במ"ב חייבים לקיים עד מסירות נפש, הד' כוסות היה שותה יין (עד שאסרו עליו) במסירות נפש וכן המרור מבלי שום ויתורים, והיה שמח בזה מאד, בלי שום מתח ונערוון, בקהלת הוא היה עומד כי פחד שמא ירדם חוץ לסוכה,

הדור או אפי' ת"ח גדול, לא ידענו שיש לאבינו מעלה ע"פ שאר בני דורו, כי הוא מעולם לא סיפר לנו על עצמו עד כמה הוא ת"ח ובקיא עצום וששאלוהו כך וכך והוא ענה על אתר וכו' וכו' לא דיבר בשבח עצמו מימיו, לא אמר ראו איך אני עושה ותעשו גם, לא חשבנו שהוא מיוחד שכדאי להדמות אליו, כי הוא עצמו החזיק את עצמו כאיש פשוט בתכלית הפשטות, דכירנא כשלמדנו הגמ' עם תוס' ולפעמים הוא לא הבין מה קושית התוס', (יתכן שהוא רק הראה לי פנים שהוא לא מבין ולקושטא דמילתא הוא הבין היטב), היה שואל ואם הסברנו לו הוא שמח והמשיך הלאה, ולא עלתה על לבו שזה לא מתאים להבקי בכל חדרי התורה המפורסם בכל קצוי תבל שהוא לא זוכר ומבין קושית התוס'.

היתה תקופה שהוא נחלש והיה כמ"פ שהוא השיב למכתבים והוצרך לאיזה מראה מקום, והנה הוא לא היה רגיל להתאמץ להזכר, כי הכל היה אצלו כמונה בקופסה, לכן כשהוצרך למראה מקום וכנ"ל הוא שאל את היושב שם בחדר לידו איפה הגמ' הזו והזו, והנה החדר היה מלא אנשים שבאו לפניו, ולא עלתה על לבו לרגע אחד שא"ז כבוד התורה שהוא הגאון והבקי העולמי לא זוכר גמ', והוא שואל בקולי קולות מבלי להתבייש, היש לך ענוה גדולה מזו.

כשהוא היה אומר בבחירות להצביע למפלגה מסוימת, וביום הבחירות כל הסובבים אותו היו במתח עצום כמה נציגים יקבלו וכו', כי כל כבוד התורה שלו תלוי במאזנים וכו' וכו' והוא ז"ל הלך לישון במנוחה ורגוע מבלי לשאול מה נשמע, וכן כשהוא קם בזמנו הרגיל לא שאל נו האם הצלחנו וכו' כאילו ואין זה נוגע אליו והוא לא זוכר כלל מזה, היש לך ענוה גדולה מזו, כשהיו חוזרים מאירוע או שמחה שחלקו לו שם כבוד גדול, לא ראו עליו שום סימן אם הוא שם לב להכבוד או לא כי הוא לא דיבר מילה אחת ע"ז, התבוננתי עליו וראיתי שגם כשהוא יושב במקומו בביהכנ"ס (הוא לא ישב במזרח רק בין הספסלים כאחד העם, רק הקפיד שיהיה לו עמוד לפניו כדי שלא יהיה הפסק בינו לבין הקיר בשמו"ע) הוא לא היה מוציא עיניו חוץ לד"א, ויתכן שזה היה מצד ענוה שהרי היו מסתכלים עליו כל התפילה והוא חשש שהוא יראה זאת לכן לא הוציא עיניו מן הסיידור או החומש כל זמן שהותו בביהכנ"ס, בר"ה עברו לפניו אלפים רבים של אנשים מכל הסוגים להתברך בשנה טובה, והוא ז"ל לא דיבר ע"ז כלום לא לפניו ולא לאחריו, כי הוא היה עסוק בלסיים את התהלים, (שהיה מסיים כל יום מעשי"ת את ספר תהלים) ולא דיבר על שום דבר אחר.

במשך שנותיו היו הרבה תקופות בפרט בצעירותו שהרבה אנשים היו מזלזלים בו ומבזים אותו וצוחקים עליו בין בפניו ובין שלא בפניו והוא ז"ל כמובן ידע והבין הכל אך מעולם לא יכלו לראות עליו אף הקרובים אליו ביותר כגון אשתו וילדיו, אם הוא יודע מכל זה, או אם זה מפריע לו ופוגע בו, או שלא איכפת ליה, כי לא ראו עליו שום רמז שהוא יודע כלל מכל זה, והנה שאנחנו ילדיו נספר לו ונדבר איתו ע"ז מאן דכר שמיה, כי כשהיו מדברים איתו דברים האסורים וכדומה הוא היה עושה פרוץ של כועס וכמובן זה הוציא את כל הטעם לספר לו (הוא לא היה צריך לומר לנו שזה לשה"ר ולמחות בידינו, כי הפרצוף הנ"ל אמר הכל), אבל לכה"פ שהוא ידבר עם מישהו בעולם וישיח את אשר בלבבו, מעולם לא דיבר ואולי זה נשכח ממנו לחלוטין כל העלבונות, זה היה נראה שזה לא נוגע אליו כלל ולא מזיז לו כמלוא נימא, כשהיו מבקשים ממנו סליחה במשך השנים תמיד הוא השיב שהוא לא מבין על מה הוא מבקש כי הוא מעולם לא מקפיד, היה אומר אני כל לילה אומר שרי לכל מאן דצערן (מגילה כ"ח) בפרט שזה לא מצער אותי כלל, לית דין בר

ואפי' שהוא כמעט נפל כמה פעמים, לא ויתר, כשהיה נוסע בסוכות לכותל ולחמיו ז"ל היה מתאמץ מאד שלא להרדם כי חשש מלישון חוץ לסוכה והיה אומר אע"פ שעפ"ד שרי דהו"ל תשבו כעין תדורו, הוא החמיר מאוד.

כל בר נש יש לו בטבעו דברים שהוא תאב אליהן, יש אוהב חזנות, ויש אוהב מוזיקא, ויש אוהב טיולים, ויש אוהב לראות מראות יפים, ויש אוהב להאריך בתפילה, ויש במוסר ויש בקבלה, וכו' וכו', כל א' לפי טבעו, על אאמו"ר זללה"ה לא ידוע לנו שום דבר שהוא אהב לעשותו, ושהוא נמשך אחריו, הוא התפלל כי הוא מצווה להתפלל, הוא לומד כי הוא מצווה ללמוד, הוא לומד קבלה והכל, כי מצוה וחובה ללמוד ולדעת הכל, אחי שליט"א אומר שהוא אמר לו פעם שהוא מטבעו אוהב לפטפט, אך חבל לו על הזמן, אך אנחנו לא ראינו זאת עליו שום רמז לזה.

כתבתי קצת מדרכיו ז"ל ממה שנזכרתי, אבל כ"ז הוא אפס קצהו, תנצב"ה.

חזון שיח

הוראות והנהגות מרן החזו"א זללה"ה כפי שנרשמו בכתבי הרב זצוק"ל

לברך אח"כ והשיב ראשונה זה לא אחד (בלע"ז היינט איז די ערשטע ספירה והשיב ערשטע איז ניט איינס)

ז העידו שהביאו לו בגד חדש בימי הספירה ולא רצה ללבושו עד ל"ג בעומר, ובל"ג בעומר לבשו בבקר כדי לפטור בברכת מלביש ערומים (ועי' לעיל סי' י"ד אות ט', ועי' בארחות חיים סי' תצ"ג אות ב' בשם מועד לכל חי שטוב שלא ללבוש בספירה בגד חדש שצריך לברך עליו שהחיינו עד ל"ג בעומר)

ח העידו שהתיר לספר בלורית בספירה (עי' רמ"א סי' תקל"א ס"ז וספירה לא חמיר מחוה"מ וע"ל סי' מ"ג אות ו')

ט חל ל"ג בעומר ביום א' מותר להסתפר בע"ש (וכ"ה ברמ"א סי' תצ"ג ס"ב)

י א' התחיל להסתפר בל"ג בעומר סמוך לערב ובאמצע התספורת שקעה חמה והתיר לגמור (ועי' יו"ד סי' ש"צ ס"ב, ועי' בארחות חיים סי' תצ"ג ס"א בענין נשואין שהתחיל בל"ג בעומר שמותר לגמור בלילה שאחריז)

א שאלתי אם מותר לתלוש שבלי בר שצומחין מעצמו לפני העומר והשיב שנכון ליזהר (ועי' רמב"ם פ"ז מתו"מ ה"ג וצ"ע ועי' בתשו' שאג"א החדשות בדיני חדש סי' ח')

ב ספירה ספרו לפני עלינו (לא כמ"ש במעש"ר סי' ס"ט) ובמו"ש לפני ויתן לך (וכ"ה במ"ב סי' תפ"ט סק"ב מ"א)

ג הנוסח בספירה בעומר ולא לעומר (וכמ"ש בשו"ע סי' תפ"ט ס"א וע"ש במ"ב סק"ח)

ד העידו שהתיר לספור ספירה עם הצבור לפני ק"ש וברכותי' (ועי' בה"ל ריש תפ"ט ד"ה אחר ובמ"ב סק"מ)

ה בליל שבת ה' מתפלל ש"ע וסופר ספירת העומר עם הצבור ואח"כ נכנס לביתו וקורא ק"ש וברכותי' (ועי' באות הקודם וסי' י"ח אות ד')

ו א' אמר ביום א' ביה"ש היום ספירה ראשונה ושאל למרן אם יכול

תגיד ליעקב

מתורת מרן רבנו הקהלות יעקב זללה"ה

הנהגות בענייני ספירת העומר

בברכת ספירת העומר היה שונה ואומר בעומר - לעומר.

נשאל אם מותר לברך ברכת שהחיינו בימי ספירת העומר והשיב שהמ"ב סי' תקנ"א כתב שאפילו אבל יכול לברך שהחיינו ומכ"ש בימי הספירה ומה שאין מברכים בבין המצרים משום דהתם הזמן גורם בליל שבועות נהג לומר תיקון ליל שבועות.

תולדות יעקב עמ' ש"ז

שמיטה ועומר

בפרשת כי תשא כתוב את חג המצות תשמור וכו' ואח"כ כתוב מצוות בכורות (בכור שור ופט"ח ופדיון בכור אדם) וכתוב ולא יראו פני ריקם ואח"כ כתוב ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבוב ובקציר תשבוב ובתר הכי כתוב וחג שבועות תעשה לך, והנה מה שהפסיק הכתוב בין פסח לשבועות בדיני בכורות יל"פ בפשוט לפי שגם מצות בכור הוא מכח יציאת מצרים כמו חג הפסח וכמש"כ בסוף פ' בא בפ' קדש ובפ' והיה כי יביאך, וגם מש"כ דין ולא יראו פני ריקם אחר הפסח מתבאר בפשיטות דהא חיוב ראי' הוא ברגל ולכן אחר שהזכיר הכתוב רגל ראשון כתוב דין ראי' אבל הא דהפסיק בין פסח לעצרת בהאי קרא דששת ימים תעבוד וכו' צריך ביאור מהו שייכותו להזכירו בין פסח לעצרת.

ונראה ע"פ המבואר בפ"ק דשביעית דקרא דבחריש ובקציר תשבוב קאי אשביעית ללמד דין תוספות שביעית ותנן התם בפרק ב' דזמן תוס' שביעית בשדה האילן (מותר החרשה) עד העצרת ובשדה הלבן עד הפסח וא"כ דיני תוספות שביעית הם בזמן שבין הפסח לעצרת וראוי להזכיר כאן דיני תוספות שביעית.

גם למד"א התם דקרא קאי להתיר קצירת העומר בשבת ע"ש, ג"כ מישך שייך להזכירו אחר הפסח שהעומר בא בט"ז בניסן, וכן עיקר דין שבת הוצרך להזכיר כדי לכתוב בו היתר העומר מה חריש רשות, אך למד"א דבחריש ובקציר תשבוב קאי אשביעית אכתי צריך טעמא למה הזכיר כאן עיקר דין שבת, ועיין בהרמב"ן ז"ל כאן מש"כ בזה (נדפס בשמי בקו' טעמא דקרא מבני שליט"א).

וכעת נלענ"ד ע"פ המבואר בשבת דפ"ז דבמרה נצטוו על השבת דכתיב בדברות האחרונות גבי שבת כאשר צוך והיינו משום שכבר נצטוו עליה במרה

המשך בעמוד הבא

שיח שרפי קודש

כתבי תורה מהרב זצוק"ל עם הגרס"מ שטיינברג שליט"א

בעזה"י ט"ו תמוז תשס"ח

רציתי לכתוב לו הערה על ספרו החדש הכרת טובה על כל ההערות שכותב לי על הדרך חכמה

עוד ראיתי שהאר"ק שם אם מברכין על חצי מצוה. ולכאורה הראי הפשוטה מספירת העומר שאם נוהגין שאם חיסר יום שוב אין מברכין דחוששין להדעה שהיא מצוה אחת וא"כ איך מברכין כל יום וע"כ שאפשר לברך על חצי מצוה (ומש"כ בשם הפמ"ג לא הבנתי)

הערה על חוק ומשפט ונמצא שנצטוו על השבת במרה שה' אחר יציאת מצרים בפסח קודם מתן תורה בעצרת ושפיר ראוי להזכיר מצות שבת בין פסח לעצרת כיון שבאותו זמן נצטוו עלי'.

תגיד ליעקב

ומה שכתוב מצות שבת עם מצוות שמייטה (לדעת הת"ק דבחרש ובקציר תשבות קאי על תוספות שביעית) כי הכל ענין אחד הוא דמצות השבת הוא להפסיק באמצע בולמוס טרדותיו הגשמיים ולהניח כל מלאכתו להזכיר עצמו כי הש"ת הוא היוצר הוא הבורא שברא את עולמו וכמש"כ לעיל בפרשה זו שבת שבתון קודש לה' ופירש"י ז"ל שמירת קדושתה לשמי ובמצוותי וכתוב שם אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש ובעירובין דצ"ו א' אמרי' דשבת פטור מתפילין לפי שהן עצמן אות ופירש"י ז"ל ד"ה מי שצריכין אות ימים שישראל צריכין להעמיד אות על עצמן להכיר שהן מחזיקים בתורתו של הקב"ה יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות בין הקב"ה לישראל דכתיב כי אות היא וכו'.

וכן ענין השמיטה הוא להפסיק באמצע בהלת הרדיפה על המוחיה ועל הכלכלה ולהפקיר שדהו להזכיר ולזכור כי לה' הארץ שאין העולם הזה רכושם של האנשים אלא הוא רכושו של הקב"ה ומידו ית' ניתנה לבנ"א להשתמש בה והכל חסד ונדבה מאתו ית' והכי מבואר בהדיא בסנהדרין ל"ט א' מ"ט דשמיטתא וכו' אמר הקב"ה זרעו שש והשמיטו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי הוא עיין שם.

ברכת פרץ, פרשת כי תשא

דבר בעתו מה טוב

דעת נומה במדבר

תשובות רבינו הקדוש מרן הגר"ח קניבסקי זצוקללה"ה על חומש במדבר

נלקט מחוך עשרות אלפי תשובות שהשיב בכתב ידו ונרפו על ידו ב"ל נפה

בתוספת מקורות וביאורים בעריכת תלמידי חכמים מופלגים רבני 'דעת נומה' בראשות בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

להשיג בבית מרן זצוק"ל או בחנויות הספרים המובחרות לכמויות: מכון שיח אמונה 03-3077700

לְאֹרֶז

מִתּוֹרָתוֹ

כל יום,
כל הש"ס

להגות
בספריו

בארבעה מסלולי לימוד:

1. דרך אמונה הלכה ליום.

2. דרך חכמה הלכה ליום.

3 ארסות וינור

4. שונה הלכות - הל' שבת.

על כל לימוד נוסף נכנסים פעם נוספת להגרלה.

המועד הבא להחלפת דף - ר"ח תמוז

בין כל המשתתפים שיאשרו את לימוד הדף במסלול או יענו נכונה על השאלות במסלול מתורגמן או יענו נכונה על השאלות במסלול לעילוי נשמח ולנשים - שתאשרנה אמירת פרקי תהלים או 3 תפילות תתקיים הגרלה יומית על סך 500 ש"ח ועוד עשרה ספרים מספרי מרן זצ"ל

שמות 444 הזוכים בין י"ד ניסן - כ' א

[illegible]

**הפרסים יחולקו במעמד סיום הש"ס הראשון של פרויקט "לאורו"
במסגרת שיח התורה - שייערך בס"ד ביום חמישי י' סיון בביהמ"ד לדרם
בראשות מרגן ורבנן גדולי הדור שליט"א**

בנו מרן זצללה"ה

כְּדָמוֹתוֹ

**מבחני
"כדמותו"**

מבחני "כדמותו" על
מסכת גמרא או משניות
ישר והפוך
או 5 דפים ישר הפוך,
יתקיימו בס"ד
מ-א' סיון ועד י' סיון

פהנהגתו

**מיוחד
לנשים**

על פי צוואתו שנאמרה מפי ביתו הרבנית קולדצקי תליט"א,
כל אישה ונערה תקבל על עצמה
להתפלל שלוש תפילות ביום,
שחרית מנחה וערבית, כפי שהורה
והנחיל מרן רשכבה"ג זיע"א, ותאשר
במערכת שיח התורה שהתפללה
את שלושת התפילות.

ל'ע"נ

**עד תום
שנת האבל**

במערכת קיימות שאלות על כל פרקי המשניות, וכל אחד יכול ללמוד כל יום פרקי משניות כל שיבחר, לעילוי נשמתו הטהורה, ולאשר ולענות על השאלות במערכת שיח התורה.

על כל לימוד פרק נוסף נכנסים פעם נוספת להגרלה.

נשים: יאשרו סדר אמירת תהלים במערכת שיח התורה.

**לוח הלימוד
לחודשים סיוון
ותמוז יופיע אי"ה
בשבוע הבא**

סלול לאורו,
רתו,
נשמתו,
תפילות ביום
5 ש"ח
דצ"ל

אייך, בהגרלות מפעל 'שיח התורה'

[illegible]

החל מהשבוע, הזכיות הכספיות יוגבלו לפעם אחת בשבוע

ד-חזרת ש"י

ובדיקו מן הטעם הזה, אם יבוא הכותב להכתיר את הרב באיזה תואר שהוא, אין בזה אפילו מקצת שבחו, הרב היה סמל **הגאונות**, בגאונות עצומה ומקיפה שאין דוגמתה בכל חלקי התורה, הרב היה גם דמות **ההנהגה**, שידע את צורכי הדור נאמנה, וידע במילותיו הקצובות להדריך את רבבות אלפי ישראל, הרב גם ישב על כסר **הרבנות**, כשענה לשואליו בכל עת ובסבר פנים יפות, ועל כולנה, הרב גם מציאות מוחשית של **התמדה**, בהתמדתו וחשקת התורה שלו לא ידעו גבולות, למרות שהסתיר זאת הרב היה בשלמות של **צדקות**, כשצדקותו היתה בדקדוק ההלכה, ובקיזמה בכל עת, זמן ומועד, למותר להזכיר את **הענווה** של הרב, שאף היא הייתה לאין שיעור, כשלכל ילד היה משיב בענוות חן, וגם לקטנים ממנו בחכמה היה מייחס להם חשיבות כתלמידי חכמים, מלבד כל זאת היה הרב גם **אבא** לילדיו, וגם **סבא** לנכדיו. ועם כל זאת מעולם לא עזבה אותו תחושת **התלמיד**.

גאונות

ונתבקשתי לערוך איזו מילין בראש ספרי הנפלא, ואלם לא בתוך שר המסכים באתי
הלום, כי לא נסיתי בסאלה, וגם מה בצע בזה, אל שרבו ערוב צריך. אכן לא אוכל להנמנע
מהלחיצה את אשר ידעתי כי פעמים הרבה הפיעו בני הרעה לטעום מלכות אמהים
ונפלאים למסקי ופסוקים זיל במקומם אשר רבונונו בני עזיזו חליל, וישמחו קט וכו' לי
לגלות מקור סקומי טהור עובד וישועה מצייתת התלמידים בבלי וירושלמי וטפסאט ומכילתא
וזכר. וישמחו לבי גם אני. המעשה בזה לא בצורר לטקדל על התורה! פתוך דרחבה ויקיימו
בגו. לא יפסחו מפני ורע ורעך ומתי ורע ורעך אמרי ה' פתחה ורע עולם.

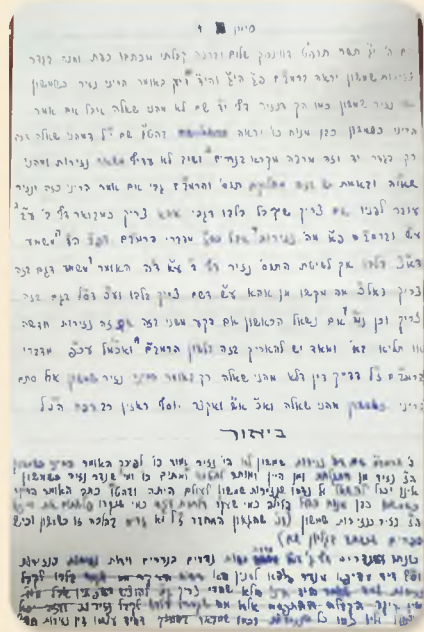
וכה שח מרן ראש ישיבת פוניבז' - הגרב"ד פוברסקי שליט"א: בשנותי הצעירות הייתי רגילים ללכת מידי פעם, לחנות של הרב גיטלר בבני ברק [ספרייתי], שם הייתי רואה את הספרים שיצאו לאור עולם, בצד היה חדר, ופעמים שהיו מתאספים שם כמה ת"ח ומשוחחים בדברי תורה, פעם בהיותנו שם אני ועוד כמה ת"ח, הביא לנו המוכר את הספר 'קרית מלך' שאז יצא לאור עולם, אמרתי לכולם, בואו ונבחנו את כחו של הספר, באותו הזמן היה איזה רמב"ם מוקשה מאוד בעיניי, למדתי מסכת תמורה, והתבוננתי בדברי רש"י [דף קכ"ז (שהביא את דברי הירושלמי)] שהנה הם מקור גדול לדברי הרמב"ם שמי שממיר מאה בהמות בבהמה אחת, לוקה כמנין הבהמות שממיר. רבים מהאחרונים נלאו במציאות מקורו של הרמב"ם. אמרתי לר' חיים גיטלר אבדוק ב"קרית מלך", אם אמצא שהמחבר הצעיר הביא את

הרב דודק שליט"א מראה להרב זצ"ל את כתביו היד שנמצאו

ביאור

ושוב על הדברים, המחברת נעלמה, הרה"ג רבי ישראל תנחום דרדק שליט"א מתלמידי הקרובים של רבינו, טרח ויגע הרבה בדבר, עד שמצא יהודי שקנה את המסמכים הללו מאותו ר' ירמיה, והביא זאת בפני רבינו, באותה העת רבינו היה שרוי בשמחה גדולה, [ומיד לאחמ"כ נדפסו התשובות בס' 'אגרות וכתבים - דרך אמונה', ובשו"ת 'צפנת פענח החדשות ח"ד'].

את גאונותו של הרב רואים גם במכתב ששלח להגר"א גרבו זצ"ל שהיה ממפרשי הספרי זוטא, הרב בהיותו נער בן שש עשרה בלבד, שלח אליו מכתב עם מקורות נפלאים, ממכתב התשובה ששלח לו הגר"א גרבו, אנו למדים על הגאונות שהיתה שם, היה זה בשנת תש"ז בלבד, כשהרב עוד היה בחור.

גאונותו של הרב ניכרת כמוכח גם בספריו השונים, על שלל הנושאים המדברים בהם, ובזה יש להרחיב בפרק נפרד, ועוד חזון למועד.

פנה הגרי"ש אל הרב בשאלה: 'בגמ' ברכות (ל"ז א') נאמר 'א"ל ר"ג לר"ע עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת', ומהו הלשון 'עד מתי', ומשמע שהיה כבר איזה מחלוקת שר"ע היה מעורב בה, הרב על אחר, ציין לתוספתא במס' דמאי (פרק ה' סי' כ"ד) שם נאמר 'מעשה שנתכנסו רבותינו לעיירות של כותים שעל יד הירדן והביאו לפניו ירק, קפץ ר"ע ועישרו, אמר לו ר"ג היאך מלאת ליכך לחלוק על דברי חבירך או מי נתן לך רשות לעשר', שם כנראה היתה מחלוקת הראשונה, וממילא בויכוח המובא במס' ברכות, שם כבר אמר לו ר"ג 'עד מתי', כל זה היה ברגע כמימריה אצל הרב, תשובות חדות ומהירות, בבקיות היקף, וגאונות שאין דוגמתם.

בימי השבעה שח אחד מן המנחמים: 'כאשר הוציאו את שו"ת 'דברי חיים' של הגר"ח צאנזאר זצוקלה"ה, שלח אותי המו"ל מחו"ל, כדי לברר אודות מילים בדברי חיים [או"ח ח"ב סי' ח'] שאינם מובנות, באחד מתשובותיו כותב הדברי חיים, שרש"י היה בקי בקבלה, והראה שלו לזה היא מד' רש"י 'גבי שלש טיפות', תלמידי חכמים גדולים ישבו על המדוכה ולא הבינו את כוונתו של רש"י, עד שנמנו וגמרו לשלוח את השאלה אל הרב דרכי, אולי בכך תבוא הישועה, הגעתי להרב כאשר ישב בכולל חזו"א והרציתי בפניו את השאלה, הרב חשב והשיב לי: 'מסתמא הוא מתכוין לרש"י במנחות', ופתח בפניי את דברי הרש"י שם בדף כ"ט ב' ד"ה אחת בה"י שם רש"י מביא את שם ע"ב, ולזה היתה כונת הדברי חיים

כאמרת דברי חיים הקדמונים היו נחלת כפלי קבלה כדכח שרש"י
הל"ל ספקל נחלת כפלי קבלה כדכח שרש"י
ספקל נחלת כפלי קבלה כדכח שרש"י
ספקל נחלת כפלי קבלה כדכח שרש"י
ספקל נחלת כפלי קבלה כדכח שרש"י

באותו ענין, המשיך אותו יהודי, פעם שאלתיו אם יש מקור לכך שעירא היאירי היה גוי, הוא אמר לי שבחז"ל אין מקור לזה, הדבר היה לי לפלא אם כן, מהיכן הגיע הידיעה הזאת, ומאין מקורה, כאשר נקרה לידי ספרו של הרב 'למכסה עתיק' שם (שמואל ב', פט"ו פס"ב) כתב הרב שבספר הברית כתוב שגוי ה', אכן אי"ז חז"ל אבל יש מקור לזה, הרב אף מוסיף שגם באדר"נ יש משמעות כזאת ואי"ז מוכרת.

עוד מעשה המעיד על גאונותו הכבירה של הרב: יהודי פנה אל הרב בשאלה, בפסוקי דזמרה מיד אחר ברוך שאמר, אנו אומרים את הפרק 'הי כבוד', באמצע מופיע הפסוק 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום' חיפשתי בספר התהילים בפרק ממנו נלקח כל ה'יהי כבוד', הפסוק הזה איננו מופיע שם, מקורו של הפסוק הזה הינו בכלל בספר משלי (י"ט כ"א), תמה האיש, הרב השיב לו על אחר: 'אכן, הפסוק הוא ממשלי, אבל בתנחומא (פרשת מטות, סו"ס ד') כתוב שדוד אמרה'.

ידועה ומפורסמת התבטאותו הנדירה של דודו ורבו המובהק של הרב, מרן בעל החזו"א זצוקלה"ה, בהיות הרב בגיל השידוכין, אודות תוקף גאונותו, כאשר התבטא שהוא 'הרוגושטבער' של הדור', הוא התבטא זאת בפני חותנו לעתיד של הרב, מרן הגרי"ש, לאחר שנים כשיצא ספרו של הרב דרך אמונה, התבטא הגרי"ש שכעת הוא מבין את דברי החזו"א.

ובאמת הקשר בין תורתו של הגאון הרוגוצ'בי לרבינו, היה עוד בהיות רבינו אברך צעיר לימים, כידוע לכל, תורתו של הרוגוצ'בר בלולה מכל התורה כולה ממש, ולא זו בלבד, אלא שכל תורתו ומכתביו מבוססים בעיקר על חצי המילה 'ע"י', במשך השנים ועד היום עמלו תלמידי חכמים גדולים כדי לבאר

הנהגה

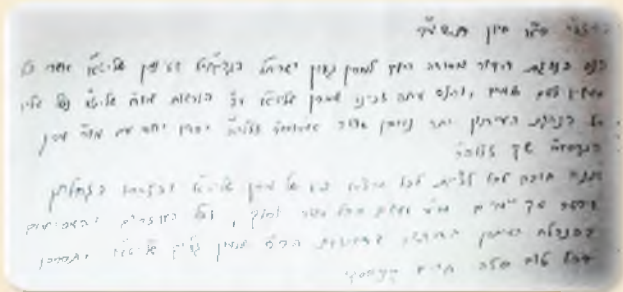
הרב היה רב ומנהיג לרבבות אלפי ישראל, במענה לשאלותיהם של כולם קטן כגדול, היה מוריד מליבם מועקות קשות ודאגות רבות שהיו על כתפיהם, הרב היה מיוחד בחייוך שהיה נסוך תמיד על פניו, ברוגע ובשלוה היה שומע ומקשיב, בשלוה ויישוב הדעת, שדעת אנוש לא יכולה להשיג כלל.

דאגתו של הרב לכלל, היתה יוצאת דופן, ברגישות מיוחדת היה מקבל כל אחד ואחד, שעות על גבי שעות, ומייעץ במילים קצרות, את הדרך הנכונה, להיחלץ מן הצרה, לישועה כזאת או אחרת, כאשר אנשים היו יוצאים מבית הרב, היו מרגישים שאבן מסתלקת מליבם, גם כאשר היו מגיעים ממרחקים ממש, דקה או מעט יורת בבית הרב היתה משפיעה על ליבם.

מעולם לא סגר הרב את דלתו בפני שום אדם, גם בזמנים בהם היה מתכונת

עוד לפני שהרב יש על כס ההנהגה, וכל עול הדור כולו היה על כתפיו, מוסדות רבים היו נושאים את שמו, ומתייעצים עמו בכל צעד ושעל, ישיבות ותלמודי תורה, קופות צדקה, וארגוני חסד, אשר רבות בשנים היו נוהגים לעלות ולהתברך, וליטול עצה.

גם בעת אשר היו אנשים אשר ערערו על הנהגתו של מרן הגרא"ל זצוקלה"ה, היה הרב מתבטא בחריפות כנגד כל אותם אנשים, ומיד הורה את הדרך הברורה אשר ילכו בה.

לקום מכסאו כדי לנוח את מנוחת הצהריים, והיו אומרים לו להרב שמישהו מחכה בחוץ, הרב היה אומר 'שיכנס', ובענין הזה שח חתנו של הרב, הגר"ד אפשטיין שליט"א, את המעשה הבא: 'היו תקופות בהם הרב היה בא לביתו שברח' דברו הנביאה, ללמוד, כדי שיוכל ללמוד באין מפריע, פעם אחת ביום שיש, הרב יצא לטבילה במקוה כדרכו בכל שבוע, אהנו יצאנו מהבית, והשארנו אותו סגור, כאשר להרב אין מפתח, הרב חזר מהמקוה, ודפק על הדלת, השכנים ששמעו את הדפיקות יצאו, וראו את הרב דופק ודופק, עד שהתבררה התקלה, הרב בליט בריה חזר לביתו, במוצאי השבת, כאשר חזרנו לבית, אמר לי הרב: 'ביום שיש, דפקתי ודפקתי, ואף אחד לא ענה, כנראה מן השמים רצו לרמוז לי, שגם אני ידפוק וידפוק ולא יענו לי, 'מהיום אני לא יסגור את הדלת בפני מי שרוצה להיכנס' חתם הרב.

בשנים האחרונות, בפרט בשנת הקורונה, היתה דעתו של הרב שקבעה, כי לימוד התורה אסור לו שיפסק בשום אופן, הרב התבטא ואמר כי 'המגיפה היא שלא לומדים' והיא המסוכנת יותר, ורק בדעתו הנחרצת, המשיכו בכל עוז תלמודי התורה והישיבות בלימוד התורה ללא ליאות, עד לעצירת המגיפה.

התמדה

לשנתו, באחת הפעמים שאל אותו נכדו חביבו הגר"ג הוניגסברג שליט"א: 'האם לסבא יש עוד סדר של 'חובות' גם בשינה?', הרב השיב בענוה: 'אפשר', מבהיל.

סיפורים רבים הממחישים, את דביקותו המיוחדת של הרב בתורה הקדושה, ואין שכל מחשבותיו היו תפוסים אך ורק בדברי תורה, וגם כאשר היו מזכירים דברים ממילי דעלמא, בעיניו של הרב זה הזכיר לו רק דברי תורה, באחד הפעמים נכנס להרב יהודי, ובפיו שאלה בענין חלל שנמצא בין שני בנינים, ויש מריבה בינו לבין השכן, למי שייך החלל הזה, הרב השיב בפשטות: 'הרי חלל הנמצא בין שני עירות, זה גמ' מפורשת בבכורות (י"ח א)', המילה 'חלל' בחז"ל הזכירה לו בעיקר את ההקשר לעגלה ערופה.

נכדו חביבו של הרב, הרב"ג רבי יעקב ישראל קניבסקי שליט"א, שח בפניו את העובדא הבאה: סבא היה קורא לאנשים וזוכר אותם על פי שם ספרים, היה יהודי שחיבר ספר על ענייני מזוזה, תמיד שהיה בא לסבא, הייתי אומר לסבא: 'זה כהן ממזוזה', לאחר כמה שנים, הוציא אותו יהודי ספר על חלה, ושוב הוא הגיע לסבא, אמרתי לסבא: 'כהן ממזוזה הגיע', סבא מיד תיקן אותי ואמר: 'לא נכון, זה כהן מחלה', אצל סבא, זה היה מוחשי, אם הוא חיבר ספר חדש, אז שמו השתנה'.

הרב היה רגיל שפסוקי התנ"ך שגורים על לשונו, וכאשר הוא נתקל באיזה מקרה, או אדם, שאפשר לשייך אליו איזה פסוק מיד היה עושה זאת בפשיטות, הדוגמאות רבות הן, ובעז"ה בהמשך נרחיב על כך.

את מידת התמדתו של הרב, בתורה הקדושה, אין בפניו מה לתאר, שהרי כל ימיו היה דבוק בתורה, ואולי אין זה ראוי להיקרא תחת הכותרת 'התמדה', כי יש מי שמתמיד במלאכתו, ומשקיע בה בכל כוחותיו, אכן הוא מתמיד, אבל לא כן הרב, שהיה גופו ספר תורה ממש, וכפי שבצערותו כבר התבטא עליו הרב מפונביץ' זצוקלה"ה, כאשר הרב בא לבקש אודות בחור שיתקבל לישיבה, הרב קיבלו על אתר, יהודי שנכח במקום בשעת מעשה, הביע את פליאתו בפני הרב, מדוע כבזו מהירות קיבלו הרב, והרי ישנם עוד רבנים שמבקשים עבור בחורים, הרב תמיד שוקל, מה נשתנה במקרה שלנו, הרב התבטא ואמר: 'כשהתורה עצמה באה לבקש, אין אני יכול לסרב'.

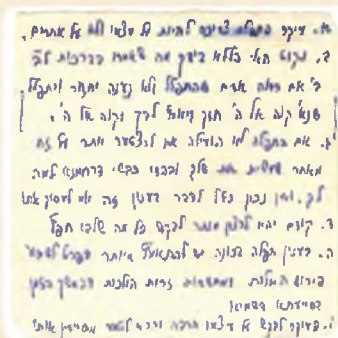
כל מהותו של הרב, וכל השיג ושיח היום יומיים שלו היו תורה ותורה ללא הפסק, אחד הדברים הפלאיים, אותם ראו בעיניהם בני הבית באופן תדיר, הוא לימוד תורה ולפעמים אפי' כתיבת מכתבים תוך כדי שינה, הרב היה מסיים מסכת אחר מסכת בשנתו, ולפעמים שגם ביקש מעט יין, התורה היתה חקוקה על ליבו בבחינת 'כתבם על לוח ליבך', לפעמים היה הרב גם כותב מכתב, ובאמצע השינה, היו נשמעים מפיו המילים: 'כבר כתבתי לך, כבר עניתי לך', פעם בעת מנוחת הצהריים של שב"ק, חלם הרב כיצד הוא כותב מכתב, באמצע התעורר משנתו, ובבהלה שאל: 'הרי היום שבת, וכי כתבתי בשבת', לאחר רגעים ספורים, חייך ואמר 'זה הרי רק היה חלום', הדברים היו מוחשיים.

פעמים רבות באמצע שנתו, שהיה מתעורר הרב, ומבקש גמרא מסוימת, וכשהיו מביאים לו, מיד היה פותח בדף מסויים, לומד כמה דפים ושוב חוזר

צדקות

באורחות יושר האריך הרב בערך שלם, שכולל פרטי הלכות הנוגעים לדיני התפילה שאדם דש בעקביו, שם גם מביא הרב ממרחבי הש"ס ומדרשי חז"ל, המבארים את מהותה של התפילה, גודל כוחה, זמנה ועוד.

הגר"ר אברהם אריה גורא שליט"א, שהיה גר בשכונת להרב עשרות בשנים, וזכה עוד לראות את פני מרן בעל החזון"א, כנער צעיר, פנה אל הרב בשאלות

מהותיות בענייני התפילה, מפתת קירבתו להרב, השיבו הרב בפירוט, באדיבותו הרבה, מסר לידינו את גלוית הנניר, שבה השיב לו הרב, הנה תוכן דבריו לפנינו:

א. עיקר התפילה צריכה להיות על עצמו ולא על אחרים.

ב. נקוט האי כללא בידך מה שאמרו בברכות ל"ב ב' אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנא' קוה אל

צדקותו של הרב היתה ניכרת, הן במעשיו למען הכלל הן בקבלת הקהל לאלפי אנשים כמעט בכל יום, והן בתפילותיו, תפילתו של הרב היתה כעומד לפני המלך ממש, וכבן המתחטא לפני אביו, וכו' פתק וכו', תמיד בבית הרב, היתה מרצדת ונשמעת המילה הבודדת, האחת ויחידה, שהיתה נכנסת לכל אוזן של פוקדי הבית הגדול הזה: "תפילה", "תתפלל", "שיתפלל", רבים מן השואלים לפעמים שלא הבינו: "הרי אנו מתפללים? האם שלושה תפילות ביום אינם מספיקים?" הם מתמיהים, והרב שליט"א משיב ברכות ובנועם: "חז"ל כבר הורו במסכת ברכות אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל, שנאמר: "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'", הקיוו לישועה הוא על ידי התפילה, ותפקידו של האדם להמשיך ולקוות בקדוש ברוך הוא, רק כך ישועתו תבוא.

אשה שביקשה עצה לבעיות שונות שפוקדות אותה, השיב לה הרב: "שתקבל על עצמה עוד תפילה - אם היתה רגילה להתפלל רק שחרית, תוסיף מנחה, ואם היתה רגילה להתפלל מנחה, תוסיף ערבית", עוד היה מתבטא הרב בענין זה: "בגידול הילדים וחינוכם רק תפילה תועיל".

דקדוק הלכה מיוחד, ראה בעיניו, כל מי שהיה נכנס להתפלל בביהמ"ד 'לדרמן' בקומה העליונה, מיד היה רואה בקצה בית המדרש, שני פתחים, היה זה בימים שחזר הרב להתפלל בביהמ"ד, בקומה העליונה, הגשר הגיע עד חדר קטן, שממנו היו יוצאים לביהמ"ד, הרב העיר על כך שאין שני פתחים וא"ל לקיים את מה שנאמר בהלכה ש'מצוה לצאת מפתח זה ולהיכנס בפתח אחר' (עי' שו"ע סי' קנ"א סעי' ה' ובמ"ב ס"ק כ"א), מיד תוך כמה ימים, נפתח עוד פתח, והרב יכל לקיים את המצוה כתיקונה.

עוד מעשה נורא המעיד על דקדוק הלכה מבהיל, שמענו מפי שכנו של הרב הגר"א גודמן שליט"א, וכה סיפר: הרב בספרו אורחות יושר ערך תפילה, מביא הלכות נחוצות על סדר התפילה בפירוט רב, באחת מהם כתב שבו יברך 'דוד' יש לעמוד עד 'לשם תפארתך', באותם ימים, עת אשר יצאה המהדורה הראשונה של ס' אורחות יושר, פגש בהרב, אחיינו, הגר"ח קלופט שליט"א, שפגש אותו בשבע ברכות של אחד מבני המשפחה, פנה הגר"ח להרב, והעיר שבמשנה ברורה מבואר שצריך לעמוד עד 'אתה הוא ה' האלוקים', הרב עיין והסכים עמו, בבוקר שלמחרת, הרב התפלל כדרכו, וכשאמר 'לשם תפארתך' התיישב, כרגע קט לאחמ"כ נעמד שוב, עד 'אתה הוא ה' האלוקים', והתיישב בחזרה, דקדוק ההלכה היה חרוט על ליבו, וברגע שראה במשנה ברורה אחרת ממה שחשב, מיד כשהתיישב כמו שהיה רגיל עד היום, נזכר שהיה דיון על כך, והצדק עם הגר"ח, מיד קם שוב השלים את הפסוק, וחזר לשבת, אמנם פסוק יחיד ובודד, אבל שיעור עצום בדקדוק הלכה מהו.

בעת שנפטרה הרבנית ע"ה היה מפעים לראות את גדולתו של הרב אשר לרגע לא הסיח דעתו מדקדוק ההלכה, מזמן פטירתה באמצע שב"ק עד מוצ"ש לא הגיב כלום, רק ישב בדד וידום מחמת כבוד השבת ורק במוצ"ש נתן קולו בבכי. ביום ו' עש"ק בראשית, אסרו חג, תשע"ב, היום ראשון של ה'שבעה' על הרבנית ע"ה כולם בחוסר היו ישוב הדעת, באותו הזמן, הרב היה צריך לקרוא למישהו מבני הבית, דרכו היתה שכאשר צריך מישהו, הוא מצלצל בפעמון שעל ידו, ואילו אז קרא הרב בפיו, כאשר שאלו אותו מדוע לא צלצל אמר הרב מיד, 'הרי יו"ט שני היום', דבר שאף אחד לא זכר, גם בשעות קשות אלו, הרב הקפיד על מנהגו שלא לעשות מלאכות דאורייתא, ביו"ט שני.

כמו"כ בשבת של ה'שבעה' כאשר הרב הכין את עצמו לש"ק, לאחר פלג המנחה, עם בגדי שבת, נעל את מנעליו, ומיד בירך שעשה לי כל צרכי, גם זה היה מפעים, כיצד הרב עסוק גם בשעות קשות ביותר, בדקדוק ההלכה, ולא מוותר על מנהגו לברך ברכה זו [כמו במוצאי תשעה באב ויום כפור שהיה מברך בשעה שנועל את המנעלים].

מידת האמת אצל הרב היתה להפליא, גם המילותיו הקצובות בהם דיבר לעיתים, מעולם לא הוציא שקר מפיו, ובמקומות שבהם לא רצה לענות תשובה, היה מתחמק, ואומר או 'איני זוכר' או 'איני יודע', מעולם לא לשקר, בספרו אורחות יושר בערך הראשון שבספר, הוא מארים אודות מידה זו, ובתוך הדברים מביא מחז"ל, שמי שרגיל לדבר אמת, מן השמים שומרים ודואגים שכל דבריו יתקיימו אפילו אם אינו מכוין למה שאומר, כי הרי כל דיבוריו חייבים להיות אמת, בסוף הדברים מביא הרב את המעשה המוזכר במסכת כתובות, באשתו של רב שתמיד היתה עושה הפוך ממה שאומר, עד שבא בנו ואמר לה לעשות ההיפך ממה שאמר לה רב, וממילא עשתה כרצונו של רב, הרב מקשה על כך, כיצד לא חשב רב על העצה הזאת, והרי בודאי שהיה מותר לו לשקר בכהאי גוונא, שהרי אשתו נשתבשה דעתה עליה, הרב מתרץ, שרב היה כל כך דבוק במידת האמת עד כד כך שלא עלה בדעתו לומר מילת שקר מפיו, יהודי שקרא את הדברים, פנה אל הרב בשאלה: 'איני מבין, והרי היה מותר לו, וא"כ אי"ז נקרא 'שקר' בכלל, מה תירץ הרב?', הרב ממש לא הבין את הקושיא, 'הרי זה מה שכתבתי, שבכלל לא עלה על דעתו לומר דבר שאינו אמת', אותו יהודי הקשה שוב ושוב הרי זה לא 'שקר', והרב במידת האמת שלו לא הבין כלל את הקושיא, 'מי שלא מדבר שקר, לא עולה בדעתו בכלל מחשבה כזו', כנראה יש מושגים שלא כל אחד יכול להשיג.

ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'.

ג. אם התפילה לא הועילה אין להצטער יותר על זה מאחר שעשית את שלך ובהדי כבשי רחמנא למה לך, ואין נכון כלל לדבר בענין זה ולא לעסוק אתו.

ד. קודם יהיו לרצון מותר לבקש כל מה שלבו חפץ.

ה. בענין תפלה בכונה יש להתאמץ ביותר בפרט לשמוע פירוש המלות ומחשבות זרות הולכות בהמשך הזמן בסייעתא דשמיא.

הרה"ק רבי אברהם אריה גורא שילכט"א, עם רבינו זצוקללה"ה בעינא דחזוונא

ו. העיקר לבקש על עצמו הרבה והבא לטהר מסייעין אותו.

צידיקותו של הרב היתה ניכרת, גם בדקדוק ההלכה המיוחד להפליא שהיה לו, גם בהלכות הכתובות במפורש, היה מדקדק עד קוצו של יו"ד, כל מילה של המשנ"ב היתה בעיניו כפנינה, את זה גם אפשר לראות בספרו הבהיר 'שונוה הלכות', שם דקדק בכל תג ואות של המ"ב וביישוב דעתו במקומות שנראה כסותר את דבריו, גם את הנהגות החזו"א מזכיר שם כסדר, ולא רק בזה, אלא דקדוק ההלכה של הרב, היה ניכר גם בהנהגות המוזכרות בגמ' והם בכלל 'דינא דגמרא', הרב היה מקפיד בהם מאוד, חלקם מן הדוגמאות שלפנינו.

פעמים רבות כאשר היה טועם הרב איזה מאכל כאשר כבר היה יושב על מיטתו לפני שהלך לישון, היה קם והולך ד' אמות, על אחר היה אומר: 'הרי כתוב בגמ' (בבא מציעא ק"ג ב'), שאסור לישון מיד אחר האכילה'.

הגר"מ ברזם שליט"א, אחיינו של הרב, סיפר את המעשה הבא: באחד מן הימים הגיע הרב אל אימי שתחי', כדי שתתפור לו את המתלה של החליפה, אימי תיקנה את זה מיד, למחרת הגיע שוב הרב, עם אותה החליפה וביקש לתקן שוב את המתלה, אימי ראתה שהמתלה קרוע באופן מכונן, היא התפללה ושאלה אותו, 'מי הורס לך את זה כך בכל יום', הרב ענה לה בפשטות: אתמול היה ראש חודש, ואני שכחתי מזה, והבאתי לך לתפור את זה, אני אינני רוצה ליהנות מדבר שנעשה באיסור, לכן חתכתי את זה, ועכשיו תתפרי שוב'.

שח בנו חביבו הגר"ש שליט"א: 'אבא היה מקפיד שנים רבות על המנהג לשרוף את הלולב בשריפת חמץ, מנהג זה היה בנפשו, פעם נאבד הלולב, אבא יצא מביתו בשעת לילה מאוחרת, כדי לחפש את הלולב האבוד, אחרי החיפוש עלה לבית, כאשר הגעתי לבית, הוא אמר לי: 'היום הלכתי למטה לחפש את הלולב, זה היה מאוחר, ופגש אותי איזה מישהו לא נורמלי כל כך, עד שהצלחתי להיפטר ממנו, כנראה באמת הגמ' צודקת 'אסור לתלמיד חכם שילך יחידי לבילה', אבא תלה את זה בדינא דגמ' בברכות (נ"ד ב', ועי' חולין צ"א א' ופסחים ק"ב ב'), שתלמיד חכם לא יוצא לבד לבילה'.

בסעודות השבת של הרב, היו רגילים להביא קומפוט בסוף הסעודה, פעמים כאשר היו מביאים להרב קומפוט, לא היה מתחיל לאכול, כששאלו אותו לסיבת הדבר הוא ענה מיד: 'הרי בגמ' כתובות (ס"א ב') מבואר שאם אוכלים משהו, והאורח לא מקבל, הוא יכול להתאווה לזה מאוד ולהגיע לידי סכנה, אז עד שכולם לא אוכלים, אני איני יכול לאכול', גם כאשר הסבירו להרב, שבאמת המסובים בשולחן אינם חפצים כרגע בקומפוט, לא נחה דעתו עד שהביאו לכולם.

את המעשה הבא סיפר הרב בעצמו: 'האירוסין שלי היו בל"ג בעומר, ביום בל"ג בעומר לפני השקיעה, התחלתי להסתפר, לכבוד השמחה, באמצע שקעה החמה, עצרתי מלהסתפר, כי הרי אסור להסתפר, עד שהחזו"א פסק, שאם התחלתי אפשר להמשיך גם אחרי השקיעה' כך היתה בעיניו ההלכה חשובה, אם צריך להפסיק אז מפסיקים, על אף שהתספורת היתה מוזרה ומשונה ביותר, להלכה זה לא משנה, [לאחר המעשה קבע הרב את הדברים בקונטרס הזכרונות בתורת פסק מהחזו"א, ראה במדור 'חזון שיח' לעיל].

ענווה

קוראים לך, וגם יוצאים עם סוכריה, רבבות ילדים שהיו נבחרים בכל יום על דפי גמרא, ופרקי משניות, והרב בסבלנות אין קץ יושב ובוחר, ולבסוף גם נותן מילה טובה ומעודדת, על היקף הידיעה שלהם.

ענוה מיוחדת היתה לו להרב, ענינו ראו ולא זר בקבלות הקהל, הומות אדם, איך שהרב מתייחס לכל אחד באופן אישי, ועל אף המילים הבודדות, והמבט הקצר, היה יחס חם לכל אחד, ילדים לפעמים היו מתקבלים בשאלה, 'איך

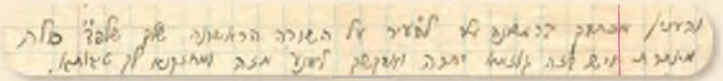
אומר: 'נו, הרי הגמ' הבטיחה, מה זה נוגע אליי, הכל היה בבחינת 'ענוותן תרבי'.

כשהוציא הרב את ספרו שקל הקודש, היה צריך עזרה וסיוע בהבנת תכונות השמים, בישיבת סלבדוקא, יש אברך ת"ח בשם הרב הסגל שליט"א, שחיבר ספר על כך, הרב הטריח את עצמו לעלות לביתו, על אף שהיה בזה טירחא.

וכה שח הרב באחת מן ההזדמנויות: 'שמות הספרים שלי וכן עמוד השער בספר הכל היה כפי קבע אבא, אבא בעצמו כתב את הכל, המשיך הרב והסביר: 'לכן הספרים שיצאו בחייו היה כתוב עליהם 'הרב חיים קניבסקי', וכששאלתי את אבא, 'הרי אינני רב', ענה לי אבא: 'אי"ז כבוד התורה שלא כתוב הרב' אבל בספרים שיצאו אחרי פטירתו כבר השמטתי את המילה 'הרב', כי הרי אינני רב'.

הג"ר ראובן פיין זצוק"ל שהתגורר בבנין הסמוך להרב, התבטא פעם אחת בפני משפחתו, עוד שנים רבות לפני פטירת הסטייפלער, וכה אמר: 'איני מבין למה אנשים לא באים לשכן שלי, אני כל דבר הולך אליו שכולו רק תורה, אבל באמת, מחמת ענוותנותו, כל עוד שאביו חי אינו מראה כלום ונחבא לכלים, אבל תראה עוד, שאצלו יהיו עוד יותר הרבה אנשים מאשר אצל אביו'.

במכתב שכתב הרב זצוק"ל בהיותו חתן לגיסו הגר"ש אלישיב שליט"א, הגיב לו ככל הנראה על תארים שכתב לו בפתיחת המכתב: 'ובענין מכתבך בראשונה עלי להעיר על השורה הראשונה שלך שלפ"ד כולה מיותרת ויש בזה גזמא יתרה ואבקשך לימנע מזה ומחזקנא לך טיבותא, די במילים אלו לתאר את סלידתו מתארים ושמן של כבוד.

אבא

ממש, חלקם היו שגרו ממש בתוך ביתו, וחלקם שהיו סועדים על שולחנו בשבת קודש, וחלקם שהיו מגיעים לעיתים קרובות, המכנה המשותף שבין כולם, היא החיבה המיוחדת שרחש להם הרב, בשל מצות התורה המיוחדת לשמח את ליבם, תמיד כאשר היה ילד יתום, היה הרב מגלה רגישות מיוחדת, שואל לשמו, ומלטף את לחיו.

וכה שח אחד מן היתומים ששהו בבית הרב: בליל בדיקת חמץ נכנסתי להרב, באותה העת הייתי בתוך שנת האבל על אבי, שאלתי את הרב, איזה שאלה בענייני תענית בכורים, ובענין סיום מסכת, מכיון שאני בעצמי בכור, הרב בענוותנותו ענה לי בחביבות: 'מחר בבוקר, אני עושה סיום כאן בלדרמן, תוכל לבוא לשם ותוכל לאכול', בכזו ענוה ופשטות, ברכות ובנועם, זה היה בשבילי הכבוד הכי גדול, הרב הזמין אותי לסיום שלי, כמובן שהרב לא ראה בזה פחיתות כבוד, אדרבה זו היתה מהותו, ענוה, ענוה, ענוה.

גם ארגונים המסייעים ליתומים היו זוכים להתקבל אצלו בכבוד, ואלמנות רבות היו שולחות דרך ילדיהם את ספקותיהם, כאשר הרב היה מאזין בקשב רב, ומשיב בכבוד ראש לספקותיהם, 'יתומים היינו ואין אב'.

הגר"י אפשטיין שליט"א, נהגו האישי של הרב ומשמשו הנאמן, מזה כשלושים וחמש שנה, סיפר, שכאשר היו הולכים ללוויה וכד', הרב היה רגיל ללמוד בגמרא בהיתה עמו תמיד בנסיעות, כאשר ראה שכולם מסתכלים לעבר רכבו, הרב סגר את הגמ', ואמר לו: 'לא צריך ללמוד כשכולם רואים'.

עוד הוא מספר שבאחד השבתות, בשבת בה יוצאת הקריאה, שקרא הרב בתור נער בר מצוה, ביקשו להעלות את הרב לתורה, והעלו אותו למפטיר, לאחמ"כ הציעו, שאולי הרב יקרא את המפטיר, לאחר התפילה, נימק זאת הרב בפני משמשו: 'יכולתי לקרוא וידעתי לקרוא, אבל לא רציתי שישוחו בי'.

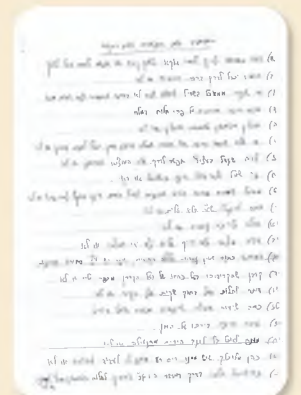
כשהיו מגיעים לבקש מהרב הסכמות והמלצות עבור גיוס כספים בחו"ל, היה אומר פעמים רבות: 'מי בכלל מכיר אותי באמריקה', כך היה משוכנע בדעתו, שאף אחד לא מכירו בכלל, ומה מכתב שלו יכול להועיל.

באחד הלילות, כאשר קם הרב ממנוחתו, ללמוד תורה, פנה לבנו חביבו הגר"ש שליט"א, ואמר לו: 'עכשיו סיימתי מסכת הוריות', והפטיר 'המסכת הכי קטנה, כמו שאני הכי קטן', הגר"ש שליט"א, השיב לו מיד: הרי אתה הכי גדול שיש היום בדור, מכל העולם מגיעים אליך שאלות, אך הרב בשלו: 'אני יודע את האמת, אתה לא, כך היתה דרכו של הרב.

כאשר היו מגיעים להרב, אנשים שביקשו ברכה או עצה לישועה, וברכתו ועצתו של הרב התגשמה, היו פונים להרב ואומרים לו בשמחה, 'הנה הברכה הועילה', הרב היה משיב בפשטות: 'הרי זה גמ' מפורשת (ברכות ז' א') אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך', לפעמים היה מוסיף בנימה של ענוה, ואומר 'וכמה שיותר הדיוט יותר טוב', ליהודים שהיו מבקשים עצה לזש"ק, היה אומר את דברי הגמ' בשבועות (נ"ח ב') להבדיל על היין, [זה] היה חידוש של הרב, שדברי הגמ' אמורים דוקא ביין], וכשהיו אומרים שנתקיימה עצתו, היה

על היותו של הרב אבא לילדיו, די לנו במבט עין קצר, לעבור על ההספד שבראש הגליון, על סדרי הלימודים הקפדניים של הרב עם ילדיו, והיה מכה על קודקודם ואומר להם 'גידלו', כתוספת לדברי ההספד, יש בנותן טעם לספר על המבחנים אותם היו עורך לילדיו, מהם שנדפסו בספר 'אגרות וכתבים - דרך אמונה', את המבחנים היה עושה הרב בשני שלבים, מבחן אחד על כל מסכת ומסכת, מהעניינים המוזכרים בה, ועוד מבחן נוסף, על כל מסכת - מעניינים הקשורים למסכת אבל לא כתובים בה בכלל, הרב היה מומחה מיוחד במינו למצוא את הדינים הקשורים למס' ברכות, למשל, אבל אינם כתובים בה, כך היה עושה מבחן ועוד מבחן, שאר הדברים הרי הם מפורטים בהספד שלמעלה.

מלבד מה שהיה הרב אבא לילדיו, היה גם אבא לילדים יתומים שראו בו כאביהם

סבא

אחד מנכדי הרב זצ"ל מדבר עם הסבא בלימוד

סבא קרא לשנינו, הוציא שופר מן המגירה הסמוכה, ואמר לנו: 'נו, תתקעו בשופר', לאחר שתקענו, סבא אמר לי: 'תגיד לאבא שילמד אותך לתקוע', כך בעדינות, הוא היה מנצל את השובבות שלנו, להחדיר בנו את חביבות המצוות, גם כילדים קטנים'.

נכדים שהיו כותבים ספרים, או אפילו חידו"ת בדפים בודדים, הרב היה עובר על זה, לפעמים היה כותב: 'יפה',

הרב, מלבד היותו כל כולו למען הכלל, בשונה ממה שחושבים כולם, היה גם אבא לילדיו וסבא לנכדיו באופן יוצא מן הכלל, מלבד סעודות השבת - בהם היו מוזמנים - הן בחיי הרבנית והן לאחר פטירתה, בכל שבוע ילד אחד יחד עם צאצאיו, ובחגים, היה לכל משפחה את הקביעות שלה, בשנים קדמוניות, כאשר הרב היה נוסע לסנדקאות בכל הארץ, פעמים שהיה מבקר את נכדיו שלמדו בישיבות סמוכות למקום הסנדקאות.

הרב היה בוחן את נכדיו מפעם לפעם, גם כאשר הנכד לא היה יודע, הרב היה מפטיר בחום וברכות: 'כנראה עוד לא הגעתם לשם'.

שח נכדו של הרב הרה"ג רבי שלמה קניבסקי שליט"א: 'באחת הפעמים שרחק סבא אותי ואת אחי משחקים ומשתוללים, היה זה בימי חודש אלול,

מספריו וכד', נכדו של הרב הרה"ג רבי יעקב ישראל צביון שליט"א. מספר שבאחד השנים בעת בה היה ה'שומר' של הרב בערבי שבתות, הרב קרא לו ונתן לו ספר במתנה, על הספר בתחילתו כתב את האותיות: 'ש"ש', לפליאתו, מה פשר הראשי תיבות הללו, השיב לו הרב: 'שכר שימור'.

בשמונת ימי החנוכה, היה לו להרב מנהג מיוחד - לבקר בכל בתי ילדיו, שגם הם - בלע"ר - שמונה במספר, הרב היה מבקר בבית כל אחד מילדיו, כאשר הוא משוחח עם בניו או חתניו וילדיהם בדברי תורה, הרבנית היתה נותנת דמי חנוכה, הביקור כמובן היה קצר, אבל גם הוא היה מותיר רושם עז עליהם.

מנהג מיוחד היה לו להרב צוק"ל, לבקר את כל אחד מנכדיו לאחר החתונה בבייתם, בהזמנות זו היה הרב צוק"ל מביא כמתנה את כל ספריו, כאשר הרב צוק"ל לא מדלג על אף נכד, ממש עד שנותרו האחרונות, הנכדים היו שואלים אז שאלות בענייני מזווה, והרב צוק"ל היה פושט את ספיקותיהם.

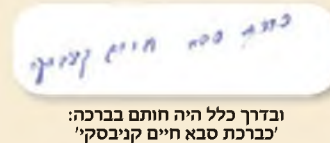
הביקורים האלו הותירו רושם עז לבית החדש שנבנה, כשהרב צוק"ל על אף הזמן הקצר שעמד לרשותו, ידע לנצל כל רגע, ובד בבד לערוך ביקורים אלו בבתי נכדיו, תמידין כסידור.

ולפעמים היה מוסיף איזה הערה קצרה, ובדרך כלל היה חותם בברכה: 'כברכת סבא חיים קניבסקי', כך היה מעודד לכתוב עוד ועוד דברי תורה.

בבר מצווה של נכדיו היה מקפיד הרב להופיע, כמו בכל שמחה, כמו כן בחתונות ועוד שמחות, הרב היה מקשיב בקשב רב לדרשת חתן הבר מצווה בשלימות.

גם נכדותיו של הרב, בעת שהיו מגיעים לגיל מצוות היו זוכים לברכתו, ובנוסף לסידור שהיה ניתן להם במתנה עם הקדשה מיוחדת.

מלבד כל זאת, פעם אחת בשנה היה רגיל הרב להאריך בתפילתו, היה זה בתפילת ערבית של ליל א' דראש השנה, אז היה הרב תופס במחברת דקה, ובה שמות כל צאצאיו, מסודרים לפי המשפחות, ומתפלל עבור כל נכדיו שם אחר שם בפרטות, תפקידים רבים היו לנכדים, שרצו לשהות יותר במחיצת הסבא, האחד היה שומר בערב שבת, בעת שהרב היה עסוק בלימודו, וחשש 'שמא יטה את הנר', השני, היה ממונה לשתות את הכוס של הבדלה במוצאי שבת, השלישי, היה עוזר בבדיקת חמץ, ועוד שלל תפקידים, בזמנים שונים היה הרב מכיר להם טובה על כך, בנתינת אחד

תלמיד

שהיה מעז לזלזל בפסקיו, היה הרב בז לו עד מאוד, הרב היה רגיל לספר את המעשה, שבשעת לויתו של החזו"א, היה שם בחור ששאל בזלזול, 'מדוע יש פה לוי גדולה, מה מיוחד פה כל כך יותר מכל אדם שנפטר', מיד בא עקרב ונשכו, עד כדי כך שהיה זקוק לטיפול בבית חולים, לקיים מה שנאמר (אבות ב' ט"ו) 'ועקציתן עקיצת עקרב'.

פעמים שנשאל הרב אם החזו"א כתב ממנו איזה ד"ת בספרו, הרב השיב: 'הוא כתב שאלה ממנו, אבל לא כתב שזה אני, אלא כתב נשאלתי, ועל אתר פתח הרב, והראה את הדף שבתמונה הבאה, לימים, סימן הרב את שאלה זאת, למען תהיה לו לזכרון, שהוא שאל את זה.

בשעת המלחמות אשר היו בשנים האחרונות, וגם קודם לכן, הרב היה איתן בדעתו שהבטחת החזו"א, עודנה עומדת, ובעיר בני ברק 'לא יפלו פצצות', בשנת ... כאשר התחזקה המלחמה אז, הרב שב וקרא במכתב מיוחד, שאין ממה לפחד, כך נתן רוגע בליבם של אלפי התושבים, והעביר את ההרגשה שכאן בבני ברק עדיין גרים בצילו של החזו"א, מילים ספורות אלו ש'בבני ברק לא יפלו פצצות' היו בעיניו כמילים שנאמרו מפי אורים ותומים.

אך למותר להזכיר, שאת ספרו הגדול ביותר של הרב, חיבור ה'דרך אמונה', ביסס הרב על שיטתו של החזו"א, ומטרתו היתה להחדיר את פסקיו של החזו"א, למען יהיו מחודדים בפי הלומדים, בכל ענייני זרעים, וכפי שכתב בהקדמתו.

התבטלותו של הרב היתה גם כלפי אביו מרן בעל הקה"י, וכך מתאר בפניו בנו חביבו הגרי"ש שליט"א: 'באמת מצות כיבוד או"א, היתה חביבה מאוד אצל אבא, בחיי אביו היה נוהג הרב, שלא לענות על שאלות בהלכה, וחשש שמא הוא מורה הוראה בפני רבו, וגם בזמנים בהם הפסיק אביו לענות על שאלות בהלכה, אפ"ה הרב סירב לענות, רק לכשנפטר התחיל הרב להשיב, וגם בזה בענוותנותו מוסיף תמיד שלא לסמוך עליו להלכה.

כל שם ושם שקראו אבא ואמא לילדיהם היו מתייעצים או עם סבא הסטייפלער, או עם סבתא הרבנית פעשא מרים ע"ה, ועל פיהם ישק דבר, בכל נסיעה שהיה נוסע אבא מחוץ לעיר, היה נכנס לבקש ברכה מסבא, בלי זה הוא פשוט לא היה יוצא, ולא זו בלבד אלא גם הקדמת ספריו של אבא, בחלק מהם היה מוסיף סבא משלו, האותיות המודגשות שבהקדמה לדרך אמונה, הם מסבא למיטב זכרונו, גם על שמות הספרים היה מבקש את עצתו ודעתו של אבא.

כמו"כ בכל יום היה נוהג הרב לעלות לסבא, גם במוצאי צומות היה עולה לדרוש בשלומו, כל ליל י"ט בזמנים בהם סבא היה מתפלל בבית, אבא היה עולה אחרי התפילה לאחל "גוט יו"ט", גם שמחות של ילדיו, סגירת וורט וכד', היו בביתו של סבא, כך פשוט היה מבטל את כל כולו לסבא.

כשסבא נפטר, ראינו בעינינו, את צערו הגדול, סבא נפטר בשבת, כל השבת אבא לא בכה, אך יצאה השבת, ונחלי דמעות זלגו מעיניו, ובכה ממש בקול גדול, והתייפח רבות, ראינו אז את הקשר המיוחד, וההתבטלות העצומה שרחש לו בחייו.

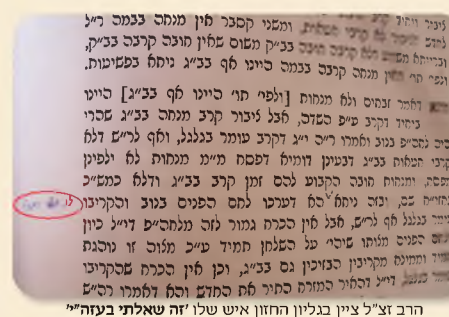
הרב מלבד היותו רב ומנהיג לעדה כולה, היה גם תלמיד, כל חייו הרגיש וחש בכל ישותו, תלמיד מובהק למורו ורבו מרן בעל החזו"א צוקללה"ה, ושל אבין מרן בעל הקה"י צוקללה"ה, בנו חביבו הגרי"ש שליט"א, שב ומדגיש בכל עת: 'כל אימרה, או איזה הלכה שנאמרה בשמו של החזו"א, היתה בעיניו כחמורה שבחמורות בחינת חביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה', בקונטרס מיוחד שכתב לעצמו, סיכם הרב לעצמו, בפרטות, את ההלכות וההנהגות הרבות שראה או שמע מפי אנשים נאמנים, מהחזו"א, קונטרס זה היה יקר, ומידי פעם כאשר היתה מתעוררת שאלה, היה מעיין בו, הרב אף דאג שלכל ילדיו, בניו וחתניו, יהיה להם את הספר ברשותם בבית, אך בארון סגור ושומר היטב, טעמו ונימוקו היה, שאין לסמוך על זה כספר הוראות, כי חלק זה ממה ששמע מאחרים, וגם על מה שראה בעצמו אין לסמוך, כל כך פחד מכך, כל זה כמובן ממידת ענוותנותו, ברבות השנים כבר נתן הרב רשות לכמה וכמה מתלמידיו להדפיס זעיר פה וזעיר שם, ואף הוסיף תיקונים על ספר זה, אך עדיין חלקים רבים מן הספר שעדיין לא נדפסו.

את גודל חביבותו של הרב לקונטרס זה, בגלל ההוראות שהיו כתובות בו, מרבו הגדול החזו"א, ניתן להמחיש במעשה הבא, כפי שסיפר בנו חביבו הגרי"ש שליט"א: 'כאשר היה הספר בכתב יד, אבא הרי מעולם לא הוציא את זה משום שחשש שמא אין הדברים נכונים כ"כ, הוא גם לא היה נותן לאיש לגעת בזה, ורק כשהיו שואלים אותו על איזה הנהגה מהחזו"א היה הולך למגירה ובודק ועונה, עד שאני הלכתי וצילמתי לו את הכל, לאחמ"כ אחד מידידי, הלך והקליד את כל הספר בטו"ט, אבא מאוד מאוד שמח, אותו ידד ביקש לזמן רב להיפקד בילדים, והיה צריך ישועה גדולה, כשהביא את הספר ערוך בצורה מסודרת, חשב ששעה זו עת רצון, הגיע יחד עם אשתו, וביקש לאבא שיברך אותו, אבא בירך, מיד לאחר תשעה חודשים נולד לו בן, ואת הסנדקאות הביא לאבא לעשות, וזה היה מופת גדול, בזכות עריכת והוצאת הספר וברכתו של אבא', גודל החביבות המרובה להוראות הכתובות עלי גליו בספר מכורך ויפה, והשמחה שהיתה להרב באותה העת, הביאו לישועה הגדולה.

מלבד זאת גם החזו"א רחש הערכה עצומה להרב, עד כדי כך שבהיותו בגיל השידוכין, כתב במכתבו - העוסק בהצעת שידוך להרב - שהרב הוא 'מרא דכולא תלמודא', גם על ספרו של הרב 'נחל איתן', אותו הספיק להוציא בחיי החזו"א, כתב ע"ז החזו"א כמה הערות שנדפסו בראש הספר.

הרב תיאר לא פעם את ההרגשה אחר פטירת החזו"א, כמה היה קשה עליו הלימוד באותם ימים, ואעפ"כ היה לומד ברצף, על אף שהיה קשה להתרכז.

בכל חייו חש הרב התבטלות מוחלט כנגד פסקיו של החזו"א, וכל מי

מהנעשה והמתחדש בענייני דיומא

כמידי שנה עם סיום מבצע השנתי של לימוד המשניות, בארגון "זכרון חנה" בוחרים מתוך 20,000 ילדים את הילדים המצטיינים ביותר שלמדו ושינו את המסכתות, למבחן בבית מדרן ורבנן שליט"א.

השנה עם סיום מבצע לימוד מסכתות פאה ובכורים הילדים הכינו עצמם למבחן אצל הרב זצוק"ל ולראבון לב נשרפה השעה וסדרי עולם נשתנו בעקבות פטירתו הפתאומית של הרב זצוק"ל.

עם מלאות השלשים לפטירת הרב זצוק"ל החלישו בארגון משניות הארצי "זכרון חנה" להביא את הילדים לבית הרב זצוק"ל לבחינה ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א וכן לבחינה בבית חתנו הגר"ש שטיינמן שליט"א. לרגל ריבוי המצטיינים בשנה זו, פוצל המבחן ליומיים נפרדים.

כתקנת הרב זצוק"ל השתתפו אלפי נבחנים במבחן החדשי השביעי 'קנין שביעית' שע"י 'שיח אמונה' ודרשו: המבחן בתחילת חודש אייר התקיים על פרק ז' ממשניות שביעית עם דברי הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל ברמב"ם וה'דרך אמונה'. במקדי המבחנים וחלקן חוברות הלימוד המיוחדות ובהם חומר הלימוד לחודש אייר ובראשם נספי דמע על הסתלקותו של הרב זצוק"ל שלבששתו וכתקנתו נוסדה תוכנית 'קנין שביעית'.

בימים הקרובים צריך להפיע ממכש הפוסט גליונות הספר החדש 'דעת נוטה' ובו תשובות נבחרות שהשיב הרב זצוק"ל מסודרות על סדר חומש במדבר. תשובות הרב המופיעים בסדרת 'דעת נוטה' עליהם סמך הרב זצוק"ל את ידו, נערכים בעמל רב מזה שנים ארוכות על ידי חברי המכון שנתמנו ע"י בנו הגר"ש שליט"א, כשהם משלימים מתורת הרב זצוק"ל מכתביו וממה ששאלו מפיו זצוק"ל בביאור הדברים. עם הופעת הספר, ניתן יהיה להשיגו, בכניסה לבית הרב זצוק"ל ובחנות המבחרות.

424,368 דפי גמרא, שהינם 6413 מסכתות בתלמוד בבלי, נלקחו על ידי רבבות עמך בית ישראל, שקבלו על עצמם את לימוד הגמרא לעילוי נשמת הרב זצוק"ל, בפרייקט מיוחד שעל ידי מכון 'שיח אמונה', להשיב ולהכיר טובה להרב זצוק"ל, באהבה שאהב את התורה, וכעת לאחר הסתלקותו לזכות את נשמתו בזכות התורה. להצטרפות וקבלת דפי גמרא ומסכתות יש לפנות לשלמסר 073-347-8888.

ביום ראשון פסח שני התקיים סיום מסכת ברכות בשיעורי הירושלמי הנמסרים לע"נ הרב זצוק"ל על ידי בנו הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א בבית המדרש 'לדרמן', בכל יום לאחר תפילת מנחה. ביום שני התחילו בשיעור בלימוד מסכת פאה. השיעור היומי מתקיים מלבד השיעור הקבוע בכל מוצאי שבת קודש בבית הרב זצוק"ל כשתלמיד הרב זצוק"ל ובני המשפחה מקרישים את הלימוד לשובת נשמת הרב זצוק"ל.

כרבבת לומדים כבר הצטרפו לסדרי הלימוד והחיזוק של 'שיח התורה' ומשתתפים בעשרות ההגרות מידי יום. כידוע בפעילות מכון 'שיח אמונה', לע"נ הרב זצוק"ל הוקם מפעל 'שיח התורה' בשבעת אגפי לימוד וחיזוק, ועם פתיחת זמן הקיץ בהיכלי התורה, נרשם ביקוש גדול וגלי הצטרפות גבוהים, להצטרף לסדרי החיזוק והלימוד של 'שיח התורה', להשיב טובה להרב זצוק"ל בלימוד וחיזוק ע"י המפעל הגדול 'שיח התורה' שהוקם לעילוי נשמתו הטהורה על ידי מכון 'שיח אמונה', בסדרי לימוד בכמה דרכים, לפי טבעם ורצונם של הלומדים.

מאות תלמידי הת"ת' מכל רחבי הארץ הגיעו לבית הרב זצוק"ל להבחן אצל בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, וכן לביתו של חתנו הגר"ש שטיינמן שליט"א, למבחן מקיף על מסכתות פאה ובכורים שנלמדו בשנה האחרונה במסגרת ארגון משניות הארצי "זכרון חנה".

מה נהדר

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

מצבת הרב זצוק"ל עם שמות חיבוריו הגדולים

בשיעור הירושלמי הנמסר מידי יום בבית המדרש לדרמן לע"נ הרב זצוק"ל ע"י בנו הגר"ש שליט"א התקיים החודש סיום מסכת ברכות ופתיחת הלימוד במסכת פאה

מאות מצטייני ארגון "זכרון חנה" בבחינה על מסכתות פאה ובכורים בבית הרב זצוק"ל ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

בבית הרב זצוק"ל התקיים סיום המחזור החמישי של רמב"ם הלכות שמיטה ויובל ב' הלכות כל יום כתקנתו זצ"ל, בהשתתפות רבני קו' דרך אמונה הגרמ"י שניידר שליט"א ועוד, המוסרים שיעורים תמידין כסדרן

מקום תפילתו של הרב זצוק"ל בבית המדרש 'לדרמן' עומד מיותם, עם חלק מספריו וחיבוריו

מכון 'שיח אמונה'

להאזרח ספרי מן רשכבה"י הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

טל: 03-30-77700 < פקס 072-2606425

שלמסר לשמיעת שיעורי השמיטה

מהגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

03-308-5000

להרשמה לקבלת העלון se3077700@gmail.com

נדבת

אחד המיוחד מתלמידי הרב זצוק"ל
שזכות התורה של הרב זצוק"ל
תעמוד לימינו לברכה והצלחה

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

עמלי תורה זוכים להנהגה למעלה מהטבע

בפרשת השבוע, **אם בחוקתי תלכו** (ויקרא כו, ג), אזי יש הרבה ברכות והבטחות, למעלה מן הטבע, כגון ועץ השדה יתן פריו (שם ד), ופירש רש"י שאילני סרק יעשו פירות, וכן ואכלתם לחמכם לשובע (שם ה), ופירש רש"י שאוכל קמעה ומתברך במעיו, דהיינו שאוכלים משהו בשיעור מועט וכבר שבעים מזה, והתהלכתי בתוכם (שם יב), ופירש רש"י אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם, כאן בעולם הזה, גן עדן בעולם הזה! כל זה עתיד להיות בימות המשיח, למעלה מן הטבע.

ומהו 'בחוקתי תלכו'? עבור מה יזכו לכל הברכות? פירש רש"י שתהיו עמלים בתורה, וזוהי הבטחה, שבעתיד כך יהיה, שכל כלל ישראל כולם יזכו להנהגה למעלה מן הטבע, בזכות שיהיו עמלים בתורה, וכך בודאי יהיה בעתיד, בימות המשיח, שכל כלל ישראל יהיו עמלים בתורה, ובזכות זה יזכו להנהגה מופלאה למעלה מן הטבע.

והנה עדיין לא זכינו לזה, ועדיין אין לנו זכויות שכל כלל ישראל יזכו, אבל כל אחד בפני עצמו יכול לזכות, ולכל יחיד ויחיד יש הבטחה, וכך מסתבר, שכל יחיד ויחיד יכול לזכות בזכות המעשים הטובים האלה, ואם יעמול בתורה יזכה להנהגה למעלה מן הטבע. כך היא ההשגחה.

ואמרו חז"ל בפרקי אבות (ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחי צעיר תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, אשריך! והיינו שזוהו האושר הכי גדול שיכול להיות, כאן בעולם הזה, האדם הכי מאושר הוא רק מי שהולך בדרכה של תורה, עם עמל התורה מתוך מיעוט תענוג, שזוהו גם אחד מהארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, במיעוט תענוג.

וצריך שיהיה דווקא כך, עם פת במלח, וגם אם יש יותר מזה, אבל המטרה היא לא התענוג, אלא אוכלים לשם שמים, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות דעות (ג, ג) שמי שכל מעשיו לשם שמים הוא עובד השם גם כשהוא ישן, כי המטרה של השינה זה כבוד שמים. וכך ההשגחה, שאם פת במלח תאכל במיעוט תענוג ובתורה אתה עמל, אזי אשריך בעולם הזה!

ומצד שני **אם לא תשמעו לי** (ויקרא כו, יד), אזי יש תוכחה איומה, ומה החטא? ממה הכל מתחיל? מפרש רש"י אם לא תשמעו לי להיות עמלים בתורה, ואם לא עמלים בתורה אזי כבר נמשך הלאה עד שמגיע רח"ל להיות כופר בעיקר, כמו שמפורש בהמשך דברי רש"י, כי זהו היצר הרע וכך הטבע הרוחני, שחוסר עמלות בתורה גורם לכפירה בעיקר!

והכלל הוא כמו שאמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטתר מסייעין אותו, והבא ליטמא פותחין לו, אם עמלים בתורה זהו בא ליטתר, ואז יש הצלחה וסייעתא דשמיא, ואם לא תשמעו לי ולא עמלים בתורה, זהו בא ליטמא ויש תוכחה, כך היא המציאות.

ההשגחה מן השמים שיחזרו בתשובה

ומה היא המטרה של התוכחה? מפורש בהמשך הפסוקים (שם מא) **או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם**, היינו שהתוכחה תביא להכנעת הלב הערל שיחזרו בתשובה, וזוהי המטרה, כי עונשי שמים אינם סתם עונש על העבר, אלא הם לתיקון על העתיד, וזה הכלל בכל עונשי שמים, כל עונש וקשיים שיש מן השמים, זה לטובת האדם להביאו לידי תיקון, שיחזרו בתשובה ויעשה כבוד שמים, זוהי המטרה.

ובאמת כתוב עוד בסוף התוכחה (שם מז) **ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתי ולא געלתי לכלותם להפריתי איתם כי אני השם אלוקיהם**, ואמרו חז"ל (מגילה יא, א) לא מאסתי בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתי בימי יוונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיהו כהן גדול, לכלותם בימי המן שהעמדתי להם מרדכי ואסתר, להפריתי איתם בימי פרסיהם שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות, והיינו שיש השגחה על כלל ישראל, שתמיד יהיו משפיעים רוחניים שיחזרו בתשובה.

ומו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל אמר (מכתב מאליהו ח"א עמוד 233 ועוד) שזוהי השגחה גם על כל יחיד ויחיד, שבכל אדם מישאל יש נקודה פנימית (א פינטאלע איד) וניצוץ פנימי של קדושה, והוא כדי להשפיע עליו שיחזור בתשובה [א"ה]. כאן הושלם מעט משיעורי החומש בחוקתי תשס"ח.

וכאמור הבא ליטתר מסייעין אותו, והבא ליטתר מתחיל מתורה, וזהו דבר ששייך לכל אחד ואחד, לפי כוחו, לפי הזמן הפנוי שיש לו, אפילו אם יכול זמן מועט, לנצל את כל הזמן בעסק התורה, ובזכות 'עמלים בתורה' זוכים הלאה והלאה, כל אחד לפי כוחו, וכמו שנאמרה ההבטחה על הכלל, כך גם על הפרט, וזוהי הדרך, בעמלה של תורה.

כוח התפילה בלב על רוחניות

ויש עוד עצה של תפילה, וידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שבתפילה על רוחניות אין הגבלה, ואם אדם מתפלל על ענייני רוחניות, תפילה אמיתית בלב, יש סייעתא דשמיא להצלחה.

וכבר סיפרנו את המעשה שהיה ביהודי שהגיע מחוץ לארץ, והוא לא היה בעל אמונה, והגיע לכותל המערבי כפי המנהג, ושם התעורר במחשבה והתחיל לחשוב, שאם באמת כל ענייני האמונה הם אמיתיים, הוא רוצה שכן השמים ירחמו עליו ויתנו לו סייעתא דשמיא להיות בעל אמונה, ובאותו הרגע שחשב כך בלבו, ניגש אליו פעיל מהפעילים שמחזירים בתשובה ושאל אותו אם הוא רוצה לדעת מה זה יהדות. כזו סייעתא דשמיא על יהדות, בזכות הבקשה והתפילה שבלב.

ועוד מעשה שהיה בצרפת, ביהודייה צעירה שהלכה לכוזר וביקשה לדעת מה זה נצרות, והוא כנראה היה אדם ישר, ושאל אותה, האם את יהודייה, והאם את יודעת מה זה יהדות? והשיבה שאינה יודעת, ואמר לה, אם כן קודם לך ותבררי מה זה יהדות ואחר כך תבואי אלי, והיא הלכה והתעניינה ביהדות וחזרה בתשובה שלמה, והייתה צדקת, ונישאה לאדם חשוב מאד, אדם מבוגר שהתאלמן, וזכתה לדורות ישרים מבורכים.

ופעם דיברתי בציבור ברמת גן וסיפרתי את הסיפור הזה, ואמר לי אחד מן הנוכחים, אני בנה של האשה הזו... וזכתה לסייעתא דשמיא כזו מפני שחיפשה ורצתה לדעת את האמת, והלכה לכוזר כי חשבה בטעותה ששם תשמע האמת, אבל מן השמים סיבבו שהכוזר יגיד לה לברר מה זה יהדות, ובאמת היא חזרה בתשובה, וזכתה להמשיך דורות ישרים מבורכים בעלי אמונה ובעלי מדרגה, כי הבא ליטתר מסייעין אותו.

וכך גם בתפילה, זהו דבר בדוק ומנוסה שבתפילה אמיתית על רוחניות התפילה עוזרת, אפילו תפילה בלב, והתפילה בלב עדיפה, אם אדם מבקש בלב: ריבונו של עולם, אני רוצה סייעתא דשמיא על רוחניות, אם הוא חושב כך בלבו ובאמת רוצה את זה, אפילו אם אינו מדבר, הרי השם יודע מחשבות אדם (תהלים צד, יא), וכבר נאמר (משלי כג, כו) תנה בני לבך לי, ואם אדם שואף ומבקש בלבו וזהו כבר בקשה אמיתית, ואילו כשמתפלל בדיבור יכול להיות שאומר רק את הנוסח הכתוב בסיפור ואינו מוכרח להיות עם כל הלב, אבל תפילה בלב שהיא בכל הלב וזוהי תפילה אחרת.

וזה בדוק ומנוסה כמו שאמר רבי ישראל, שתפילה על רוחניות עוזרת, ותפילה בלב היא גם תפילה, ואמנם יש חיוב תפילה שלוש פעמים ביום שבוה הרהור לאו כדיבור דמי וצריכים להתפלל בדיבור, אבל הזכות שאפשר לזכות לסייעתא דשמיא על ידי תפילה, אפשר גם על ידי תפילה בלב.

וזהו דבר קל מאד לכל אחד, וכל אחד שרוצה הצלחה ברוחניות, בתורה ויראת שמים ומידות טובות, על הכל שייך סייעתא דשמיא, וזוכים לזה על ידי תפילה, ומתפללים גם על יראת שמים, כגון בברכת אהבה רבה ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך, וכן בספר תהלים יש הרבה פסוקים ובקשות על יראה, כגון (תהלים פו, יא) יחד לבבי ליראה שמך, ואף על פי שאמרו (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ואם כן הרי היראה אינה בידי שמים, אלא בידי אדם, ומדוע מבקשים על זה? אבל זה גופא מה שתלוי ביד האדם, לבקש! שיתפלל ויבקש רחמים! ואם מבקשים בלב וזהו בקשה אמיתית, ואז בדוק ומנוסה שיש סייעתא דשמיא.

וכאמור זהו דבר קל מאד לכל אחד ואחד, והרי כל אחד ואחד מכלל ישראל רוצה הצלחה ברוחניות, תורה, ויראת שמים, ומידות טובות, שהם הדברים שהעולם עומד עליהם, ואם יבקש בלב עם תפילה בלב יזכה לסייעתא דשמיא, כי אין הגבלה לרוחניות, וכמו שאמרו (ברכות נ, א) הרחב פיך ואמלאהו – ההוא בדברי תורה כתיב, והקב"ה מבקש מן האדם, תבקש!

ואמרו חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט, ומדרש תהלים פ"ד) כי מלך בשר ודם אם מבקשים ממנו פעם אחת ואינו עונה, וחוזרים ומבקשים פעם שנייה, הוא כועס! שהרי רואים שאינו רוצה להתייחס, ומדוע חוזרים ומבקשים שוב,

אבל הקב"ה אינו כן, אלא אדרבה רצונו יתברך שהאדם ירבה לבקש, 'הרחב פיך ואמלאהו', תבקש ותבקש, ומה שיותר תבקש יהיו לך יותר זכויות.

זהו מה שאנו יכולים לזכות עם בקשת רחמים, ואפשר בדיבור, ובלב זה יותר אמיתי, לזכות לסייעתא דשמיא בענייני רוחניות, תורה, ומידות טובות, ויראת שמים, ותפילה בכוונה, סייעתא דשמיא לתפילה בכוונה, על הכל אפשר לזכות לסייעתא דשמיא על ידי תפילה, אשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו את האפשרויות האלה לזכות למדרגות רוחניות בכל השטחים, ובעזרת השם נזכה שמן השמים ירחמו עלינו ויתנו לנו את הזכויות.

דרכי ההצלחה בתורה – דברי רבינו שליט"א במעמד פתיחת הזמן במעונו לתלמידי ישיבת 'נחלת בנימין' שבנשיאותו

בעולם הזה ומתוך תענוג, כמו שנאמר פיקודי השם ישירים משמחי לב, כי דברי תורה מעניינים, וכל אחד יכול להצליח בתורה, לפי כוחו, ואין זה תלוי בכישרון שלו, אלא בהתמדה! ויכול במשך הזמן לגמור ש"ס ולהתחיל עוד פעם ש"ס, בבלי וגם משניות, וגם זרעים וטהרות, אין זו בעיה.

וצריך רק **ניצול הזמן** בלי בטלה, ויש הרבה דברים שגורמים לבטלה, מתוך סקרנות, שזה מעניין, רוצים לדעת מה שנעשה בעולם, אבל מה זה נוגע לי, בעולם יש מלחמות, שיטפונות, וחדשות, אבל מה זה משנה לי ולמה אני צריך לדעת את זה? הרי בזמן הזה אני יכול שתהיה סקרנות מה כתוב בגמרא, מה הגמרא אומרת מה רש"י אומר ומה התוספות אומרים.

וגם **צורת הלימוד**, כשלומדים דבר ולא מבינים, אם בהתחלה לא מובן הגמרא או הרש"י או התוספות, יש עצה, לחכות למחר, ואז לומדים עוד פעם, ועל פי רוב מה שלא היה מובן מתברר בחזרה, לא באותו היום, אלא ביום אחרי זה, ולפעמים יש דבר שיותר מסובך וצריכים חזרה שלישית ואז הכל מתברר, החזרה נותנת בהירות! וזה חיים מאושרים אשריך בעולם הזה ממש כפשוטו, החיים הכי מאושרים זה עסק התורה.

זה נוגע גם על העתיד, פה נמצאים בחורים, אבל אפילו בעתיד, כשיש כבר משפחה, מי שעוסק בתורה זה החיים הכי מאושרים, ואם צריכים פרנסה, מי שהפרנסה שלו היא מתורה אז החיים מאושרים, ופרנסה ממשוה אחר זה לא חיים מאושרים! רק פרנסה מעסק התורה, או לתלמידים, או ללמד אלי"ף בי"ת, גם אלי"ף בי"ת זה דברי תורה, כל אחד לפי הרמה שלו, והעיקר הוא עסק התורה וחיים על פי התורה, שזה אשריך בעולם הזה.

בעזרת השם יזכו התלמידים, והמלמדים, מזכי הרבים, והמושפעים, וכאמור עם חברותא כל אחד משפיע על השני, שהאחד רב והשני תלמיד, יזכו להצלחה בתורה בסייעתא דשמיא ויהיו גדולי תורה.

דבר ידוע ששיבה מקדשת את המקום, ישיבה משפיעה קדושה, יראת שמים אהבת תורה ומידות טובות, לכן כל בני הישיבה שעוסקים בתורה, ומרביצי התורה שמשפיעים תורה ויראת שמים ומידות טובות, זכותם גדולה מאד, ובחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) כתב שכל המעשים הטובים שעושים המושפעים שייכים למשפיע, מה שהמושפע עושה, ומה שהצאצאים שלו יעשו עד סוף כל הדורות, הכל שייך למשפיע.

והמושפעים עצמם אלו שעוסקים בתורה הרי הם דבוקים בקדושה, שהתורה מקדשת את האדם, והוא מתקדש! בכל רגע שלומד הוא מתקדש, וכשמפסיק ללמוד, אם הוא נח כדי שיהיה לו כוח להמשיך ללמוד אזי גם המנוחה נחשבת כעסק התורה ויש על זה ראיות, אבל אם הוא נח סתם שלא לצורך הרי זה הפסקת הקדושה.

וצריכים לדעת את זה, שכל אחד שלומד הוא מתקדש! ומלבד זאת, **כל אחד יכול להיות גדול בתורה**, ואין זה תלוי בכישרון, אלא תלוי בהתמדה, כי הבא ליטרה מסייעין אותו ויש סייעתא דשמיא, ובפרט אלו שמשפיעים שהם מזכי הרבים זוכים לסייעתא דשמיא מרובה, אבל גם מי שלומד בעצמו, מתקדש כל הזמן, וזוכה לסייעתא דשמיא.

וכשלומדים עם חברותא **בדיבוק חברים** זו עוד מעלה, שכל אחד מוסיף הבנה לשני, וצריך להיות ב'דיבוק', לא בוויכוח אלא בדיבוק חברים, ואמנם יכול להיות גם ויכוח, אבל לשם שמים (ולא לשם ניצוח), וכן שימוש חכמים, ופלפול התלמידים, ויכול להיות פלפול התלמידים גם בין הבחורים עצמם, שני בחורים בישיבה שהאחד יותר טוב מהשני, האחד הוא רב וחברו התלמיד, ואצל האחד זה מרבוטי ואצל השני מתלמידי. ישיבה זה דבר מיוחד להצלחה בתורה, כמו שאמרו (אבות ב, ז) מרבה ישיבה מרבה חכמה, ואמרו מרבה תורה מרבה חיים, אבל מרבה ישיבה מרבה חכמה!

ובכלל יש לדעת כי כל אחד יכול בלי מאמצים מיוחדים לגמור את הש"ס, במשך כמה זמן, בלי מתח ובלי מאמצים מיוחדים מיותרים, מתוך אשריך

דברי רבינו שליט"א לכנס החיזוק שהתקיים השבוע בירושלים למשפחות הרוגי מירון

יש גמרא בשבת דף ק"ח אמר רבי יוסי יהא חלקי ממתו בדרך מצוה, רבי יוסי התנא אומר שהוא רוצה שיהיה לו אותו החלק שיש למי שמת בדרך מצוה, אם הוא נמצא בדרך של מצוה, ולא כתוב שהוא עושה מצוה, אלא 'בדרך', בדרך של המצוה, והוא מת באותו הזמן, עמו יהא חלקי! התנא רבי יוסי מאחל לעצמו את החלק הזה, את הגן עדן הזה של מתי בדרך מצוה. זאת אומרת שמי שמת בדרך מצוה יש לו זכויות עצומות בעולם הבא.

אלו שנהרגו במירון, למה הם הגיעו למירון? לשם מצוה, נוסעים לקבר התנא רבי שמעון בן יוחאי כדי לקבל השפעה, רוצים לקבל השפעת קדושה מרבי שמעון בן יוחאי, זו הייתה המטרה, בדרך מצוה ועוסקים במצוה, לא רק בדרך מצוה, אלא עוסקים במצוה, ועל זה אמר רבי יוסי יהא חלקי, עם מתי בדרך מצוה, וכל שכן מתי בשעת מצוה בתוך המצוה עצמה, ואין לשער את הזכויות, את הגן עדן והעולם הבא שיש לאלו שמתו בזמן עסק המצוה.

אם כן אלו שנהרגו יש להם גן עדן עצום, והם מאושרים ושמחים בחלקם, והם אינם יכולים לבוא אלינו להגיד לנו את החיים הטובים שיש להם, תענוגי העולם הבא שעין לא ראתה אלוקים זולתך, שזה דבר שאין לנו מושג וגם הנביאים לא ידעו מה הם תענוגי העולם הבא (ברכות לד, ב), מי שהוא בעולם הזה לא יכול לדעת מהו העולם הבא, איזה הנאה יש בעולם הבא, אבל זאת עלינו לדעת, שהם עכשיו מאושרים ושמחים בחלקם, עם 'התענוג האמיתי' כלשון המסילת ישרים בפרק א', חיי נצח עם תענוגים שכל הזמן נוסף עוד יותר ויותר תענוג.

ורק אנחנו חסר לנו, למשפחות חסר האהוב שעכשיו אינו נמצא איתנו, וזה כמו שהוא נסע למקום רחוק שאי אפשר לקבל קשר איתו, אבל הוא מאושר שם, עם חיים מאושרים. לכן אין מקום להצטער ולרחם עליהם, אין מה לרחם ואין מה להצטער, כי הם יש להם תענוגים שאין לשער, ורק לנו יש געגועים שחסר לנו, ועל זה יש הלכות ודיני אבלות עד כמה מותר ועד כמה אסור וכמה צריך להתאבל, ובתוך י"ב חודש עדיין יש אבלות קצת, אבל אחר כך אין שום היתר להצטער עוד, ובעזרת השם יהיו רק בשורות טובות וחיים טובים לכל המשפחות.

נדבת אחד מבני החבורה מתלמידי רבינו שליט"א כהודיה להש"ת לרגל השמחה במעונו בהולדת בנו שיחי' יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים!

מוקדש לזכות החתן הרב מאיר אלישע זלושינסקי עב"ג שתחי' לבית קוק לרגל שמחת נישואיהם בשעת"מ יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

לעילוי נשמת מרת חיה רעשא רייזל חפץ ע"ה בת הרה"ג אליעזר הלוי מובשנביץ זצ"ל נלב"ע י"ח אייר תשמ"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הצדיק רבי משה אהרן ברוורמן זצ"ל ב"ר שמואל ניסן זצ"ל נלב"ע כ"ב אייר תש"פ - תנצב"ה

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת במדבר תשפ"ב

וויגבה ליבו בדרכי ה'

תנאי לקבלת התורה שימסור זמנו ללמד תורה לאחרים

"וידבר ה' אל משה במדבר סיני", (א, א)

במדרש כאן (במדבר א, ז) איתא 'למה' במדבר' סיני, אלא כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה, ע"כ.

ומבואר בדברי חז"ל שהתורה ניתנה דווקא במדבר, כדי לרמז לישראל שאין אדם יכול לקנות את התורה אם לא ישים עצמו כמדבר שהוא הפקר לכל, והיינו שיפקיר זמנו ללמד תורה לכל אחד, (עי' נדרים נ"ה ע"א). [וחז"ל דייקו כן ממה שנכתב "במדבר" סיני, ולא נכתב "בהר סיני", ומשמע מזה שמה שניתנה תורה במדבר אין זה במקרה בעלמא, אלא נתינת התורה הייתה ראוייה להיות דווקא במדבר].

ומו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל סידר בישיבה שכל בחור מבוגר יעמוד סמוך לבימה פעמיים בשבוע למשך כשעתיים להשיב לצעירים ממנו על מה שנתקשו בהבנה, [והיה קורא לזה בשם "עבודת הקודש"], והיה אומר שכשם שהנותן מעשר מכספו לצדקה, זהו סגולה להינצל מכל נזק בממונו, כך גם הנותן מעשר מזמנו לימודו ומפקיר עצמו להשיב לאחרים, זהו סגולה נפלאה לו להצליח בלימודו, וכדאיתא בגמ' בתמורה (ט"ז ע"א) "בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה אם מלמדו מאיר עיני שניהם ה' וכו', וסבר שזהו מפתח גדול להצלחת הבחורים בישיבה, הן לצעירים והן לתורמים מזמנם.

והוסיף עוד לבאר גודל מעלת המסייע לחבירו בתורה, שכאשר אדם עושה חסד עם זולתו בתורה, הקב"ה משיב לו במידה כנגד מידה ועושה גם עמו חסד בלימוד התורה, ונותן לו סייעתא דשמיא מרובה בהבנת התורה, וכיון שאי אפשר לזכות להבנת התורה אלא על ידי סייעתא דשמיא, א"כ הדרך המובחרת לזכות להבנת התורה, הוא על ידי שסייע לחבירו בלימוד התורה. וכן מבואר בגמ' בעבודה זרה (ל"ה ע"ב וברש"י שם) שהתלמיד חכם שמלמד תורה לאחרים, "דברים שמכוסין ממנו מתגלין לו מעצמן בלא טורח כשהוא מלמדן", ונמצא א"כ שלא זו בלבד שאין מפסידים זמן כשמנדיבים זמן לעזור לאחרים בלימוד, אלא אדרבה דווקא על ידי מה שמוציאים מזמנם ללמד את הצעירים, זוכים לסייעתא דשמיא מרובה לחדש חידושי תורה נפלאים.

ואמר מו"ר שכן היו מקיימים דור המדבר מצוות צדקה, שהרי לא היה חסר להם בגשמיות כלום, אבל היו יכולים לקיים מצוות צדקה בזה שסייעו לאחרים ברוחניות ובלמוד התורה.

והגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל היה אומר [ועי' בדבריו בהקדמה לשערי יושר], שהרבה בני ישיבה טועים שנדמה להם שכיון שאין להם כסף ע"כ הם פטורין מצדקה, אבל האמת היא שצדקה אינה רק בכסף, אלא כשמלמד תורה לחבירו אין לך מצות צדקה כמוהו, ומקיים בזה מצות צדקה, וזוכה לברכה שמברך הקב"ה לנותני צדקה וכומו"כ "כי בגלל הדבר הזה יברך ה' אלקיך", ולהבטחת הש"י"ת "עשר בשביל שתתעשר" שהבטחה זו מתקיימת ביתר שאת בתורה הקדושה שסגולתה להביא ברכה לאדם.

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל", (א, ב)

יש לפרש ש"שאו" הוא מלשון להרים ולהגביה, שכן מעצם הדבר שכל יחיד יחיד נמנה ונספר במניין שמות, ניכר בזה חשיבותו של כל יחיד ויחיד שיש לו חשיבות ומעלה בפני עצמו ואינו 'נבלע' בתוך כללות המון הציבור, וביסוד זה פתח בעל ספר שערי העבודה (לאחד הקדמונים) את ספרו וזה לשונו: "הפתח הראשון הוא, שידע האיש העובד ערך עצמו, ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו, וגדולתם וחשיבותם וחיתבתם אצל הבורא יתברך כו'. כי אם חלילה וחס, לא יכיר מעלתו ומעלת אבותיו, נקל יהיה בעיניו ללכת בדרכיו הפריצים, להגלות נגלות כאחד הנבלים למלאות תאותו בחיקו". (ועי' בענין זה בארוכה בדברינו בריש פרשת שמות).

ורמז יש בדבר שעל כל אחד לקיים בנפשו "וויגבה ליבו בדרכי ה'" ולדעת שעבודתו חביבה מאוד לפני המקום, וכל נשמה מישראל באה לעולם כדי להשלים תפקיד מיוחד הניתן רק לה, וכפי כוחותיו שנמסרו לו כדי לקיים את תפקידו.

והדבר גם מחייב כל אחד בעבודת ה', כי כאשר יביאו את האדם לבית דין של מעלה לדין וחשבון על כל מעשה לאחר שנות חייו בעולם הזה, לא יוכל לתרץ את הנהגותיו הרעים מפני שכן היה מקובל אצל כולם לנהוג כן, אלא הקב"ה ידון אותו לפי מעשיו הפרטיים ולפי כוחותיו ללא שייכות למצב חברתי וסביבתי, שכן כל יחיד ויחיד אצל הקב"ה כבן יחיד ואינו נבלע בתוך המון הציבור, וכעין מה שאמרו חז"ל (סנהדרין ל"ז ע"א) "כל אחד ואחד חייב בשבילי נברא העולם".

ונראה שמטעם זה בכל שנה ושנה בסביבות חג השבועות אנו קוראים פרשיות אלו - במדבר ונשא, שעל ידי שנקרא את מנין בני ישראל, נתעורר לדעת כמה חשוב אצל הקב"ה כל יחיד ויחיד מעם ישראל, וזה יביא אותנו לקבלת התורה כראוי, כי כאשר ידע האדם שהלימוד תורה ועבודת ה' הפרטי שלו חשוב מאוד אצל הקב"ה, והקב"ה תובע ממנו באופן פרטי, יתעורר לערוך דין וחשבון לראות אם הוא אכן מקיים את חיובו הנתבע ממנו.

הנהגת הקב"ה עם ישראל שונה לגמרי מהנהגה עם הגויים

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל", (א, ב)

במדרש כאן (במדבר א י"ז) איתא, "אמר רבי פנחס אמר רבי אידי מאי דכתיב בראש הספר שאו את ראש, "רוממו את ראש" "גדלו את ראש" לא נאמר, אלא שאו את ראש, כאדם שאומר לקוסטינר סב רישיה דפלן. כאן נתן רמז למשה, "שאו את ראש" שאם יזכו יעלו לגדולה כמה דכתיב ישא פרעה את ראשו והשיב על כנך, ואם לא יזכו ימותו כלם כמה דכתיב (בראשית מ"ט) ישא פרעה את ראשו מעליך ותלה אותו על עץ, ע"כ.

ומבואר בדברי חז"ל שלשון "שאו" יש לו שני משמעויות, הן לשון "הגבהה", והן לשון "הורדת הראש", ורמז בזה משה לישראל שאם יזכו יהיו מורמים למעלה ראש, ואם לא יזכו ימותו.

דברים שנאמרו בחנוכת הבית לבניין בית המדרש 'דרך החיים' בהר נוף

לזכרו של הגאון האמיתי רבי חיים קרייסוויט זצ"ל

הציבור יילכו בדרכו ועי"ז השכינה הקדושה תשרה כאן בבית מדרש. וב"ה שר' חיים קרייסוויט זצ"ל הניח אחריו בן שהמשיך את דרך אביו ואח"כ חתנו, וזהו שמחה גדולה שדרכו של ר' חיים נמשך הלאה.

ובפרט בזמנינו זהו שמחה גדולה בהקמת בית לה' ולתורתו, שהרי בתקופה זו שאנחנו קרובים לביאת הגואל, השטן עובד חזק להעצים את כח הטומאה ה", וא"כ מה טוב שהוקם בית לה' בשעה קשה כזאת לחזק את כוח הקדושה. ועלינו להתחזק בתקופה זו ולהוסיף ביותר באמונה ובתורה, שכלל שנדע שישועתנו תלויה רק בקב"ה בלבד ולא בדרכי הטבע, וכן ככל שנוסף בלימוד התורה, הרי זה כמו יריית חץ באויבי ישראל, והש"י"ת יעזרנו שנזכה בקרוב לביאת גואל צדק ולגאולת וישועת ישראל בב"א.

עיקר השמחה בחנוכת בית המדרש הוא על השראת השכינה בבית מקדש מעט חדש. אמנם יש לידע שהשכינה אינה מגיעה לכל מקום, וצריך להיות ראוי לזה על ידי תורה ותפילה כראוי ועל ידי זהירות מדיבורים אסורים בבית מדרש. וידוע מה שאמרו חז"ל שאם היו מדברים לשון הרע בבית היו נותצים את הבית כי הטומאה נבלעת באבנים, וכתבו המפרשים דעל אחת כמה וכמה בקדושה, דיבורי קדושה נבלעים בקירות הבית, וכפי מה שמוסיפים בקדושה בתוך בית הכנסת כן מתווסף קדושה בקירות הבית.

וא"כ עכשיו שבונים כאן בית מדרש לזכרו של ידידי הגאון רבי חיים קרייסוויט זצ"ל, שהיה גדול ממש תורה, והיה תלמיד חכם אמיתי ששואלים אותו בכל מקום ואומרה, וכמו כן מסר זמנו לאלמונות ויתומים, הרי בע"ה

ברכת מזל טוב לידידינו הרה"ג ר' משה קוטקס שליט"א

לרגל הוצאת "מדרוך לקבר בהלכה" הכולל דיווח סוגי הקבורה החדשים בארה"ק, בליווי המחשבות ותמונות המבארים את המצב לאשורו, ובראשם הוראות חדשות מאת מרן רבינו שליט"א שלא נתפרסמו עד כה

ברכת מזל טוב לידידינו עוז העמוד לימנינו

הרב מורי בנק שליט"א לרגל השמחה הגדולה בהולדת נכדו
בן לבני ידידינו עוז הרה"ג ר' אוריאל בנק שליט"א
יה"ר שיזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכר יוצאי חלציו

יש ללמוד מזה יסוד גדול, שהמצב של כלל ישראל הוא תמיד באחת משתי אלו, או שהם מורמים ומוגבהים עד למעלה למעלה יותר מכל האומות, או שהם מושפלים עד שאול תחתיה למטה מכל האומות, ואין מצב "אמצע" אצל עם ישראל כשאר אומות העולם.

וכן מתבאר בקלות שבפרשת כי תבוא, שאם ישמעו ישראל בקול ה', נאמר בהם (דברים כ"ח, א) "ונתת ה' אלוקיך עליון על כל גויי הארץ", אבל אם לא ישמעו בקול ה' יהיו השפלים ביותר מכל האומות, וכמו שנאמר (שם פס' ל"ז) "והיית לשמה למשל ולשנינה בכל העמים אשר ינהגך ה' שמה", ופירש הרמב"ן "והיו למשל ולשנינה בכל העמים, שהיו תמהים על גבורתם אשר מעולם איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמתם", אבל אין מצב אמצעי שעם ישראל נבלעים בין האומות כאומה שווה שאיננה מושפלת ואיננה מוגבהת למעלה, אלא ישראל הם או למעלה או למטה.

וכדברים הללו מפורש בגמ' בכתובות (ס"ו ע"ב) "בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר, אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום, אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה".

ובמהרש"א בכתובות שם פירש הדברים, שכל אומה ואומה יש לה שר ומזל בשמים משא"כ ישראל שאין להם שום מזל אבל הם חלק ה' כי יעקב חבל נחלתו, וע"כ כשעושין רצונו הם למעלה מכל האומות ושריהם, שהרי השכינה שורה ביניהם וממילא הם מתרוממים מעל כל האומות, אבל כשאין עושין רצונו של מקום, הקדוש ברוך הוא מסלק שכינתו מהם, וממילא הם נעשים שפלים ונבזים מכל האומות שיש להם שר ומזל.

ובאמת אין להשוות כלל בין הנהגת הקב"ה עם ישראל להנהגתו עם שאר האומות, שהרי כל תכלית חיי עם ישראל ומהותם שונה משאר האומות, שאומות העולם חיים בעולם הזה כבהמות שנהנים הנאה גופנית ואח"כ מתים ונקברים ונאבדים מן העולם, אבל אנחנו עם ה' לא באנו לעולם הזה כדי ליהנות אלא כדי לקיים את רצונו ית"ש, והחיים האמיתיים עדיין לפנינו בעולם הנצח, ולכן אין לדמות כלל את הנהגת הקב"ה עמנו בעולם הזה להנהגת הקב"ה לשאר אומות העולם, כי גם עיקר תכלית חיינו בעולם הזה שונה לגמרי מהחיים של אומות העולם.

עניין זה אנו רואים בחוש בכל דור ודור, שהלא עם ישראל סובלים באופן נורא מאומות העולם שטובחים והורגים בנו באכזריות נוראה, וכל זה אינו מדרך הטבע כלל, והגע עצמך, הלא אנחנו עם קטן מאוד המפוזר ומפורד בין האומות, ומ"מ האומות כל כך שונאים אותנו ומקנאים בנו, וכמו שראינו בדור האחרון שאע"פ שגרמניה הייתה שורש ההשכלה והתחכמה, וגם רוב יהודי גרמניה השתדלו להיראות כלפי חוץ כגויים בלבושם ואורח חייהם כדי שלא יכירו בהם שהם יהודים, מ"מ הצורך הגרמני ימ"ש הורה להשמיד את כולם אנשים נשים וטף באכזריות שאין כמוה, ואפילו אותם שהשתמדו כבר מכמה דורות ואבותיהם ואבות אבותיהם כבר היו משומדים, מ"מ לא הועיל להם, והרג גם אותם באכזריות, וכל זה אינו מובן עפ"י שכל, ובוודאי לא היה הדבר בדרך הטבע כלל.

וזו גופא בשבילנו מקום להתחזק ולראות בשעת הייסורים עצמם, שהייסורים והקשיים העוברים עלינו הם מיד ה', שכאשר נתבונן לדעת שהייסורים

המשונים והקשים שאנו סובלים, אינם באים כלל בדרך הטבע, נבין שזהו מיד ה' שמתנהג עמנו באופן מיוחד היות שאנחנו עמו ומיוחדים מכל אומה ולשון, וכמו כן נוכל ללמוד מזה, שגם השקר שנקבל עתיד על המצוות ומעשים טובים, הוא גדול כל כך שאי אפשר לנו להשיג אותו בשכלינו כלל, וכל מה שאנחנו רואים אצל האומות מושגים של הטבות, אין זה אלא כאין וכאפס לעומת ההטבה שהקב"ה ייטיב עם ישראל השונים לגמרי בכל הליכותיהם והנהגותיהם מכל אומה ולשון.

שאיפות לגדלות

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל", (א, ב)

יש לפרש "שאו" מלשון הרמה והגבהה, וזהו רמז לכל אחד להרים ראשו והיינו להעריך את גודל הכוחות שיש לו, ולא ישפיל עצמו לומר שאין לו כוחות לצמות בן עליה, שהרי אם יחשוב כך לא יוכל לעולם להתעלות, שלעולם לא יגיע האדם למקום שמעולם לא שאף להגיע אליו, ולכן צריך כל אחד "להרים" עצמו ולדעת שהוא יכול להיות ממש גדול בתורה, שכן אם הוא מצידו יעשה ככל יכולתו, בוודאי יעזור לו הקב"ה וייתן לו סייעתא דשמיא לצמוח גדול בתורה.

וזוהו חיזוק גדול לכל אחד, שהרי לפעמים קשה לאדם ללמוד ונראה לו הלימוד מר מאוד, והעצה להתגבר על זה, הוא שיהיה גאוה דקדושה וידע שאם ימשיך לעמול, יזכה לצמות גדול בתורה ולבסוף יהיה לו מתוק, וכלשון המדרש (מד"ד דברים ז, י"ג) "מה השמן הזה תחלתו מר וסופו מתוק כך הן דברי תורה אדם מצטער בהן בתחילה ועושה בהן אחרית טובה שנא' (איוב ח) והיה ראשיתך מצער וגו'". וברש"י פר' יתרו (שמות י"ט, ה) "אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות", וכדאי ונכון הדבר לעמול בקושי מרובה כעת, שאח"כ יזכה למתיקות ועריבות בתורה הק'.

ולדאבוננו הרבה בחורים נאבדים ואינם צומחים להיות גדולי התורה, רק מפני שאין מוחדרת בליבם רוח של גדלות, וכל בן תורה צריך לדעת שהוא נוצר לגדלות ממש כפשוטו, ואפילו אם נראה לו שהוא רחוק מזה, מ"מ אם באמת יתייגע בתורה, יראה סייעתא דשמיא, והקב"ה יעזורנו ויצמח לגדול בתורה ממש כפשוטו, וכבר אמר המשגיח דפוניבז' הגה"צ רבי יחזקאל לווינסטיין זצ"ל: "עבירה גדולה היא כשאדם אינו מכיר בחסרונותיו, אבל עבירה יותר גדולה כשהאדם אינו מכיר במעלותיו".

ושמעת'י בשם גדול אחד שדייק מלשון המשנה באבות (ו, א) דהלומד תורה לשמה התורה 'מלבשתו ענוה', שהענווה צריכה להיות כמלבוש שפעמים פושטים אותו ופעמים לובשים אותו, כי אע"פ שמידת הענווה היא מידה טובה שאין למעלה הימנה, מ"מ לפעמים צריך כביכול 'לפשוט' את מידת הענווה ולהסירה ממנו, והיינו בתחילת דרכו של בן תורה, שאם לא יהיה לו גאוה דקדושה, לעולם לא יוכל לצמוח בתורה, שבלא "עזות פנים לקדושה" אי אפשר לגדול בתורה.

אמנם מאידך מצאנו שלשון "שאו את ראש" מתפרש לפעמים גם להיפך מלשון "להוריד" את הראש וכמו (בראשית מ' י"ט) "בעוד שלשה ימים ישא פרעה את ראשו מעליו", ונראה דלרמז בא שצריך למעט קצת את הגאוה, שלא יהא גדול כל כך בעיני עצמו, וביחד עם הגאוה, יזכיר לעצמו גם שפלות.

דברים שנאמרו במעמד הכנסת ספר תורה שע"י מוסדות אהל משה [פאריז – ירושלים]

כליל ל"ג בעומר בשכונת בית וגן

השינה, בודק הקב"ה את מצב נשמת האדם אם היא מקושרת לבוראה ואם קיבלה את מזונותיה הראויים לה ע"י תורה ומצוות.

ובמיוחד בשעת התפילה זהו הזמן לכל אחד להתקשר לקב"ה בדביקות והשתפכות הנפש בתפילה, ועל כן צריך להתבונן לפני התפילה לדעת לפני מי אנחנו הולכים להתפלל, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. ובאמת אין לנו מושג כלל מה שאנחנו יכולים לפעול בכל תפילה, שכל תפילה עולה למעלה לעולמות העליונים ופועל שם עניינים נשגבים בעולמות העליונים שאי אפשר לנו להשיג, ואם היינו יודעים באמת מהו כוח התפילה לפעול עבורינו למעלה, בוודאי היינו נזהרים מאוד בכוונת התפילה.

ועל הכל צריכים אנו לדעת את גודל הזכות שיש לנו ללמוד תורה הקדושה שהיא דבר ה' ממש שאין לנו השגה בקדושתה, ובגמ' שבת (פ"ח ע"ב) איתא שמלאכי השרת לא הסכימו שהתורה תרד לארץ, והיינו מפני שבני אדם אין להם השגה בגודל קדושתה ואינם יודעים ליזהר בה כראוי, אבל הקב"ה הוריד לנו את התורה לארץ וזיכה אותנו מצד אחד בזכות גדול, אך מאידך גיסא זהו גם חובה רבה עבורינו לשמור את התורה.

והקב"ה יעזור שנזכה להידבק בקב"ה באמת, ונזכה לקיים מצוות ה' מתוך יראת שמים ומתוך שמחה אמיתית בחיים האמיתיים של קיום התורה והמצוות, ובמהרה נזכה לביאת גוא"צ בב"א.

א.ה. מרן שליט"א האריך בדברותיו לבאר השמחה ביום ל"ג בעומר, שהשמחה הוא על 'קבלת התורה' ביום זה, וזוהו אנו מוכיחים כי התורה הקדושה היא שמחת חינו, ואח"כ הרחיב את הדיבור אודות עיקר עבודת האדם בעוה"ז לזכור ולידע כי כל החיים נועדו רק למען שמירת התורה ולא למען צרכי והנאות העולם הזה. ובדברים להלן הבאנו את עיקרי דברי ההתעוררות שנאמרו במעמד בפני קהל האלפים:

עלינו לזכור תמיד שהגוף מצד עצמו הוא כמו גוף של בהמה, ואין שום ערך בחיים של בהמה, ומותר האדם מן הבהמה אין מלבד הנשמה הטהורה, וכפי מה שהאדם מוסיף להידבק בקב"ה על ידי תורה ומצוות כן הוא זוכה יותר לחיים אמיתיים ונצחיים, וזוכה ע"י גם לסייעתא דשמיא בעולם הזה.

ושמעת'י מפי הגה"צ ר' אליהו לופיאן זצ"ל בשם הקדוש החפץ חיים, שמצב הנשמה של כל אחד, משתנה בכל יום לפי מעשי האדם, דכשם שצורת גוף האדם תלוי במזון הגשמי שאוכל, שאם אוכל הרבה הדבר ניכר על גופו, ומאידך אם אוכל מעט הדבר ניכר ג"כ על גופו, ואם אינו אוכל כלל הרי הוא נחלש והולך רח"ל עד שמגיע לידי מיתה, כן גם הנשמה הקדושה כיון שהיא תלויה לקיומה במזונה הרוחני והיינו בקיום התורה והמצוות וכמבואר בזוה"ק (ג, כ"ט ע"ב, ושם ר"ז ע"א), א"כ כפי מה שהאדם מוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות, כן ניכר הדבר על נשמתו לטובה כי נוסף בה מדידות בקדושה, ומאידך אם הוא ממעט בלימוד התורה או שפוגם בחטא רח"ל, ניכר הדבר לפגם ע"ג נשמתו שהיא נעשית בעלת מום, ובכל יום ויום בשעת

הלכות והנהגות

ממרח פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת במדבר תשפ"ב | גליון ג'

הלכות נטילת ידיים

הכהן מדוינסק בעל האור שמח שהזדרז מאד ליטול את ידיו מיד לאחר הגילוח. (תו"ה ח"א סי' ג).

ו. ושמעתי בשם החזו"א שכיון שמי שאינו נוטל ידיו אם ת"ח הוא משכח תלמודו, אי"כ העושה כן עובר בלאו דהשמר פן תשכח. (תו"ה ח"א סי' ג).

ז. דעת האור חדש שזמן הנטילה הראוי הוא סמוך לתפילה לא מיבעיא לדעת הרא"ש שיסודו הוא לתפילה אלא אפי' לדעת הרשב"א שהוא משום שהוא כבירה חדשה מ"מ מצותה סמוך לתפילה ככהן המקדש סמוך לעבודה, ונוטל בבוקר בלא ברכה משום ר"ר ושב ונוטל קודם התפילה בברכה, ומסיק שיברך לאחר הנחת תפילין שאז מצוי שהוא נוגע בזרוע וצריך שוב

נטילה בברכה לדעת הרא"ש והגר"א, עכ"ד, והנהוג כן ולא נגע במקום מטונף בשעת הנחת תפילין יגע במקום מטונף כדי להתחייב בברכת ענט"י, ולדין שנוהגין לברך קודם הנחת תפילין שאף שהאריז"ל ס"ל שיברך בבוקר זהו משום שס"ל כהרשב"א אבל ראוי לברך סמוך לתפילה שהרי להגר"א חיוב ברכת נט"י הוא לתפילה ואם מטנף ידיו בנתיים ברכתו לבטלה, וע"כ יזהר שלא יגע בזרוע ואף שהחת"ס והגר"ח זוננפלד הקלו בזה החזו"א החמיר בזה אפי' מי שהמקום מגולה אצלו תמיד, וצריך ליטול ידיו כדין בכלי וברביעית, וע"כ מי שאין יכול ליהזר יברך לאחר הנחת תפילין ולאחר שיוודע בודאי שנגע במקום מטונף. (תו"ה ח"א סי' ה).

ח. ביותר יזהרו בכך כהנים הנושאים כפיהם שיברכו סמוך לתפילה ממש, שהרי יש דעות שאם טינפו ידיהם אח"כ יצטרכו לברך שוב בשעת נטילה לנשי"כ ואף שאין נוהגין כן צריך ליהזר שלא יטנפו ידיהם וע"כ הראוי שיטלו ידיהם סמוך לתפילה שלא יפלו בספק ברכה. (תו"ה ח"א סי' ה).

ט. המשכים ללמוד קודם אור היום ואומר קודם לכן ברכות השחר, יכול לברך אפי' לדעת הרא"ש שצריך לברך סמוך לתפילה כיון שאומר ברכוה"ש, ויכוון בנטילה זו גם לתפילה, שכיון שנט"י לתפילה בבוקר מועיל גם למנחה וערבית ה"ה שמועיל כשמתפלל ברכוה"ש בפנ"ע לשחרית. (תו"ה ח"א סי' א).

י. כשם שמועיל לענין זה ברכוה"ש ה"ה אם מתפלל תפילה קצרה אפי' בלשונו שמועיל זה כדי לצאת דעת הרא"ש שנט"י צריכה להיות סמוכה לתפילה, ואם אין מברך או מתפלל תפילה קצרה לא יברך על נט"י עד סמוך לתפילה. (תו"ה ח"א סי' א).

נט"י לילדים

א. חובה רבה ליטול ידים לילדים שלא יגעו במאכלים קודם נט"י משום שיש בזה חשש סכנה כמש"כ הפמ"ג, ומאימתי שיעור נט"י חובה, משעה שהגיע לחינוך, שאז מגיעה לו נפש הקדושה והנזהר משעת מילה קדוש יאמר לו, וצריך ליהזר ולדקדק מאוד משעה שעונה אמן, ובדיעבד אין לאסור רק משעה שעונה אמן שזהו מצוה ראשונה שעושה התינוק. (תו"ה ח"א סי' א).

ברכת נט"י לנשים

ב. לדעת הגר"א שעיקר חובת נט"י הוא לתפילה, אשה שאנוסה ואינה מתפללת לא תברך ענט"י, אמנם כבר כתב הב"ח שתיקנו ברכת ענט"י לכולם שגם הנשים ועמי הארץ תקנו להם ברכה. (תו"ה ח"א סי' ה).

הליכה ד' אמות בלא נט"י

ג. מי ששכח ולא הניח מים ליד המיטה, אם יש לו מי שיביא לו את המים אף שע"ז תהיה השקיה ארוכה יותר מהילוך שילך בעצמו, ימתין שיביא לו אחר ולא ילך בעצמו, שעיקר קפידת הזוה"ק הוא על ההליכה, ואם אין מי שיביא לו, דעת השע"ת שעדיף יותר שילך במרוצה ולא ישהה ולא שילך פחות פחות מד' אמות, ודעת הברכ"י והתורת יקותיאל וארצות החיים ועוד שעדיף לילך פחות פחות מד' אמות, והטעם בזה שכל זמן שהולך פחות פחות מד' אמות הוא כנשאר במקומו, וביאור הפלוגתא ביניהם הוא אם בפחות פחות מד' אמות אין טומאה בכלל אז עדיף כן, ואם יש טומאה מיד כשמציג רגליו על הארץ עדיף לילך במרוצה, ובזוהר חי בשם הרבי ר' זושא ובאגרא דפרקא כתב שיש טומאה מיד כשמציג רגליו וע"כ נראה להכריע שעדיף לילך במרוצה וכפסק המשנ"ב. (תו"ה ח"א סי' ב).

ד. צריכים להזהר להניח מים ליד כל מיטה כדי שיהיה לו מים לנטילה בבוקר שטומאה חמורה היא וראוי להזהר בה מאד, ואין לסמוך להקל על כך שכולא ביתא כד"א דמי שהרי אף שהוא כד' אמות למעשה הוא משהה את הטומאה על ידו, וע"כ אפילו יש לו מערכת מים באותו החדר יניח מים ליד מיטתו. (תו"ה ח"א סי' ב).

זמן הנטילה והזהירות בכך

ה. צריך ליהזר ליטול ידיו מיד כשיש חובת נטילה הן בבית המרחץ הן בדברים אחרים ושמעתי מספר שגילח את שערותיו של ר' מאיר שמחה

הדרכות והנהגות

שנאמר ע"י מרן רבינו שליט"א לבני הישיבה הק' - ולדמ"ם ומחנכים

א.ה. בשבועות הקדומים הובאו כאן הדרכות והוראות ממרן רבינו שליט"א בדרכי העמדות הישיבות, ובדברים להלן נשלים בזה עוד דברים, ובהזדמנות זו בקשתינו שטחא לפני הקוראים כי כל מי שיש בידו הדרכות והוראות ממרן שליט"א או מעשה רב וכיוצא, ישלח למייל של המערכת.

הנפק"מ להלכה בסיום על סוגיא

א] ביום שלישי פרשת תצווה תשפ"ב נערך מעמד ראשוני מסוגו בהיכל ישיבתו של מרן שליט"א, - מעמד "סיום סוגיית תקפו כהן". מרן שליט"א הורה להנהלת הישיבה להביא 'מוזנות' לאחר סיום ה"שיעור כללי" האחרון בסוגיא זו, ואף רבינו שתה 'ליחיים' עם בני הישיבה ובידן את בני הישיבה "כאשר זכינו לסיים סוגיא זו כן נזכה להתחיל סוגיות אחרות ולסיימם", והדבר עורר רעש גדול בעולם התורה.

בדבריו הדגיש רבינו כי כשם שנוהגים לערוך סיום על מסכת שלימה, כך גם ראוי הדבר לערוך שמחה רבתית לבני הישיבה לאחר שזכו לעמוד על סוגיית תקפו כהן במשך למעלה מחודש ימים, ונאה הדבר לרומם את לב הבחורים שידעו נאמנה כמה חשוב הוא עמל התורה על סוגיא עמוקה במשך למעלה מחודש ימים - בשעה שזכו להוציא מסוגיא זו יסודות נרחבים ועמוקים במרחבי הש"ס ונשים נזיקין.

לאחר המעמד נשאל רבינו מקבוצת אברכים אם יש נפק"מ להלכה בסיום זה וכגון לפטור מתענית, והשיב רבינו דיש בזה נפק"מ אחרת - שמקיימים בזה מצוות תלמוד תורה, שהרי הדבר מסייע ללימוד התורה, שעל ידי זה מקבלים חשק להמשיך הלאה לסוגיות הבאות.

מעלת כתיבת חידושי תורה בספר כרוך

ב] רבינו מעודד מאוד את תלמידיו לכתוב את לימודם, ומרגלא בפומיה שאינו דומה ההבנה אצל מי שכותב ומי שאינו כותב, ובעניין זה הביא מה דאיתא בספרים לפרש מה שנאמר "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר", ש"לאמר" הוא שיעור בהבנת הבן, שהבן צריך להבין את דברי אביו עד כדי שיוכל לאומרו הלאה, ואם ב"אמירה" הדבר מוסף בהבנה, הרי על אחת כמה וכמה בכתיבה - יש כח בכתיבה לחדד ולבאר את הדברים.

ובשנת תשע"ח הציע לפני בני הישיבה כי כל מי שיתחייב למלאות ספר כרוך בחידושי תורה [לא דווקא ידידה אלא גם ממה ששמע מרבותיו] עד משך חודש או חודשיים, יקבל ממנו ספר "חידושי תורה" ריק במתנה, והוסיף רבינו כי יחרוג מהרגלו ויוסיף הקדשה בכתב ידו לאות חביבות לכל מי שיעמוד בהתחייבותו וימלא את הספר בכתב ידו בחידושי תורה. ואכן לאחר כמה ימים נתן רבינו ספרים כרוכים של דפים ריקים לכתוב בהם חידושי תורה לעשרות בחורים שהתחייבו לכך, ולאחר כמה חודשים כאשר מילאו את הספרים בחידושי תורה, חזר וכתב להם הקדשה בכתב ידו לאות חביבות.

נוהגים כמנהג בייבי...

ג] בעבר נודע לרבינו על כמה בחורים יחידים שעזבו את הישיבה במשך שתי שבתות ברציפות, ומרן שליט"א ראה לנכון לעורר על הדבר בדרשתו בסעודה שלישית בישיבה בכדי שלא תתרחב הפריצה ח"ו, ואמר בלהט אש קודש לבני הישיבה: "לצערי שמעתי שיש בחורים שעוזבים את הישיבה בשבתות ישיבה, ונוהגים כמנהג "בייבי" (תינוקות) שמתגעגעים לאבא ואמא בכל זמן קצר, וכל בחור צריך לדעת שה'אבא ואמא' זה התורה הקדושה, ולזה צריך בעיקר להתגעגע, ולא לבתק עצמו ח"ו מהישיבה בשבת קודש. ובאמת אפילו מה שהונהג היום בישיבות שחוזרים לבית פעם בארבעה שבועות 'זהו חידוש, ובימי בחרותי לא היה אצלינו דבר כזה, והיינו לומדים בישיבה ברציפות מידי יום ומידי שבת קודש מסוכות עד ערב פסח ברציפות, אך עכ"פ הבו דלא לוסף עלה, ודי במה שחוזרים לבית פעם בארבעה שבועות ולא להוסיף עוד שבתות בבית", עכ"ל.

ולאחר מכן כתב רבינו מכתב בעניין, וזה לשון המכתב אשר נתפרסם אז בישיבה, ומתפרסם כעת לציבור לראשונה:

לכבוד בני ישיבתנו הקדושה היקרים הע"י כל אחד בשמו הטוב יבורך. איתא בגמ' בברכות (ל"ב ע"ב) "ארבעה

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

נפל מהלך חדש לשיעור כללי באמצע השינה...

א] סיפר נכדו ור"מ הישיבה הרה"ג ר' פנחס יהודה שטרנבוך שליט"א: בחודש חשוון תשפ"א הייתי בבית רבינו באחד הלילות, והנה לפתע התעורר רבינו ונטל ידי, והתיישב על מיטתו במשך כרבע שעה, והוא מהורהר במחשבות, ונכנסתי לשאול בשלומי ורומתי לו בשאלה אם צריך עזרה, ולא השיב לי מאומה - והמשיך בהרהורי. לאחר מכן נכנסתי בשנית ושאלתי אם אינו רוצה לישון במיטתו, והשיב לי, שנפל לו מהלך חדש לשיעור כללי של מחר, ואינו יכול כעת לישון בהיותו תפוס במחשבה, ע"כ.

לולא תורתך שעשועי

ב] להלן העתקות מתוך יומן נכדו ומשמשו הרה"ג ר' דוד שטרנבוך שליט"א: יום ראשון לסדר יתרו תשפ"א, מרן רבינו שליט"א כתב הספד בדמעה על גיסו הגרמ"ד הלוי סאלוויצ'יק זצוק"ל, וכדרכו המופלאה - רגע לאחר שסיים את כתיבת ההספד והכנתו, - תיכף ומיד כפשוטו ממש התחיל בכתיבת השיעור כללי בסוגיות הסוכות דרוב וקבוע בכתובות י"ד ע"ב ט"ו ע"א, וצלל במעמקי הסוגיא, ומפעם לפעם כשהיה צריך להפסיק לימודו התחיל למרר בבכי על גיסו, אבל מיד שקע וצלל במעמקי התורה, וכל הרואה נשתומם בראותינו בחוש קיום המקרא "לולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני".

משה כותב בדמעה

יום חמישי לסדר יוצא תשפ"א: הידרדר מאוד מצבה הבריאות של כלתו של רבינו שליט"א, מרת גיטה שטרנבוך ע"ה, ובני המשפחה נקראו לחדרה להיפרד ממנה, והנה כשמוע רבינו הדברים הללו, הוזיל דמעות מעיניו וככה בצער גדול על המצב, אמנם מיד לאחר מכן כשחזר רבינו ללימודו, לא ראו עליו מאומה, והתיישב ללמוד בעומק העיון ממש מסכת כתובות דף ט' ודף י', והכין את ה"שיעור כללי" לשבוע הבא בעמל וביגיעה, מתוך הסחת הדעת מהמצב, והמליצו הנוכחים על המצב את מאמר חז"ל "משה כותב בדמעה", והיינו כפשוטו ממש שמתוך דמעות בצער על כאבו הגדול, כתב את השיעור כללי בשקיעות עצומה.

הזמנה לשמחת נישואי נכדיו

ג] בנישואי נכדיו - גם אלו שלמדו בישיבה, אינו כותב הזמנה כללית לכל בני הישיבה בשמו - אם התזונה מתקיימת מחוץ לעיר, ונימוקו עמו שאינו מן הראוי שראש הישיבה יזמין את כולם לשמחתו ויבטל את כולם מלימוד התורה, ואמר "מי שרוצה שיבוא אבל אני אינני יכול להזמיןם ולבטל את כולם מלימודם".

צריכים חיזוק, ואחד מהם הוא תורה, ופירש"י שם "צריכים חיזוק - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כוחו". והרי שצריכים תמיד חיזוק בכל כוחו כדי שלא להגיע לרפיון בלימוד התורה, ובלא חיזוק בכל כוחו עלול ח"ו האדם ליפול מטה מטה.

ועל של עתה באתי, לחזק ולעודד את לימוד התורה בשבת קודש בישיבה הקדושה, וכפי שכבר עוררתי בסעודה שלישית בשבת קודש על מה ששמעתי שלאחרונה יש מהבחורים שנוסעים מהישיבה בשבתות, ועל כל בחור לדעת שדבר זה הוא הרס ומפריע מאוד להתעלות בתורה ויראת שמים, שזה תלוי בקביעות בבית ה' ונכתוב בתהילים "שבתי בבית ה' כל ימי חיי", ודי לנו במה שהונהג לנסוע לבית פעם בארבעה שבתות, ובפרט שלצערי יש מהם שמגדילים לעשות ויוצאים כבר מיום חמישי בערב עד תחילת שבוע הבא, וגם כשחוזרים לישיבה קשה להם לחזור לתלמודם וכמו שאמר חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה) "אם תעזובי יום, יומיים אעזבך", ומה עוד שהרחוב היום פרוץ מאוד וכשיצאים מהישיבה עלולים לבוא ח"ו לניסיונות שהנופלים בזה מאבדים שני העולמות חיי עולם הבא ועולם הזה ה"י.

ובאמת שבדורות עברו כמעט שלא היו יוצאים מהישיבה וזה היה סוד הצמיחה של הבחורים בדורות עברו, וכאשר שמעתי ממרן הגרמ"ד מלצר זצ"ל שיסוד הצלחתה של ישיבת וואלז'ין שיצאו מהם גדולי תורה ויראה שזכו להאיר עיני ישראל בתורתם ויראתם, הוא משום שהיו לומדים ברציפות יום אחר יום גם בער"ש ובשבת קודש, ולא היו נוהגים בנסיעות הביתה, עכ"ל. וכן בישיבת מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל בלונדון היו לומדים בישיבה ברציפות מידי ערש"ק ושבת קודש מסוכות עד ערב פסח ברציפות בלא שום הפסקה, ואכן יצאו מהישיבה הרבה גדולי ומרביצי תורה. ואמנם בזמננו כבר הונהג בישיבות הק' שחוזרים לבית פעם בארבעה שבועות, אך הבו דלא לוסף עלה [אלא במקום צורך גדול ובאישור רבני הישיבה הק'].

ויש לידע שבישיבה כל מעשה היחיד משפיע על הכלל כולו, ולכן על כל בחור שמתרשל בלימודו מוטלת האחריות של הרפיון המורגש מזה בישיבה הקדושה, והרי כל אחד ואמר בלשון רבים בכל יום "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" בלשון רבים, וביאר החיי אדם (כלל כ"א סעי' י"א) דהקבלה דק"ש קאי על הרבים ולא על היחיד, וביאור הדברים שעל כל אחד מוטלת החובה לדאוג לשמירת וחזוק קיום ולימוד התורה של כלל הציבור.

ומידה טובה מרובה, שהנשאר בישיבה בשבת קודש ובפרט כשלומד בהתמדה וברציפות בעמל וביגיעה, מוכיח בזה כמה התורה הק' חשובה ויקרה אצלו שהוא לומד גם בזמנים שקשה ללמוד, ויזכה לשכר גדול יותר גם על לימודו בשביל השבוע, ומה עוד שמרוויח יותר שעות ללימוד התורה בשבת קודש, וזוכה לשכר רב וכמבואר בספרים ששכר לימוד תורה של שבת קודש הוא מרובה מאוד לאין ערוך, וגם שאפשר לזכות בשבת קודש להבין דברים שלא זוכים להבין בימות החול וכדאיתא בקדמונים שזהו ענין ה"נשמה יתירה" שניתנה בשבת.

וב"ה רואים אנו תלמידים רבים העולים ומתעלים בתורה וביראת שמים בישיבתנו הקדושה, וכל אחד ישתדל להתחזק ולחזק בלימוד התורה עם יראת שמים דווקא, ולהקפיד על שמירת סדרי הישיבה בתורה ובתפילה, וח"ו לא ליתן פתח לצידי"ר להכניס אצלינו רפיון של סוף זמן, אלא אדרבה אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה להתחזק ביתר שאת וביתר עז, וכמו שאמר חז"ל (ברכות פ"ט) "אם ראתי הבריות שנתיאשו מן התורה עמוד והחזק בה ואתה נוטל שכר כולם", ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמרו חזק, ובזכות זה נזכה לסייעתא דשמיא גדולה לעשות רצונו ולעובדו בלבב שלם אכ"ר, הנני המצפה לרחמי שמים מרובים משה שטרנבוך".

מערכי תורה

במדבר

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

ענין החניה סביב למשכן והדגלים

הנה לשבטים היה דגלים, וכמו שכתוב (ב', ב') 'איש על דגלו באותות', וכך היה סדר חנייתן ומסען בסדר הדגלים. וכתב בתרגום יונתן דבכל אחד מהדגלים כתוב פסוק באמצעו, ואלו הם ארבעת הפסוקים, בדגל מחנה יהודה, קומה ה' ויפוצו אויבך. ובדגל מחנה ראובן, שמע ישראל ה' אלוקיני ה' אחד. ובדגל מחנה אפרים, וענן ה' עליהם יומם. ובדגל מחנה דן, ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל וגו'. והנה הפסוקים קומה ה', וענן ה' עליהם יומם, והפסוק דובנוחה יאמר, מבואר דנכתבו כאן, באשר הם מענין של מסעות וחניות, אבל הפסוק שמע ישראל וגו' שנכתב בדגל מחנה ראובן, שהוא יחוד השם, צריך ביאור מה הוא שייך לדגלים, ולמה הוא נכתב על הדגל. והנה עוד איתא בתרגום יונתן, שעל המפה של הדגלים היו חקוקים צורת החיות, ובדגל מחנה ראובן, היה חקוק צורת אילה, ובאמת ראוי היה להיות חקוק בדגל מחנה ראובן צורת שור, אבל משה רבנו החליף, כדי שלא יזכר להם עוון העגל. ופירשו המפרשים דהטעם דהאילה היא היפך החטא, משום שהאילה כוחה בתפילה להקב"ה, כמבואר בחז"ל והובא בפרוש רש"י בתהילים, (מ"ב, ב') על הפסוק 'כאיל תערוג על אפיקי מים', למים הם מתכנסות אליה וכו' ומה היא עושה חופרת גומא ומכנסת קרניה לתוכה וגועה, ולהלן שם פירש דהאילה הנקיבה רחמה צר וכשכורעת לילד וצועקת להקב"ה ומרחם עליה, וכמבואר בגמ' ב"ב דף ט"ז ע"ב.

ולפי זה מבואר היטב שייכות הפסוק שמע ישראל ה' אלוקיני וגו', שהוא האמונה ביחוד השם, לדגל מחנה ראובן, דבדגל מחנה ראובן, שבו החליף משה רבנו, את השור באילה, שבזה יש תיקון לחטא העגל, ובאמונת שמע ישראל וגו' נתקן פגם זה, כי לו לבד ראוי להתפלל כתפילת האילה.

אכן לפירוש זה, עדיין לא נתבאר שייכות הפסוק שמע ישראל לענין המסעות, כשאר פסוקים האמורים בענין מסע הדגלים. אמנם באמת עיקר מהות הדגלים אינו שייך דווקא לענין נסיעת הארון וחנייתו, אלא ענינו הוא חניית בני ישראל סביב למשכן ה', והשראת שכינתו עליהם אחר חטא העגל, וכמבואר במקראות בשיר השירים, שהחייבה הגדולה של מחולת המחניים, הוא סוף וגמר הכפרה על חטא העגל, שאז זכו לאותה מדרגה גבוהה שנתאו לה במעמד הר סיני, ולפי זה מבואר היטב שייכות שלא להזכיר את חטא העגל בדגלים, וגם מבואר היטב שייכות של הפסוק שמע ישראל, שהוא שלמות האמונה, והוא היפך חטא העגל.

אכן נראה לומר בזה עוד, דהנה במדרש תנחומא (והובא ברש"י בפסוק ב') איתא, שהדגלים היו מקומם באותו סדר שמסר יעקב אבינו לבניו, שיהיו סביב למטתו בעת שנשאוהו ממצרים, יהודה ישכר וזבולון מן המזרח, וראובן ושמעון וגד מן הדרום וכו'. ומבואר דסדר הדגלים סביב המשכן, הוא כסדר השבטים בעת שנשאו את ארונו של יעקב. וצריך ביאור מה שייכות בין סדר נשיאת מטתו של יעקב, לסדר החניה סביב למשכן.

ונראה לבאר בזה, על פי מה דאיתא בפרקי דרבי אליעזר, דהאבן שהניח עליה יעקב אבינו את ראשו, ועשאה מצבה, היא אבן השתיה שעליה נבנה בית המקדש, ובמשנה ביומא דף נ"ג ע"ב תנן, דאבן שתיה, הוא מקום הארון. ומבואר שמקומו של יעקב אבינו הוא מקומו של ארון הברית.

אשר לפי זה, מבואר היטב שייכות בין הסדר שנשאו את מיטתו של יעקב, לסדר שהיו חונים סביב למשכן, דכיון דמטתו של יעקב היא כמו המקדש, א"כ הסדר שהיו חונים סביב למשכן, צריך להיות כמו הסדר שהשבטים היו סביב למיטתו, דענין אחד הוא, נשיאת מיטתו של יעקב, והחניה סביב למשכן.

והנה בגמ' בפסחים דף נ"ו ע"א איתא, שבשעה שביקש יעקב אבינו לגלות לבניו את הקץ, ונסתלקה הימנו שכינה, אמר שמא ח"ו יש במטתי פסול וכו', אמרו לו בניו, שמע ישראל ה' אלוקיני ה' אחד, אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד, ובמדרש בפר' ויחי איתא, שאמר יעקב אבינו לבניו, שמא יש בלבבכם מחלוקת על הקב"ה, אמרו לו בניו שמע ישראל וגו', אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בליבנו אלא אחד. ומבואר שיעקב אבינו היה חושש שמא אין מטתו שלימה, ויש בזרעו מי שיש בלבבו מחלוקת על השכינה, שהרי בודאי שמי שבלבו מחלוקת על השכינה, אינו ראוי לשאת מטתו של יעקב, ועיין ברש"י בפר' ויחי (פרק נ', פסוק י"ג), שיעקב אבינו אמר, שאל ישאו מיטתו, לא איש מצרי, ולא אחד מבני בניו שהם מבנות כנען, ובודאי דמי שבלבו מחלוקת על השכינה, לא עדיף מינייהו.

וא"כ נמצא שכל מה שהשבטים היו יכולים לשאת את מטתו של יעקב, שזהו היסוד להעמדת הדגלים של שבטי קה, הוא רק אחר שאמרו שמע ישראל, שבה אמרו שאין בלבם אלא אחד, ורק עי"ז היו ראויים לשאת את מטתו של יעקב, וא"כ מבואר היטב השייכות של הפסוק שמע ישראל, למחול הדגלים, שכל מה שהיו ראויים לזה, הוא רק מכח מה שאמרו שמע ישראל.

'אך את מטה לוי לא תפקוד'

במנין הלויים כתוב (א', מ"ז מ"ט) 'והלויים למטה אבותם לא התפקדו בתוכם. וידבר ה' אל משה לאמר. אך את מטה לוי לא תפקוד וגו' בתוך בני ישראל. וצריך ביאור, דאחר שכבר נאמר בפסוק מ"ז שהלויים לא התפקדו בתוכם, חוזר הכתוב ואומר ציווי, 'אך את מטה לוי לא תפקוד בתוך בני ישראל', והרי כבר נאמר שהם לא נמנו בתוך בני ישראל.

ועיין בפירוש הרמב"ן כאן שכבר עמד בזה, וכתב שמתחילה ראה משה מדעתו שלא למנות הלויים, משום שנאמר לעיל 'ואתכם יהיו איש למטה', וכיון שלא מינה נשיא משבט לוי, לא מנה אותם, והיה מסופק בדבר, [ומספק לא רצה למנות, שהרי הרמב"ן פי' לעיל בפסוק ב' שיש איסור למנות שלא לצורך], עד שפירש לו הקב"ה שלא ימנה אותם בתוך בני ישראל. ולכאורה יש בזה חידוש, שיבא הציווי על דבר ספק.

ונראה לבאר בזה בעוד אופן, דהנה מבואר במקראות, שבמנין הזה שנמנו, נתקיימו בזה שני מניינים, הא' מנין כל שבט ושבט כמה הוא, וכמו שפירש רש"י בפסוק ב', למשפחותם, דע מנין כל שבט ושבט, [ואחר מנין כל שבט, יש מנין כל מחנה, שהוא דין מנין בפני עצמו], ועוד יש מנין נוסף, שהוא מנין של כל בני ישראל יחד, וכמבואר בפסוק מ"ה פקודי כל בני ישראל, ומבואר שאע"פ שהרי אפשר לחשב סך מנין כל בני ישראל, ע"י צירוף סך מנין כל השבטים יחד, אעפ"כ נאמר בתורה המנין, משום שהוא דין מנין בפני עצמו דכל ישראל.

ולפי זה י"ל, דמה שסבר משה שלא למנות את בני לוי, היינו רק בדין מנין השבט, שלזה היה צריך להיות נשיא, וכמו שכתוב 'ואתכם יהיו איש למטה', דלמנין המטה הוא דצריך את הנשיאים, וממילא כיון שלא נתמנה להם נשיא, ידע שאין לו למנותם, אבל בדין המנין של כל ישראל, דלזה לא היה צריך נשיא, סבר משה למנותם, דמהיכ"ת דלא למנותם במנין זה של כל ישראל, ולזה היה צריך ציווי ואמירה מיוחדת, שגם במנין זה לא ימנה את בני לוי.

ונראה שכן מדויק בלשון המקראות, דבפסוק מ"ז, כתוב 'והלויים למטה אבותם לא התפקדו', דהיינו המנין של מטה אבותם, שזהו מנין השבט, ובפסוק מ"ט, שהוא הציווי שלא לפקוד את בני לוי, נאמר בפסוק, 'אך את מטה לוי לא תפקוד וגו' בתוך בני ישראל', היינו דהציווי לענין המנין של כל ישראל, וע"ז היה צריך את האמירה דלא תפקוד.

'איש על דגלו באותות לבית אבותם'

מבואר בפרשה שסדר חנייתן ומסען של הדגלים הוא כמו שכתוב (ב', ב') 'איש על דגלו באותות לבית אבותם וגו', שהכל היה לבית אבותם כל שבט במקומו.

והנה הערב רב שעלו ממצרים, ושאר גרים, וכל אותם שלא היו מיוחסים לאחד השבטים, לא היה להם מקום בתוך המחנות, וכמפורש בדברי חז"ל (הובא ברש"י בסוף פרשת אמור) בענין המקלל, שהיה בן איש מצרי, ואמו משבט דן, ובא ליטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו מה טיבך לכאן, אמר להם מבני דן אני, אמרו לו איש על דגלו באותות לבית אבותם כתיב. והדבר צריך ביאור, שהלא גם הם בכלל בני ישראל, וא"כ למה לא היה להם מקום בתוך מחנה ישראל במחול הדגלים.

ונראה הביאור בזה, דהנה כתב רש"י (פרק א' פסוק א'), דמנין זה היה כשבא הקב"ה להשרות שכינתו עליהם, ומבואר שהענין בזה שיחנו סביב למשכן, הוא שבאופן זה תהיה עליהם השראת השכינה, והנה איתא בגמ' בקידושין דף ע' ע"ב, אמר רבי חמא ברבי חנינא, כשהקב"ה משרה שכינתו, אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל.

אשר לפי זה מבואר היטב, דרק המיוחסים היו בכלל הדגלים, דרק הם ראויים שהקב"ה ישרה שכינתו עליהם, באשר הם מיוחסים, ואין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחות המיוחסות שבישראל, משא"כ שאר כל בני ישראל כמו הגרים והעבר רב ושאר כל מי שאין לו יחוס, שאינם בכלל משפחות המיוחסות שבישראל, אינם ראויים להשראת השכינה, וממילא אין להם מקום בתוך הדגלים.

לזכרון עולם בהיכל ה'

גאון וחסיד, צדיק וישר, לן באהלה של תורה כל ימיו, בקי בש"ס ומרביץ תורה, עלה בהר ה' גקי כפיים ובר לבב, שלם במעלות רבות, יראת ה' חופפת עליו, מעטתו אמונה והוא תפלה, לבושו צדקה, טוב ומטיב לרבים, עצתו אמונה להם, ומופת להם בדרך הישרה

הגאון רבי שמעון ברייש זצ"ל

בנו ויד ימינו של הגאון האדיר בעל 'חלקת יעקב' זצוק"ל

שערי שמים פתוחים

אחת מהמתנות שקיבלנו ביציאת מצרים היא שערי שמים פתוחים, וידועין דברי הזוהר (ברעיא מהימנא פרשת בהעלותך דף קנה, ב) שכתב (מתורגם ללשוה"ק עפ"י מתוק מדבש) כיון שכנסת ישראל מתעטרת בעטרותיה בניסן, אינה מסירה את כתריה ועטרותיה ממנה שלושים יום (עד י"ד אייר), וכל אותם שלושים יום מן היום שיצאו ישראל מהקרבן פסח יושבת המלכה (- השכינה) בעטרותיה, וכל צבאיה הם בשמחה, **לכן מי שרוצה לראות את המלכה יכול להעלות בה כל שלושים יום. ואח"כ המכריז יכריז, כל מי שלא היה יכול עד עתה לראות את המלכה יבוא ויראה עד שלא ינעלו שעריה. מתי מכריזים את הכרזו הזה, ב"ד לחודש השני, כי משם עד שבעה ימים עדיין השערים פתוחים, ומכאן והלאה ינעלו השערים עכ"ד.**

תמיד אנחנו מבקשים אבינו מלכנו פתח שערי שמים לתפילתנו, בדרך כלל השערים נעולים חוץ משערי דמעות, אבל יש זמן שהשערים פתוחים מפסח עד שבעה ימים אחרי פסח שני, וכעת זה השבוע האחרון שהשערים פתוחים, שאפשר לבקש, אפשר להתקרב לשכינה הקדושה, אפשר הכל, ועוד מעט נסגרים השערים וזה כמו אחרי נעילה, שעד נעילה בהמצאו, בהיותו קרוב, ואחרי נעילה נסגרים ואפי' מביא כל אילי נביות אין שומעין לו, ומה שיכל להשיג קודם בקלות, אפי' בקושי גדול אינו יכול להשיג, וכן הוא אצלנו דברים שאנחנו יכולים להשיג היום בקלות אחרי נעילת השערים א"א להשיג אלא בשערי דמעות.

אשריך

אנחנו נמצאים כעת בערב ל"ג בעומר, בגמ' בשבת (לג, ב) מסופר שאחרי שר' שמעון בר יוחאי יצא מהמערה לקח אותו ר' פנחס בן יאיר חותנו לבית המרחץ וראה שכל גופו הקדוש מלא בקעים מחמת החול, התחיל ר' פנחס בן יאיר בוכה ודמעותיו של ר' פנחס בן יאיר שהם מלוחות נכנסו לתוך הבקעים בגופו של רשב"י, אמר ר' פנחס בן יאיר לרשב"י אוי לי שראיתך בכך, א"ל רשב"י אשריך שראיתני בכך שאם לא ראית בי כך לא מצאת בי כך, דמעיקרא כי הוי מקשי רשב"י קושיא הוי מפרך ליה ר' פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף כי הוי מקשי ר' פנחס בן יאיר קושיא הוי מפרך ליה רשב"י עשרין וארבעה פירוקי.

ויש בזה דבר מענין ר' פנחס בן יאיר צועק אוי, ור' שמעון בר יוחאי אומר אשריך? ויש בזה שני מהלכים ושניהם אמיתיים.

המהלך הראשון, סיפר לי הג"ר שמואל ברובסקי שהוא לימד במדרשיית נעם (בפרדס חנה), ופעם הוא הגיע לדוד הג"ר אליהו מישקובסקי וצ"ל (ראש ישיבת כפר חסידים) ואמר לו שהוא

מרגיש שזה לא השטייגען שלו והוא יכול לעשות יותר שטייגען ורוצה לעזוב את הכל, אלא שאין לו פרנסה אחרת והוא צריך לפרנס בית עם ילדים, ובא לשאול אם לעזוב את המדרשיה או לא לעזוב את המדרשיה, ואמר לו הדוד איני יודע מה לומר לך, בסוף אמר לו ר' שמואל ברובסקי אם הראש ישיבה לא עונה לי אני צריך להחליט לבד, אז אני החלטתי לעזוב ואחיה בדוחק והעיקר שאני יעשה את השטייגען, מיד צהלו פניו של ר' אליהו מישקובסקי ואמר לו טוב החלטת, כך גם אני הייתי מחליט, אמר לו ר' שמואל ברובסקי אם כן למה הראש ישיבה לא אמר לי כך לפני כן כששאלתי, אמר לו ר' אליהו מישקובסקי שר' איצ'לה בלאזר וצ"ל אמר שבמשנה באבות כתוב כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך, אמר ע"ז ר' איצ'לה כך היא דרכה של תורה, אבל רק אם אתה עושה כן, את זה תגיד לעצמך, אבל כשאתה נותן לשני עצה אל תאמר לו כך היא דרכה של תורה.

אותו הדבר גם אצלנו ר' פנחס בן יאיר כשרואה את רשב"י אומר "אוי", כשרואה את כאב השני צועק אוי, אבל רשב"י על עצמו אומר "אשריך".

אבל יש בזה עוד מהלך, במדרש מובא (שהש"ר ח, ח ועוד) שר' יוחנן יצא עם רבי חייא בר אבא ואמר לו פה היה ביתי ומכרתיו ללמוד תורה, שדה זו שלי היתה ומכרתיה ללמוד תורה, כרם שלי ומכרתיו ללמוד תורה, החל רבי חייא בר אבא בוכה, א"ל ר' יוחנן למה תבכה, א"ל התלמיד על שלא הנחת לזיקנותך כלום [ובאמת צדק אותו תלמיד, הגמ' בתענית (כא, א) מספרת שר' יוחנן רצה לצאת לעבודה, כי תם כסף ורק הבת קול החזירתו ואח"כ נהיה עשיר וכמבואר שם ברש"י], אמר ליה ר' יוחנן, חייא ברי כלום קל היא בעיניך שמכרתי דבר שניתן לששה ימים וקניתי בזה דבר שניתן לארבעים יום, וקשה שלא ענה לו ר' יוחנן על שאלתו שהרי ידע רבי חייא מה הערך של תורה אלא שאמר לר' יוחנן לא נשאר לך כלום לעת זיקנותך ובמה תחיה?

אבל הפשט בזה הוא פשוט, נתאר לעצמנו אחד בא אלי ומציע לי לקנות מגדל רב קומות במחיר זעום, כלום היינו עושים חשבון במה נחיה, איך יהיה לנו כסף להתקיים, הלא מיד היינו רצים לקנות ולא היינו עושים חשבונות איך יהיה לנו כסף להתקיים.

זה מה שאמר ר' יוחנן לר' חייא בר אבא, מה אתה שואל מה אני יאכל, תראה איזה עסק עשיתי, אני קונה נצח בסכום זעום, בכרם ושדה, וזה גם מה שאומר ר' שמעון בר יוחאי לר' פנחס בן יאיר אשריך שראיתני בכך, על מה אתה מדבר על בקעים?! תראה למה זכיתי! זה בכלל לא עומד בפרופורציה!

צריכים לדעת ודאי שהנסיון קשה, אבל צריך לדעת מה עומד מול מה, מה אני נותן ומה אני מקבל!

אם מישהו יכול לתאר את ר' עקיבא, ודאי לא היה לו קל להתחיל בגיל ארבעים עם ילדים קטנים, ולאט לאט להתקדם, וכבר נשבר באמצע עד שראה באר מים וחזר לביהמ"ד, אך עידיו זכה ונהפך מעם הארץ גמור כמו שאמר הג"ר שמואל בירנבוים זצ"ל שכלבא שבוע כשבא לפתוח את הנדר אצל ר' עקיבא אמר לו שלא האמין שידע משנה אחת כמבוי בכתובות (סג, א) - זה צריך להיות מישהו מופקע לגמרי, ומשם למד ר' עקיבא וזכה לכזו דרגה, כמו שמבואר בגמ' במנחות (כט, ב) שאמר משה רבינו להקב"ה על ר' עקיבא כלום יש לך בעולמך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי, האדם צריך לראות מה נותן ומה מקבל.

הגמ' ביבמות (מו, א) אומרת שגוי שבא להתגייר אומרים לו מה באת להתגייר, ישראל סחופין דוויים לוקין בייסורים, אם אמר יודע אני ואיני כדאי, מקבלים אותו, ופרש"י איני כדאי - איני ראוי להשתתף בצרתן ומי יתן ואזכה לכך, בשביל להיות יהודי ולא גוי, שווה כל היסורים שבעולם העיקר להכנס תחת כנפי השכינה, הרי גוי אין לו כלום, ויהודי יש לו נצח - הלוואי ואזכה לזה.

המתנות באות ע"י יסורין

[בגמ' בברכות (ה, א) כתוב תניא ר' שמעון בר יוחאי, שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתן אלא על ידי יסורין, אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא, ובשביל לזכות למתנות האלו שווה כל הייסורים שבעולם, ויש ג"כ מכתב של ר' זונדל שכתב לבנו שהיה עם אחותו החולנית במצרים, והיה לו קושי גדול, והביא במכתב את דברי הגמ' בברכות (ה, א) מי שהקב"ה חפץ בו מדכאו בייסורים, ואם קיבלם מאהבה יראה זרע ויאריך ימים ותלמודו מתקיים בידו, היינו שלושת הדברים הכי טובים, ובשביל לזכות לזה צריך לעבור ייסורים, והדבר כ"כ פשוט, ודאי שצריך להשקיע וזה קשה, אבל תראה מה אתה מקבל - בכלל בלי השוואה! טובה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה!]

עמל התורה

בפרשת השבוע אם בחוקותי תלכו ופרש"י שתהיו עמלים בתורה, וביאר הראש ישיבה ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל תלכו - זה להתקדם, אין שטייגן בלי עמל כמש"כ לא יגעת ומצאת אל תאמן.

אהוב עלי מה שסיפר לי הג"ר נתן זוכובסקי שליט"א שסיפרה לו אמו [א"ח להגה"צ רבי בערל יאנובר זצ"ל] שאצלהם בבית כל היום היו בחורים וכשהלכו הבחורים בלילה היה חביב על אביה ר' פסח פרוסקין מקוברין ללמוד רמב"ם קשה וליישבו, ודרך הרגיל היה שלאחר כשעה קם ר' פסח והעיר את אשתו ואמר לה יש לי בשורה טובה, יש לי פשט ברמב"ם, אמרה לו הרבנית לפני כמה זמן התחלת ללמוד את הרמב"ם? אמר לה לפני כשעה, אמרה לו הרבנית בשעה לא מיישבים רמב"ם קשה, זה לא תורה אמיתית, זה לא בשורה טובה, ושוב חזר לעמול על הר"מ

עד שלאחר כמה שעות העיר ר' פסח את הרבנית ואמר לה עכשיו יש לי פשט אמיתי אחרי כמה שעות של עמל יש לי פשט ברמב"ם, ואז כמה ושמחה איתו. ואמרתי לר' נתן זוכובסקי הרי גדלנו בתורת סלבדקא, א"כ איפה ה'בין אדם לחבירו, הרי האמא עבדה כ"כ קשה ולמה לא הניח לה לישון שהיה צריך להעיר אותה פעם ופעמיים? אמר לי ר' נתן זוכובסקי נתאר לעצמנו אילו לאמא שלי [בתן] לא היה ילדים עשר שנים, ובאמצע הלילה הודיעו שנולד לה בן, ודאי היה מעיר אותה ומבשר לה, ואם היה ממתין עד הבוקר וודאי שזה היה כואב לה, ואם אח"כ התברר שזה טעות, אך כעבור כמה שעות באמת ילדה, וודאי שהיה מיד מעיר אותה לבשר טוב את מה שכ"כ חכתה, אמר לי ר' נתן זוכובסקי אתה לא מתאר לעצמך איזו שמחה היתה בבית לסבתא שלי ששבא חידש פשט ברמב"ם קשה - זה היה אצלה כל החיים! ולא פחות מבשורה שא' הילדים עשר שנים לא היה לו ילדים ונולד לו ילד, ואיך לא יעיר אותה!]

ועד היכן הוא השיעור של עמל להבין ד"ת, הגמ' ביבמות (עב, ב) מספרת שר' יוחנן אמר לריש לקיש תראה איך ר' אלעזר בן פדת דורש כמשה מפי הגבורה, ואמר לו ר"ל זה תורת כהנים מפורש, ולמד בשלשה ימים את כל התורה כהנים ואסבריה תלתא ירחי, רואים עד כמה עמל התורה היה אצל האמוראים, שעל לימוד רגיל של יום, צריך חודש שלם לאסבר"י. והיה אומר הג"ר לייב לאפיאן זצ"ל שעמל התורה אינו רק בשביל להבין, אלא זו צורת הלימוד, ולעתיד לבוא ג"כ ילמדו בכזה עמל שהרי זו צורת הלימוד.

כשקשה סימן שאתה בעליה

הג"ר נחום ברנשטיין שליט"א (המשגיח של ישיבת גאון יעקב) סיפר שפעם הגיע בחור למרן ראש הישיבה זיע"א ואמר לו שהוא עובד כ"כ קשה ועולה ומתקדם ופתאום נהיה לו כ"כ קשה ומסובך ונדמה לו שהכל יורד לטמיון, עד שנגמר ושוב עולה ומתקדם עד ששוב אותו הדבר, ואמר לו מרן ראש הישיבה זיע"א משל למה הדבר דומה יש מעליות שעשויות מזכוכית ובקומה שהמעלית נעצרת עשוי מזכוכית, ובין הקומות פיר המעלית עשוי מבנין וכמה שיותר גבוה הנוף יותר יפה ויותר מרשים, נכנס אדם למעלית ובקומה ראשונה רואה את הנוף של קומה ראשונה ונהנה ושמח עד שעולה והכל נהיה שחור וחשוך עד שמגיע לקומה שנייה ושוב יש אור ומשם הנוף הרבה יותר יפה, ושוב עולה המעלית והכל נהיה שחור וחשוך עד שמגיע לקומה שלישית ושוב יש נוף יפה, שכל פעם שנהיה לו חשוך זה בגלל שהמעלית עלתה עוד קומה ועוד קומה, אמר לו מרן רה"י זיע"א כן הוא האדם בתחילה הוא רואה אור, אך כדי לעלות עוד קומה נעת קשה אבל אח"כ מגיעים יותר גבוה ומבינים יותר טוב וכן הלאה, זה הכל רק סימן שאתה בדרך עליה.

היום אמר לי מוריני הגר"א ויסבלום שליט"א הרי אין לך אדם שאין לו מלאך שמכה על קודקודו ואומר לו גדל, וצריך להבין למה הוא מכה אותו? ואם כבר שיכה מלמטה כלפי מעלה ולא הפוך על קודקודו. אלא כך היא ההצלחה בתורה ע"י שמכה אותו ועיד"ו האדם גדל, יגעת ומצאת תאמין! [והוא עפ"י לשון

הקדמונים - הרמב"ן תחילת בראשית והאלשיך באיוב].

באבות (ו, י) מסופר שר' יוסי בן קיסמא פעם בו אדם ואמר לו, רצונך שתדור עימנו ואנחנו ניתן לך אלף אלפים של דינרים, אמר לו אפילו אתה נותן לי אלף אלפים של דינרין, איני דר אלא במקום תורה, שנא' טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, וסיפר הג"ר אליהו מן ששאל את מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי וצ"ל מה החידוש שחידשה לנו המשנה, וכי צריך להשיענו שתורה זה יותר מכסף? **אמר לו מרן הגר"ח קצ"ל שבא לומר אפי' שאם יהיה כסף יוכל לפתוח ישיבות ומקום תורה, זה לא שווה בתמורה לדור במקום תורה.** ובפשטות שמקום שהדבר הראשון במעלה ושע"ז מדברים זה כסף, קשה להפוך את זה למקום תורה.

אכן - יתכן וכדי שמקום יצליח צריכים להשקיע ולעמול, אם יהיה כסף מראש, והכל אמור להיות מסודר בלי עול, לא יהיה הס"ד הבא עם העמלגם בחלק זה.

וידוע שכאשר הקימו את ישיבת פוניב' - והרב מפוניב' לא ידע מאין יבוא עזרו וגם מצב הבריאותי שלו אז לא שפר, ובכה בשעת הנחת אבן הפינה לישיבה, והחזו"א אמר ע"ז: הזורעים בדמעה - ברנה יקצרו.

אמרה לי הדודה הרבנית חנה שימנוביץ - ורשבסקי ע"ה שהיתה אם הישיבה בכפר חסידים במסירות עילאית, והיום מלאו עשר שנים לפטירתה, שאמר לה פעם רבי אליהו לאפין וצ"ל [שזכתה הרבה לשרתו] אם תראי פעם שהכל הולך למישרין ושום דבר לא חסר, כל עובדי המטבח והנקיון בריאים ובאים לעבודה, ולא חסר כלום, תלכי לבית מדרש ותראי שהוא לוקה בחסר, ולכן היצה"ר לא מפריע, אם היו לומדים טוב הוא היה מערים קשיים.

הזורעים בדמעה

והזורעים בדמעה יש לו גם משמעות פשוטה לגבינו, להרבות בתפילה ובתחנונים ובדמעה לפני המקום, ושערי תפילה בדמעות לא ננעלו תמיד.

כולם יודעים את הווארט של מרן ר' חיים שמואלביץ וצ"ל על הגמ' בכתובות (סב, ב - סג, א) שר' עקיבא לאחר י"ב שנה חזר לביתו עם י"ב אלף תלמידים, ושמע האי סבא שאומר לאשתו תראי מה עשה לך בעלך שהלך ללמוד והשאיר אותך לבד, ואמרה לו אשתו אם היה שומע לי היה הולך לעוד י"ב שנה, מיד חזר ר' עקיבא וחזר שוב לאחר עוד י"ב שנים עם עשרים וארבע אלף תלמידים, ושואל הגר"ח שמואלביץ הרי הוא הניח את אשתו לבדה י"ב שנים למה לא נכנס לומר שלום, ואמר הגר"ח שמואלביץ שנים עשרה שנים ועוד שנים עשרה שנים זה לא עשרים וארבע, ושמעתי אימרה נפלאה, שהרי וודאי לא שייך שאדם בעשרים וארבע שנים הופך מאחד שלא יודע משנה אחת לגדול הדור שהולכים אחריו עשרים וארבע אלף תלמידים, אלא וודאי שחלק מההצלחה שלו בתורה היתה בגלל שהשאיר את אשתו לבדה ובכתה להקב"ה מסרתי את נפשי לתורה, עזור לי

שיצא לי בעל ת"ח, ואם היה נכנס הביתה אחרי י"ב שנים עם שנים עשרה אלף תלמידים והיה חוזר אח"כ שוב לישיבה, הוא לא היה חוזר לאחר עוד י"ב שנים עם עשרים וארבע אלף תלמידים, היא כבר לא היתה בוכה אותו דבר, כבר יודעת שהוא ראש ישיבה גדול עם שנים עשרה אלף תלמידים. וכמה הוא חייב את הדמעות והתפילות שלה בשביל לגדול. הזורעים בדמעה ברנה יקצרו!!

ברנה יקצרו

וכן בגמ' בתמורה (טז, א) תנא הוא עתניאל הוא יעבץ, ולמה נקרא שמו עתניאל שענאו קל בתפילתו, ומבארת הגמ' מה היתה תפילתו שנענתה שאמר יעבץ להקב"ה אם ברך תברכני בתורה, והרבית את גבולי בתלמידים והיתה ידך עמדי שלא ישתכח תלמודי מליבי ויזדמנו לי רעים כמותי ושלא ישגיבני יצה"ר מלשנות, ומיד ויבא אלוקים את אשר שאל, ובחז"ל (ילקוט שמעוני) מסופר איך כל משאלותיו נתמלאו מיד, ולמדנו שמוזה שבקש כ"כ הרבה וזכה וקיבל הכל מיד בגלל ההמשך בפסוקים שאמר להקב"ה אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי שאל, וזכה דבר צריך לענות מיד, שאם לא מיד - כבר יכול להיות מאוחר לגמרי, ולכן מיד ויבא אלוקים את אשר שאל... וכמו שכתב החזו"א באגרות ח"ג קנא **אם יזכה האדם להרגיש את הרע והנמאס בהעדר ידיעת התורה עד שימס לבבו בבני לפני המקום ב"ה, הנה ידע האדם כי כבר זכה הרבה ואשרי חלקו וכבר מובטח הוא שתפילתו נשמעת, כולנו בוכים על תורה, אבל יש אחד שבוכה אבל גם עכשיו טוב לו רק רוצה שיהיה עוד יותר טוב וגדול, אבל יש אחד שבוכה כי מרגיש שאם לא זה למה לי חיים ואינו אותו בכי כמו הראשון ומיד ויבא ה' את אשר שאל, כבר מובטח לו שהוא נענה, להרגיש שבלי התורה אין לי כלום, אני עני ואביון...**

צריך לדעת שעמל התורה זה הדרך היחידה להצלחה בתורה, בספר על ר' ברוך בער שהוציא הרב אדלשטיין (תלמיד קמניץ) מסופר בשם הרה"ג ר' זאב וילנסקי (אחיו של היונת אלס) שפעם שאלו את ר' ברוך בער שאלה חמורה ומיד ענה תשובה מאד מופלאה, ומיד שמעו את ר' ברוך בער אומר לעצמו, ככה לומדים?! ככה עונים תשובות בלי לעמול?! ואז התנצל בפני השואל ואמר לו שחוזר בו מהתשובה, ואז התחיל לחשוב ולעמול ולהתייגע ואח"כ אמר כעת יש לי תשובה טובה וחזר על התשובה הראשונה שענה, שאלו את ר' ברוך בער מה הפשט? למה היית צריך להתייגע כ"כ? אמר להם ר' ברוך בער דאס איז לאמיתתה, בלי עמל זה לא לאמיתתה, לא יגעת ומצאת אל תאמין! וזהו המטבע של תורה.

אהבת כלולותיך

ואני רוצה לומר עוד הרגשה בקשר שבין יציאת מצרים לחג שבועות [המתחבר ע"י ספירת העומר וכמב' ברמב"ן].

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין וצ"ל במכתבי אור יחזקאל (מכתב ש"א) מביא שראה באיזה ספר [נפשוט הוא, וקשה עלי מדוע לא חשבתי בעצמי זאת], שהרי אחרי קריעת ים סוף היתה

כל ארץ מצרים כבושה לפנייהם כי פרעה וחילו ורכבו ופרשיו ספו תמו, ויכלו לכבוש בנקל כי לא נותר מהם אחד, וארץ מצרים היתה טובה מאד כגן ה', ועזבו הכל לכבוש ארץ חדשה וללחום עם ז' עממין קשים מאד כי דוע מדברי המרגלים. רק רצון ה' היה שיבואו לארץ ישראל הקדושה, כי עמ"י עם קדוש, והשי"ת קדוש, והתורה קדושה, וממשיך כי היה לו תועלת להבין משאה"כ פן ינחם העם בראותו מלחמה ושב ממצרימה, ואכן היו קרובים לזה באמרם נתנה ראש ונשובה מצרימה, וכי רצונם היה לשוב ולהשתעבד כמקודם, רק שלהמבואר יכלו לכבוש את מצרים ובלי מלחמה ולהיות שם לראש, כי הרכבו והפרשים כבר נטבעו בים סוף, [ועיין יבמות עו, ב וברש"י ד"ה וכי אזהר, ובבהגר"א אה"ע"ז ד, יח עפ"י מדרש אגדה].

ובזה תהיה לנו הרגשה יותר עמוקה ב-זכרתי לך חסד נעורייך - אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר וכו', ומהו ה"אהבת כלולותיך" רק שעמ"י אמר שלא היה שווה בעיניהם לכלום אם הקב"ה לא הולך אתם - "חבוקה ודבוקה בך", - "באשר תלכי אלך" אנחנו הולכים יחד עם הקב"ה ככלה שלא נפרדת מבעלה. [ועי' רש"י שמות יב, לט].

ובזה זכינו אל מתן תורה אשר הביאו את דברי הרמ"ק באור יקר (כרך טו דף פ"ח) ...ולזה אם חשק האהבה שקוע בלבך להדבק בו, צריך שתחפש אחר הקושיא ותשבור אותה ותבטלה, ותדבק בתורה הנעלמת בתוך אותם וכו' **והעושה כן הרי הוא דבק תכלית דבוק! וזו היא ההתבודדות הגדולה המקרבת אותך אל קונן בלי מסך מבדיל בינך ובינו!! קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא.**

ואותה דבקות א"א לה להפרד, ובזה"ק בפרשתינו כתב משל למה"ד, לבן מלך שסרח ואביו יסרו ללא הועיל וא"ל לבנו אין לנו דרך אחרת כל זמן שאתה כאן אתה חוטא, צריך לשלוח אותך לדרך רחוקה ולא תרגיש כבן מלך, אבל מרוב אהבתי אליך איני יכול לשלוח אותך לבד ולכן אני אלך אתך ...אנכי ארד עמך מצרימה... חבוקה ודבוקה בך - לא נפרדים - אני לדודי ודודי לי.

להאיר את החשכה

אנחנו נמצאים כעת בספירת העומר שבו אנו אבילים על מיתתם של עשרים וארבע אלף תלמידי ר"ע. בברכת שמואל עמ"ס נדרים

בהקדמה מובא שר' ברוך בער היה מספר על צדיק נסתר ור' גדליה מקוזמיץ שמו, שהי' לו זמן קבוע לצאת ליער לבכות על כל אותם כתבי יד במשך השנים שלא יצאו לאור עולם, ואם היינו זוכים לאורם היתה התורה מתרבה וכבודה גדל.

במיתת תלמידי רבי עקיבא אנו מתאבלים לא רק על עצם פטירתם, אלא על התורה שנחסרה בעולם. נתאר לעצמנו כמה תורה היתה מתרבה אם תלמידי ר"ע כולם היו משפיעים מאור תורתם.

אך מאידך במיני' ובי' - הלא מבואר בגמ' יבמות (סב, ב) שלאחר פטירתם היה העולם שמם ופרש"י שנשתכחה תורה. עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם [ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע] והם הם העמידו תורה באותה שעה.

דוקא כאשר חשכו המאורות ונראה הי' שהכל אבד - נשתכחה תורה ניתן הכח לחמשה תלמידים - לעשות תפקידם של כ"ד אלף - והם הם העמידו תורה באותה שעה. ומתוך אותם חמשה, הרי שר' שמעון נוסף לו חשיכה גדולה להיות שנים עשרה שנים ושנים עשר חודשים נוספים במערה, מכוסים בחול ומזונם חרוב ומים.

אך כבר הביא השע"ת את מדרש חז"ל "אילמלי ישבתי בחושך - לא היה ה' אור לי" שכנגד זה מתוך החשיכה ובגללה צומחת האורה, והוא האור הגדול שבוקע מתורתו של רשב"י.

ולשאלתי אמר לי אחד הבחורים, אני הולך לעשות את ההדלקה בתוך הבית מדרש, להבעיר אותו בריתחא דאורייתא... וזוהי המדורה האמיתית לכבודו... אשרי העומדים על סודך.

ונעמוד להתבונן לקראת סיום ימי האבילות [כ"א כמנהגן] לתלמידי ר"ע הבה ונחשוב כ"א לעצמנו, כמה תורה אני מחסיר, הרי אם כולנו נעמול בתורה לש"ש, כמה ירבה כבוד שמים, כמה ישיבות נעמיד כמה תלמידים נגדל, כמה התורה תפרוץ בעולם. הבה נבכה ונתאבל על התורה שאנו מאבדים, ונגיע למסקנא עדיין לא מאוחר! יגיעת ומצאת תאמינן.

שערי שמים עדיין פתוחים, בהחלטה נמרצת ובתפילה לקל מרומים נזכה להאיר באור יקרות באשה של תורה, ובאהבה אשר לא תכבה. ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה.

לזכות ולהצלחת

החתן המופלג **יהונתן אפרים הכט** שיחי'

תלמיד המשגיח שליט"א

לרגל אירוסיו בשעטוי"מ עב"ג למשפחת **גינבורג** תחי'

יה"ר שיזכה לבנות בית נאמן בישראל

על אדני התורה והיראה

לעיין

הרבנית **חנה** ע"ה בת הג"ר **חזקיהו יוסף** וצ"ל

יסדה טפחה עמלה ורבתה את ישיבת "כנסת חזקיהו" בכפר חסידים

"אם הישיבה" אשר מסרה נפשה למען התורה ובני התורה

נלביע י"ז אייר תשע"ב [עשור לפטירתה]

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ק

צורת הלימוד ע"י חלקו של כל אחד בתורה

לא מבין את החכמה כמו האחרים שלידו ולא חוזר על דברי רבותיו כפרד אין הבין, אלא מעמיק במוחו הוא על פי טבע ההבנה היחודי שחנן אותו הבורא ומצליח לבאר את הדברים מכח דרך החשיבה שלו.

צורת הלימוד בריכוזי הספרים והספרות כיום

תורת ה' רחבה היא מיני ים, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר כבר למשה בסיני, אולם ישנו גבול ברור בין ה'תורה' מצד עצמה כפי שנמסרה לנו ונתקבלה על ידינו, לבין ספרות שמבארות את התורה, שאף שגם הן ודאי בכלל התורה, מכל מקום אינן שייכות לכלל ישראל אלא לכל אחד בפני עצמו יש חלק בתורה, שיבאר את התורה כ'חכמתו' וכראות ליבו.

התורה עצמה - והיינו התנ"ך ודברי חז"ל, התלמודים והמדרשים, היא ה'חכמה' בעצם, שאותה האדם צריך ללמוד על פי חכמתו ולפרש את הדברים בצירוף הדעת, כפי איך שהוא מבין את הענין על פי כוחותיו איש כמסת ידו, אולם ה'ספרות' שנתווספו על דברי התורה אינן נחשבות כ'חכמה' אלא כלפי היחיד שפירש את הסברא, ואילו כלפי כולי עלמא אין בזה כלל משום חכמה, משום שהתפקיד המוטל על כל יחיד הוא ללמוד את התורה על פי החכמה שלו, ולא של אחרים.

מי שניגש לסוגיא ולומד אותה על פי ספרות שאחרים אומרים - אין ספק שהוא מבזבז את זמנו לריק ומשחית את הכוחות שניתנו לו להביל ולתוהו, עד שאפשר לומר דהרי הוא כהולך בטל דמי ועשה דבר שאין בו תועלת. כל מטרת התורה היא שהאדם ישיג אותה על ידי החכמה שלו, בדעת ובתבונה, ולא שילמד את דברי אחרים.

גם בקבלה מרב יש להיזהר שהלימוד לא יהיה בדרך של 'דקלום' אלא בדרך של 'הבנה', שהתלמיד יקח את דברי הרב וינסה להביןם כפי שהוא מבין אותם, ולא בדרך העברה בעלמא.

ואם כי גם ספרות של אחרים יכולות לשמש כעין 'רב' או 'חברותא', מכל מקום ברור שאין הכוונה לתופעה המצויה בימינו, שדרך הלימוד עצמה נהפכה למעמסה של המוני ספרים ומראי מקומות שלא שערום אבותינו, אשר הלומד מתוכם אין בו לא דעת ולא תבונה, אלא הוא רק כחמור נושא ספרים שמניח את העיקר ואוחז את הערפל.

צריך לדעת, שהספרים הרבים שמתפשטים בשוק הרי הם כספרות של אחרים בעלמא שאין להם שום ענין לגבינו, אמנם הם יכולים להיות דברים טובים וראויים מלאי טעם, אבל לנו יש את החכמה שלנו ולבעלי המחברים יש את החכמה שלהם, ומה החכמה שלהם שייכת אלינו. אין שום ענין ושום תועלת לעסוק בכל מיני ספרי שו"ת וחיבורים מכל קצוות תבל, כיון שלא זוהי צורת תלמוד התורה, ודרך הלימוד היא לקחת את התורה עצמה ולהבין אותה על פי ערכנו, לא ללמוד את כל המהלכים שנאמרו על ידי כל ראשי הישיבות בעולם.

ה'תורה עצמה' - היא מה שמקובל בידינו מדורי דורות, שמלבד דברי חז"ל כלולים בה גם רבותינו הראשונים וגם גדולים מסויימים מן האחרונים הידועים לדורות, אבל כל שאר הספרים נלמדים רק באם אינו ענין, שאמנם כמובן אנחנו לגביהם כעפרא דארעא ולואי שנגיע למקצת שבהם, אבל בכל זאת לנו יש את החלק שלנו בתורה המוטל עלינו ואין לנו למעול בתפקיד וללכת לרעות בשדות אחרים. אין צורך ללמוד את מה שכולם אומרים, אלא ללמוד את התורה כפי הצורה שבה אני אומר. לקחת את הש"ס וללמוד אותו בעצמנו, לנסות להבין את מה שאנחנו מבינים על פי מה שלמדנו רבותינו.

ישנם לומדי שו"ע שלא יודעים 'איזה נושאי כלים ללמוד'. הלא ככל שחולפות השנים ומתרבות המהדורות יש יותר נושאי כלים, ואיזה מתוך עשרותיהם יש ללמוד על סדר הדף... אך האמת שאין צורך בשום 'נושאי כלים'. מה שנצרך הוא רק הש"ך והט"ז שנמצאים משני עברי הדף, הא ותו לא מיד.

פ"י משנה י"ז. אם אין בינה אין דעת אם אין דעת אין בינה, אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח.

'אם אין בינה אין דעת'

בביאור דברי המשנה 'אם אין בינה אין דעת' כתב רבינו יונה שהשכל באדם נחלק לשלושה חלקים, והם חכמה בינה ודעת. ומבאר רבינו יונה, שה'חכמה' היא הדבר בעצמו, מה שהאדם מקבל מרבותיו ולומד, וה'תבונה' היא להוסיף עוד על מה שקיבל ולהבין דבר מתוך דבר, ועל זה מגיעה הדרגה העליונה של ה'דעת' שבה האדם מבין את החכמה ומשיג את המושג מעצמו בלי ללמוד אותו מאחרים.

ועל כך כתב רבינו יונה: "וזהו שאמרו אם אין דעת אין בינה, כי מאחר שאין לו יכולת להשיג ולדעת עצם הדבר מדעתו ואין יוציא דבר מתוך דמיון דבר, שהדעת קודם לבינה, ובלא דעת אי אפשר להיות לו בינה", וכן ביאר רבינו יונה לאורך גיסא מדוע 'אם אין בינה אין דעת': ש"אם אין כח להבין הדברים מדמיון דבר, מחמת שאין בו דעת שלימה להשיג ולדעתו עצמו של דבר ההוא".

ופשטן של דברי רבינו יונה מצריך ביאור, שלכאורה 'דעת' היא דרגה גבוהה יותר מאשר בינה, שבה האדם לא מבין רק את הדבר הנוסף מתוך מה שלימדו אותו אלא משיג את הדבר בעצם, ומדוע אם 'אין דעת אין בינה' - הלא לכאורה האדם יכול ללמוד דבר מפי אחרים ועליו להוסיף עוד הבנה, אף אם הוא מצד עצמו אינו יכול להוציא את ההבנה הראשונית כל עוד שלא ילמדו אותו.

אך הנה בבראשית רבה אמרין שכשנפטר רסב"ז קרא עליו רבי אלעא את המקרא 'החכמה מאין תמצא', שארבעה דברים שהם תשמישו של עולם יש להן חליפין, אבל תלמיד חכם שמת אין לו תמורה.

ובפשטות כוונת המדרש, שהסיבה שתלמיד חכם שמת אין לו תמורה היא מחמת החידושים שחידש והסברות המיוחדות שהיו לו יתר על כל מי שהיו לפניו, דאם מצד התורה גופה שלמד מדוע 'אין לו תמורה', הלא ספר תורה מונח בקרן זוית יחד עם תלמידי חכמים אחרים שנותרו בעולם, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול.

אך אם אכן כן צריך ביאור מדוע לשון הכתוב היא 'החכמה מאין תמצא', לכאורה הוה ליה למימר 'התבונה מאין תמצא', שכן כאמור החכמה היא החכמה עצמה ואילו התבונה היא מה שהאדם מוסיף מדיליה, וכאשר תלמיד חכם אבד הרי הוא מאבד את התבונה שהוסיף ולא את החכמה שקיימת עדה.

ועל כרחק דצריך לומר שגם החכמה עצמה מורכבת מדעת, וזוהי הדעת שמצטרפת לחכמה ולבינה כאחד, ואם החכמה היתה רק 'חכמה' לבדה בלא שום 'דעת' שתהיה עמה אין כאן לא תורה ולא חכמה, ולא היה כאן אפילו את הבסיס הראשוני להניח עליו בינה, וכדברי המשנה 'אם אין דעת אין בינה'.

והיינו משום שאם האדם היה רק מקשיב לדברי רבותיו ומעביר אותם לראשו בלא שום הבנה, הרי ברור שלא היה על זה שם 'חכמה', כיון שאין כאן אלא מעשה קוף בעלמא שאחר שרבו הגיד הנה הוא חוזר ומגיד, ואילו ה'חכמה' פירושה שהאדם יבין מעצמו מה אומר לו רבו וינסה לתרגם זאת לשכל שלו, כפי הצורה שבה הוא מבין את הדברים.

וכנודע, כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות, ואם האדם מבין את הדברים באמת - בהכרח שצורת הבנתו שונה מהבנת חברו, ולעולם לא שייך שתהיה לאדם 'חכמה' בלבד בלי שתהיה לו 'דעת' עצמית שתבאר את הדברים בסגנון ובגוון ובדרך המיוחדים לו כפי ראות עיניו, איך שהוא ניגש לענין ובאופן שבו הוא רואה את ההבנה.

ואם כן ברור שגם ה'חכמה' מיוסדת על 'דעת', מפני שהתורה ניתנה לאדם שיבין אותה בשכלו, והבנה בשכלו שלו שייכת אך ורק אם הוא

החזון איש שאל פעם בחור אחד אלו מן הראשונים הוא לומד על הסוגיא. אמר לו הבחור: "כולם". אמר לו החזון איש: "אם כן אתה לא לומד אף אחד..."

הגר"י אברמסקי אמר פעם שהסיבה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, ולא צומחים בזמננו גדולי תורה כמו שהיו בוואלוז'ין, היא בתרתי: פעם לא היו טלפונים, ולא היה אוצר הספרים...

היום המצב הוא של 'עשות ספרים הרבה אין קץ', ובעוד שפעם המחברים היו בבחינת 'טבחים' כיום הם בבחינת 'מלצרים'... מגישים את הכל אל השולחן בליקוטי בתר ליקוטי מכל הבא ליד, וללומד לא נותר ללמוד את התורה במקום שהניחו לו להתגדר בו, אלא עליו להקיף את כל דברי הסובבים אותו מהכא להתם ומהתם להכא בלי טעם ובלי ריח, ועל זה כבר אמרה המשנה 'אם אין דעת אין חכמה'.

לעיתיד לבוא יעמוד האדם בפני בית דין של מעלה ויאמרו לו 'עמוד וערוך מקרא שקרית ומשנה ששנית' - את המקרא שאתה קראת ואת המשנה שאתה שנית, לא את מה שחידשו אחרים. הם כבר עמדו כאן בשנים קודמות וערכו את משנתם, את זה אנחנו כבר לא צריכים... אנחנו צריכים את התורה שלך ואת מה שאתה למדת - ואת זה אתה יכולת ללמוד רק מפי עצמך ולא מכל מה שכתבו הספרים.

עלינו לעסוק בדברי התורה בחכמה ובתבונה כפי שנתן לנו חונן הדעת ולהבינה כפי ערכנו, כל אחד לפי דרגתו והבנתו, לא לחפש לדעת את כל עשרות המהלכים שנאמרו בגדרי 'בעלות', ב"ה זכינו שיש לנו את התורה עצמה, מה שנמסר לנו מהתנאים והאמוראים, ויש לעסוק בה, לעמוד בדברי הגמ' והראשונים הנצרכים, אחרת נצא קרחים מכאן ומכאן, גם את הגמ' לא נדע וגם את האחרונים...

'אם אין תורה אין קמח'

בהמשך המשנה 'אם אין תורה אין קמח', כתב רבינו יונה: "כלומר, מאחר שאין בו תורה אין תועלת הקמח עולה, שאין אדם מועיל בעושרו אלא כדי שיהיו צרכי גופו מצויין ויהיו לו פנאי לעסוק בתורה".

שיחת של"ם

כח היחיד וכח הכלל

בני לוי' לפטור 'כמה פטרי חמורים של ישראל', כיון שמעלת החמורים היא מעלת כללית מעצם היותם חמורים, ואין מניינם מנין פרטי הבא להחשיב כל פרט בפ"ע אלא מנין כללי הנובע מחשיבותם החמורית.

מה שאין כן לגבי הבכורים שהתקדשו וכעת באים להתחלף בלויים, הנה יש להם כעין מעלת בני לוי שהיא כידוע מהרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) "שהובדל לעבוד את ה' לשרתו" וגו', והיינו שאין מעלת בן הלוי מעלה כללית בלבד בתור היותו חלק משבט הכהונה אלא היא מעלה עצמית, שהוא מובדל ומופרש ועומד לשרת את ה' ולהורות את משפטיו הישרים, וכל בן לוי נחשב ונקבע בפ"ע כמקודש ועומד לגבוה לעבוד את ה', ומשום האי טעמא כל בכור צריך להפדות בפני עצמו תמורת הלוי ולא די בזה לפדיון של רבים.

ומכאן נבוא לבאר מה נשתנה מנין הלויים ממנין כל בני ישראל, שאצל מנין בני ישראל היה זה מנין כללי להכליל את כל ישראל יחד ולקבוע מה מספרם כאשר הם עומדים כולם כאחד, ועל מנין זה היה החשש שמוא חלילה יהיה בהם נגף כאשר מונים את כולם כאיש אחד, מה שאין כן אצל בני לוי המנין לא בא לספור את מנין כולם באופן כללי אלא להחשיב כל יחיד לכשעצמו כמי 'שהובדל לעבוד את ה' לשרתו', לעמוד כלגיונו של מלך ולהיות משרת בקודש, ועל מנין כזה של הרבה יחידים לא היה מעיקרא חשש של נגף.

ויעויין בגמ' ביומא (כב:) דאמרין "אמר רבי אלעזר כל המונה את ישראל עובר בלאו וכו' כתיב והיה מספר בני ישראל כחול הים וכתיב אשר לא ימד ולא יספר, לא קשיא כאן בזמן שישיראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום", והביאור בזה נראה כאמור, שבזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום אזי אין מעלה לכל אחד בפני עצמו בתורת יחיד אלא רק מעלה כללית של 'עם ישראל', ומשום כך "יש להם מספר" מהי הכמות הכוללת של כל העם, אבל מאידך אם ישראל עושין רצונו של מקום אזי כל יחיד ויחיד עומד כצדקו, וכל אחד עובד את ה' מכוונותיו בדרך הפרטית המיוחדת לו, וממילא 'אין להם מספר' וכל יהודי קובע ברכה לעצמו.

וכנודע מהמשך דברי הרמב"ם שם, "ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבודו לדעה את ה' וכו', הרי זה נתקדש קדש קדשים" וגו', והיינו שיש ביד כל איש מירשאל את הכח לעמוד לעצמו להבדל ולעשות את מה שאלוקיו דורש מאיתו, בלי קשר לסביבה ולמה יאמרו שלמה שכולם עושים, אלא עם העצמיות היחודית שלו ועם הכח המיוחד לו, גם בלי לקבל הערכה ותשומת לב מכל העומדים למולו כי אם משום שהוא לבדו חפץ לעשות את רצון אלקיו.

בפרשתן, יש להקשות לענין מנין הפקודים, שאת בני ישראל לא בא משה למנות באופן ישיר אלא על ידי השקלים 'לגולגולתם', כיון שאסור למנות את בני ישראל למען לא יהיה בהם נגף, ואילו לגבי מנין הלויים מבו' ברש"י (ג') ט"ז שהיתה ס"ד למשה למנות את הלויים עצמם לגופם, ולכן שאל לפני הקב"ה 'היאך אני נכנס לבתי כולם ולתוך אהליהם לדעת מנין וינקיהם' וכמו"כ לענין פדיון הבכורות יש שינוי בין פדיון הבהמות לבין פדיון הבכורות עצמם, לגבי פדיון הבהמות כתב רש"י (ג') מ"ה ש"ש אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמורים של ישראל", ואילו לגבי פדיון הבכורות נצרך פדיון של אחד כנגד אחד, עד שהיה צריך למנות את העודפים בכסף הפדויים. ושמעתי מהגר"ח חיים יצחק קפלן שליט"א ליישב שמניינם של בני לוי לא היה מנין נפשות בעלמא כמנין בני ישראל אלא לידע את מספר 'לגיונו של מלך', וכלפי המנין של 'לגיונו של מלך' ליתא ליתא דלא יהיה בהם נגף. ודו"ק. ואולי י"ל דרך נוספת, הנה מצינו בילקו"ש (רמז רכ"ד) וז"ל "ופטר חמור תפדה בשה, אמר רבי חנינא שאלית את רבי אליעזר בבית מותבא רבא מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי טוסים וגמלים, אמר לו גזרת הכתוב היא, ועוד דסייעו את ישראל בשעה שיצאו ממצרים, שאין לך כל אחד ואחד שלא היו לו תשעים חמורים לובים טעונים בכסף וזהב של מצרים".

ולכאורה יש לתמוה מה שייך ליתן כעין שכר לחמורים על כך שסייעו את ישראל במצרים שמכאן ואילך יזכו להפדות לדורות עולם, והלא אצל החמורים אין בחירה ולא שייך לגביהם לא שכר ולא עונש, הם עשו מה שנצטוו ולא היתה להם ברירה אחרת.

אלא ודאי שהביאור הוא שפדיון פטר חמור לא בא בתורת גמול לחמורים, אלא שאחרי שזכו ועל ידם בא סיוע לעם ישראל - הם נתקדשו ועלו במדרגה יתירה ממה שהיו, ומכאן ואילך הם במדרגת קדושה שמחייבת פדיון בשביל להשתמש בהם לעניני העולם. וכעין שמצינו לענין דם בפסחים, שלאחר שנתקדשו חלקו נתקדש כולו, כיון שצמצם זה שעשו בו שימוש לגבוה העלה את כל החפצא שלו לדרגה גבוהה יותר, כך גם לענין החמורים במצרים, אחרי שבימים מקדם השתמשו בחלק מהחמורים לסייע את עם ישראל, נתעלתה על ידי זה כל 'משפחת החמורים' בתורת משרתת לקדושה ומכאן ואילך יש לה רמה יותר גבוהה של קדושה אשר מצריכה פדיון.

וכאן הוא החילוק בין פדיון פטר חמור לבין פדיון הבכורות, כאשר אנו באים לפדות את החמורים אנחנו לא באים לפדות כל חמור בפני עצמו, כי באמת אין משמעות ואין מעלה בכל חמור בפני עצמו, אלא כל המעלה היא של 'עם החמורים' כאשר מתקבצים כולם יחד, ולכולם יש מעלת קדושה ששימושו את בני ישראל והתעלו על ידי זה יותר ממה שהיו. ומשום כך יכול 'שה אחד של

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת 'בית יהודא'

פרשת במדבר תשפ"ב

שָׁאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' (א', כ')

עיון בפירוש רש"י, וזה לשונו – מתוך חיבתן לפניו, מונה אותם כל שעה, כשיצאו ממצרים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנאן הנותרים וכו', עכ"ל.

ומבואר, דמה שנמנו הנפלים מן העם בשעת העגל, היה זה כדי לידע מנאן הנותרים, ומנאן זה היה מתוך חיבתן של ישראל. ורואים מזה נודל חיבתם של ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שאף שהמרו את השם בחטא העגל, עד שעלתה במחשבה לכלותם, מכל מקום חביבין היו בעיניו אף באותה שעה, עד שמנאן מתוך חיבתן. ונעיון בפירוש הרמב"ן לחלן פסוק מ"ה, שאחרי כל דבר ומניפה ימנם, להודיע כי הוא משגיא לגוים ימחין וידיו תרפינה (איוב ה'), וזהו שאמרו רבותינו מרוב חיבתם מונה אותם כל שעה. ולפי זה יש לפרש דברי הנמ' בשבת דף פ"ח ע"ב אמר עולא, עלובה בלה מונה בתוך חופתה (כישורא) שעמדו בסנין ועשו העגל. אמר רב מרי ברה דבת שמואל, מאי קרא, 'עד שהמלך בקסבו נרדף נתן ריחו' (חלוף להבאיש, בעוד שהשכינה בסנין קלקלתי בעגל). אמר רב, ונעיון חביבותא היא נבן, דכתיב 'נתן', ולא כתב 'הסריח'. והיינו, דאף באותה שעה עצמה שעשו ישראל את העגל, עדיין חיבה נודעת להם. ונעיון בפירוש רש"י בפרשת בלק על הפסוק 'השם אלקיו עמו ותרועת מלך בו' – אפילו מכניסין וממרים לפניו, אינו זו מתוכן. 'ותרועת מלך בו', לשון חיבה ורעות, כמו 'רעה דוד', אהב דוד.

וכן יש לפרש מאי דאיתא לחלן בגמ' שם, אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב 'צור המור דודי לי בין שדי ילין', אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, אף על פי שמיצר ומימר לי דודי, בין שדי ילין. ופירוש רש"י שם, וזה לשונו – אף על פי שמיצר ומימר לי דודי בעגל, שאמר 'ה'רד ע'ך', בין שדי ילין, אמר מיד לעשות לו משכן, להיות מצומצמת שכינתו בין שני הבדים וכו', עכ"ל. והיינו, דאף באותה שעה עצמה שהוא 'מוצר' ומימר' לי, לשון הוזה, מכל מקום לא היה חיבתו ממני, ובין שדי ילין.

ועל דרך זה יתכן לפרש מה שאמרו בגמ' מגילה דף י"ג ע"ב, שאין הקדוש ברוך הוא מכח את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, שנאמר 'כִּרְפָאֵי יִשְׂרָאֵל וְנִגְלָה עֵץ אֶפְרַיִם', אבל אומות העולם אינו כן, מכח אותן, ואחר כך בורא להם רפואה, שנאמר 'וְנִגְלָה הַשֵּׁם אֶת מִצְרַיִם נִגְלָה וְרָפְאֵהוּ'. והיינו, דגם באותה שעה שמכח השם את ישראל על חמאיהם, חביבים הם לפניו, ועל כן אינו מכח אותם עד שמכין להם תחילה רפואה למכתם, אולם אצל אומות העולם אינו כן, שבשעה שמכח אותם אינם ראוים לרפואה כלל, ורק אחר כך בורא להם רפואה.

שָׁאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבוֹתָם וְגו' (א', כ')

פירוש רש"י, וזה לשונו – 'למשפחותם', דע מנאן כל שבט ושבט, עכ"ל. והיינו, דלא היה הציווי לידע מנאן כל משפחה ומשפחה, אלא רק לידע מנאן כל שבט ושבט, ומה שנצטוו למנות את המשפחות לא היה זה אלא כדי להיטיב בעלמא לידע מנאן השבטים, ולכן לא הוזכר בכתוב מנאן המשפחות שבכל שבט ושבט, אמנם הא דכתיב לחלן גבי מנאן הלוים 'פקוד את בני לוי לבית אבותם למשפחותם', היה זה ציווי לידע גם מנאן כל משפחה ומשפחה, ולכן הוזכר שם גם מנאן המשפחות, דמשפחת הגרשוני פקודיהם שבעת אלפים וחמש מאות, ומשפחת הקהתי פקודיהם שמונת אלפים ושש מאות, ומשפחת מררי פקודיהם ששת אלפים ומאתים, וכבר עמד אמו"ר הגאון זצ"ל בעיקר הערה זו.

ויהיו כל פקודי בני ישראל לבית אבותם מבין עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא בישראל (א', מ"ה)

עיון בפירוש הרמב"ן כאן שכתב בסוף דבריו מעם לזה שנצטוו משה ואהרן שידעו מספר מפקד העם, כי היה זה בדרך שהמלכות עושה בבואם למלחמה, כי עתה היו מוזמנים ליכנס לארץ ולבוא במלחמה עם מלכי האמורי אשר בעבר הירדן ועם השאר כולם, והיו משה והנשיאים צריכים לדעת מספר חלוצי צבא המלחמה, וכן מספר כל שבט ושבט, ומה יפקיד עליו בערבות מואב במערכות המלחמה, כי התורה לא תסמך על הגם שירדוף אחד אלף, וזה מעם 'כל יוצא צבא בישראל', כי המנאן מפני צבא המלחמה, עכ"ל.

ועל דרך זה כתב הרמב"ן בריש פרשת שלח בביאור ענין שילוח המרגלים, וזה לשונו בתוך דבריו – אבל ישוב הענין בזה, כי ישראל אמרו, בדרך כל הבאים להלחם בארץ נכריה, ששולחים לפניהם אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים, ובשובם ילכו התרים בראש הצבא להורות לפניהם הדרכים, ושיתנו להם עצה באיזו עיר ילחמו תחילה,

ומאיוזה צד יהיה נוח לכבוש את הארץ, וזו עצה הגונה בכל כובשי ארצות, וכן עשה עוד משה עצמו שנאמר 'וישלח משה לְרַגֵּל אֶת יְעֹזָבֵד, וכן ביהושע בן נון 'שנים אנשים מרגלים', ועל כן היה טוב בעיני משה, כי הכתוב לא יסמך בכל מעשיו על הנם, אבל יצוה בנלחמים להחליץ ולהשמר ולארוך, כאשר בא הכתוב במלחמת העי שהיתה על פי השם, ובמקומות רבים, אז נמלך משה בשכינה, ונתן לו השם רשות, ואמר לו 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען', וידעוה ויגידו לכם, ועל פיהם תתיעצו בענין הכיבוש, עכ"ל.

אמנם עיון בפירוש רש"י בריש פרשת דברים, על הפסוק 'ובאו ורשו את הארץ', וזה לשונו – 'ובאו ורשו', אין מערער בדבר, ואינכם צריכים למלחמה, אילו לא שלחו מרגלים, לא היו צריכים לכלי זין, עכ"ל. והמבואר מדברי רש"י, דבתחילה היו ראויים ישראל ליכנס לארץ בלא שום מלחמה, ורק אחר ששלחו את המרגלים, נענשו להודק כללי זין, ולכבוש בדרך המלחמה. וזה דלא כשיטת הרמב"ן דמעיסקא היו ישראל צריכים לכבוש את הארץ בדרך המלחמה, משום שהתורה לא תסמך על הנם.

דהנראה בביאור שיטת רש"י בזה, שמכיון שבדור המדבר היתה כל הנהגת השם עם ישראל בדרך נסית, שפיר היה להם לסמוך על הנם, ולא היה להם להתנהג בדרך ההשתדלות הטבעית כלל. שוב ראינו, שהרמב"ן עצמו בפרשת שלח מביא בהמשך דבריו שיטה אחרת של רבותינו, שהמאור ישראל באמרם 'נשלחה אנשים לפנינו', בעבור שהם רואים את ישועת השם אשר יעשה להם תמיד, והיה להם ללכת אחרי הענין אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת, ומשה קיבל מהם, למלאות תאוותם, ויהיה מעם זייטב בעיני הדבר, שסבבתי רעתכם והוריתי לעשותו, והשם ציווה שישלח איש אחד למטה אבותיו וגו', כענין שנאמר בשמואל 'שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך, כי לא אותך קאָסו, כי אותי קאָסו מִקֶּלֶךְ עליהם', ע"ש. ולהאמור וזהו שיטת רש"י, וכפי הביאור שכתבנו, דאף דבעלמא קיימא לן ד'אין סומכין על הנם', דשמוא אין עושין לו גם (שבת דף ל"ב ע"ב), מכל מקום כשהיו ישראל במדבר, והיו רואים את ישועת השם אשר יעשה להם תמיד, וכל ההנהגה עמם היתה בדרך נסית, שפיר היה להם לסמוך על הנם, ולא היה להם להתנהג בדרך ההשתדלות הטבעית כלל, ולכן כאשר אמרו 'נשלחה אנשים לפנינו', בדרך כל הבאים להלחם בארץ נכריה, שצריכים להחליץ ולהשמר ולארוך, היה זה נחשב להם לחטא.

באופן דנמצא, דמעם זה שכתב הרמב"ן כאן, שנצטוו משה ואהרן לידע מספר מפקד העם, כדי שיהיו מוזמנים למלחמה עם מלכי האמורי, כי התורה לא תסמך על הנם שירדוף אחד אלף, אינו אלא לשיטתו בפרשת שלח הנ"ל, ששילוח המרגלים היה טוב בעיני משה, כי הכתוב לא יסמך בכל מעשיו על הנם, אבל יצוה בנלחמים להחליץ ולהשמר ולארוך, אבל לשיטת רבותינו שהביא הרמב"ן שם, אין מקום למעם זה, שהרי הציווי על המנאן האמור כאן היה קודם מעשה המרגלים, ואז עדיין לא הוזקקו לדרכי המלחמה, ולא היו צריכים לכלי זין כלל, אלא היו נכנסים לארץ מבלי שיהא מערער בדבר.

ומכבר עמדנו בדברי רש"י בפרשת בשלח, על הפסוק 'וְחִמְשִׁים עֶלּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲרָץ מִצְרַיִם', דמקרא זה לא נכתב כי אם לשבר את האוזן, שלא תתמה במלחמת עמלק ובמלחמות סיחון ועוג ומודין, מהיכן היו להם כלי זין שהכום ישראל בחרב. וכן הוא בפירוש הרמב"ן שם, שהיו יראים פן יבואו עליהם פלשתים יושבי הערים הקרובות להם, והיו חלוצים כמו היוצאים למלחמה. אשר מבואר מזה, דכבר בשעת יציאתם ממצרים היו יראים ממלחמות העמים, ועל כן לקחו עמם כלי זין, ולא סמכו על הנם, וזה לכאורה דלא כשיטת רש"י ורבותינו שהביא הרמב"ן הנ"ל, דלשיטתם היתה השתדלות זו נחשבת להם חטא, כמו שילוח המרגלים, וצ"ע. ומבני הישיבה מענו, דהרי בדברי הרמב"ן מבואר, דהטאם של ישראל באמרם נשלחה אנשים לפנינו, היה 'בעבור שהיו רואים את ישועת השם אשר יעשה להם תמיד', ולכן היה להם לסמוך על הנם, ואם כן יש לומר, דרק אחר שהיו במדבר, וראו את ישועת השם עמם, דהיינו שנהג השם עמם בהנהגה נסית, אז היתה ההשתדלות נחשבת להם חטא, אבל כשיצאו ממצרים, אף שכבר ראו את כל הנסים הגדולים שעשה להם השם במצרים, מכל מקום עדיין לא ידעו שהשם ינהג עמם במדבר בהנהגה נסית, ועל כן לא היתה ההשתדלות אז בלוקחת כלי הזין נחשבת להם חטא.

והנו בני ישראל איש על מִהְצָהוּ ואיש על דָּגְלוֹ וְגו' (א', נ"ב)

עיון בפירוש רש"י, ד'איש על דגלו' היינו כמו שהדגלים סדורים בספר זה, שלשה שבטים בכל דגל, ע"כ. ומבואר שהיו ארבעה דגלים, ובכל דגל היו שלשה שבטים.

ולפי זה יש לפרש מה שאמר הכתוב כאן 'איש על מחנהו ואיש על דגלו' ד'מחנהו' היינו שבט, ו'דגלו' היינו הדגל הכולל שלשה שבטים. וכן הוא בפירוש ה'אבן עזרא' כאן, וזה לשונו – 'איש על מחנהו' המעם כל שבט, ומעם 'איש על דגלו' שלא יתערב שבט דגל עם שבט דגל, ע"כ. והיינו, דנאמרו בזה שני דינים, א' שלא יתערבו הדגלים זה בזה, ב' שלא יתערבו השבטים שבתוך כל דגל זה עם זה.

וזהו ביאור דברי ה'תורת כהנים' בפרשת אמור (פרשתא י"ד ה"א), 'שכא המנדף ליטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו מה מיכך ליטע בתוך מחנה דן, אמר להן מבנות דן אני, אמרו לו הכתוב אמר 'איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל', ע"כ. והיינו, דהיה דין של 'איש על מחנהו', והמחנה נקבע 'באותות לבית אבותם', ולא לבית אמותם, ולכן אינו יכול ליטע אהלו בתוך מחנה דן.

אמנם לפי זה צריך ביאור במה שאמר הכתוב תחילה 'איש על מחנהו', ואחר כך 'איש על דגלו', דלחאמור היה יותר נכון לומר תחילה 'איש על דגלו', דהיינו שלא יתערבו הדגלים זה בזה, ואחר כך 'איש על מחנהו', שגם בתוך כל דגל לא יתערבו השבטים זה בזה.

העירוני דלשון הרמב"ם בפ"ז מבית הבחירה ה"א – 'שלש מחנות היו במדבר, 'מחנה ישראל' והוא ארבע מחנות וכו', ע"כ. הרי דמפרש ד'מחנהו' קאי על כל הדגל, ולא על מקום כל שבט שבתוך הדגל, ויש ליישב.

ונסע אוהל מועד מחנה הללוים בתוך המחנות כאשר יחנו בן יסעו וגו' (ב' י"ז)
וזהו בובחים דף ס"א ע"ב יליף מהך קרא ד'נסע אוהל מועד', דאף על פי שנסע אוהל מועד הוא. ולשיטת רש"י שם, הכוונה בזה, דגם לאחר שפירקו את קלעי החצר, נשארו כל שלשת המחנות – ומחנה שכניה בכלל – בקדושתן. ולשיטת התוס' שם, באמת פקעה קדושת מחנה שכניה בשעת סילוק המסעות, והא דאמרינן דאף על פי שנסע 'אוהל מועד' הוא, הוא רק לענין מחנה לוויה ומחנה ישראל, דמחניהם קיימים בדגלי השבטים.

ובמקום אחר הבאנו ביאור אאמור' הנאון וצ"ל בזה, דלא שייך 'מחנה לוויה' ו'מחנה ישראל' בלי 'מחנה שכניה', ולכן בשעת סילוק המסעות, דבטלה קדושת 'מחנה שכניה', היה הדין נותן שתבטל גם כן קדושת 'מחנה לוויה' וקדושת 'מחנה ישראל', ולזה צריכין למעמיא דאף על פי שנסע אוהל מועד הוא, דחשיב כאילו יש כאן 'מחנה שכניה', וממילא שייך שיהיו 'מחנה לוויה' ו'מחנה ישראל', והארכנו להוכיח יסוד זה.

ועל כל פנים נמצינו למידים מזה, דקדושת 'מחנה לוויה' וקדושת 'מחנה ישראל' מיתלי תלו במציאות 'מחנה שכניה', וזהו דאמרינן דאף על פי שנסע אוהל מועד הוא, ושפיר שייך שיהיו קדושת 'מחנה לוויה' וקדושת 'מחנה ישראל' קיימים גם בשעת סילוק המסעות.

ולפי זה יש לפרש שיעור הכתוב כאן 'ונסע אוהל מועד מחנה הללוים בתוך המחנות כאשר יחנו בן יסעו', דכשם שיש דין 'שלש מחנות' בשעת חנייתן, כך יש דין 'שלש מחנות' גם בשעת מסען, ולזה צריך שיסעו אוהל מועד ומחנה לוויה בתוך המחנות, דכאשר יחנו מחנות ישראל בן יסעו, וכשם שבשעת חנייתן צריך שיהיו אוהל מועד ומחנה לוויה בתוך המחנות, כך גם בשעת מסען צריך שיסעו אוהל מועד ומחנה לוויה בתוך המחנות.

בארץ דנמצא, דהא דקאמרה הנב' שם, דמהך קרא ד'נסע אוהל מועד' שמעינן דאף על פי שנסע אוהל מועד הוא, אין זה רק ילפותא בעלמא לדרוש לשון הכתוב 'ונסע אוהל מועד', דאף על פי שנסע אוהל מועד ממקומו, אכתי שם 'אוהל מועד' עליו, אלא דהוה פשטו ותוכן ענינו של כל פסוק זה, דאיכא דין 'מחנות' גם בשעת המסעות.

וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אש זרה לפני ה' בהר סיני וגו' (ג' ד')
במדבר רבה כאן (פ"ב סימן כ"ה) איתא, 'במדבר סיני', וכי במדבר סיני מתו, אלא מלמד שמהר סיני נטלו אפופסין (פסס של גזר דין) שלהם למיתת, דהא הוא דכתיב ואל אצילו בני ישראל לא שלא ידו, אמר רבי פינחס, מכאן שהיו ראויין להשלחת יד וכו', ולמה לא מתו באותה שעה, משל למלך שהיה משיא את בתו, ונמצא בשושבין שלה דבר של לונמאי (דבר של שמצה), אמר המלך, אם אני הורגו עכשיו, הריני מעררב שמחת בתי, למחר שמחתי באה, ומוטב בשמחתי, ולא בשמחת בתי, כך אמר הקדוש ברוך הוא, אם אני הורג נדב ואביהוא עכשיו, הריני מעררב שמחת תורה, למחר שמחתי באה, מוטב בשמחתי, ולא בשמחת תורה, ע"כ.

וזהו במדרש רבה פרשת בהעלותך (פמ"ו סימן כ"ד) איתא, הקלו ראשן כאוכלין ושותין, והיו ראויין לישקף באותה שעה, ומפני שהיה יום מתן תורה חביב לפני הקדוש ברוך הוא, לפיכך לא רצה לפגוע בהן בו ביום לעשות פרצה בהן, דהא הוא דכתיב ואל אצילו בני ישראל לא שלא ידו, מכלל שהיו ראויין להשתלח יד, אבל לאחר זמן גבה מהן, ע"כ. ומדברי המדרש שם היה נראה, דרק ביום מתן תורה לא רצה לעשות פרצה בהן, אבל לאחר זמן – דהיינו ביום חנוכת המשכן – לא היתה קפידא שלא לעשות בהן פרצה.

ובמקום אחר למדנו מזה, דאף על פי ששמחת יום חנוכת המשכן היתה שמחה גדולה מאד, וכדתניא במגילה דף י' ע"ב שבאותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא

כיום שנבראו בו שמים וארץ, מכל מקום שמחת יום מתן תורה היתה שמחה יתירה ממנה, והך קפידא שלא לעשות פרצה בהן נאמרה רק בדרגת השמחה של יום מתן תורה, ולא בדרגת השמחה של יום חנוכת המשכן.

אמנם בדברי המדרש כאן מבואר, דמה שהעדיף הקדוש ברוך הוא לעררב את שמחת יום חנוכת המשכן, מלעררב את שמחת יום מתן תורה, אינו משום ששמחת יום חנוכת המשכן פחותה בדרגתה משמחת יום מתן תורה, אלא משום ששמחת יום חנוכת המשכן הינה כביכול שמחתו של הקדוש ברוך הוא, ואילו שמחת יום מתן תורה הינה שמחתם של ישראל, ואמר הקדוש ברוך הוא, מוטב שאעררב 'שמחתי', משאערכב 'שמחת בתי'.

פקוד את בני לוי וגו' מכן חודש ומעלה תפקדם (ג' ט"ו)

עיינן בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'מכן חודש ומעלה', משיצא מכלל נפלים, הוא נמנה ליקרא 'שומר משמרת הקודש'. אמר רבי יהודה ברבי שלום, לָמַד הוא אותו השבט להיות נקנה מן הבטן, שנאמר 'אשר ילדה אותה ללוי במצרים', עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה, ונמנית בשבעים נפשות, שכשאתה מונה חשבונם, לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת, והיא השלימה המנין, ע"כ.

וצ"ע בזה, דבשלמא הא דנמנו הכא בשעת פקידתם מכן חודש ומעלה, הוי שפיר רבותא וחיידוש, דאף שלא היו ראויים עדיין לעבודה, מכל מקום נכללו במנין 'שומרי משמרת הקודש' (ולא היה מנין בני לוי כמו מנין בני ישראל, שלא נמנו בו אלא אותם שהיו ראויים להיות יוצאי צבא בישראל, דהיינו 'מכן עשרים שנה ומעלה'), אבל במנין נפש יוצאי ירך יעקב הבאים מצרימה, הרי לא היה צריך שום תנאי או רָאוּי, אלא כל שהיה בכלל 'נפש יוצאי ירך יעקב' היה נמנה, ואם כן מאי רבותא היא שנמנו אז מן הבטן. וצריך לומר, דמכל מקום חיידוש הוא שנמנו קמני קמניהם במנין 'הבאים מצרימה', ולא נחשבו כטפלים לאבותיהם שהביאום עמם.

ונתתה חכסף לאהרן ולבניו פדיוי העודפים בהם (ג' מ"ח)

עיינן בפירוש ה'אבן עזרא' כאן שכתב, וזה לשונו – יש מכחישים אמרו, מזה נלמוד, כי פדיון כל בכור חמשת שקלים. ואינה ראיה, כי זאת מצוה בפני עצמה. והאמת דברי קבלה, ע"כ. ומבואר דנקט דמצות פדיון הבכורות שהיה באותה שעה, ומצות פדיון הבכורות לדורות, שני דינים חלוקים הם, ואין ללמדם זה מזה.

אולם בפירוש הרמב"ן כאן כתב, וזה לשונו – ונתן הפדיון לאהרן ולבניו, כאשר הוא מצוה לדורות, ע"כ. ומשמע מדברי הרמב"ן אלו, דמצות פדיון הבכורות שהיה באותה שעה, ומצות פדיון הבכורות לדורות, חד דינא הוא.

וראיתי מביאים בשם אא"ה הנרי"ז וצ"ל שהוכיח בן ממה שכתבו הרמב"ם (בפ"א מביכורים ה"י) והרא"ש (בהלכות פדיון בכור סימן ד'), דפדיון הבן לדורות הוא לזכרי כהונה, והביאו מקור לזה, מדכתיב הכא גבי פדיון הבכורות במדבר דכסף הפדיון הוא לאהרן ולבניו, הרי דמביא להו דחד דינא הוא. אלא שמוכא שם להקשות, דמדכתיב 'ויקח משה את כסף הפדיון', משמע שכבר היה לזה דין 'כסף פדיון', והיינו דבזה שלקח משה חמשת חמשת שקלים לגולגולת כבר נגמר הפדיון, ורק דאחר כך נצטווה ליתן את כסף הפדיון לאהרן ולבניו, וזה דלא כמו במצות פדיון הבן לדורות שהוא נעשה על ידי הכהן עצמו. ואמר, דצריך לומר דכאן היתה הוראת שעה שיהא הפדיון נעשה על ידי משה.

אמנם באמת שיטת הרא"ש בבכורות פ"ח סימן ג' שאם נולד לכהן בן חלל, ומת האב לאחר שלשים יום, כבר זכה האב בפדיונו, וירשו בנו ממנו, ולכן צריך הבן להפריש את הפדיון ולעכבו לעצמו, מידי דהוה מי שירש טבליים מאבי אמו בהן, שמתקנם, ומוכר התרומה לכהן, ע"ש. וכן הוא בשו"ע יו"ד סימן ש"ה סי"ט. ומבואר דאיכא בפדיון הבן דינא ד'הפרשה', ואם כן שפיר יתכן דגם במדבר לא נגמר הפדיון עד שניתן הכסף לאהרן ולבניו, ומכל מקום כבר נקרא 'כסף הפדיון' משעה שלקחו משה, כיון שכבר הופרש לשם פדיונם (ואולי הדיוק הוא מלשון הכתוב להלן 'ויתן משה את כסף הפדיון לאהרן ולבניו', דמשמע שכבר 'פדיום' הם).

וזהו להלן בפסוק ג"א כתיב 'ויתן משה את כסף הפדיון לאהרן ולבניו על פי השם, כאשר צוה השם את משה'. ולהאמור נראה לבאר, דמה שאמר 'על פי השם', אין הכוונה שקיים בכך את מה שציווהו השם, דזה כתיב להלן 'כאשר צוה השם את משה', אלא הכוונה, דהרי הוה כאן שני קיומים, א' עצם הפדיון, כדכתיב 'קח את הללוים תחת כל בכור בכני ישראל', ב' נתינת כסף הפדיון לאהרן, כדכתיב 'ונתתה הכסף לאהרן וגו', שהוא כאמור ענין בפני עצמו, ואינו בכלל עצם הפדיון, וזהו שאמר הכתוב כאן, שאחר שלקח משה את כסף הפדיון, וכבר נגמר הפדיון בכך, היה דין מיוחד על פי השם ליתן כסף זה לאהרן ולבניו.

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

שז"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

נטילת פירות בשביעית

משדה שלא הופקרה

שאלה האם מותר להיכנס בשביעית לשדה שבעליה לא הפקירה כדון, וליטול פירות שמיטה.

תשובה ניתן לקחת פירות שביעית אף בלא שהבעלים הפקירם. אמנם אם אינו שומר מצוות ולא יודע ממצוות השמיטה בכלל, או שחושב שיוצא ידי חובת ההפקר בדרכים אחרות, אין ליטלם. ויטלם דווקא בפניו.

וידוע המעשה בתחילת שנת השמיטה הראשונה בה שהה החזון איש בארץ הקודש טייל עם תלמידו הגאון ר' גדליה נדל ונעצר בסמוך לגינת מלפפונים. המלווה קפץ מעל הגדר, נטל משם מלפפון והגישו לפניו. ואורו פני החזון"א שזוכה לראות בעיניו קיום הפקר שמיטה בארץ ישראל.

ביאור הדברים הסתפק המנחת חינוך (פס) האם בעל הקרקע מצווה להפקיר, ואם לא הפקיר אין אחר רשאי ליטלו והרי הוא גזל בידו, או שמופקרת מאליה באפקעתא דמלכא. "והאיר השי"ת את עיני ומצאתי במהרי"ט (א, נב) שהוא אפקעתא דמלכא ודלא כהבית יוסף המובא שם לענין מעשר פירות שביעית בקרקע גויים. וגם מצאתי בפאת השולחן שנדפס מחדש לחכם מארץ הקודש (כג, כט) האריך לפלפל וחלק על המהרי"ט ודחה ראיותיו ודעתו שהוא רק מצות עשה להפקיר ומביא מכמה מקומות עי"ש באורך עכ"פ ספיקא דילי ושאלתנו כשאלת הגדולים הנ"ל.

והחזון איש (שביעית יט, כט) השיג על המנחת חינוך שלכולי עלמא שביעית אפקעתא דמלכא, ודברי הבית יוסף נאמרו רק בנידון מעשר מיבול נכרים שהבעלים אינו במצוות שמיטה. זאת מלבד הכרעת החזון"א כהמהרי"ט דקיימת קדושת שביעית בפירות נכרים אפקעתא דמלכא. ולכן החזון"א לשיטתו שמח בנטילת ירק השמיטה אף בלא שידע אם בעליו הפקירו. אמנם מהמבואר במנחת חינוך נראה לכאורה שהדבר תלוי במחלוקת הפוסקים.

ושמעתי ממרן הגר"ש אלישיב שלכולי עלמא מותר ליטול את הפירות בפני הבעלים מדין "כופין על המצוות" שכשרואה שנוטלים הפירות ממנו מתרצה ומפקירם, כדברי

מניין בני ישראל העניק זכות וחיים כי בא בסוד העם

ומביא הגר"א (משלי טז, ד) "כשהיו בני אדם הולכים אצל הנביאים לדרוש את ה', היה הנביא אומר על פי משפט הנבואה את הדרך אשר ילך בה לפי שורש נשמתו ושבע גופו". ואם דבריו אמורים בכל הנביאים, בוודאי כך הוא במעמד נורא ההוד בו עלה היהודי להימנות לפני משה ואהרן שהיה מגלה לו מהי הדרך המיוחדת אשר ילך בה לפי שורש נשמתו, לא רק שלא נגרעה הערכה העצמית, אלא אדרבה קיבל בזה רוממות נשגבה ביותר.

כיון שרק עם ישראל זוכה במעלת הציבור, מה שאין לגויים, ואם יצטרפו יחד אלף גויים זה לצד זה, לא ייחשבו אלא כאלף יחידים, מה שאין כן עם ישראל שמקבלים בזה מעלת הציבור, ממילא רוממות ועבודת כל איש ישראל כוחה כחלק מהציבור כולו, וכד כבד כאדם פרטי בפני עצמו, שהרי מה שנמנה בתוך בני ישראל מקבל בזה רוממות מיוחדת, ומאידך "כיון שלכל אדם יש דרך בפני עצמו ללכת בה, משום שכשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ואין טבע בני האדם שווים" (הגר"א שם) לכן צריך לנווט בכדי למלא את ייעודו האישי בתוך כלל ישראל.

והידיעה כי למרות עוצמת עם ישראל, באם היחיד לא ימלא את חלקו, בכל אלפי שנות קיום העולם לא יהיה אחר שיוכל לעשות זאת במקומו, מעניקה רוממות בעבודת ה'.

הגר"א (שם) מביא דבר נורא שאף כשהנביא גילה לאדם מה היא דרך עבודתו, אם היה לאדם רווח או תאוה מסוימת מכך, אמנם לא היה באפשרותו להתכחש לדברי הנביא אשר הצפונות גלויות בפניו, אך היה מסלף את דברי הנביא למילוי רצונו ותאוותו.

יהי רצון שזוכה אכן לגלות את יעדו.

תלמידים כבנים

"ההולך בדרכיהם והעושה כמעשיהם קיים לו, וכל שאינו הולך בדרכיהם ואינו עושה כמעשיהם לא קיים לו".

הכלי יקר והאור החיים ביארו שדווקא בני אהרן נחשבו כבניו יותר משאר ישראל, משום שהרבה בתפילה עליהם, וניצלו בתפילתו ממוות לחיים, כמבואר בויקרא רבה (פ) שמכוח תחנונו ניצלו ממיתה כנדב ואביהוא.

נמצינו למדים בתרתי: באחריות הרב להרבות בתחינה על נפש תלמידיו ולשפוך שיח שלא ירעו בשדות זרים; וכוחה של תפילה - גם תפילה על אדם אחר שאינו מבני משפחתו, הופכת אותו לבנו ממש.

בשולחן ערוך נפסק (תכח, ד) "לעולם קורין פרשת במדבר קודם עצרת". ביאר הבאר היטב "מנו פירוש במדבר שנמנו בו ישראל קודם עצרת". הרי שיש שייכות לפרשת במדבר כהכנה לקבלת התורה. והרמב"ן (במדבר א, ב) מביא מדרש שמניין בני ישראל נעשה לשבחם ולרוממותם "שאו את ראש בני ישראל - בויקרא רבה דורש לשבח אין 'שאו' אלא לשון גדולה כמו דכתיב (בראשית מ, יג) ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך... ונאמר (דברי הימים א כט, יא) לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש, לקיים מה שנאמר (תהלים קמח, ד) וירם קרן לעמו... שאם יזכו ינשאים ויעלה אותם לגדולה". ודבריו תמוהים, שהרי לכאורה המספר מאבד חשיבות כל יחיד ויחיד, ולדבריו אדרבה הוא מחשיבו בזה.

ובהמשך הפרשה מבאר הרמב"ן (א, מה) מדוע נצטוו משה למנות את בני ישראל "כי הבא לפני אב הנביאים ואחיו אהרן קדוש ה' והוא נודע אליהם בשמו, יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספרם. וכן לכולם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן, כי ישימו עליהם עינם לטובה יבקשו עליהם רחמים ה' אלוהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ולא ימעיט מספרכם. ובמדבר רבה ראיתי שלא תהיה אומר לראש המשפחה כמה במשפחתך, כמה בנים יש לך אלא כולם יעברו לפניך באימה ובכבוד ואתה מונה אותם". אכן בדרך כלל מאבד המניין את הייחודיות של כל יחיד, אך במניין בני ישראל כל אחד שנמנה בין כלל ישראל ונעשה לחלק מהם, קיבל בזה חשיבות רבה, זאת ועוד כיון שהמניין נעשה על ידי "אב הנביאים ואהרן אחיו קדוש ה'", ניתן לו בזה "זכות וחיים כי בא בסוד העם".

"ואלה תולדות אהרן ומשה" (במדבר ג, א)

מביא רש"י כי למרות שנכתב "תולדות אהרן ומשה" לא הזכיר הפסוק אלא את בני אהרן. "מלמד שכל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" (סנהדרין יט, ב).

הקשה הכלי יקר שלדברי הגמרא היו כל ישראל צריכים להיחשב כבניו של משה שהרי לימדם תורה. אכן לא כל הנמצא בשיעורו של הרב כבר נחשב בזה 'תלמיד' וראוי להיחשב כבנו. אלא דווקא הלומד ודבק בדרך רבו הוא הנחשב 'תלמיד'. וכעין המדרש רבה (וישלה ע, ד) שאף לא כל ילד נחשב כבן אצל אביו מולידו, אלא רק

ש"ת הלכה למעשה

הרמב"ם (גירסיון ב.ט) בכפייה על הגט "כיון שהוכה עד שתשש יצרו הרי זה גירש לרצונו" ואף בעל השדה כשכופים אותו מתרצה להפקירם. ומצות השמיטה בכל פרי ופרי שמפקיר, אף שאינו מפקיר שאר הפירות.

אמנם מחלוקת הפוסקים בדיון כפיה על המצוות האם דווקא בית דין יכולים לכופו. דעת קצות החושן (א) שאין הדין כופה על מצות עשה, והנתיבות המשפט (משו"ב שם) חולק וסובר שאף הדין יכול לכפות. אמנם אם אינו יודע כלל ועיקר ממצות השמיטה, או שטועה לחשוב שניתן להקל בה אזי אינו מתרצה להפקירם וחושבם לגזלנים.

הפקרה בפיו

שאלה לדעת הבית יוסף דשביעית לאו אפקעתא דמלכא, האם צריך לומר בפיו שמפקיר, או די בכך שמניח שדהו כהפקר.

תשובה שמעתי ממרן הגרי"ש אלישיב שאינו צריך לחוש ולהפקיר מפורש בפיו.

קביעת יארצייט בקבורה מאוחרת

שאלה כשהתאחרה הקבורה בשלושה ימים מהפטירה, מתי נקבע יום היארצייט.

תשובה ככל שנה - מלבד בשנה הראשונה, נקבע על פי יום המיתה (אורח חיים תקסח, ח).

אמנם בשנה ראשונה חוששים שאם ינהג את מנהגי היארצייט כבר ביום הפטירה, יבוא לידי מכשול ויטעה לחשוב שכבר הסתיימו מנהגי אבלות הי"ב חודש שמסתיימים ב"ב חודש מיום הקבורה, ולכן נוהגים ביום הקבורה. ואף כשאין לנפטר ילדים, ואין חשש מכשול בדיני אבלות י"ב חודש, מוונים מיום הקבורה.

אמנם בשנה מעוברת שהסתיימו הי"ב חודש כבר קודם יום הפטירה, כתב האגרות משה (יורה דעה ג קס, ב) "בשנת העיבור לא שייך טעות זה, ולכן אף בשנה ראשונה היא ביום המיתה" ונוהגים ביום הפטירה (ציוני הלכה - אבלות תקסז).

אמנם אם יש הבדל של יום אחד בלבד, ינהגו את סיום השנה כבר ביום הפטירה אף בשנה ראשונה. שהרי בכללות הי"ב חודש נוהגים את מנהגי האבלות כבכל הי"ב חודש ולא יבואו לטעות (רמ"א שעה, ג ובש"ד שם).

שכח 'יעלה ויבא' וחזר לאחר 'יהיו לרצון'

שאלה שכח יעלה ויבא לאחר 'יהיו לרצון' קודם שעקר רגליו, וטעה וחזר מ'רצה'. האם עלתה לו התפילה בדעבד או שצריך לחזור מראש.

תשובה כיון שמי ששכח יעלה ויבא וסיים תפילתו, צריך לחזור לראש (משנה ברורה תכב, ט), הרי זה כמי שנזכר רק לאחר זמן והתחיל 'רצה' שלא עלתה בידו התפילה. לכן לא נחשב שחזר כדין, וצריך לחזור ולהתפלל מראש (ציוני הלכה - תפילה רלב).

הפסק ב'גאל ישראל'

שאלה מהי ההנהגה היותר ראויה בחתימת ברכת 'גאל ישראל' בכדי להימנע מאמירת אמן אחריה כהפסק בין גאולה לתפילה.

תשובה הש"ץ יסיים בקול 'גאל ישראל' כשאר ברכות קריאת שמע וכן נהגו בבית מדרשו של מרן הגרי"ש.

ומוכח כן מהמשנה ברורה (סו, לה) שהעלה עצות איך להיפטר מעניית אמן, ולא כתב עצה פשוטה שהש"ץ יסיים בלחש.

וציין מרן להגרי"א העניקין (עדות לישראל א, קכד): "ראיתי להעיר שמה שיש חזנים נוהגים לומר חתימת גאל ישראל בלחש הוא שלא כדין", עיי"ש באריכות דבריו (ציוני הלכה - תפילה צג).

יוצא לבא לרבע

מעומקא דליבא נשגר ברכה נאמנה ברגשי גיל וקול תודה קמיה מעלת כבוד מורינו ורבינו

מאיר נתיבותינו ומיישרנו במסילות ההלכה הצרופה כפי שקיבלה מרבנותינו מצוקי ארץ זיע"א

הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א

ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב ק"ק אבי-עזרי פתח תקוה ונשיא הכולל להוראה

על השמועה הטובה בהגלות אור יקרות לאחר שנות עמל ויזע בליבון נפה אחר נפה

הספר המפואר שרבים ציפו לו

ציוני הלכה - תפילה חלק א'

אוצר בלום של פסקי הלכה ובירורי שמעתתא אליבא דהלכתא שליבן ובירר מפי קדשו של מרן רשכבה"ג רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל אשר כמעשהו בספריו הקודמים אשר נתקבלו בחיבה בקרב רבנן ותלמידיהו כספרי יסוד בעולם ההלכה, כן מעשהו בספר זה, תורה מפוארה בכלי נאה ומתוקן, מעוטרת בציצים ופרחים מהליכותיו בקודש של מרן זיע"א.

יתן ה' ויפוצו מעיינותיו חוצה להשקות העדרים

הרבים המבקשים דבר ה' זו הלכה,

זוכה לינוק עוד רבות בשנים ממעיין תורתו הנובע מקור חכמה בהעמקת וחיודוד חדרי התורה, בפסיקה בהירה בכל מכמניה

החותמים בהערצה

רבני בתי ההוראה

ראשי ולומדי הכוללים

רבני מכון 'ציוני הלכה'

חברי קהלא קדישא 'אבי עזרי' פ"ת

מכירה מוקדמת

של הספר החדש ציוני הלכה - תפילה

במחיר מיוחד ובלעדי לחברי הקהילה

50 ש"ח בלבד במקום 65 ש"ח

להזמנות: 0722-133-466

שלושה 4 בין השעות 14:00-16:00

Beithorah@gmail.com

• משלוח חינם עד הבית בערים נבחרות •

ניתן להזמין ולשלם גם באמצעות נדרים פלוס / מכון ציוני הלכה

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 51

פרשת במדבר תשפ"ב

"דגלו עלי אהבה"

א כתוב בהלכה שקוראים פרשת במדבר לפני חג השבועות, והטעם המבואר בפוסקים הוא, כדי שהתוכחה של בחוקותי לא תהיה סמוכה להג.

אבל האמת היא, שבפרשת במדבר יש יסודות גדולים לקבלת התורה, ולהכנה עבורנו לזמן מתן תורתנו. כמו שכתוב את הסימן 'מנו ועצרו', שהמספרים שבמתן תורה הם הכנה לעצרת.

ונתבונן ביסוד נפלא שרואים כאן, וממנו נבוא להבין את גודל ההכנה:

איתא במדרש: **"איש על דגלו באותות"** עם ישראל צריכים לחנות עם דגלים, **"הדא הוא דכתיב נרננה בישועתך ובשם אלקינו נדגול"**, אמרו ישראל **לקב"ה, הרי אנו מרננים בישועתך**. בשירת היום ריננו עם ישראל על קריעת ים סוף, שהיה כביכול 'ישועתו של הקב"ה', כמו שכתוב ויושע ה'. שעי"ז נתגדל שמו בעולם. **"ובשם אלקינו נדגול, שקבע הקב"ה שמו בשמנו ועשה אותנו דגלים"**. היינו אחרי קריעת ים סוף הקב"ה קבע את שמו בשמנו ועשה לנו דגלים. וצריך להתבונן אלו דגלים קיבלו ישראל אחרי קריעת ים סוף.

עוד כתוב במדרש שם, **"חיבה גדולה חיבבן הקב"ה שעשאן דגלים כמלאכי השרת, שנא' 'הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה"**. הדגלים מראים על האהבה של הקב"ה **"בשעה שנגלה ה' על הר סיני ירדו מחנות של מלאכים והם עשויים דגלים דגלים, כיון שראו ישראל התחילו מתארים לדגלים"**.

לכאורה המדרש הוא מדרש פליאה, הרי בפשטות אנו מבינים שהדגלים נועדו שכל אחד יכיר שבטו. וכאן אנו רואים שזה מראה את האהבה של הקב"ה לעם ישראל וצריך להבין איך?

וכן אמרו **"איומה כנדגלות"**, בדגלים שבחתי לכם. אמר הקב"ה למשה עשה אותם דגלים לשמי, כביכול אני מניח את העליונים ויורד ושוכן ביניהם". ואומר ע"ז המדרש **"מכאן למדה המלכות לעשות דגלים"**, כשאומות העולם ראו בשעתו איך שעם ישראל שוכן עם דגלים, גם הם עשו דגלים.

מה זה דגלים? מבואר שם במדרש, שדגל הוא מפה שעליה צבע, כל נשיא ונשיא ומפה שלו בצבע שלו. עם ציור מיוחד לכל שבט ושבט. **[ובנצ"ב כתוב שלכל בית אב היה דגל קטן]**. וא"כ צריך להתבונן, מהו הענין הגדול שרואים כאן בדגלים?

ב אלא נתבונן במהות הדגל. רש"י בתהילים מפרש, על הפסוק **"נרננה בישועתך ובשם אלקינו נדגול"**, כתב רש"י: **"נרננה בישועתך" כשישוע אותנו הקב"ה נרנן כולנו לקב"ה, "ובשם אלקינו נדגול", נתאסף ונעשה חיל"**. ובמצודות בשיר השירים על דברי המדרש **"הביאני אל בית היין" זה מתן תורה, "ודגלו עלי אהבה" זה הדגלים"**. מפרש המצודות **"הרמת דגלו עלי, להראות לכל שאני לו וסר למשמעו"**.

רואים כאן, שכשכלל ישראל מרימים את הדגלים הללו, הם מראים לאן הם שייכים, כי הדגל מראה את השייכות, להראות לעין כל לאן אני שייך. משפחה או שבט יכולים להסתובב, יש להם השקפה, מטרה ותכלית, אבל כל זה מוחבא. ולשם זה בא הדגל, הדגל מראה לאן אני שייך.

והדגלים של ישראל מעידים על השראת השכינה ביניהם. עם ישראל מתאוה לדגלים, היינו שהקב"ה יפרסם שכנינו בהם, להראות לכל את השראת השכינה. וכמו שהשלט מראה לאן אני שייך, כך ישראל מראים לאן אנו שייכים - לקב"ה. ובתוך זה יש את הבחינה הפרטית של כל שבט ושבט עם הבחינה שלו והעבודה שלו.

והיום שאין לנו את הדגלים, איך נראה את השראת השכינה? אלא אומר המדרש: **"אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע, לשעבר היה לנו דגלים, אבל עכשיו שאין לנו דגלים" "ובשם אלקינו נדגול"**. גם עכשיו, כשעם ישראל מתאסף תחת שמו ית', ומכריז קבל עם, 'זה כל המציאות שלי'. זה כל המציאות של הציבור שמתאספים לשמו ית'. 'הראו חייבתכם לפני המקום'. ולזה כלל ישראל התאוו, להראות לאן אנו שייכים.

וכך בכל ציבור וציבור צריך להיות את השייכות של הציבור, עם המטרה והרצון של הציבור כולו, שיהיה 'בשם אלקינו נדגול'. אם כל אחד בונה במה לעצמו, אזי הוא לא קשור למטרה של הציבור. אבל אנחנו שכולנו 'בנים אתם לה' אלקיכם', צריכים להראות את זה ולחיות עם זה כל הזמן.

'ויהי בישורון מלך' מתי? "בהתאסף ראשי עם", כשמתאספים לשמו ית', בכלל של הציבור, ומתעוררים, ולא שכל אחד חי את החיים הפרטיים שלו. אדם כזה נקרא 'בורח מן הדגל', הוא לא שייך לכולם.

וכמובן שצריך לא להתבלבל מאומות העולם, שאצלם הדגל זה זיוף לאומי, אבל אצלינו הדגל זה "בשם אלקינו נדגול".

ג כמה מתאים היסוד הזה בתור הכנה למתן תורה, להתאסף כולנו 'כאיש אחד בלב אחד', תחת דגלו של הקב"ה.

שהרי אי אפשר להגיע למועד בלי הכנה, ובפרט כאן שכתוב בתורה על גודל ההכנה, "בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני. ויסעו מרפיידים ויבאו מדבר סיני". וכן אומר הנצי"ב, שנשיעתם מרפיידים היתה ע"מ לקבל תורה, ולכן קיבלו את התורה. וזה יסוד היסודות בכל דרגה ובכל עליה, שצריך לזה הכנה מקודם.

שמעתי פעם מר' שלמה וולבא זצ"ל, שאמר על הימים הללו "כל המקדש מחבירו חרב מחבירו". שהרי לכאורה היה צריך להיות שבני תורה שמתעלים בימי הספירה, כמה שמתקברים למתן תורתנו, אז כל ההכנה הראויה צריכה להיות יותר ויותר. אמנם כשמתקברים הימים האחרונים ניכרת ירידה. למה יש ירידה כזו? אלא שהכל תלוי בהכנה איך שאדם מכין את עצמו, איך שהציבור מכין את עצמו.

צריך להבין, כשמתקרב כל חג, כל יו"ט לפי ענינו, זה לא איזה יום בשנה, אלא מסגרת שכל השנה צריכה להיות סביב החג.

וממילא כשמתקרב זמן מתן תורתנו, יש לכל אחד ואחד ולכל הציבור התעוררות והזדמנות של עליה וקבלת דרגות בתורה, רב יוסף אמר **"אי לאו האי יומא, כמה יוסף אינא בשוקא"**, מה בא ר' יוסף לומר? שהיום יש לי את ההתבוננות שאני שווה משהו!

וכך הבני תורה שעוסקים בתורה ומתעלים, צריכים לדעת להעריך את זה, 'אי לאו האי יומא', מה היה ההבדל ביני לבין כל אלה שמסתובבים ברחובות?

כל אחד צריך להעריך, לדעת מה המטרה שלי, תחת איזה דגל אני מסתובב. אני בן תורה שייך לצבא ה', ולא יכול לברוח מהדגל. בורה מהמערכה הוא עריך.

רק כשיש את המשימה את התשוקה ואת השאיפות לזמן מתן תורתנו, שיעבור עם התעלות רוחנית. כשיש התבוננות איזה תשוקה ואיזה עליה בתורה אני רוצה לקבל ביום הזה, באיזה שמחה אני רוצה לקבל את היום הזה. אזי זוכים לכל ההשפעות.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

הוקדש לע"ז הרבנית **רבקה** בת מרן הגאון ר' יואל קלופט זצ"ל **שולמן** ע"ה, נלב"ע כ"ב אייר תשפ"ב

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלות יעקב < קטגורית "עלון חקרי לב" > או להשאיר הודעה ב"קו בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com
לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.
- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"קו בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 -

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממונטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

לקראת חג השבועות - קבלת התורה

כבר את אביך ואת אמך (כ, יב)

הנה במצות כיבוד אב ואם יש בה שתי מצוות, כיבוד אב ואם, ומצוה מורא כמוש"כ (ויקרא יט, ג) איש אמו ואביו תיראו. ובמסכת קידושין (לא:) איתא ת"ר איזהו מורא ואיזהו כיבוד, מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו, כיבוד מאכיל מלביש ומכסה מכניס ומוציא.

כתב בספר מנחת סולת (מצוה ריב) דהנה איתא במסכת יבמות (ה:) יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, כולכם חייבין בכבודי.

והקשה הרא"ם (ויקרא יט), שהגמרא מיירי מכיבוד אב ואם ומביאה דרשה מפסוק שנאמר במורא, ותירץ דכיון שאי אפשר לדרוש את הפסוק על מורא שהרי מורא הוי בשב ואל תעשה, מוקמינן לפסוק לענין מצוות כיבוד, דהו"א שידחה כיבוד את השבת קמ"ל דלא.

אמנם הגור אריה שם השיג על הרא"ם שגם מצות מורא שייכת בקום ועשה כגון אם האב אומר לבנו עשה לי דבר פלוני ואינו עושה עובר על מורא וכיבוד¹. ולדבריו א"ש שהתורה באה ללמדנו שאפילו בכה"ג שיש שתי מצוות כיבוד ומורא אינן דוחות שבת.

והמנחת סולת תירץ באופן אחר דהנה במסכת יבמות (ו:) קאמר דמחמר בשבת הוי לאו וכיבוד אב ואם הוי עשה. ושואל התוס' (בד"ה ניגמר מהכא) שהרי בשבת יש גם עשה דלמען ינוח שורך וחמורך. ותירץ דעשה דכיבוד הוי עשה חזק כיון דהוקש כבוד הוריו לכבוד המקום, וחשוב עשה דשבת כמאן דליתיה לגמרי וכמאן דליכא אלא לאו.

וביאר המנחת סולת דבמסכת קידושין (ז:) אמרינן דהוקש כבוד אב ואם לכבוד המקום. וילפינן דהוקש כבודם ומוראם וקללתם. ומעתה נאמר דקודם שנאמרה מ"ע זו דמורא, ולא היה בהו רק מ"ע דכיבוד הוי אמרינן בבירור דאין כיבוד דוחה מ"ע דשבת כיון דשבת הוי עשה ולא תעשה, ולא הוי שייך לומר דהוי חמור כיון דהוקש כבודם לכבוד המקום, כיון דלא הוקש למורא דאצל ה' יתברך יש מ"ע דמורא, ובהו ליכא עשה זו. אבל עתה שנתן בהו מ"ע דמורא שוב שוה כבודם ממש ככבוד המקום ושוב הוי מקום לטעות שידחה מצות כיבוד אב ואם שבת. לכן כתב רחמנא בלאו דמורא שאינו דוחה שבת אפילו דהוי לאו חמור שהוקש כבודם לכבוד המקום.

כבר את אביך ואת אמך (כ, יב)

כיבוד אב ואם אי הוי גם מצוה שבגופו

במסכת קידושין (לא:) בסוגיא דכיבוד אב ואם איתא, איזהו כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס

1. וכן כתב המקנה במסכת קידושין (לא:).

ומוציא. יש להסתפק האם החיוב מוטל על הבן לעשות המצוה בעצמו, או דילמא יכול לקיים את המצוה על יד שליח [חוץ מהדין שיש בכל מצוה, דמצוה בו יותר מבשלוחו].

ומצאתי בתוס' ר"י הזקן שכתב בד"ה מאכיל וז"ל הוא בעצמו², הרי דס"ל דהוי מצוה בגופו.

עוד איתא בגמרא שם, תני אבימי בריה דר' אבהו, יש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם ופרש"י שנענש שמראה לו צרות עין על סעודתו. וכן כתב המחבר (רמ, ד) ויתננו לו בסבר פנים יפות שאפילו מאכילו בכל יום פטומות והראה לו פנים זועפות נענש עליו.

יש להסתפק האם הבן איבד את כל המצוה כשנתן בפנים זועפות דאין זה כיבוד או דילמא דאת עצם המצוה הוא קיים דהלא האכיל אותו אלא דנענש על שנתן בפנים זועפות³.

ואיכ"ל דאבימי ס"ל דהמצוה היא עסק הכיבוד שמכבד את הוריו ולא רק התוצאה ולכן כשנותן לו דרך בזיון אין כאן שום מצוה וראיה לדבר מדברי הגמרא בהמשך. אמר רבי אבהו כגון אבימי ברי קיים מצות כיבוד, חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו וכי הוה אתא רבי אבהו קרי אבבא, רהיט ואזיל ופתח ליה ואמר אין אין עד דמטאי התם.

וכתב המהרש"א בא"ד וז"ל בני סמכי שהיו סמוכים על שלחן אביהם אבימי, והיה בידו לצוות עליהם שיעשו מלאכתו במקומו לפתוח לאבי אביהם ולא הניח להם. ובבן יהוידע הקשה מהו החידוש שהלך לפתוח הדלת הלא ר' טרפון דבסמוך עשה דברים יותר קשים לכבוד אמו ואמרו לו שעדיין לא הגיע לחצי כיבוד. ולדברינו י"ל דהחידוש כאן הוא דעשה את זה בגופו ולא שלח מישהו אחר דהמצוה היא מצוה בגופו ולא מהני ע"י שלוחו. ולדברינו מדוקדקים דברי ר' אבהו שהגדיר את שיעשה בנו ככיבוד אב דזהו החיוב של מצות כיבוד אב לקיים את המצוה בגופו⁴.

וממשיכה הגמרא, יומא חד אמר ליה אשקיין מיא אדאייתי ליה נמנם, גחין עליה עד דאיתער. אסתייעא מילתיה ודרש אבימי מזמור לאסוף וכו'. ויש להעיר דהלא כשישן רבי אבהו היה בנו פטור ממצות כיבוד דאז אין לו את המצוה ומדוע נשאר גחין לפניו, ומוכח מזה דסבר אבימי שהתורה הקפידה על מעשה ועסק הכיבוד ולכן כשיתעורר רבי אבהו ויראה את בנו אבימי גחין לפניו כעבד העומד לשרת רבו בודאי ירגיש הכיבוד ודבר זה הוא מעצם הכיבוד. ונמצא דהגמרא הביאה שלש מימרות ומעשים מאבימי להראות שיטתו דעיקר קפידת התורה היא הכיבוד בגופו.

---

2. והעירני הרה"ג ר' דניאל קליינמאן דאולי אפ"ל דכונת תוס' ר"י הזקן לומר דחיובא דמאכיל ומשקה הוא אפילו אם יצטרך הבן להאכיל בעצמו וכגון שאינו מוצא מישהו אחר שיאכילו ואינו נחשב כאונס.

3. והראוני מש"כ ברבינו ירוחם (כתיב א, ח"ד) וז"ל שאם מאכילו בטוב דרך בזיון אין זה כיבוד. וע"ע בדרך אמונה הל' מתנו"ע (י, ד) דמשמע דאבד את המצוה.

וי"ל דרבי אבהו רצה להראות את שיטת בנו אבימי דהיכא דמראה לאביו פנים זועפות ל"ה מצוה, ועיקר המצוה היא מעשה הכיבוד דהאב מרגיש דבנו מכבדו. וע"ז אמר רבי אבהו דבנו אבימי הוא נאה דורש ונאה מקיים ולכן כבד אותו בעצמו ול"ה זה מדין מצוה בו יותר מבשלוחו דא"כ אבימי לא היה מבטל מלימודו דמשום הידור מצוה לא מבטלים ת"ת וכמבואר קונטרס אחרון הרב סי' ר"נ.

4. אמנם עיין בעיני יעקב שכתב דאין ראיה מגמרא זו דאפשר דאבימי קיים מצוה זו בעצמו משום מצוה בו יותר מבשלוחו. והגאון ר' נטע זעליג ווייס כתב לי דאם כן היא ההלכה שצריך לעשות בגופו א"כ מה החידוש שהגמרא מספרת כן על אבימי, אלא ע"כ מצד הדין הוא לא היה מחויב בכך ונהג כן משום דקדוק במצוות. אך לדברנו זה גופא חידש אבימי שזהו מצוה בגופו.

ובגמרא פסחים (קד:) איתא, עולא איקלע לפומבדיתא, אמר ליה רב יהודה לרב יצחק בריה זיל אמטי ליה כלכלה דפירי וחזי היכי אבדיל. לא אזל [רב יצחק], שדר ליה לאבבי, וכו' אתא רב יצחק לקמיה דאבוה אמר ליה [רב יהודה] היכי אמר, אמר ליה אנא לא אזלי, אנא שדריתיה לאבבי וכו'. ואמר ליה רב רבננותיה דמר וסררותיה דמר גרמא ליה למר דלא תימא שמעתיה מפומיה.

ומכאן הביאו כמה אחרונים⁵ ראייה שאפשר לקיים את המצוה ע"י שליחות דהא רב יצחק לא הלך בעצמו. וכן אביו לא כעס עליו שלא קיים מצות כבוד אב ואם. אולם אפשר לדחות דאין ראייה מהגמרא הנ"ל, דבגמרא הנ"ל רב יהודה רק רצה לדעת מהו הנוסח של עולא בהבדלה ואין כאן שום עסק של כיבוד דאין נפק"מ מי הוא זה המברר לו זה [ומה שכעס רב יהודה היינו משום שרצונו היה שההלכה תאמר בשם בנו] אבל היכא שמדובר על עשיית צרכיהם של האב והאם אפשר לומר שהמצוה היא שיעשה בגופו⁶.

והנה ממה שנענש יעקב אבינו ע"ז שלא קיים מצות כיבוד אב ואם, ולכאורה זו ראייה דעיקר המצוה היא בגופו, דודאי נשאר ליצחק מי שישמש אותו כדאיתא ברמב"ם בהל' ממרים המובא להלן. ובודאי יעקב אבינו קיים דין זה וא"כ צ"ע מדוע נענש. אלא ודאי שמצות כיבוד הוי מצוה בגופו ממש ואת זה הוא לא קיים. אולם אפ"ל דאפ"י אי נימא דאפשר לקיים מצות כיבוד אב ואם ע"י שליח מ"מ נענש יעקב כיון שלא היה זמן מרובה אצל הוריו, ובודאי יש כאן חסרון במצות כיבוד אב ואם כאשר הבן לא מתראה עם הוריו זמן מרובה. עוד אפ"ל שיעקב נענש ע"ז שהשאיר את עשו לשמש את הוריו ובודאי היה להם צער רב בזה שנזקקו לשמושו של עשו הרשע⁷.

ובעצם הספק ראיתי שכבר דנו בזה גדולי האחרונים בחת"ס (ביו"ד סי' קסב) משמע דס"ל דהוי מצוה בגופו. ובשו"ת שמן המור (חלק הדרושים דף קיא) ובשו"ת זרע אמת (ח"ב סי' קמח) הביאו ראייה ממש"כ הרמב"ם⁸ בהלכות ממרים (ו, י) וז"ל מי שנטרפה דעתו של אביו או של אמו וכו' ואם אי אפשר לו לעמוד מפני שנשתטו ביותר יניחם וילך לו ויצוה לאחרים להנהיגם כראוי להם. ומשמע דמקיימים מצות כיבוד אב גם ע"י שליח. אך זה ניתן לדחות מלשון הרמב"ם שכתב דאי אפשר לו לעמוד מפני שנשתטו ביותר ומשמע דהבן הוא אנוס ובלאו הכי היה מחויב⁹.

אולם הגאון ר' יצחק זילברשטיין דייק דמלשון הרמב"ם והשו"ע שלא כתבו ואחרים יטפלו, אלא כתבו ויצוה לאחרים, דהיינו שאחרים יעשו בציווי משמע דע"ז הוא יקיים המצוה¹⁰.

ובשו"ת מחנה חיים (ח"מ ח"ב סי' כט) כתב דהא מצינו שחז"ל החשיבו את הכיבוד של עשו בזה ששימש את אביו בבגדיו החמודות, ומשמע דישנה חשיבות באופן שהוא מכבד את אביו, ומשמע דהוה מצוה בגופו דאל"ה מה

5. שו"ת הר צבי יו"ד קצג.

6. כע"ז כתב בספר חידושי הגר"ר בענגיס (סי' יח).

7. ועיין במאירי עמ"ס מו"ק (ט:) וז"ל ואל תשיבני בטול תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה, שאף הם אי אפשר באחרים בראוי לה, שהכל צריכין להם להרבות בכבוד. ואם אי אפשר לו על ידי אחרים, כגון שאין שם ראוי לה אלא הוא, או שהיא מצוה המוטלת על גופו כגון לולב ושופר וכבוד אב ואם וקבורת מת מצוה במקום שאין לו קוברים ודומיהם, המצוה קודמת, ומבטל תלמוד תורה כדי לקיימה. ויש לעיין בכוונתו האם כיבוד או"א זוהי מצוה בגופו או שהיא מצוה שאין שם (אחר) ראוי לה לקיימה (הרה"ג ר' חיים מאיר רוס).

8. וכן הוא בהשו"ע (רמ, י).

9. וי"ל דכך למד הרמב"ם פשט בהסוגיא במסכת קדושין (לא:) באמא זקנה דרב אסי שנטרפה דעתה, ומשום שלא היה יכול לסבול המצב עלה לא"י.

10. עיין בהר צבי יו"ד סימן קצג.

הנפק"מ באיזה בגדים הוא משמש את אביו".

והגאון ר' שמואל קמנצקי כתב לי, דבביאור הגר"א (יו"ד סוף סימן רמ) יש קצת משמעות שמצוה על הבן לעשות בעצמו, יעוי"ש שכתב דחיוב הכיבוד הוא רק במה שיש לו הנאה. וז"ל, ומה שאמרו במסכת יבמות (ו.) יכול אמר לו אביו היטמא, לא לחנם, אלא להביא פירות מבית הקברות וכיוצא, וכן אמר לו אל תחזיר כדי שלא יבטל מלהאכילו וכו' עכ"ל, ואי נימא דאין חיוב לעשות בעצמו ויכול לקיים לכתחילה גם ע"י שליח, א"כ למה פטור כשאמר לו אביו להביא פירות מבית הקברות, הא יכול לטרוח למצוא אחר להביאם. וכן בהא דאמר לו אל תחזיר כדי שלא יבטל מלהאכילו, משמע לכאורה שהבן צריך לעשות בעצמו דאל"ה הא יכול להחזיר ע"י שיבקש מאחר להאכילו. אך אפשר לדחות דיכול להיות באופן דא"א ע"י אחרים.¹²

אולם מדברי תוס' ר"י הזקן בקדושין שם שכתב וז"ל, מאכיל הוא בעצמו, לכאורה משמע שהחיוב על הבן לעשות בעצמו, ועדיין צ"ע, והוא חדוש. ואפשר שיש מקום לתלות השאלה האם כבוד אב ואם הוא חיוב בין אדם למקום או בין אדם לחבירו, יעויין במנ"ח מצוה ל"ג ועוד אחרונים. ועכ"פ משמע מסתימת הראשונים והאחרנים שאין חיוב לעשות בגופו ממש והעיקר לסדר שיהא לאביו כל צרכיו וזהו הכבוד במה שמהנהו בדברים אלו, וכן הוא סתימת הפוסקים שלא הזכירו שצריך לעשות בעצמו ובגופו ממש.

וכתב עוד ומצד הסברא, אפילו נימא שאין בזה חיוב גמור לעשות בעצמו ויכול לקיים על ידי שליח, אבל מסתבר דכל שעוסק בעצמו איכא כבוד טפי, וא"כ י"ל דמה שעוסק בעצמו אינו רק גדר הידור מדין מצוה בו יותר מבשלוחו, אלא נכלל בעצם מעשה הכיבוד, שכשטורח בעצמו נמצא מכבדו יותר, עכ"ל.

ונראה לפרש, וקצת כעין זה ראיתי בפוסקי דורנו, דודאי היכא שאין הנאה לאב בגוף המעשה אלא בתוצאה בודאי אפשר לקיים את זה ע"י שליח אבל היכא דיש להורים הנאה מעצם העובדה שהבן הוא המשמש אותם אז אפשר לומר דזהו מצוה בגופו ולא מהני ע"י אחר דזהו עצם מצות כיבוד [וכמוש"כ ברי"פ פערלא ח"א (דף קב) דמצות כיבוד לא תליא בהנאה אלא כל שנכנע לפניו וממהר לעשות רצונו זהו עיקר הכיבוד]¹³.

אך עדיין איכא לספוקי האם זהו גוף המצוה או שזהו רק הידור מצוה שיעשהו בגופו וגם כשמקיים ע"י אחר עדיין הוא מקיים את המצוה^{14 15}.

11. והנה ממה שכתב רש"י בבראשית (מו, כט) עה"פ ויאסור יוסף את מרכבתו וז"ל הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה להזדרז לכבוד אביו. ומשמע קצת דלא מהני שליחות דהלא שם אביו לא ידע מי אסר את הסוסים. אך יש לדחות דמה שיוסף עשה בעצמו כדי שהדבר לא יתעכב או דנימא דיש כאן אפילו בכה"ג מצוה בו יותר מבשלוחו. אך באמת איכא ראייה דמהני שליחות דאל"ה מה החידוש שיוסף בעצמו אסר את המרכבה הא פשיטא שהוא חייב בעצמו לעשות (הגאון ר' יצחק יוסף). [אי לא דנימא דאין כאן חובה בעצמו דהלא אין נפק"מ לאביו איך תגיע אליו המרכבה ואין זה נחשב כמעשה כבוד אב].

12. ועיין בגליוני הש"ס להגרי"ע גיטין מא. מש"כ בענין (הרב שניאורסון).

13. והעירני הרה"ג ר' ישראל דוד ערליך מה שכתב בספר קרן אורה עמ"ס יבמות (ו.) בד"ה שכן הכשר מצוה) וז"ל ולי היה נראה דכל כיבוד הכשר מצוה דהמעשה גופא לאו מצוה היא אלא כיבוד הוא המצוה.

14. וכן כתב לי הגר"י יוסף דאי הוה מצוה בין אדם לחבירו אז איכ"ל דהעיקר היא התכלית ומהני שליחות, ואי הוה מצוה בין אדם למקום א"כ התכלית היא שהבן יעשה את המצוה ושמא לא תועיל שליחות. ויש לדחות דאף אי הוי מצוה בין אדם למקום מהני שליחות כמו בשאר מצוות.

15. עוד אפ"ל דיש להבין מה רצתה הגמרא לומר אמר רבי אבהו כגון אבימי ברי קיום מצות כיבוד ומה החידוש במעשה זה.

ודגלו עלי אהבה

גם אם אדם לא נמצא כעת במקום בו הוא מיועד להיות, אבל הוא מצליח להוציא את המיטב מכוחותיו, כאשר עיניו נשואות למרחקים. הוא רואה את האופק, מסמן את המטרה וחותר אליה בכל כוחו.

שהורה אביהם הזקן לפני פטירתו בעת שישאו את ארונו ממצרים לארץ כנען. ראובן שמעון וגר ישאו את המטה מצד דרום, יהודה יששכר וחבלון ישאו את המטה מצד מזרח, וכך יתר האחים (רש"י ב, ב וראה בעל הטורים).

מאתיים ועשר שנים לאחר מכן, יעמדו בני בניהם, בדיוק באותו סדר שעמדו אבותיהם.

כלומר, החניה והדגלים לא באו בצורה אקראית, וגם לא בהוראה שבאה באותה שעה, אלא מאז היות ישראל לעם כבר עוצבו בצורה הזו.

ואף זאת יש להבין, מה יש בו באותו סדר שמצריך יסודות משכבר הימים.

מה רצה יעקב אבינו להנחות את בניו באותו סדר של הדגלים?

מטועני הארון היה

שני אחים, מבני יעקב, לא נשאו את הארון ממצרים לישראל. לוי ויוסף. 'לוי לא ישא, שהוא עתיד לשאת את הארון. ויוסף לא ישא לפי שהוא מלך' (רש"י בראשית ג, יג).

תחת שני האחים שלא נשאו, נכנסו מנשה ואפרים. הנכדים היחידים שהורשו לשאת את הארון, חלף לוי ויוסף. וזו סתירה.

התינוח יוסף, כעת מולך על מצרים. אבל לוי אחיו, עדיין אין גאולה ועדיין אין אוהל מועד, אין ארון ברית ה' ואין מחנה שכינה במדבר. איזה ארון הוא ישא? רק בני בניו עתידים לשמש בקודש.

ואם כן, ממה נפשך. אם שופטים את האדם על שם העתיד, מה בכך שיוסף ישא את הארון, הלא אין מלכותו נמשכת. ואם שופטים על שם הווה, כעת הוא מלך – מדוע לוי לא ישא, הרי עתה אין בו מעליותא עדיין. ונשאל זאת מכיוון אחר –

בתוך כל עולמות ההוד שבהם עברו דור דעה במשך ארבעים שנה, בין כל ענני הכבוד וירידת המן מן השמים, עם השראת השכינה במעמד הר סיני והקמת אוהל מועד – באו לידי ביטוי דגלים שהלכו גאולים.

לא בעירוביאי צעדו הגאולים, לא כל מי שיכור לו חבר לצעדה, יכל לעשות זאת. לא כל מי שירצה ליטע אהלו היכן שיחפוץ, יניחו לו. חלילה, לכל שבט תוחם התחום, ואיש לא יפרוץ גדר.

ובראש כל מחנה התנופה הדגל.

הוי, הדגל.

כמה רזין טמירין איתגנוזו ביה. כמה סודות נדרשו על הדגלים, על צבעם וצורתם, מהותם ותוכנם. לכל שבט היה צבע משלו, עם צורה המיוחדת לו וקשורה לענייניו (וכדברי הרמב"ן בפרשתנו). נחש לזן ודמות דודאים לראובן. לדעת החזקוני פוזרו אותיות האבות בין שנים עשר השבטים ונחקקו על גבי הדגל באותות לבית אבותם. כהנה וכהנה דעות ושיטות מסרו בדבר רבותינו, ומסתברא מילתא שלא נחלקו במציאות ואלו ואלו דברי אלוקים חיים.

לא היה הדגל כסימן צדדי. לא היה כנקודת זיהוי ואיתור לדעת היכן נמצאים בני השבט, אלא כל צביגונם של בני השבט נמסך בדגל עד שבו נחקקה אימת עם ישראל על העולם ('איומה כנגלות').

שלושה מקראות מתארים את העם הצועד עם דגליו, בתיאור מלא מבע ותשוקת יצור ליוצרו. שלושה מקראות שכל אחד נוקב יותר מחבירו – כך הוא 'איומה כנגלות', כך הוא 'בשם אלוקיניו נדגלו', וכך הוא 'ודגלו עלי אהבה'.

ומסוד הדגלים אנחנו מבקשים לטעום.

בשם אלוקיניו נדגול

הדבר הראשון שידענו, כי לא במדבר הונחו לראשונה היכן כל שבט יחנה והיכן ידגול. באותות לבית אבותם חנו, בדיוק כפי

מה נפקא מינה לדורות לדעת היכן עמדו נושאי המיטה, מאי דהוה הוה. ובייחוד שהתורה מעידה 'ויעשו בניו לו כן כאשר צום'. משמע שחשיבות נודעת לו עד שיש צורך לטרוח ולהעיד שהם אכן עשו כן.

ובכן, מה חשיבות נודעת.

אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות

סוד כביר מכוחות הנפש נמסר כאן. כל רוח האדם נזונה מאותו סוד, כל מפעלותיו ותכונות נפשו מופעלים מאותו יסוד מוסד.

האדם מצליח להוציא את המיטב מכוחותיו, כאשר עיניו נשואות למרחקים. הוא רואה את האופק, מסמן את המטרה וחותר אליה בכל כוחו.

אמת, הוא לא שם כעת. הדרך נראית כעוברת בין הרי החושך, בין ציה וצלמות. אבל הוא סימן לעצמו להיכן יגיע והיכן יכבוש.

והוא יצליח.

כשאדם נכנס לתוך הרוח אליה ישאף, כל מיצוי דמו יתנקז לתוך השאיפה. הוא לא מסוגל להתפנות לנטייה אחרת, אין במוחו מקום להכניס תשוקה אחרת.

מלאך לא עושה שתי שליחויות, זה לא חיסרון במלאך. אדרבה, אם בכוחו להפוך את סדום, מה זה בשבילו לבשר את בשורת לידת יצחק, האמנם אינו יכול?

אכן אינו יכול. כוחות המלאך מרוכזים ליעד אחד, אין לו בעולמו מאומה, הוא לא יכול לפנות את ראשו ודעתו לשום דבר אחר מלבד המטרה לשמה הוא נוצר. זה לא חיסרון, זה היופי שלו! המלאך חד וייעודי בדרכו, המלאך רואה את אשר לפניו ורק את אשר לפניו.

בשם הבעל שם טוב היו אומרים, 'במקום שדעתו של אדם נמצאת, שם הוא נמצא'. אין הכוונה רק שאם מהרהר בחטא, הרי זה כאילו חטא. אלא אדרבה, אם גם אם עכשיו פתח שער ראשון בתלמודו, רק כעת צעד את הצעד הראשון בעבודת השם, החישוב הוא היכן הייתה דעתו נתונה.

זאת אשר דיברנו לפני שבועיים ימים אודות תלמידי רבי עקיבא הצעירים, אלה שהחליפו את עשרים וארבע אלף. חמשה

נערים צעירים, 'שהעמידו תורה באותה שעה'. האמנם באותה שעה כבר העמידו תורה? הלא זה יומם הראשון בישיבה, כיצד נכתב עליהם שכבר אז העמידו תורה?

והתשובה היא שהעתיד נמצא בצעד הראשון. הם באו להעמיד תורה, וכבר נחשב להם שהעמידו תורה, כבר עתה!

איומה בנדגלות

לדידן ייאמר, אין איסור בלבוש מוזר ולא מקובל אצל בני תורה. אין איסור לעוד הרבה דברים, אבל הם בדיוק ההיפך מהשגת היעד שלך. הם אלה שיפריעו ויחסמו אותך, ודווקא בגלל שאתה צריך להגיע רחוק, אז מעכשיו עליך להשתחרר מהם.

יעקב צופה מאות שנים קדימה, וכבר מוציא את בנו לוי מנושאי המיטה. היעד שלו בחיים לשאת את ארון ברית ה', אם ישא את מיטת אביו, חילל במשהו את כוחו וטבעו. מעכשיו הוא נכנס תחת עול השירות.

ולא רק לוי בלבד. אלא גם יוצאי חלציו, לכל אחד יש את היעד והתפקיד שלו, משורר ששיער חייב מיתה כי הוא שינה את עצם הווייתו ותכונותו, נוצרת לשורר, לא נוצרת לשער. אתה מחלל!

עם ישראל התאוו לדגלים כמו המלאכים, כי יכולת המלאכים היא לחדד את שליחותם עד דקה מן הדקה, בלי שום שינוי. דגלים עברו ביבשה, ולפניהם אל נערץ בקדושה!

☆☆☆

אתה לא 'דגלן' גרידא. אינך מחזיק דגל ומנופף בו ברכים לשם דגלנות. הדגל מבטא את המהות. מבטא את המקום אליו אתה שואף וחותר. כל השיח, כל הסגנון, כל תחומי ההתעניינות, וכל המציאות היומיומית, כולם נסובים סביב היעד הסופי.

☆☆☆

מה היעד הסופי שלך?

נתרם להצלחת
הרה"ר משה בן יוכבד שליט"א
להצלחתו ברוחניות ובגשמיות

זכויות ההדפסה
מוקדשות להצלחת החתן
הרב יהודה ישי הי"ו
רמת שלמה – ירושלים
לרגל בואו בברית הנישואין
בורא עולם בקנן השלם זה הבנין

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmeil.com

פרשת במדבר

בשלשה דברים נתנה התורה, באש, במים, ובמדבר

בעזרת ה' יתברך נראה להתבונן ולעיין בעניני הפרשה, פרשת במדבר, ובעניני הזמן.

אנחנו מתחילים עכשיו ספר חדש, חומש במדבר. וכך אומר הפסוק: **וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני, א' אייר, בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים, שנת ב' אלפים תמ"ט לבריאת העולם, לאמר. שאו את ראש כל עדת בני ישראל וכו'.**

לשון רבותינו במדרש (במדבר רבה א, ז), **וידבר ה' אל משה במדבר סיני, למה במדבר סיני, הלא כולם יודעים שבני ישראל עדיין לא נכנסו לארץ ישראל והנם במדבר, ואם כן למה אמרה התורה שהיה זה במדבר סיני? – פשיטא שהיה זה במדבר. ועוד, שהרי לא מצאנו בשאר מקומות שבתורה את ההדגשה הזו שה' דיבר עם משה במדבר סיני אלא כתוב רק 'וידבר ה' אל משה לאמר', וזה מהטעם האמור כי אנחנו יודעים ממילא שהיה זה במדבר סיני, ואם כן למה דווקא כאן התורה הדגישה שהיה זה במדבר סיני? זאת אנחנו יודעים היטב שבתורה אין אפילו אות מיותרת, ובכל אות ואות יש לדקדק עד אין קץ ולדרוש תלי תלים של הלכות, ועל כן יש להבין מה פשר הלימוד שלמדה אותנו התורה בתיבות אלו.**

אומר המדרש: **מכאן שנו חכמים (כן הוא בסכילתא פרשת בשלח), בשלשה דברים נתנה התורה, באש במים ובמדבר. ולמה נתנה בשלשה דברים הללו אלא מה כל אלו חנם לכל באי עולם, כך דברי תורה חנם שנאמר (ישעיה נה, א) 'הוי כל צמא לכו למים'.**

רבותינו במדרש הזה באו לרמוז לנו אופנים הרבה בקניי התורה, ובאו ללמדנו באלו חלקים על האדם להתאמץ ולהתעצם כדי לזכות בכתרה של תורה. הלא "כתר של תורה מונח ועומד ומוכן לכל, כלשון הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"ג), וכל מי שירצה יבוא ויטול, שנאמר תורה צוה לנו מורשה קהלת יעקב".

במה יתאמץ? באלו דברים ישים את עיקר עמלו ויגיעתו? – **בשלשה דברים נתנה תורה, באש, במים, ובמדבר, כמו שראינו במדרש. כאן גלו לנו רבותינו את שלושת הדברים עליהם צריך כל אחד להשיג, ואם בהם הוא יתאמץ, יוכל לזכות בקנין התורה, וכמו שנבאר.**

ובאמת דברי רבותינו במדרש הזה מפורסמים וידועים, וכבר האריכו לבאר אותו הראשונים והאחרונים, וכן האריכו בזה בספר עקדת יצחק (שער ע"ב), המהר"ל בכמה מקומות, בספר תפארת ישראל (פרק כ"ו) ובדרוש על התורה, ועוד. להלן נערוך כעין שיטה מקובצת מביאורי המפרשים, כדי לעמוד על שורש דברי רבותינו ולהבין את כוונתם במאמר זה ששלושה דברים נתנה התורה, באש במים ובמדבר.

בראתי יצר הרע – בראתי לו תורה תבלין

הרבה פעמים יש שאדם רוצה לעסוק בתורה, ובאמת הוא חפץ לבוא יותר לשיעורי תורה, לקבוע יותר עתים לתורה ולעסוק בה ביתר יגיעה ועמל. רק מה? יש לו מפרע, ושמו היצר הרע. והיהודי אומר לך, 'אתה לא מכיר את היצר הרע שלי. לי יש יצר הרע אדיר ממדים, שראשו מגיע השמימה, ומה אני יכול לעשות כנגדו? אני בגדר אנוס, ותשמח לפחות במה שאני כן עושה. תגיד תודה על שאני בא לשיעורים פעם בכמה זמן, ומתפלל מעת לעת, כי גם זה לא מובן מאליי. על זה אמרו רבותינו, עליך לקנות את התורה באש.

היצר הרע שלך הוא אכן נורא ואיום, כאשר מלהטת. אבל, כמו שכתב המהר"ל, נכון שהיצר הרע הוא כמו אש, חזק ואמין, אבל התורה חזקה ממנו יותר. אם אתה תבוא לשיעורי תורה יותר, האש של היצר שבווערת בך תכבה והנורא דבי

עמרם' (קדושין פא), תתבטל. איך? – בכח אש התורה שנאמר בה' הלא כה דברי כאש נאום ה' (יזמיה כג, כט. ועיין ברכות כב.). עמל התורה ויגיעת התורה גדולים עוד יותר מן היצר הרע, ובאמצעותם תוכל לנצח את היצר.

זהו הדבר הראשון שאומרים רבותינו שאדם צריך לעשות וכך הוא יכול לקנות את התורה, באש. כשאדם מתאמץ יותר ויותר בעסק התורה, למרות היצר הרע שבווער בקרבו, התורה הזו בעצמה תתגבר על היצר ותכבה את האש הזו. וכך אמרו רבותינו בזה הקדוש (מקץ דף רב), 'לית לך מלה לתבוא ליצר הרע אלא אוריינא', אין אפשרות לבטל את היצר הרע שנמשל לאש, 'נורא דבי עמרם', אלא רק באמצעות התורה שנתנה באש בהר סיני כמו שמבואר בתורה שהאש דלקה על ראש ההר, ושנמשלה לאש. אמת שלכל אחד יש את היצר הרע המיוחד לו, אבל הרפואה אחת היא לכולם – עסק התורה.

אין דרך אחרת לנצח את היצר הרע, בלי להשתמש באש התורה כנגדו, וכמו שאמרו רבותינו "בראתי יצר הרע – בראתי לו תורה תבלין". באמצעות עסק התורה שלנו לבדו נוכל להתגבר על היצר הרע ולכלות אותו מקרבנו. וכך אכן אנחנו רואים בעליל, איך אנשים שלא היו קרובים לתורה ומצוות כלל וכלל, כאשר באו והתחזקו הן בעסק התורה, הן בדקדוק ההלכה והן בלימוד המוסר, השתנו מן הקצה אל הקצה, הם וכל בני ביתם אחריהם. אם לפני כן היו מקיימים את המצוות כלאחר יד, עכשיו שלמדו תורה והתייגעו בה הם מהדרים במצוות. אם לפני כן היחס והזהירות שלהם במצוות של בין אדם לחבירו היה גרוע, עכשיו בכח התורה הוא השתנה לגמרי.

בשלשה דברים נתנה תורה, והדבר הראשון הוא האש. על כל אחד להתחזק יותר בעסק התורה, לקבוע יותר עתים לתורה ולהשתתף בשיעורי תורה נוספים, ובאש הגדולה הזו יוכל לכבות את היצר הרע, את האש השניה.

הוי כל צמא לכו למים – אין מים אלא תורה

עוד אמרו רבותינו שהתורה נתנה במים. למה כוונת רבותינו בחלק הזה? המהר"ל מפרש כאן כעין מה שפירשנו קודם באש, על דרך שאמרו רבותינו 'הוי שותה בצמא את דבריהם', שאדם צריך לעסוק בתורה כמתוך צמא.

אי אפשר לתאר את גדל הצמאון שהיה לאבותינו ורבותינו לעסק התורה. לפני כתשעים שנה, בסביבות שנת תרע"ד בזמן מלחמת העולם הראשונה, סילקו הבולשביקים הרשעים את הצאר הרוסי ולקחו את השלטון ברוסיה, והחלו לגזור גזירות נוראות על עולם התורה. באותו זמן לקחו הרשעים את הבחורים של ישיבת נובהרדוק וזרקו אותם לבית הכלא, לגיהנם עלי אדמות.

התעוררה אז שאלה הלכתית, ובחורי הישיבה שנטרו בחוץ ולא נאסרו הפנו את השאלה לרבה של מינסק, רבי אליעזר רבינוביץ זצ"ל. מה היתה השאלה? – רבים מתלמידי הישיבה נמצאים בבית הסהר הרוסי, ואין להם שם שום ספר תורני, חומש או גמרא. האם מותר לתלוש דפים מן הגמרא ולעטוף בהם את הלחם שמכניסים להם לאכול כדי שיהיו להם דפי גמרא שיוכלו ללמוד בהם, או שיש בזה בעיה של ביזוי לתורה, שתולשים את הדפים מן הספר ועוטפים בהם להם.

אמר להם רבה של מינסק, מותר להכניס להם את דפי הגמרא באופן הזה. מדוע? – מפני שתלמידי הישיבה בלי התורה, במצב של פיקוח נפש הם נמצאים, ופיקוח נפש דוחה את הכל. וכך אכן עשו, תלוש דפים מהגמרא, עטפו את הלחם והיו מכניסים להם בכל יום דף אחר, באופן כזה שהיה להם שם 'דף היומי', עד שעלתה בידיהם מסכת... הם היו בתוך הגיהנם, בבית הסהר הרוסי, אבל היה להם את הצמאון העצום לתורה ולכן הוכרחו לקבל את דפי הגמרא באופן הזה והיו מחליפים את הדפים ביניהם ומשננים אותם שוב ושוב

(מובא בספר מריצי תורה ומוסר ח"ד דף ק"ז).

כך היה הצמאון אצל תלמידי ישיבת גובנהרדוק, ואין צריך לומר איך היה הצמאון של גדולי ישראל לתורה בכל מצב. בספר חוט המשולש מובאים תולדותיהם של שלושת גדולי עולם, רבי עקיבא איגר, החתם סופר, ובגו הכתב סופר, זי"א. ושם (עמוד קע"ז) מסופר על הגאון רבי עקיבא איגר שנסע פעם אחת מעירו פוזנא אל עיר אחרת, והנה בדרכם התחיל הלילה לרדת והוצרכו למצוא איזה פונדק לחנות שם בלילה. הגיעו לפונדק, ואז פנה רבי עקיבא איגר אל בעל הפונדק ושאל אותו, 'ברצוני לעסוק בתורה, אולי יש לך איזה ספר כאן, שאוכל ללמוד בו?' ההוא התפלא על השאלה והשיב, 'מחילה כבוד הרב, אבל כאן זה לא ישיבה אלא בית מלון. אם אתה רוצה אני יכול להביא לך בירה שחורה, אבל ספרים אין פה...' רבי עקיבא איגר לא ויתר וחזר וביקש, 'אולי בכל אופן תוכל למצוא איזה ספר שיש פה?' הלך בעל הפונדק וחיפש ומשמש, עד שסוף כל סוף 'געת ומצאת תאמין', מצא ספר אחד. איזה ספר? – חידושי רבינו הרשב"א על מסכת גיטין. הביא בעל הפונדק את חידושי הרשב"א, שהיה מגדולי רבותינו הראשונים ותלמידו של הרמב"ן, לרבי עקיבא איגר.

לקח רבי עקיבא איגר את הספר, ולמד בו כל הלילה. תוך כדי הלימוד בספר, מצא רבי עקיבא איגר שחסר בו דף אחד. מה עשה רבי עקיבא איגר? – ישב עם עט, ומזכרונות הטהור השלים אות באות ותיבה בתיבה את כל חידושי הרשב"א על אותו הדף, כדי שיהיה הספר שלם. פלא פלאות.

ומובא שם בספר חוט המשולש, שהיה אחד ששמע על הסיפור הזה, והתפעל מאד. הוא אמר, תראה מה זה גדלותו העצומה של רבינו עקיבא איגר, שכל דברי הרשב"א שגורים על לשונו תיבה בתיבה, עד שיכל מזכרונות להשלים את כל הדף החסר. אמר אותו הרב שסיפר את הסיפור על רבי עקיבא איגר, וכי מזה אתה מתפעל? אני לא מתפעל מזה אלא ממה שהוא אחר. אני מתפעל מכך שלמרות שהוא ידע את חידושי הרשב"א אות באות ותיבה בתיבה עד כדי כך שיכל להשלים את הדף החסר, עם כל זאת ישב ולמד כל הלילה בספר הזה. יש אחד שאומר, 'מה אני צריך ללמוד עכשיו, הרי אני כבר יודע את הכל...' אבל רבי עקיבא איגר בצמאנו העצום לתורה, עם שידע כבר את הכל עד שיכול היה להשלים את הקטעים החסרים, ישב כל הלילה ולמד ועסק בספר. 'הוי כל צמא לכו למים'. אדם צריך לזכור שהוא לא עושה טובה לאף אחד, ואדרבה, 'ברוב חסדך', הקב"ה נתן לנו חסד שנתן לנו את המים שידעו את צמאנונו. והתפקיד שלנו הוא שנהיה אוהבי תורה, שנרצה עוד ועוד לספוג ולקבל תורה, וזו היא הדרך לקנות את התורה. ומי שזוכה להיות צמא לתורה, זוכה לדברים הרבה.

מי שמפקיר עצמו על התורה - הקב"ה דואג לפרנסתו ומחיתו

הדבר השלישי שאמרו רבותינו, תורה נתנה במדבר. בזה רמזו רבותינו, שלא יהיה האדם דואג על הפרנסה. הרבה פעמים אדם אומר, 'אני באמת רוצה לשבת על דלתות התורה ולעסוק בה בחשק ובהתמדה, אבל מה אני יכול לעשות?' הרי אני צריך פרנסה ומוכרח לעסוק במלאכה. ולפעמים הוא גם אוהב לצטט את הכתובה שלו ואומר, 'הרי כשהתחתנתי החתנים והשביעו אותי על הכתובה, ושם כתוב ש'אנא אפלה ואוקיר ואיזון ואפרנס יתייכל', ואיך אני לא אקיים את מה שהבטחתי בכתובה? פתאום אחרי עשרים שנה הוא נזכר שיש כתובה, כדי לגייס אותה להסביר למה הוא לא לומד תורה... 'אחרי שאלך ואעסוק במלאכה ואתעשר', אומר אותו אחד, 'אז תראה אותי בבית המדרש יושב מהבוקר עד הלילה ומהלילה עד הבוקר, ולא רק יושב שם ושוחה כוס תה, אלא באמת אלמד. אבל עכשיו? אני מוכרח לדאוג לפרנסה שלי'.

על זה בא הרמז הזה, שהתורה נתנה במדבר. וכמו שאמרו רבותינו (וי"ן עיינו) 'כא ב' שאלו שהפקירו את עצמם כמדבר הזה שהוא מופקר לכל ולא השגיחו על פרנסתם, הקב"ה דאג להם שלא לפי כללי הטבע הרגילים.

בגמרא (בבא מציעא פד') מסופר סיפור נפלא מאוד על התנא האלוקי רבי אלעזר, בנו של רבי שמעון בר יוחאי. הגמרא אומרת שרבי אלעזר היה מקבל על עצמו יסורין מאיזה טעם שהיה עמו כמבואר שם, וכלשון הגמרא: 'אפילו הכי לא סמך רבי אלעזר ברבי שמעון אדעתיה וקביל עליו יסורי'. קיבל על עצמו והזמין עליו יסורים. באורחא הו' מיכי ליה שייטין נמטי, בערב היה מזמין את היסורים עליו, וכשהיה הולך לישון היו מקפלים תחתיו ששים מיני בדים, לצפרא נגדי מתותיה שיתין משיכילי דמא וכיבא, בבוקר היו מוצאים תחתיו ששים עריבות ודללים מלאות בדם ובמגלה, שהיו נוטפים ממנו מהפעעים והיסורים שהזמין לעצמו.

כך היה בכל לילה ולילה. למחר, בבוקר, עבדא ליה דביתתו שותין מיני לפדא, אשתו, אשת חבר כחבר, היתה עושה לו מין מאכל טוב מתאנים לחזק את כוחותיו ולרפא אותו, כי תאנים יש בהם כח לרפא הרבה דברים (וכמו שכתב מהר"ש אלקבץ), אבל בתנאי כמובן שאין בהם תולעים... היום בזמננו כמעט לא משכחת לה תאנים בלי תולעים, אבל בדורות ההם התולעים היו מצויים פחות, ואכיל להו ובריא, הוא באמת היה מתחזק ומבריא. באורחא אמר להו אחי ורעי בואו, בלילה היה מזמין את היסורים הנוראים האלו שגופו התבקע בהם, והיה מכנה אותם בחיבה 'אחי ורעי', בואו אלי, בצפרא אמר להו זילו, מפני ביטול תורה. בבוקר היה אומר להם, עכשיו אני צריך ללמוד תורה, אז תלכו ממני, והם אכן היו הולכים.

יומא חד, מספרת הגמרא, שמעה דביתתו אשתו שמעה איך שהוא מזמין על עצמו את היסורים ואומר להם 'עולו אושפיזין קדישין'... תבואו עלי כדי שתהיה לי כפרה. יסורים נוראים היו אלו, כמו שכל אחד יכול לתאר ולהבין. כיון ששמעה אותו שאומר כך, אמרה ליה, את קא מיייתת להו עליוזין? אתה מזמין על עצמך את היסורים בעצמך? איפה נשמע כדבר הזה? כלית ממון של בית אבא, כל יום אנחנו צריכים להכין לך ששים מיני לפדא ולהוציא על זה ממון רב, וכבר יש לנו מינוס בבנק... אזלא לבית נשא, עזבה את הבית והלכה לבית אביה.

סליקו ואתו הנך ספונאי, פירש רש"י: 'ספונאי' – יורדי הים באניות. היו ספנים שהגיעו מן הים, ועיילו ליה הביאו לרבי אלעזר ברבי שמעון, שיתין עבדי כי נקיטי שיתין ארנקי ועבדי ליה שיתין מיני לפדא ואכיל להו, המלחים האלו שבאו מהים דאגו לו והכינו בעבורו בדיוק את מה שאשתו היתה מכינה לו תמיד. הביאו לו שישים עבדים ושישים מיני רפואות אלו, והבריא. ומדוע באו אלו הספנים? מפרש רש"י, 'עמד עליהם נחשול של ים והתפללו להנצל בזכותו של רבי אלעזר ברבי שמעון'. התפללו לפני רבון העולמים שיעזור להם בזכותו של התנא הקדוש רבי אלעזר ברבי שמעון, ואכן עבר הגל הזה ונצלו. כיון שהבינו שהיה זה בזכותו של רבי אלעזר ידעו שצריכים לגמול לו טובה ולשלוח לו דורון, ולכן הביאו את אלו ששים העבדים שהכינו לו את הרפואות האלו.

יומא חד אמרה לה לברתא, אשתו של רבי אלעזר אמרה לבתה, זילי בקי באבון מאי קעביד האיזנא, לכו ותבדקי מה שלום אבא. הרי אנחנו כבר כמה ימים לא נמצאים אותו בבית, לכו ותראי מה מצבו. הלכה אליו בתו, וכשהגיעה אמר לה רבי אלעזר, זילי אמרי לאמך שלנו גדול משלהם, תחזירי אל אמא ותאמרי לה ששלנו גדול משלהם. כלומר, היא חשבה שהיא דואגת לי ומכינה בעבורי ששין מיני לפדא, אבל שלנו גדול משלהם, קרא אנפשיה, וקרא רבי שמעון על עצמו את הפסוק 'היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה'. וכי יש כזו אפשרות שהקב"ה יעזוב אותו למות מרעב ויסורים ויפקיר אותו? חלילה. מי שעושה איזה דבר לכבוד ה' יתברך, ויושב ועוסק בתורה בשקידה וביגיעה ולא חוקר ולא דורש מה יהיה אתו ואיך יהיה וכיצד יהיה אלא יודע ומאמין באמונת אומן שהקב"ה הוא שזן ומפרנס לכל, וכי הקב"ה יעזוב אותו? בודאי שלא. כמו שראינו במעשה הזה עם רבי אלעזר. הקב"ה לא יעזוב את הצדיקים ואת המוסרים נפש על כבודו, וידאג להם לכל צרכם.

הרבה מוסר יש ללמוד מהחתולים של שכונת בוכרים... כל אלו מתפרנסים ואוכלים, ששים ושמיחים, ומעודי לא ראיתי איזה חתול שישוכב כשבטנו נפחה מרעב. החתולים האלו מניין מתפרנסים? – מהקב"ה שזן ומפרנס לכל הבריות בחסד וברחמים. בעיני ראיתי פעם חתול שנמצא מתחת למכונית חונה, ושוחה. התפלאתי, מה יש לשוחה שם, והתברר כי נעשה חור במיכל ומטפטפות שם טיפות מים על הארץ. לכבוד מי נעשה החור? – לכבוד החתול שיושב שם ושוחה. לא סתם מים יש לו, אלא מי עדן... וכי אחד כזה שישב ויעמול בתורה וישחה בצמא את דברי התורה, יהיה חסר? וכי הוא יהיה גרוע מחתול? לא יתכן כדבר הזה.

אמנם זהו נסיון, אבל מי שיעמוד בנסיון הזה ולא ישיט לבו ליצר המסית אותו אלא יפקיר את עצמו על התורה, הקב"ה ידאג לו, 'ולא ראיתי צדיק נעזב'. איך? 'ממרחק תביא לחמה'. אנחנו לא יודעים בדיוק באיזה אופן זה יתגלגל, אבל אין ספק בדבר שאם אדם מקבל על עצמו את עול התורה, יעבירו ממנו את עול דרך ארץ, את עול הפרנסה, והקב"ה מסובב כל הסיבות ישלח לו את מה שהוא צריך באיזה דרך. וזהו מה שלמדנו מהדבר השלישי שנתנה בו התורה, המדבר. אלו הם דברי רבותינו שאמרו במדרש, בשלשה דברים נתנה תורה, באש במים ובמדבר. בדברים האלו עלינו להשתדל ולהתאמץ, ואם אדם יעשה כך בודאי 'חבא להטור מסייעין בידו', וזה יהיה בעזרונו.

פרשת במדבר תשפ"ב

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ספרים שהוצאו למרפסת וניזוקו מהגשמים

שאלה

בחורי ישיבה מהועד של חתן שאין לו משפחה, ערכו לו באחד מלילות החורף הגשומים, בזמן שלא ירד גשם בפועל - מסיבת שבע ברכות לרגל נשואיו, באחד מחדרי השיעורים שבישיבה. אולם מכיון שהיו שם על השולחנות ספרים רבים, מארגן המסיבה הוציאם למרפסת שסמוכה לחדר השיעורים, דבר שמקובל לעשות במקרים מעין אלו. לאחר שעה מתחילת המסיבה החלו לרדת גשמים עזים, ומחמתם ספרים רבים שהיו במרפסת ניזוקו באופן שאינם ראויים יותר לשימוש.

האם מארגן המסיבה חייב בדיני אדם על הנזק שנגרם לספרים מחמתו או שמעשהו נחשב כגרמא בניזקין שחייב בדיני שמים בלבד?

תשובה

א. בנידון השאלה - חייב מארגן המסיבה שהוציא את הספרים למרפסת גם בדיני אדם על נזקי הספרים.

ב. אם המסיבה התקיימה בקיץ או בחורף ביום שלא היו עננים בשמים, ולא היה אמור לרדת גשם, אלא שלפתע התקדרו השמים וירדו גשמים - פטור מניח הספרים מלשלם עבורם גם בדיני שמים. אולם אם מזג האוויר היה מעונן, והיה מקום סביר לחשוש שאולי ירד גשם - חייב מוציא הספרים בדיני שמים על הנזק שנגרם לספרים.

מקורות

לכאורה מכיון שמוציא הספרים הוציאם למרפסת כשלא ירד גשם, והוא לא הזיקם בידיו, אזי אע"פ שברור שהגשם יבוא מאוחר יותר, והיה מקום לומר, שדינו כגרמא בלבד שפטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים.

גדר החיוב כשקירב ממון חבירו לאש

אלא שכתבו התוס' בב"ק (נו. ד"ה אילמא), ובתוס' בסנהדרין (עז. ד"ה סוף חמה לבוא) יסוד בגדרי אש, שלרבי יוחנן שסובר אשו משום חיצוי, ושכמותו פסק הרמב"ם (פ' יד מנזקי ממון הל' טו), ובשו"ע חו"מ (סי' תריח, יז) - אין הבדל בין אם אדם מקרב את האש לממון חבירו, ובטוח שהאש תשרוף אותו במשך הזמן, לבין אם אדם מקרב את הממון לאש או לכל מזיק אחר כמו לפני אריה טורף, ובטוח שכעבור זמן המזיק יזיק לממון חבירו. בשני המקרים חייב המזיק בדיני אדם מדין אש, ונחשב שבידיו זרק את החיצים להזיק לממון חבירו.

ולפיכך אם המזיק לקח אדם בעל כורחו והוציאו כפות מביתו, והביאו למקום שהשמש החזקה תגיע בעוד כמה שעות, ותיקוד על ראשו והוא ימות או ינזק מחמתה. או שכפתו שם באופן שהניזק לא יוכל לברוח, אפילו אם הביא את הניזק בתחילת הלילה למקום זה בארץ ישראל, ובאותו הזמן השמש עדיין זורחת באמריקה, ותגיע לכאן עוד הרבה שעות, דהיינו שהמזיק לא נמצא כעת במקום הנזק, אבל הנזק נמצא בעולם, ועל פי טבע הבריאה הוא ודאי יגיע לכאן בעוד עשר שעות או יותר, נחשב מעשהו של המזיק - כאדם המזיק.

ולפי רב יוחנן, אם הניזק ודאי ימות מחום השמש, והתרו שני עדים במזיק שלא יעשה את מעשהו, והוא לא שמע להם - המזיק חייב מיתה על כך כדין רוצח, ואם מחמתו ניזק ממון חבירו - חייב לשלם על כך כדין אדם המזיק.

אולם אם הניזק היה כבר באותו המקום, והמזיק רק קשרו שם כדי שלא יוכל לצאת משם וללכת לביתו, במקרה זה מעשהו נקרא כגרמא. ועל מעשה זה אמר רבא בגמ' בסנהדרין (עז.) שאם סוף חמה לבוא - פטור. כי למרות הרשעות של מעשהו, אולם הוא לא קירב את הניזק לשמש, או לאש אלא רק מנע מהניזק מלברוח ממקום הסכנה. משא"כ במקרה הראשון, שם המזיק בידיו הוציא את הניזק או את ממונו ממקום שמור למקום הסכנה וקשרו שם כדי שלא יוכל לברוח. כלומר, קירבו לאש או לשמש שיבואו לשם מאוחר יותר, ולכן לרבי יוחנן חייב על כך מדין - אשו משום חיצוי, ונחשב כאדם המזיק שזורק חיצים על הניזק, למרות שהמזיק בפועל, כלומר, האש או השמש יזיקו רק בעוד כמה שעות.

והנה בתוס' בסנהדרין (שם ד"ה סוף חמה לבוא וכו') בתירוץ השני כתבו, שאפילו אם נאמר שלרבי יוחנן דיני נפשות מעשה זה יחשב ככח כוחו, שלמרות חומרתו, הוא לא ייענש על כך במיתה, אבל ביחס לנזקי ממון - קיי"ל שחייב המזיק לשלם גם אם הנזק נגרם ע"י כח כוחו. והנה כדברי התוס' פסקו ההגהות אשרי בב"ק (פ"ב, ב), והרא"ה שם (נו.) שהובא שם בשיטה מקובצת בד"ה אילמא וע"ש.

שיטת הרמב"ם במקרב הממון לאש

הרמב"ם, אע"פ שלגבי דיני נפשות פסק (פ"ג מהל' רוצח, הל' י') שאם הניחו במקום שסוף חמה לבוא פטור, ולא חילק כהתוס' בין אם הנהרג היה שם והמזיק רק כפתו, שאז הוא פטור, לבין אם הביאו מביתו למקום שהשמש תגיע אח"כ לשם, וכפתו שם - שאז חייב, ולפיכך משמע ממנו שבשני המקרים המזיק פטור. אולם כל זה רק ביחס לדיני נפשות ששם שייך לומר, שמעשהו נחשב ככח כוחו של המזיק, ולכן לא ניתן להורגו על כך, וכתירוץ השני של התוס' בסנהדרין. משא"כ לגבי דיני ממונות, הרי הרמב"ם נוקט כשיטת הרי"ף וכפי שפסק (פ"ז מחובל ומזיק, הל' ז') שהמזיק חייב לשלם בדיני אדם בכל המקרים שנגרם מחמתו נזק לרכוש השני. כגון שזרק אחד כלי מראש הגג והיה על הארץ כרים וכסתות, שאם הכלי היה מגיע לארץ הוא לא היה נשבר, ובא אדם אחר וסילק את הכרים והכסתות כשהכלי היה עדיין באויר, וממילא נשבר הכלי שזרק כשהגיע לארץ, שחייב הרמב"ם את שניהם לשלם על הנזק, ולא פטרם כדין גרמא, ודלא כשיטת התוס' בב"ק (כו. בד"ה קדם וסילקו). מאחר ולשיטתו - כל הגורם להזיק אפילו בגרמא לממון חבירו - חייב לשלם, וכן פסק השו"ע בחו"מ (סי' שפ"ג, ג). לפיכך כל שכן שבנידון של מקרב הדבר לאש, יחייב הרמב"ם עבור כל הנזק הממוני שנגרם מחמתו.

למה בנידון השאלה חייב בדיני אדם

לאור האמור בנידון השאלה דנן, אם מארגן המסיבה הוציא את הספרים למרפסת ביום חורף גשום, שישנם עננים שחורים טעוני מים, וברור שהם יורידו את המים בזמן הקרוב, א"כ אע"פ שלא ידוע באיזה דקה זה יקרה, אבל כך הוא טבעו של עולם. ולכן מציאות זו דומה למקרב הדבר למקום שסוף חמה לבוא, שאע"פ שהמזיק

האיסור למנות את בני ישראל

כתוב בתחילת הפרשה (א, ב) "שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם וגו'. ופי' רש"י: דע מנין כל שבט ושבט ע"י השקלים לפי גולגולת של כל אדם. וסיבת ספירתם היתה, מאחר ונהרגו רבים מישראל בחטא העגל, ובתחילת חודש ניסן בשנה השנייה ליציאת מצרים הוקם המשכן, לכן חודש לאחר מכן בתחילת אייר, רצה הקב"ה להשרות שכיתו עליהם, לפיכך ציווה לסופרם ע"כ.

ביאור הרמב"ן לאיסור מנין בני ישראל

והוסיף שם הרמב"ן, שההיתר למנות את ישראל, אפילו כשמונים את השקלים ולא את בני האדם קיים - רק אם היה צורך למנות את ישראל. אבל אם מונים אותם שלא לצורך, כמו כאשר דוד ציווה על יואב למנות את ישראל כמבואר בשמואל ב' (כד, ג), מאחר והדבר נעשה שלא לצורך, אלא רק כדי להרחיב את ליבו של דוד שמולך על ציבור גדול, במקרה כזה והדומה לכך - אפילו אם ימנו את ישראל ע"י שקלים או חתיכות חרס - הדבר אסור, וגורם חלילה מגיפה בעם. האיסור קיים - אפילו אם ימנו רק חלק מהעם, כשם שגם שם יואב בכוונה לא מנה את כולם, ולמרות זאת היתה מגיפה בעם ומתו שבעים אלף איש. והטעם לאיסור ולמגיפה כותב הרמב"ן: משום שהקב"ה מעוניין להרבות את ישראל ככוכבי השמים, וכחול הים, ואם סופרים אותם, חל עליהם עין הרע. וכמו כן אמרו חז"ל, שאין הברכה שרויה על דבר מנוי וספור עכ"ל.

והנה נלענ"ד שאולי ניתן להוסיף טעם נוסף לסיבת האיסור, ועכ"פ בדרך דרוש - בטעם האיסור למנות את בני ישראל, ע"פ דברים שכתובים בחז"ל בהקשר אחר, ויש בכך מוסר השכל ומחייב גדול לכל אחד מאיתנו.

טעם נוסף לאיסור מנין בני ישראל

תחילה נקדים כמה ממאמרי חז"ל. א - כתוב בגמ' בברכות (ו:) אמר רב אבא בר כהנא: כל אדם שיש בו יראת שמים - שקול זה כנגד כל העולם כולו ע"כ. ב - כתוב בגמ' בסנהדרין (קג:) אמר רבה בר בר חנה: שקולה נשמה של צדיק אחד [והכונה שם - לישעיהו הנביא] - כנגד כל העולם כולו. ג - כתוב במסכת ראש השנה (כה:) שקול שמואל הנביא - כמשה ואהרן, שנאמר בתהילים (טז, ו) "משה ואהרן בכהניו - ושמואל בקוראי שמו" ע"כ.

נמצאנו למדים מחז"ל, ששונה לחלוטין ההסתכלות של התורה וחז"ל על אדם יהודי, מהסתכלותם על גוי. דהיינו, כל אדם מאומות העולם מהותו - גוף אחד שכולל את כל מרכיבי הגוף האנושי כמו: הלב, השכל, והחכמה האנושית. והצד השווה אצל כל הגויים הוא - שנשמתם טמאה, וכן גופם טמא מאכילת השקצים והרמשים. לפיכך ישנו מכנה משותף בין כל הגויים שבעולם, וניתן לספור כל אדם מהם בפני עצמו.

משא"כ אצל בני ישראל, אע"פ שבגוף האנושי נראה שהינו דומה לגויים, ונדגיש שגם ביחס לזה מבואר בשו"ת חתם סופר יו"ד (סו) קנה, קעג - קעו) שישנו הבדל מהותי גם בין מרכיבי הגוף הגשמי של יהודי לגופו של גוי, ויש לכך נפ"מ רבים להלכה וע"ש. אולם העיקר אצל היהודים - זוהי הנשמה של כל אחד כיצד הוא מנצלה לעבודתו את הבורא ית"ש, ולהתנהגותו עם הזולת, והגוף משמש רק ככלי קיבול להחזקת הנשמה, אבל אין לו חשיבות מיוחדת כלפי אותו האיש. לפיכך כשאמר רבי אבא בר כהנא בברכות (ו:)

לא נמצא כאן, אבל ברור שיבוא לכאן בעוד כמה שעות ויזיק, כי כך הוא טבעו של עולם. ולכן גם אם היתה רגיעה של הגשם בזמן שהניח את הספרים במרפסת, אולם כיון שברור שבזמן הקרוב יחודשו הגשמים, וזה יהיה ודאי בתוך השעות שתתקיים מסיבת השבע ברכות, וממילא הם ירדו על הספרים שהונחו שם ויזיקו להם, לפיכך נחשב הדבר כמקרב הדבר אצל האש, שלדעת התוס' והסוברים כמותו - חייב בדיני אדם מדין אש, ולדעת הרמב"ם ממילא חייב לשלם אפילו אם היינו מגדירים זאת כגרמא בנזיקין. וכמו כן מסתבר שגם לדברי הנתיבות (בס' רצא ס"ק ז, יד) יתחייב לשלם בדיני אדם, כי נחשב שמוציא את הספרים ממקום משומר למקום שאינו משומר וע"ש.

מתי חייב מוציא הספרים רק בדיני שמים ומתי פטור לגמרי

אולם אם היה זה יום חורפי ומעונן, אבל לא בטוח כלל שירדו גשמים, ובהרבה ימים כאלו בתקופת החורף לפעמים יורד גשם, ולפעמים לא יורד גשם, במקרה זה מכיון שאין כאן היזק ודאי - שאינו ברי היזק, לכן גם לתוס' והסוברים כמותו נחשב מוציא הספרים כמזיק בגרמא, וחייב בדיני שמים בלבד. ולכן אע"פ שלשיטת הרמב"ם גם מזיק בגרמא חייב בדיני אדם - לא ניתן להוציא ממון מהמזיק שמוחזק בכספו נגד בעלי התוס', הרא"ש, והכרעת הרמ"א בחו"מ (סי' שפ"ג) וע"ש.

ואם המסיבה התקיימה באחד מימי הקיץ או ביום קיצי בתקופת החורף, במקרה זה בזמן שהוציאו את הספרים למרפסת - לא היתה שום סיבה לחשוש לדבר לא טבעי שפתאום יגיעו ענני גשם שלא קיימים בעולם ועכ"פ לא באותה העיר, ולא היה ידוע מהם כלל. לפיכך מכיון שלא היה במעשה של הוצאת הספרים למרפסת שום חסרון, אפילו אם השתנה לפתע טבעו של עולם, בכל זאת פטור מוציא הספרים גם בדיני שמים על הנזק שנגרם להם מהגשמים שירדו לפתע.

גדר החיוב כששמע בקיץ שיוורד לפתע גשם

אולם יש לעיין במקרה זה, אם במהלך המסיבה בקיץ שמע המארגן שיוורד גשם, ויכל להכניס במהירות את הספרים מהמרפסת לאחד מהחדרים ולא עשה כן - האם יתחייב גם בדיני אדם לשלם על הנזק שגרמו הגשמים לספרים מהזמן שנודע לו שיוורדים הגשמים. או שמכיון שכאשר הוציאים עשה כדן, א"כ לא חל על מעשהו שם מזיק כלל, מעתה איננו דנים כלל על מעשה הוצאת הספרים שהיה מעשה היתר גמור, ועתה כששמע שיוורדים גשמים, חובתו להכניסם לחדר הוא - מדין השבת אבדה בלבד, וחייב זה קיים עליו כמו על כל אדם שעובר שם ורואה את הספרים שיוורד עליהם הגשם. ואדם שנמנע מלהשיב אבדה או מלהציל את ממון חברו מאיבוד, למרות שעבר על האיסורים של "לא תוכל להתעלם", ו"השב תשיבם", אולם אם לבסוף האבדה נלקחה מהמקום - דינו שהוא פטור בדיני אדם עבור האבדה, ורק בדיני שמים יתחייב לשלם על כך. וכמו שמוכיח הרמב"ן בקונטרס דינא דגרמי מהגמ' בבב"ק (נב) שחייבה רק בדיני שמים את היודע עדות לחברו ואינו מעיד לו. וטוען שם הרמב"ן, שאפילו אם הם שני עדים שנמנעים מלהעיד, חיובם הממוני הינו רק בדיני שמים - כדין הנמנע מלהשיב אבדה, אבל בדיני אדם הם פטורים למרות האיסור של "אם לא יגיד ונשא עונו" שעברו עליו. ולפי"ז מסתבר שגם כאן למרות ששמע שיוורדים גשמים, דינו יהיה כנמנע מלהשיב אבדה בלבד, ואיננו מתייחסים כלל למעשה הוצאת הספרים שנעשה בשעתו כדין.

ששקולה נשמת ירא שמים - ככל העולם כולו, כוונתו היא - שמספרו של הירא שמים אינו נחשב אחד, אלא הוא נספר - כשבע מליארד אנשים, כי ההסתכלות על כל יהודי היא - חשיבות מעלתו הרוחנית בלבד, ולא הגוף הגשמי.

צדיקים נחשבו בשמים כרבים

ולכן לדוגמא, בימי יהושע בן נון במלחמת כיבוש עי, מכיון שיהושע לא הלך בפעם הראשונה למלחמה עמם, נגזרה גזירה שימותו מישראל שלושים ושישה צדיקים כמו רוב הסנהדרין, כדי לכפר על חטא זה. ומבואר בילקוט שמעוני שם (ה, ט) שהקב"ה לקח במקומם את יאיר בן מנשה שהיה שקול בצדקתו, ובגדלותו בתורה כרוב אנשי הסנהדרין. כי כאמור, חשיבתו של יהודי הינה רק מעלתו הרוחנית, וכשסופרים בשמים את יאיר בן מנשה ואומרים - שיש כאן שלושים ושישה צדיקים ולא אדם אחד, אע"פ שהיה לו גוף אחד.

כמו כן מצאנו בימי דוד המלך, שבגלל שספר לשוא את בני ישראל, וכפי שביאר הרמב"ן שהובא לעיל את חטאו, נגזרה גזירה שכדי לכפר על חטא חמור כזה שנעשה בניגוד לאמור בתורה, ועוד בשליחות מלך ישראל הצדיק גדול - דוד המלך, צריכים שבעים אלף מישראל למות ככפרה על החטא. והנה הקב"ה ריחם על עמו ישראל, ולקח ככפרה במקומם את אבישי בן צרויה הצדיק בלבד, שהיה שקול בגדלותו כשבעים אלף איש, כמבואר בילקוט שמעוני סוף שמואל ב (פרק כד, אות יז) וע"ש. וגם כאן אם היינו סופרים גופו של אבישי, היינו מקבלים מספר אחד בלבד. אבל אם סופרים אותו לפי גדלותו הרוחנית שווה החשיבות היחידה של איש יהודי הוא שווה שבעים אלף איש.

לאור האמור מתבאר, שמלבד דבריו האמיתיים והנכונים של הרמב"ן, אמרה לנו התורה, שהספירה האמיתית של יהודי איננה כלל במובן הגשמי של הגוף, אלא כפי דרגתו ומעלתו הרוחנית. ואין שום ערך וחשיבות לספירת הגוף, ואדרבה ספירה זו אינה נכונה ואמיתית. והסופר את הגוף - מבוזה בכך את היהדות וקיום המצוות, וכאילו שאומר שחשיבותו וערכו של היהודי הוא הגוף בלבד כמו אצל הגויים. ורצון הבורא ית"ש שאסר עלינו לספור את הגוף היהודי היה - כדי שנדע שחשיבותו ומעלתו של כל יהודי נמדד אך ורק לפי דרגתו הרוחנית.

ואין שום הגבלה או מניעה על אף אדם להגיע לדרגות רוחניות גבוהות, ואפילו יותר מצדיקים שחיו מאות שנה לפניו. וכמו שכתוב במסכת ראש השנה (כה:) ששקול שמואל הנביא - כמשה ואהרן, למרות שחי כארבע מאות שנה אחריהם. וכן דבורה הנביאה אמרה על יעל אשת חבר הקיני "מנשים באהל תבורך", ואמרו חז"ל בילקוט שמעוני בספר שופטים (פרק ה', רמז נה, כד) שבבחינות מסוימות זכתה יעל להגיע לדרגה רוחנית יותר גבוהה ממה שהגיעו אליה ארבעת האימהות: שרה, רבקה, רחל, ולאה שחיו מאות שנים לפניו.

ישנן מצוות ששקולות יותר ממצוות אחרות

והנה היסוד שאמרנו שביהדות הערך המספרי והחשיבות נקבע לפי מעלתו הרוחני בלבד ולא כפי המספור הגשמי, קיים גם ביחס לחשיבות מצוה אחת על פני השניה. כמו שכתוב במסכת בבא בתרא (ט.) "שקולה צדקה - כנגד כל המצוות" ע"כ. ובמסכת נדרים (לב.) כתוב "שקולה מצוות ציצית - כנגד כל המצוות שבתורה" ע"כ. ובירושלמי במסכת ברכות (א, ה) כתוב "שקולה שבת - כנגד

כל המצוות" ע"כ. ונקדים שאין סתירה בדברי חז"ל אלו, אלא כל גמרא דיברה ביחס לבחינה מסוימת בחשיבותה של אותה מצווה. עכ"פ נמצאנו למדים, שאע"פ שאנו מחויבים לקיים את כל תרי"ג המצוות בשלימותן, ואיננו רשאים לבחור איזה מצוה נקיים ואיזה לא נקיים, אולם חז"ל לימדו אותנו, שישנן מעלות מסוימות במצוה אחת על פני חברתה, ומעלות אלו מתייחסות לעניינים הרוחניים שפועלים ע"י קיום מצוות אלו, ולמרות שלכל מצוה יש מספר אחד בלבד במנין המצוות.

המסר שנלמד מאיסור ספירת בני ישראל

לאור האמור למדנו מכאן מסר חשוב במיוחד, עם תובנה אישית לכל אחד מאיתנו. שלכל איש ואשה מישראל, ובמיוחד לשומרי תורה ומצוות, ישנה חשיבות עצמית גדולה, ואינו נחשב אדם אחד בלבד בגלל שיש לו גוף אחד. אלא גודלו ומספרו תלוי בו בלבד. כלומר, ככל שהאדם מנצל יותר את כוחותיו לקיום המצוות, ולעבודה פנימית כדי לעלות בדרך ה', ובתיקון מידותיו עם הזולת, הוא קובע בכך את מספרו, וכמה הוא באמת שווה. וכשם שאבישי בן צרויה נספר בשמים בתור - שבעים אלף איש, כך כל אחד מאיתנו כפי שינצל את הכוחות הרוחניים שיש לו להתעלות ברוחניות, כאשר יגיע לעולם האמת ישמע שאומרים שם: שהגיע אדם [כלומר - נשמת אדם] ששקול כמאות או אלפי איש מישראל או יותר מכך.

ועפ"ז ניתן לבאר בדרך דרוש, שספירת הגוף של אדם יהודי אינו אמת, ואינו משקף את אמיתות הדבר. ואדרבה בעצם הספירה יש מעשה כפירה כאילו לגוף היהודי ישנה חשיבות כל שהיא. שהלא חשיבותו של היהודי הוא - כפי עמלו בעבודת הבורא ית"ש בלבד, ובכפוף לכך בלבד הוא נספר. ומאחר והמספור של כל אחד תלוי בו בלבד, לכן אין שום קשר או הקבלה בין יהודי שחי בדורו - ליהודי אחר מדורו או מדורות קודמים. כי כל אחד בא לעולם למטרה וליעוד מסוים שנועד רק לו, ולצורך מטרה זו הוא קיבל את כוחותיו הרוחניים, והגשמיים. וככל שינצל יותר לעבודת הבורא ית"ש, כך מספרו וחשיבותו בשמים יגדל, וממילא גם השכר שהקב"ה ישלם לו על כך יהיה בהתאם לכך.

הליכות והלכות בדף היומי

יבמות פח.

קידושי אשה בפני עד אחד

כלל אמרה הגמ' ביבמות (פח.) ונזכר בעוד כמה מקומות - "אין דבר שבערוה פחות משניים". כלומר, מכיון שע"י קידושי האשה היא נאסרת לכל העולם, וכן ע"י גירושה מבעלה פוקע ממנה איסור אשת איש, ומותרת מעתה להינשא לכל העולם [למעט לכהנים]. ומאחר וע"י מעשים אלו גורמת האשה חובה לאנשים נוספים, לפיכך צריך שיהיו שני עדים כשרים בעת הקידושין, ובעת הגירושין, שיראו וישמעו את כל מה שנעשה, ועדים אלו הם אלו שעושים את חלות קיום המעשה שנעשה. ולכן אפילו אם בני הזוג מודים בביה"ד שהתקדשו, או אם הוחזקו נשואים, וכעת מודים בביה"ד שהתגרשו - אין בדבריהם כלום, כל זמן שלא

תתקבל עדות של שני עדים כשרים על הדבר. ובמקרה שאין עדות - האשה נשארת עם אותה החזקה שהיתה לה לפני כן.

בני זוג שמוזקים שהתקדשו בפני עד אחד

והנה דנה הגמ' בקידושין (ס"ה:) מה הדין אם הקידושין נעשו בפני עד אחד, והאיש והאשה מודים לדברי העד שהתקדשו, האם יש לחשוש לקידושין אלו. לדעת רוב האמוראים שם: רב, שמואל, רב כהנא, ורב נחמן - לא מועילים הקידושין כלל, והאשה נשארה פנויה. והטעם לכך מסביר שם רב אשי - כי לומדים הלכות ערוה מדיני ממונות בגזרה שווה של "דבר, דבר", שכשם שכתוב בתורה בדיני ממונות "על פי שני עדים יקום - דבר", כך כתוב בעריות "כי מצא בה ערות - דבר". ולכן, כשם שלא ניתן להוציא ממון ממי שמוחזק בו ללא עדות של שני עדים כשרים. כך גם חלות קידושין, וגיטין קיימים רק בנוכחות שני עדים כשרים שראו ושמעו כל מה שנצרך כדי ליצור את חלות הדבר, ובלי נוכחות שני עדים כשרים - לא חל כלום.

ומשמע מהגמ' שם, שגם רב אשי שהיה בתראי הכריע כמותם. וכך גם פסק בביאור הגר"א על השו"ע אהע"ז (ס"ב מב ס"ק ח). אולם לדעת רב פפא בגמ' שם, כאשר שני בני הזוג מודים לדברי העד שהתקדשו מרצונם - יש לחשוש למעשה הקידושין.

והנה כל רבותינו הראשונים והפוסקים ובראשם: הרי"ף, הרמב"ם, הרא"ש, הרשב"א, וכן מבואר בתשובות הגאונים ועוד, נקטו להלכה - שקידושין שנעשו בנוכחות עד כשר אחד בלבד - לא חלים, ולא חוששים להם כלל, ואפילו אם שני בני הזוג מודים לעד. וכך גם הכריע השו"ע באהע"ז (ס"ב מב, ב) והגר"א שם (ס"ק ט). אמנם דעת הסמ"ג, שיש לחשוש לדברי רב פפא אם שניהם מודים לדברי העד. ובמקרה כזה - תצטרך האשה לקבל גט כדי שתוכל להינשא לאדם אחר.

הכרעת הרמ"א בנידון

והנה הרמ"א שם כתב, שיש לחשוש לכתחילה להכרעת הסמ"ג כרב פפא - כאשר אין עיגון, ודוחק, וניתן להשיג בנקל את הגט, למרות שלאחר קבלת הגט נאסר לאשה להינשא לכהן. אולם משמע מדברי הפוסקים ובראשם בשו"ת הנודע ביהודה אהע"ז תנינא (ס"ה עה) ועוד פוסקים, שאם האשה נישאה לאדם שני ללא קבלת הגט או כאשר קשה להשיג גט מהמקדש. וכל שכן אם נולדו לה ילדים מהמקדש השני, שכעת אם נאמר שקידושי הראשון חלו או עכ"פ חלו מספק - כל ילדיה מהשני הינם ממזרים או ספק ממזרים, ואין לך עיגון גדול מכך לילדים. וכמו כן אם המקדש הראשון הלך למקום רחוק או שדורש סכום כספי גדול עבור נתינת הגט. במקרים אלו והדומים לכך, נחשב הדבר כמצב של עיגון או דוחק, שאפילו לרמ"א אין לחשוש כלל לקידושי הראשון, וכפי דעת רוב האמוראים בגמ', ורבותינו הראשונים, ושאר הפוסקים. ועיין בספר אוצר הפוסקים (ס"ה מב אות כג) שהביא שזוהי הכרעתם של עשרות מרביתנו הפוסקים בדורות האחרונים וע"ש.

אם אחד מבני הזוג מכחיש את העד

כתב הרמ"א באהע"ז (ס"ב מב, ב) בשם התשב"ץ, שאפילו לדעת הסמ"ג שחוששים לקידושין שנעשו בפני עד אחד, חשש זה קיים רק אם שני בני הזוג מודים לעד שהתכוונו לשם קידושין. כי קיי"ל באיסורים שעד אחד שמוכחש ע"י בעל דין - עדותו בטלה. ורק בדיני ממונות הוא יכול לחייב שבועה את המכחיש, אולם לגבי איסורים - עדותו בטלה. וממילא אפילו אם בן הזוג השני אינו מכחיש את העד, בכל זאת, מכיון שהקידושין בטלים לגבי אחד מבני הזוג - ממילא הם בטלים גם לגבי השני. וכן פסקו בשו"ת הנודע ביהודה אהע"ז (ח"א, ס"ב ס), ובעוד אחרונים.

כמו כן אם שני בני הזוג מודים לעד שאכן היו קידושין, אלא שהתכוונו לשם שחוק בלבד - הקידושין בטלים. כי בפועל שניהם טוענים שלא היה כאן קידושין אלא משחק בלבד. ובמקרה כזה גם רב פפא לא אמר שחוששים לקידושין. כמו כן בנידון זה כל אחד מהם נאמן במיגו שהיה יכול להכחיש את העד ולומר, שלא היו דברים מעולם. ובטענה זו הרי התבאר לעיל שהיה נאמן, מאחר ובאיסורים קיי"ל שעד אחד שמוכחש דבריו בטלים, ואין כאן עדות. אפילו אם האשה מודה שקיבלה מהמקדש את הטבעת לאחר שאמר לה: הרי את מקודשת לי בטבעת זו, אלא שטוענת שהיא התכוונה לשם שחוק בלבד או שטוענת שלא הבינה מה שאמר לה. או שלא שמעה שהמקדש אמר לה לפני נתינת הטבעת: הרי את מקודשת לי בטבעת זו. או שטוענת שמכיון שראתה שיש שם רק עד אחד, והיא יודעת שבכל חתונה ישנם שני עדים, לכן לא התייחסה לקידושין ברצינות אלא לשם שחוק בלבד או טענות אחרות שמהותן: שלא התכוונה לשם קידושין, במקרים אלו - היא נאמנת ואין כאן מצידה חסרון של דברים שבלב שאינם דברים, כמבואר בשו"ת חתם סופר אהע"ז (ס"ב קד), ובספר בית מאיר אהע"ז (ס"ב מב) שהובאו בקצרה גם בפתחי תשובה שם: (ס"ק ה), וכך גם הסכימו להלכה הרוב המכריע של השו"ת שהובאו בספר אוצר הפוסקים שם (אות כב) וע"ש.

ואם האשה מודה שהתכוונה לקידושין, אלא שהמקדש למרות שמודה שנתן לאשה טבעת ואמר לה לפני כן: הרי את מקודשת לי בטבעת זו, כוונתו היתה לשם שחוק בלבד, לדעת הב"ח, והט"ז שהסכים עמו - המקדש נאמן, ולא אומרים שלא יכול על סמך דברים שבלב להכחיש מעשה שעשה בפועל. כי טענה כזאת קיימת, רק אם הקידושין נעשו בפני שני עדים כשרים כלומר, שע"פ עדותם - הקידושין חלו, אלא שכעת רוצה המקדש בדבריו לעקור את חלות הקידושין על סמך דברים שבלב בטענה - שהתכוון לשם שחוק בלבד - שבמקרה זה הוא אינו נאמן. משא"כ כשקידושין נעשו מעיקרא בפני עד אחד, טוען המקדש, מכיון שידעתי מראש שאין בעדותו כלום, לכן עשיתי משחק בלבד, לפיכך לדעת הב"ח, והט"ז המקדש נאמן. אולם ע"ש בחלקת מחוקק (ס"ק ד), ובבית שמואל (ס"ק ו) שחולקים על הב"ח. ועיין בספר אוצר הפוסקים שם (אות כב) שהביא דעות רבות של שו"ת בנידון זה, ובנידונים שדומים לכך.

ועל כל פנים, עקב חומרת ספק איסור אשת איש, ההוראה ההלכה למעשה בנידונים אלו, מסורה לגדולי ההוראה שבכל דור, וכל מה שכתבנו נועד רק לבאר את עיקרי הדברים בהם דנו רבותינו הראשונים, והפוסקים האחרונים, ואין בכל דברינו כל הוראה למעשה בשום אופן שהוא.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מענייני החידוק

גליון 58 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

בני עשרים בין מנין ראשון למנין שני, עיי"ש. עכ"פ מבואר מדברי הרמב"ן דבמנין ראשון הופקד שבט לוי ובמנין שני לא הופקד שבט לוי כמו שכתוב בפרשת השבוע אך את שבט לוי לא תפקוד ומ"מ מספר המנויים בין שני הפקודים היה שווה שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמישים, וראיתי בספר של הגר"ש פינקוס זצ"ל בתו"ד דכמה חיזוק רואים בזה דהרי כל מה ששבט לוי לא נמנו בפרשת במדבר הוא מחמת קדושתם ופרישתם מכל עניני העוה"ז וחושבים העולם ששבט לוי הוא על חשבון עם ישראל ובזה התורה באה לומר שתמיד מספר המנויים הוא באותו מספר וכשהקב"ה מונה את שבט לוי ומבדיל אותם מעל ישראל תמיד המספר של עם ישראל נשאר שווה כמו קודם הבדלתם, וכמה חיזוק יש בזה שריבוי לומדי התורה לא משפיע לרעה על אף אחד בעולם כמו שמבואר בפרשה. ועוד חידוש ראיתי בספרו של הגר"ש פינקוס זצ"ל דהרי כתוב בהמשך הפסוקים לפקוד את שבט לוי מבן חודש ומעלה ואילו בנ"י המצוה הוא מבן עשרים שנה ללמד שבשבט לוי שמטרת המנין הוא לחבר אותם לקב"ה עיקר המנין מתחיל מבן חודש ומעלה ואילו עם ישראל זה מתחיל מבן עשרים שנה, וכמה חיזוק יש בזה ואכמ"ל.

יבואר עוד בגודל הענין של פרשת שאו לפי רש"י

ביארנו את דרך רש"י בפרשת כי תשא דהסיבה שהמנין של פרשת פקודי ופרשת במדבר שווים הוא מחמת שהיה באותה שנה ומש"ה מניינם שווה, והטעם שספר אותם פעמיים להודיע חיבתם, וידוע דברי הגמ' בחולין דף ד' וזבחים דף ע"ב דיש מחלוקת בדבר שבמנין דלא בטיל ברוב דיש מ"ד כל שדכו לימנות שנינו וכתב רש"י דכל דבר שיש בני אדם המקפידין עליו מפני חשיבותו

בפרשת במדבר כתוב שאו את ראש עדת בנ"י וברש"י כתב דאע"ג דכבר נימנו כמה פעמים להודיע חיבתן. וידוע קושית המפרשים מדוע רש"י כתב את זה בפסוק א' ולא בפסוק ב' ב'שאו את ראש' וכו' ששם יש את עיקר המצוה של שאו את ראש, וראיתי בספר גור אריה למהר"ל מפראג דתירץ דידוע דבכל התורה לא מוזכר רק בכמה מקומות התאריך המדויק של המצוה שנצטווית כגון בקידוש החודש וכן בפרשת דברים ויהי בארבעים שנה וכן בפרק ג' פסוק א' לגבי קרבן פסח מוזכר התאריך המדויק ובכל מקום מוזכר טעם לזה ואילו הכא בשאו את ראש לא מוזכר הטעם וע"ז תירץ רש"י דהסיבה דכתוב התאריך המדויק הוא מחמת חיבתן של ישראל לקב"ה. וידוע המחלוקת הידועה בין רש"י לרמב"ן בפרשת כי תשא דרש"י כתב דמנין הפקודים היה שני פעמים, אחד בנדבת המשכן ואחד בחומש הפקודים מה שמוזכר בפרשת השבוע באחד לחודש, ומזה רואים שהיו נמנין פעמיים אחד אחר חטא העגל ואחד באחד באייר בהקמת המשכן, והקשה רש"י איך אפשר שבמספר היו בשניהם שווין ו' מאות אלף וג' אלפים והלא בשני שנים היו ואי אפשר שבמנין הראשון לא היה כאלו שהיו בני י"ט שנה ובמנין השני כבר היו בני עשרים, ותי' רש"י שהכל היה בשנה אחת עיי"ש. והקשה ע"ז הרמב"ן כמה קושיות, א' דבודאי דבאותם שבעה חודשים לא מתו מאות ואלפים, ועוד הקשה קושיא גדולה דבמנין של פרשת כי תשא שבט לוי נמנה עמהן כי עדיין לא נבחר ולא יצא מכלל העם ובמנין שני כתוב אך את שבט לוי לא תפקוד ואת ראשם לא תשא, וא"כ אם נצרף את שבט לוי וגם אלו שמתו בין מנין ראשון למנין שני חסר הרבה מאד, ומה תירץ רש"י שהכל היה בשנה אחת, ומזה תירץ הרמב"ן שבין שני המניינים נתוספו עשרים אלף אנשים שנהיו

למוכרו לא בטיל ברוב ויש מ"ד את שדרכו לימנות לא בטיל ברוב וכתב רש"י דמשמע את המיוחד לימנות שאין אדם מוכרו באומד ובזה רש"י אומר שעם ישראל הוא במדרגה שאת שדרכו לימנות דמשמע את המיוחד לכך ובזה רואים בגודל חשיבותו של כל יחיד ויחיד מעם ישראל שבשנה אחת הקב"ה מנאן ומספרן שווה ואף שאפשר לסמוך על אומד כמו למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו מ"מ הקב"ה סופר כל יחיד ויחיד ולא סומך על אומד ללמד שכל יחיד ויחיד מעם ישראל צריך להבין שהוא נשלח לתפקיד וצריך לומר בשבילי נברא העולם ולא לומר ב"ה יש הרבה ת"ח והרבה צדיקים שמקיימים את התפקיד הרוחני של עם ישראל אלא להתחזק בפרשת שאו את ראש כל עדת בני ישראל ולא לוותר על שום נפש אחת מישראל, כמו שידוע מה שאמר מרן הגר"א קוטלר בכנס של חינוך העצמאי בחו"ל שאמרו לו שב"ה יש הרבה ילדים שלומדים תורה והרבה ת"ת ואמר להם מה שאמר יעקב אבינו שצריך לקרב כל יהודי להקב"ה וגם צריך לזכור את דבריו הנפלאים של ראש ישיבת בריסק מרן הגר"ד סולוויצ'יק זצ"ל ביישוב קוממיות שאמר שפרעה אמר למשה לכו נא הגברים ועבדו את ה' כי אותה אתם מבקשים וא"ל משה בנערנו ובזקנינו נלך וכו', ואמר מרן הגר"ד שגם פרעה אמר שמספיק כמה עילויים לעבוד את ה' ומשה רבנו א"ל בנערנו ובזקנינו נלד וכו' להודיע חיבתן של ישראל שלא מוותרים על שום נשמה, וכמה מחזק אותנו הזוהר הק' בכמה מקומות בענין שהקב"ה תובע מאתנו שלא ידח ממנו נדח, וידוע שמרן הגר"מ שך זצוק"ל לא אכל לפני השעה תשע בבוקר בכל יום ואמר שכמה ילדים בת"א ובעוד מקומות פותחים בכל יום את היום בלי להגיד ק"ש. ובפרשת השבוע הקב"ה אומר לנו שאו את ראש כל עדת בני ישראל ולא מוותר על שום יהודי. וכמה מחזק אותנו המשך חכמה בסוף פרשת בחוקתי על הפסוק ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתי ולא

געלתים לכלותם להפר בריתי אתם שאף שישראל מסתובבים בין האומות הקב"ה חושב תחבולות שישראל ישארו לגוי ולא יתבוללו בין העמים והעירו על זה גדולי האומה לעשות גדרים וסייגים אשר האומה תתקיים בשאון גלי הים ולא תטבע במצולות הסער השוטף ברוח אמיץ וכביר והראשון הוא יעקב אבינו שאמר שלא לקבור אותו בארץ מצרים שחשש שישראל יהיו מתיאשים מארץ כנען ויהיו משתקעים במצרים ומחשיבים אותם לארץ מולדתם והיה בטל ייעוד האלוף עליהם לכן צוה אותם לקבור אותו בארץ כנען ובזה נקבע בנפש בניו קישור טבעי להשתוקק אל ארץ אבותיהם וכן יוסף ושאר שבטי י-ה נקברו בארץ ישראל מאותו טעם וכן עזרא ואנשי כנה"ג שגדרו וסייגו האומות בי"ח דבר כמו שאמרו בשבת יג: שגזרו על פתם ושמנם וינם להיבדל מן הגויים בכל דרכיהם והוא כשתילי זיתים שאינו מתערב עם הרכבה אחרת ומקור הדברים הוא גמ' ע"ז דף ל"ו שאפילו אליהו הנביא אינו יכול לבטל הך י"ח דבר ומזה רואים בגודל החשיבות של הבדלת ישראל מהאומות, וידוע מה שכתבו בפרקי דר"א דכל העושה הבדלה על היין נקרא קדוש וח"ו להיפך נקרא שקוץ ומאוס ומזה רואים בגודל הכוח של עם ישראל שאפילו בגלות מובדלים מאומות העולם כמו שאומרים בהבדלה המבדיל בין ישראל לעמים וזה כל היסוד של שבועות הבעל"ט לצאת מטומאת מצרים ולהתחבר אל הקב"ה כאיש אחד בלב אחד כמו שאומרים ישראל ואורייתא וקודשא בריך הוא חד הוא וזה כל הענין של ימי הספירה של שבעה שבועות שזה כעין ז' נקיים דבכל יום ויום ובכל שבוע יותר נבדלים מאומות העולם ומתחברים אל יום חתונתו של הקב"ה שהוא יום מתן תורה וכמה צריך כל אחד ואחד להבדל מכל המחיצות המבדילות אותנו מהקב"ה ועי"ז נזכה להתקרב אל ה' ולקבל את התורה מתוך שמחה.

לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

לזכות ידידינו הרב משה והרב רפאל חסן להצלחה בכל העניינים ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל

מסביב לשולחן

עלוו שבוועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

עורך: הרב שלמה רוזנשטיין

פרשת במדבר

עקרי הענין

עדות ביוחסין

[א] מקור העניין. (פרשת במדבר) פרק א פסוק יח, ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתלדו על משפחתם לבית אבתם במקפר שמות מבן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם; וביאר רש"י ויתלדו על משפחתם - הביאו ספרי יחוסיהם ועדי חזוקת [לידת] כל אחד ואחד, להתייחס על השבט: וכן הרמב"ן לחלוק ע"ד רש"י הללו (שם); ואיננו נראה שיהיו צריכין להביא שטר ועדים על יחוסיהם לשבטיהם, אבל "ויתלדו" שנמנו תולדותם למשפחות לבית אבותם. הטעם, לומר כי כאשר צוה אותם משה כן מפי הקדוש ברוך הוא נקהלו כל העדה כלם אל פתח אהל מועד, חוץ מערב רב אשר לא מבני ישראל המה כי ניכרים היו בהם מיום שיצאו ממצרים וכו'. והמהר"ל בגור אריה שם הוכיח את דברי רש"י וביאר נראה דייק רש"י מדכתיב "על משפחותם", היינו ספרי יחוסיהם, ומדכתיב "ויתלדו" היינו חזקת לידתם, מלוא כתיב "ותפקדו" על משפחותם; והחת"ס בתורת משה שם כתב: ולכאורה יוקשה מה יענה הרמב"ן ז"ל על שלא נאמר אצל בני לוי ויתלדו על משפחותם ג"כ מזה הטעם. ולשיטת רש"י ז"ל אפשר לומר שלא הוצרך לשום עדות כי נאמר שם על פי ה', ולרמב"ן ז"ל ודאי קש". ועי"ש שביאר: ונראה לומר כדעת רש"י ז"ל, ומה שטען הרמב"ן שאינו נראה שיוצרכו להביא רא' ועדים על יחוסיהם, אפשר לומר דאיתא בקדושין ס"א ע"ב בברייתא האומר בני זה בן ז"א לפני אחד נאמן לענן איסור אבל לא למכות ולענישין, וכן שהיה גלוי לפני תיבחר שאותם הנמנע עצשו במצן ימיתו כלם, כמו דאיתא ברש"י ישנן שאו את ראש כמו שאומרים לקוסטנר ארים רישא דדין, ולענישין איך האב נאמן לומר ולהעיד על שנות הבן, והבן עצמו לא יוכל לידע זאת שהוא בן עשרים, לכן ההוצרך הקדוש ברוך הוא להביא רא' על חזקת לידתם, ומשאו"כ בשבט לוי שלא ה' המנע נוגע לענן עונש, ונאמן האב על שנות בניו, ולא הוצרך שום רא' ועדים על לידתם, ולכן לא נאמר שם ויתלדו על משפחותם, ונכון הוא עכ"ד. ובמאת מקור דברי רש"י הוא לכאורה מדברי המדרש (בילקוט שמעוני תורה פרשת במדבר רמז תרפד) וזה הלשון שם: בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקאו אומות העולם בהן מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקדוש ברוך הוא אמר להן הביאו לי ספר ויוספי שלכם שנאמר הבו לה' משפחות ועצמם כשם שבני מביאין, ויתלדו על משפחותם, לכך נגאם ספרבראש הספר הזה אתר המצות, אלה המצות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני, ואחר כך וידבר ה' במדבר סיני שאו את ראש כל עדת בני ישראל [א], שלא וכו' לישול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהן.

ב] דיני העדות ליוחסין. אין עד-אחד נאמן להעיד

על אדם שהוא כשר, שנאמר דברים י"ט: לא יקום עד אחד באיש, ודרשו בספרי: אין לי אלא לדיני-נפשות, להעלות לכהונה ולהוריד מן הכהונה מגין, תלמוד לומר: לכל עון ולכל חטאת. וכן אמרו (ראה כתובות כ"ד ע"א) שאין עד אחד נאמן

הרב מאיר שולביץ

להעלות אדם ליוחסין, וכן מצינו בירושלמי שאף על פי שנאמן עד אחד להעלות אדם לכהונה לענין אכילת תרומה (לסוברים שאין מעלים מתרומה ליוחסין) צריך שנים לענין משפחה ירושלמי כתובות פ"ב ה"ו. היינו להעלותו ליוחסין פ"מ שם, וע' קה"ע שם שפי' לענין חשש ממזרות או לענין בדיקת האמהות, וכתבו ראשונים שאין מי שחולק על כך תוס' ותוס' הרא"ש שם כה ב ד"ה נאמן (הא'), ויש שכתבו שר' חייא חולק וסובר שעד אחד שאינו קרוב נאמן ליוחסין. רא"ה שם בשם י"א, וע' רמב"ן שם. וע' פנ"י שם כד א לרש"י ד"ה אבל. יוחסין שאמר, שאין עד אחד נאמן להם, היינו להשיאו אשה בגמ' כתובות כד א ונחלקו ראשונים, וכמה דעות בדבר:

ג] הטעם שאין ע"א נאמן ביוחסין. בטעם שאין עד

אחד נאמן ליוחסין, ולהכשיר אדם לקהל ולכהונה -
אף על פי שהוא נאמן בשאר איסורים - יש ראשונים
שכתבו שמעלה היא שעשו ביוחסין פסקי ריא"ז כתובות
פ"ב ה"ה אות ג. וכ"כ רש"י שם כד א לענך לישא אשה
מיוחסת, שאף על פי שכל שאין שם חזקת איסור עד
אחד נאמן באיסורים, מעלה היא שעשו ביוחסין
להצריך שני עדים מאירי שם. ועי' בתשו' רע"א (ס' ז),
תשובת בעל החו"ה, ועי' קצוה"ס ס' כח ס"ק וי, ויש
אחרונים שכתבו בדעת ראשונים שכל איסורי פסולי
קהל ופסולי כהונה חשובים הם דבר-שבערוה, ואין
דבר שבערוה פחות משנים, ואפילו במקום שלא
הוחזק שהוא פסול, כל שנולד ספק בדבר שבערוה,
אין עד אחד נאמן להכשירו שו"ת רעק"א שם, ע"פ ר"ן
וה"מ הנ"ל, או שביוחסין החמירו חכמים אף יותר
מבשאר דבר שבערוה, שאף על פי שבשאר דבר
שבערוה נאמן עד אחד במקום שאין חזקת איסור -
לסוברים כן - מעלה עשו חכמים ביוחסין שלא להאמין
בהם עד אחד ולהכשיר על פיו עי' פנ"י קידושין עג ב.
ויש שכתבו בדעת ראשונים שלא כל פסולי יוחסין
חשובים דבר שבערוה, אלא דוקא פסול הבא בתולדה
מביאת איסור, כגון ממזר וחלל, אבל פסול שאינו
בתולדה מביאה אסורה, כגון גרושה- לכהן, אינו
חשוב דבר שבערוה. חו"א אה"ע ס' ב ס"ס יז: עוד י"ל.

ועי"ש שכל ע"פ רמב"ם אסור"ב פ"ח ה"ה שאף איסור זונה ללכת אינו מומת ביאה אסורה. ויש סוברים שאיסורי פסולי קהל ופסולי כהונה אינם חשובים דבר שבעררה. וראה שו"ת רעק"א שם ובס' קכה, ושכן הסכים בעל חו"ד, ושם שמעתא ש"ו פט"ו ובבב"מ ס' נו ס"ק ה בדעת הרמב"ם סנהדרין פט"ז ה"ו, שע"א נאמן להחזיק אשה כגרושה או זונה, ועי' אחיעזר ח"א ס' ה אות ט ואות יא, אבל בפנ"י בקור"א לקידושין אות צא ודברי אמת שו"ת ס' ו (דף טו ע"ב) ואו"ש סנהדרין שם וח"י רש"י הכהן כתובות ס' יד וחזו"א אהע"ז ס' כ סוס"ק יז, פ"י את דברי הרמב"ם באופן שאף דבר שבעררה ע"ה נאמן; חזו"א שם ס' נו ס"ק כב, ע"פ רמב"ם אסור"ב פט"ו הל"ב, ועי"ש ס' כ ס"ק טז וס"ק כ. וכ"מ בכתובות כה ב: אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה תאמינו להשיאו אשה, משמע שדין אחד להם. - שאינו חשוב דבר שבעררה אלא במקום שאין קידושין תופסים. עי'

משולחן גבוה

מזן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מתי חיישינו לפסול כהונה כשלא ידוע מי האם

כתובות כ"ה ב' "תניא הרי שבא ואמר בני זה וכהן הוא וכו", ומשמע מלשון הגמ' דאף אחר העדות שהוא בנו, אכתי בעינן עוד עדות שהוא כהן, והיינו שאינו בן גרושה [כדא' בתוס' שם]. ולכא' יש להבין, דהא מה"ת להסתפק שהוא בן גרושה, ומ"ש מכל בן כהן שאינו צריך להוכיח לנו את דין כהונתו, ושאינו בן גרושה.

והיה אפ"ל דבכל כהן מוחזק לן באמו שאינה גרושה, משא"כ הכא שאמו אינה מוכרת אמנם אכתי ילה"ק, דהא מצינו בגמ' (כתובות כו ב) לביאור הראשונים דאף במקום שפיקא דתו"ת אם הוא בן גרושה מוקמינן אחזקת אבהתא דהוה כהן. [והיה אפ"ל דמיירי הכא שיצא קול שהוא בן גרושה, דקול פוסל, ובעי להוכיח את דין כהונתו, כמבוא' בגמ' (כתובות שם) אלא דדוחק לאוקים כן]. וי"ל דהתם מיירי לענין ההאילווי בתרומה, והכא מה דעבינן עוד עדות שהוא כהן, היינו כדי להועיל לענין להשיאו אשה.

עוד נראה לומר בזה, דהנה אי' ברמ"ה (ב"ב פ"ח אות קיד) "והיכא דהיה עובר על בית המכס נמי ואמר בני הוא, וחזר ואמר עבדי הוא, דקאמר' דמהימן, דוקא היכא דלא איתחזקא אימיה בבית ישראל, אבל היכא דמתחזקא אימיה בבית ישראל לא מהימן למימר ליה עבדי הוא כלל, דכי המניה רחמנא אבניה כגון דאמר בני הו' ממזר, דאיכא למימר דאיהו אולדיה מחייבי כריתות, א"נ ידיע דבר איתתיה הוא וקאמר עילויה דלאו בריה ידידיה, הוא דהוה ליה ממזר ממילא, אבל אעלמא לא הימניה רחמנא, והאי בן, כיון דאיתחזק אימיה כבת ישראל לאו כל כמיניה דהאי לאחזקה לאימיה בשפחה, מאי אמרת דילמא אבوه עבד הוה, לא מיבעיא איהו דלא מהימן לחודיה עילויה, אלא אפילו איכא סהדי בהכי האי קימאי לן דגוי ועבד הבא על בית ישראל הולד כשר בין פנויה בין באהתי איש"עכ"ד הרמ"ה. וכן פסק השו"ע (רעט, ד) "והני מילי ולא אתחזק אמייה בבית ישראל, אבל אתחזק אמייה בבית ישראל לאו כל כמיניה לומר עבדי הוא", וכתב שם בחי' הגר"א "וה"מ כו', דאז צריך לפסול אמו ג"כ ואינו נאמן ג"כ על הכן, כמ"ש בפ' החולץ שם לענין בני בנים" הרי מבוא' דכיון דדין פסול הן בא בתולדה מדין פסול האם, לא שייכא ביה פלגין, וכיון דתולדה האם לא מצי למיפסל, ה"ל לא מצי למיפסל את הבן.

ונראה לומר בזה, דכל זה שייכא היכא דהאם ידועה מי היא, ולית לן בידור שהוא פסולה, דנמצא דהשאלה על כשרות הבן הוי שאלה על כשרות האם, ואת האם לא מצי למיפסל, משא"כ היכא דהאם אינה ידועה, דהשאלה על כשרות הבן לא הוי שאלה על כשרות האם, אלא שאלה מי האם שלו, אם היא מן האמהות הידועות ככשרות או מן האמהות הידועות כפסולות, וכה"ג אית ליה נאמנות לנקוט דעוה מן האמהות הפסולות. ומעתה א"ש, דהתם אפשר דמיירי באם שאינה ידועה, והכא מיירי באם ידועה.

(הערות וביאורים הל' ערכין, עי"ש תוספת)

נושא השבוע:
עדות יחסין

המקור בפרשה:
ויתילדו על משפחותם
(א יח וברש"י)

מרן הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א

ראש ישיבת פוניבז'

עדות יוחסין

ויתילדו על משפחותם לבית אבותם (במדבר א' י"ח), ופירש"י הביאו ספרי יחוסיהם ועידי חזקת לידתם כל אחד ואחד, להתייחס על השבט, ע"כ. והרמב"ן עה"ת שם השיג עליו וכתב, ואינו נראה שיהיו צריכין להביא שטר ועדים על יחוסיהם לשבטיהם, אלא שכל אחד הביא שקלו לפני משה והנשיאים ואמר, אני פלוני נולדתי לפלוני ממשפחת פלוני שהוא לשבט ראובן וכו', ע"כ. וצ"ב דעת רש"י מדוע באמת צריך עדים לצורך היחוס, והלא אין זה עדות על ממון או על דבר שבערוה שצריך בה שני עדים, ולכא' אינו אלא כעדות על איסורין דסגי בעד אחד, וצ"ב.

ונראה לבאר, דהנה כתב הרמב"ם (פ"כ מהל' איסו"ב ה"ב) דמעיקר הדין כדי להעלות אדם לכהונה צריך שיעידו עליו שני עדים שהוא כהן, ע"ש. אכן הר"ן בפ"ב דכתובות (דף כה ע"א) השיג על הרמב"ם, וכתב דמעיקר הדין סגי אף בע"א דע"א נאמן באיסורים. ובאמת צ"ב דעת הרמב"ם שהרי לכא' זה כשאר איסורים שע"א נאמן, והא דאינו נאמן ע"י עצמו הוא רק חומרא דרבנן כמבואר בסוגיא שם דמשום שבח כהונה חשדינן למשקר.

ונראה לבאר דעת הרמב"ם עפ"י"מ דאיתא בספרי בפרשת שופטים (פי' קפ"ח) דתניא לא יקום עד אחד באיש וגו' (דברים יט טו), להעלותו לכהונה ולהורידו מן הכהונה מנין ת"ל (שם) לכל עון ולא חטאת וכו', יעו"ש. והרי מפורש דנתרבה מקרא דלהעלות לכהונה אין ע"א נאמן וצריך שנים. ומעתה שפיר י"ל כן בדעת הרמב"ם דנאמרה הלכה מסויימת דלהעלות לכהונה לא סגי בע"א, אף שבמהות הענין ה"ה כאיסורים.

אכן בדעת הר"ן דסובר דסגי בעדות ע"א גרידא כדי להעלות אדם לכהונה, נראה דבהכרח שהוא מפרש דברי הספרי באופן אחר, דיעו"י שם בפ"י רבינו הלל על הספרי שפירש הא דלהורידו מן הכהונה, דקאי על מעיד שהוא בן גרושה, חהו משמעות הלשון שמורידו מכהונתו, והיינו שהוא דין מיוחד דלהורידו מן הכהונה ולפסלו בחללות צריך שנים, אבל במקום שהנידון הוא אם ישראל או כהן הוא, אין זה עדות על ענין פסול והכשר בגופו, אלא נידון של קדושת כהונה בלבד, הדר דינא שהר"ז כשאר איסורים שעד אחד נאמן בהם.

ופשוט לפי"ז שלדעת הר"ן, גם הא דלממזרות בעינן שנים הוא ג"כ מהך קרא דלא יקום וגו', דס"ל לר"ן שהוא דין הנאמר בכל עדות שהיא באיש בדיני הכשר ופסול הגוף לקהל או לכהונה דבעינן שנים. אכן דעת הרמב"ם דהא דנתחדש בהך קרא דבעינן ב' עדים, הוא גם במקום שאינו ענין הכשר ופסול, אלא הנידון הוא מהו החפצא של "איש" זה, אם הוא "כהן או "ישראל" הר"ז גם בכלל בהך מיעוט דלא יקום ע"א ב"איש".

ומעתה נראה לבאר דבזה נחלקו ג"כ רש"י והרמב"ן הכא לענין יחוס השבטים, אם בעינן ב' עדים או דסגי בע"א, והוא דענין זה לדון אם אדם זה הוא משבט ראובן או משבט שמעון, הוא ג"כ עדות "באיש", היינו אם הוא משבט זה או משבט אחר, אם הוא "ראובני" או "שמעוני", והוא נידון על החפצא של אדם זה מאיזה שבט הוא. ומעתה לדעת הרמב"ם צריך ב' עדים בזה, וכך ס"ל לרש"י הכא.

אכן דעת הרמב"ן היא כסברת הר"ן דכל שאין העדות להכשירו או לפסלו, אין זה אלא כעדות שאר איסורים דעד אחד נאמן עליה. ובאופן אחר אפשר לבאר מחלוקתם, והוא דהרי נידון זה אם הוא משבט ראובן או משבט אחר, הר"ז נידון של ממונות ג"כ, לענין נחלות וכי"ב שאר זכויות שיש לכל שבט ושבט בפנ"ג, וא"כ צריך שני עדים מחמת דיני הממונות הנובעים מעדות זו, וא"ש דעת רש"י.

(בד קודש עה"ת)

מרדכי יבמות פי"ב סוף אות נח, ועי' שו"ת רעק"א שם ושם. ועי"ש סי' קכד ד"ה לכאורה וסי' קכה ד"ה ומש"כ. ומכל מקום אף לדעה זו יש סוברים שעדות להכשיר אדם או לפסלו אינה כשאר עדות באיסורים, אלא צריכה היא שני עדים.

ש"ש שם, ועי' מהנ"א עדות סי' יג., שדוקא לענין דבר שנתהוה במקרה נאמן עד אחד באיסורים, ובאופן זה נאמן הוא אף ליוחסין, כגון להעיד שאשה זו נתגרשה או נעשית זונה, אבל להעיד על פסולים בתולדה, כגון להעיד על אדם שהוא ממזר לפסלו בקהל ישראל, או על כהן שהוא בן גרושה או בן חלוצה לעשותו חלל, אין עד אחד נאמן ש"ש שם, ועי' מהנ"א שם וח"י רש"י הכהן כתובות סי' יד. ועי' חזו"א אהע"ז סי' כ ס"ק טז שתמה בטעם החילוק. ויש סוברים בדעת ראשונים שחולקים על כל האמור, ולדעתם עד אחד נאמן ביוחסין כדרך שהוא נאמן בשאר איסורים, ולא הצריכו שני עדים ליוחסין אלא במקום שאף בשאר איסורים. פנ"י כתובות כד א על תוד"ה אבל, בד' רש"י שם כה ב. ולפי"ז מבואר בגמ' שם שקרוב אינו יכול להכשיר את קרובו, ואולי זה מעלה ביוחסין, ועי' קוה"ע סי' סה.

ד] עדות בשטר ביוחסין. עדות בשטר על יחוסו של אדם, כגון שכתוב בשטר פלוני כהן לזה מפלוני מנה, ועדים חתומים בו, שמעלים בה ליוחסין, לסוברים כן (עיי' ריטב"א כתובות כד ב), כתבו ראשונים שאף על פי שעדות זו לענין שהוא כהן "מפי כתבם" היא ועדות "מפי כתבם" פסולה, לסוברים כן - כיון שנכתבה "אגב גררא", ואין דנים אותה כשטר ואינה כשרה לדיני ממון עי' ריטב"א שם בשם מורו, שאינה עדות מפי העדים ואינה עדות בשטר גמור, מוצילה היא לענין יוחסין, כדרך שעדים מסיחים לפי תומם מוצילים להעלות ליוחסין. ואחרונים כתבו שזה שמעלים משטר ליוחסין, לא מתורת עדות נגצו בה, שזו עדות "מפי כתבם" היא, שפסולה, אלא שאם דרך העדים לדקדק בדבר שהוא כהן קודם שיחתמו על השטר, יש לסמוך על דבר זה ולהעלותו לכהונה, כדרך שמי שהיה בסנהדרין, או שהיה חתום בערכי הישגה של צפורי, מחזיקים אותו למיחוס. ויש שכתבו שאף לסוברים שעדות בכתב פסולה, סומכים על עדות שבשטר לענין יוחסין, שכיון שכל המשפחות בחזקת כשרות הן, להלכה, ומציקר הדין עד אחד נאמן ביוחסין, אלא שעשו מעלה ביוחסין להצריך שני עדים, הקילו להכשיר עדות בכתב. קצוה"ה סי' כח ס"ק ו, ועי"ש בקצוה"ה שכ' שכ"ה בתוס' ור"ן שמשום מעלה הוא שאין ע"א נאמן, וצ"ב שאין בתוס' ובר"ן כלום ע"ז, ואולי ר"ל שהמעלה היא חיוב בדיקת האמהות.

צריך עיון

ביאור הכתוב ויתילדו על משפחותם
בדין יחוס ומשפחת אב משעת יצירה או משעת לידה

ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. [פ"א פי"ח]

נתחבטו הראשונים בביאור תיבת 'ויתילדו' על משפחותם לבית אבותם, דברש"י כתב שהביאו ספרי יחוסיהן ועידי חזקת לידתם, והרמב"ן נחלק על רש"י שלשם מה הוצרכו להביא שטר ועדי לידה, [נועמש"י לקמן בישוב שיטת רש"י], ולכן פירש דכוונת הכתוב הוא שכל אחד אמר אני נולדתי משבט פלוני, ויעוין באבן עזרא, ובתרגום כתב ואתייחסו על זרעיתיהן לבית אבהתהון, ועכ"פ חזינן מדברי הראשונים דכוונת הכתוב 'ויתילדו' הוא לענין הייחוס, וצ"ב.

והנראה בזה, עפ"י מה שכתב המהרש"א בסוטה מא': דבר מחודש וז"ל, לא יתייחס [ישראל] על שם משפחת אב, רק עד אחר לידה כמו שכתוב תולדותם למשפחותם [לבית אבותם], אך בעודו במעי אימו הרי הוא מתייחס לאמו, עכ"ד, הלא לפי"ז נראה דכוונת הכתוב הוא דהיחוס לכל שבט נעשה במה שהיו ילודים לבית אבותם, כי כל עיקר חלות שם משפחת אב תליא בלידה, ולדברי המהרש"א הרי שזהו פשוטו של מקרא.

והנה איתא ביבמות סז. דבת ישראל המעוברת מכהן הרי העובר זר עד לידתו, דעובר במעי זרה זר הוא, ויש להעיר היאך יתהפך להיות כהן בשעת לידה, הלא עיקר שם אבהות לא תליא כלל בשעת לידה, אלא הוא תלוי רק בשעת יצירה, [כמבואר בדברי רש"י מגילה יג. (ד"ה בשעה) ובדברי המהר"ל, והארכתי במגילת אסתר], וכן מתבאר בסנהדרין סט. דלכל הפחות מ"י חדשים שניכר העובר כבר נחשב כאב, והארכתי בפרשת ויגש [פמ"ו פ"י], וצ"ע. ולדברי המהרש"א הוא מבואר מאד, דאף דשם אב חל כבר משעת יצירה, מ"מ כל עיקר דין ייחוס חייל רק בשעת לידה, וא"כ נראה, דלגבי דין כהונה ידוסדו דין יחוס ומשפחה, אין חל חלות שם כהונה עד הלידה. [ובפרשת ויגש שם כתבתי ליישב הערה הנ"ל באופן אחר, דסיבת כהונה אית ליה בעובר משעת יצירה, ואך דכ"ז שהוא ירך אימו הרי שהכהונה מעוכבת, ובלידתו וציאתו מאמו סר העיכוב וחל עליו בפועל דין הכהונה].

אכן דברי המהרש"א פלאי, כי הלא ביבמות סז. נחלקו אם עובר בן כהן במעי ישראלית יש לו דין כהן לפני הלידה, ואף למ"ד דאינו כהן מ"מ עובר במעי כהנת לכו"ע הוי כהן, ותמוה דהלא עיקר שם כהונה דאית ביה הוא רק מחמת לתא דאביו, [דבב"ב קיד. מבואר דמשפחת אב קרויה משפחה ואילו משפחת אם אינה קרויה משפחה], ולדעת המהרש"א דליכא דינא דלמשפחותם עד לידה למה יהא נחשב כהן לפני הלידה, וצע"ג.

הרב מרדכי קרליבך

'עדות יוחסין'

במנין בני ישראל במדבר נאמר: 'ואת כל העדה הקהילו באחד לחודש השני ויתילדו על משפחותם לבית אבותם' מפרש רש"י: 'ותילדו, הביאו ספרי יוחסיהם ועדי חזקת לידתם כל אחד ואחד להתייחס על השבט'.

בזכות היחוס זכינו לקבלת התורה. כך מביא הילקוט: 'בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהם. מה ראו להתקרב יותר מן האומות? סתם פיהם הקב"ה. אמר להם: הביאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר 'הבו לד' משפחות עמים' כשם שבני מביאים'.

על המינוי של רבי אלעזר בן עזריה לנשיא מביאה הגמרא שבאותו היום היה רבי אלעזר בן עזריה בן שמונה עשרה שנה 'איתרחש ליה ניסא ואהדרו ליה תמני סרי דרי חיורתא' שמונה עשרה שורות של שער זקנה. ומביאה הגמרא 'היינו דקאמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא בן שבעים שנה'.

הירושלמי בברכות מוסיף: 'והיה רבי עקיבא יושב ומצטער ואמר: 'לא שהוא בן תורה יותר ממני, אלא שהוא בן גדולים יותר ממני. אשרי אדם שזכו לו אבותיו, אשרי אדם שיש לו יתד במי להיתלות בה'. מוסיף הירושלמי: 'וכי מה היתה יתידתו של רבי אלעזר בן עזריה? שהיה דור עשירי לעזרא'.

הירושלמי בשבת מביא שהצורך שהיה במשכן בסימון הקרשים נלמד מהפסוק: 'והקמות את המשכן כמשפטו' ושואל הירושלמי: 'וכי יש משפט לעצים' וכי עץ אחד ראוי יותר מחברו, אלא 'אי זה קרש שזכה להינתן בצפון יינתן בצפון, בדרום יינתן בדרום'. וכותב שם בקרבן העדה: 'דמשפט משמע כראו! כסדרו הראשון, כן תעשה כל הימים. ולכן קרש שזכה להינתן בצפון 'ששם השולחן' יינתן תמיד בצפון וקרש שזכה להינתן בדרום 'ששם המנורה' יינתן תמיד בדרום.

ירושלמי זה מהווה מקור חשוב להלכות רבות. המון אברהם מביא אותו בהלכות ציצית לגבי עטרה לטלית. שנהגו לעשותה כדי שאותן ציציות שלפניו יהיו לעולם לפניו. כן מובא הדבר לגבי העברת רצועה מתפילין של יד לתפילין של ראש ולהיפך. בספרי שו"ת לומדים מירושלמי זה דינים נוספים לגבי מקומות במזרח בית הכנסת כשהרחיבו את בית הכנסת והוסיפו שורות בצד מזרח ועוד.

הירושלמי שם בשבת, מביא שתי הוראות נוספות שנלמדו מדין זה. הוראה ראשונה לגבי שתי משפחות, משפחת רבי הושעיה ומשפחת בר פזי שהיו רגילות לשאול בשלום הנשיא בכל יום. והסדר היה שבני משפחת רבי הושעיה היו נכנסים קודם ואחריהם נכנסו בני משפחת בר פזי. לימים נשתדכה משפחת בן פזי עם הנשיא. כיוון שמחותני הנשיא נעשו יחסנים בקשו שיקדימו אותם בכניסתן לנשיא.

כשבאה השאלה לפני רבי אימי הוא הורה להם שלא לשנות הסדר שהיה נהוג עד עתה והביא לזה סמך מדרשת הפסוק: 'והקמות את המשכן כמשפטו' ש'קרש שזכה בצפון יינתן בצפון'. וכיוון שבני משפחת רבי הושעיה זכו לקדימה בכניסה לנשיא, שוב אין להורידן ממעלה זו.

לאחר מכן מביא הירושלמי הוראה נוספת, על שתי משפחות שהיו בציפורי. משפחה אחת שבניה היו 'אנשי' עצה' אנשים חכמים ונבונים שלרוב חכמתם כולם היו מתייעצים איתם והמשפחה השנייה הייתה משפחה שבניה היו 'הדיוטות'. אנשים פשוטים.

גם שתי משפחות אלו היו רגילות להיכנס לנשיא מידי יום ביומו. כשמשפחת 'בעלי העצה' הייתה נכנסת ראשונה ומשפחת ה'הדיוטות' הייתה נכנסת שנייה. לימים הלכו אנשי משפחת ההדיוטות 'זוכון באורייתא'. זכו בלימוד התורה ונעשו תלמידי חכמים גדולים. כיוון שכך ביקשו להקדימם בכניסה על פני משפחת בעלי העצה.

מביא שם הירושלמי ששאלה זו נשאלה לרבי שמעון בן לקיש והלך רבי שמעון בן לקיש ושאל את השאלה לרבי יוחנן. נכנס רבי יוחנן לבית מדרשו של רבי בנייה ודרש שיש לשנות את הסדר ולהקדים את תלמידי החכמים החדשים שהרי 'אפילו ממזר תלמיד חכם קודם לכהן עם הארץ'.

סברו בני הישיבה לדחות דבריו מהטעם שדין הקדימה הוא רק לעניין 'לפדות ולנסות ולהחיות' 'אבל לישיבה לא' ולכן אפילו שהם עכשיו גדולים בתורה בכל זאת לא יהיו הראשונים נדחין מפניהם לגבי דיני קדימה בכניסה וביציאה'. עד שקם רב אבין ואמר: 'אף לישיבה'. גם לגבי דין קדימה בכניסה וביציאה קודמים התלמידי חכמים' והביא לזה לימוד מהפסוק: 'קרה היא מפנינים' שתורה ולומדיה יקרים אפילו מפנינים. הם קודמים אפילו לכהן גדול שהוא נכנס לפני ולפנים'.

דבר גדול ונורא למדנו כאן. יש דרך אחת ויחידה לשדרג את מעמדך בחברה. לקבל 'חשיבות' להיכלל בין אילו שחייבים בכבודם. הדרך לכך היא אך ורק על ידי לימוד התורה. ככל שתלמד יותר ותהיה תלמיד חכם גדול יותר כך תקנה לך מעמד חשוב יותר.

שום דבר אחר לא יכול להקנות לך מעמד בחברה. לעשות אותך 'חשוב'. אפילו לא 'יחוס' בעקבות שידוך שתעשה עם הנשיא. גם אם אתה חכם ונבון וכולם יבואו וייתיעצו אתך. אין זה שווה ערך לגדלות בתורה, למי שעמל בתורה, למי שזכה בתורה. וכך שנינו במשנה באבות: 'כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כדאי הוא לו... ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים'.

והנראה, דהנה איתא בבכורות מז. דבת לוי שהיתה נשואה לישראל ונתעברה ממנו הרי זה חייב בפדיון הבן, דכתיב למשפחותם לבית אבותם וישראל הוא, אך אם נתעברה מנכרי הרי"ז לוי פגום ופטור מפדיון הבן, ופרש"י [ד"ה דאיעבר] דכיון שאין לו משפחת אב מתייחס אחר אימו, ולכן נידון כלוי, ומתבאר מתוך סוגיא זו דכל מה דמשפחת אם אינה קרויה משפחה היינו דוקא במקום שיש משפחת אב, אך אם האב נכרי אזי משפחת האם קרויה משפחה.

אשר לפי זה נראה לומר בדעת המהרש"א, דכל מה דמבואר ביבמות שם דעובר בן כהן במעי כהנת הוא כהן, אין זה מחמת לתא דייחוס האמור בפרשת למשפחותם לבית אבותם, כי יחוס משפחת אב תליא בשעת לידה דוקא, וכל עיקר דין כהונת העובר הוא רק מחמת אמו, וכמשי"י דבמקום דליכא אב אזלינן בתר האם, וכ"ז שלא נולד שאין כאן יחוס אב שפיר אזלינן בתר אמו, כמבואר בסוגיא דבכורות ובחי' ר"ח הלוי.

[ובחידושי רבינו חיים הלוי פט"ו איסו"ב ה"ט תמה דבב"ב קיד: ובתוס' שם (ד"ה אף) מבואר דדינא הוא דמשפחת אם אינה קרויה משפחה, אף כשאין כאן משפחת אב כגון שהאב נכרי, וא"כ שוב צ"ע הא דאמרינן בסוגיא דבכורות שם דמי שנולד מנכרי ובת לוי דינו כלוי ליפטר מפדיון הבן, והוא בפשוטו משום דבמקום דליכא אב אזלינן בתר משפחת אם, ודין הבן כלוי ופטור מפדיון הבן, יעוי"ש].

[ובקובה"ע סי' כ"ג סק"ג ביאר בשמעתתא דמגדף שדנו אם הותר לו ליטע אהלו במחנה דן, ויצא חייב בבית דינו של משה, והוא דמשום שאמו שלומית בת דברי היתה ממטה דן, ואביו נכרי היה, ושו"ט אם הוא מכלל שבט דן מדין משפחת אם, ומשום דמשפחת אם היא משפחה במקום שאין משפחת אב, ובפרשת אמור (פכ"ד פ"י) הארכתי בכ"ז].

אכן לא נתיישב בכל זה אלא שיטת הך מ"ד דס"ל דעובר במעי כהנת יש לו דין כהן, אך עדיין לא יתיישב למ"ד עובר במעי זרה כהן הוא מחמת אביו, הרי להדיא דדינא דלמשפחותם נוהג אף לפני הלידה.

חקירות הלכתיות

הרב אלחנן פרץ

יוחסין

פדחת

ידוע כי אב יכול להכיר ולאמר זה בני בכורי ובפשוטו גם אם מזהה את בנו על ידי מכשיר שיקוף ורואהו בצורה ברורה כ"ז שאינו ילוד משם אין דין "יכיר" הסתפקתי לומר כי שמא ההל' בור"ד קצ"ד כי יציאה כל הפדחת לדעת שו"ע או רוב פדחת לדעת שיטת ראשונים או אפי' אם יצא אחרי בין השניינ' כשיטת רש"י אלה הם הקובעים דין יכיר.

אמור מיתה אם יצא לבה"ש והכירו ואח"כ חזר ונולד אחרי זמן עדיין הכרת בכורה ויש בזה.

ויותר נראה לאמר כיון שדין יכיר הוא כדין עדות ובעדות בעונן דבר ברור משו"כ כל זמן שיש מח' בדין יכיר חסר בדין עדות ואין זו הכרה. ואין לאמר בזה ספק,משום דבעדות דבר ברור בעינן והוא לירא.

עצמות

בספר אליהו רבא סימן תקס"ח הק' מדוע רבי בנאה הוצרך לבקש שיבחסו על הקבר כדי להוכיח יוחסין מדוע לא השתמש בעצת ס"ח להטביל עצם בדם ואם הדם נספג ידענין מי אביו.

וברש"ש תי' (שם ב"ב משום שלא רצה לפסול את הילדים כממזרים. ובתשובות מרן הגריש"א צדד להוכיח מזה כי בדיקת דנ"א יש בזה משם. ובש"ות מנחת אשר הק' על זה טובא.

דעת מו"ר הגר"ח פ שייברגר זצ"ל

אמר לי רבינו הגדול כי יש לסמוך על בדיקה זו, אף כי הקשו על כך מרן היב"א הרי דם מגיע מהאשה כמבואר בנדה טא"ך אפשר לדעת מי אביו ועל זה רוצים ליישב כי אמנם דם מגיע מהאשה אבל גוף האדם מעורב הוא וגם מרכיבים מהאבא נמצאים בדם.

יותר מעדות

דעת מו"ר זצ"ל כי עדים הם סברא וגזר תורה לסמוך על סברא זו והוסיף ואמר שאם עדות עדים היא נגד מציאות לא נחשבת עדות כלל' והביא סימוכין לזה מתוס' יבמות פח דלא מהני עדים נגד בא הרוג ברגליו ולפי"ז עדים שיעידו הפוך מתוצאות בדיקת דנ"א אשר נעשתה ע"י אנשים כשרים ועדים כשרים נחשב כאילו מעידים נגד מציאות משום שטעות בבדיקת דנ"א לא מציאותית לא זו בלבד דהוי כתרי ותרי אלא לא תתקבל עדותם כמו שלא מקבלים עדות מי שמעיד נגד בא הרוג ברגליו.

מעלת הייחוס בנישואין.

ספר יוחסין.

עה"פ "ויתילדו על משפחותם לבית אבותם" (במדבר א' י"ח) מובא בילקוט שמעוני סימן תרפ"ד וז"ל "בשעה שקיבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם, מה ראו להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהם הקב"ה אמר להם הביאו לי ספר יוחסין שנאמר "הבו לה' משפחות עמים", כשם שבני מביאין שנאמר "ויתילדו על משפחותם" לכן מנאם בראש הספר וכו' שלא זכו ישראל ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהם", ולכן קורין פרשת במדבר בשבת לפי חג השבועות יום מתן תורה להביע שזכו למתן תורה ע"י היוחסין.

משפחות מיוחסות

מובא במסכת קידושין עב,אמר ר' חמא ברבי חנינא כשהקב"ה משרה שכניתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל שנאמר "בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלוקים לכל משפחות ישראל", לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות והמה יהיו לי לעם", ופירש"י משפחות ישראל משפחות שהם ישראלים גמורים. וכתב בתוס' יו"ט בריש פרק רביעי דקידושין יש מי שפירשו שהוא שם הייחוס הנוח על ידיעת האיש לבית אבותיו לדעת ענינו על איזה דרך נולד ולפיכך כל אלו ששנינו ובאו במספר יוחסין יצדק עליהם שם היחס כמבואר בכלל ביבמות מ"ג ע"א, ולכן נהגו בכתיבת מגילת יוחסין וכפי שמואב במד"ר בראשית פרשה צ"ח "מגילת יוחסין מצאו וכתוב בה הל דוד, וכן אמרו בגמ' פסחים ס"ב ע"ב "מיום שנגזר ספר יוחסין תשש כחם של חכמים", כמו"כ מוצאים אנו שיש מגילה במשפחה מיוחסת לענין נצחון במלחמה כפי שמואב במדבר פרשה ט' ד' "מנין שאותם היוצאים למלחמה צריכים שלא יהיו ביניהם ממזרים וכו' לפי שאין הקב"ה מיחד שמו עליהם ואינו מסייעם במלחמה וכו'".

כתב הטור לפרש משפחות מיוחסות פירוש שאין בהם שמץ פסול, וכ"כ בב"ח דכ"ז מדובר באשה פסולה אבל באינה פסולה אעפ"י שאינה הוגנת לו בייחוס משפחה אין שום איסור. וכ"כ הרשב"ש בתשובותיו בסימן שמ"ה, אשה שאינה הוגנת היינו פסולה כגון מחשש ממזירות או נתינה וע"ד נאמר בגמ' כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו, אבל אשה שאין בה פסולה הוגנת היא לגדול שבישראל דאין קטן וגדול בישראל. היוצא מדבריהם דמש"כ "משפחות מיוחסות" היינו שאין בהם פסול ולא כמו שהעולם חושב שמיוחס היינו בן של גדולים וחכמים ויראי ה'.

אמנם מדברי התוספות יו"ט רחוק מסכת תענית עה"פ "אשה יראת ה' היא תתהלל" כתב וז"ל "אשה יראת ה' שמן הסתם במיוחסות הן יראות ה' שעיקר ייחוסן של ישראל שאין בהם פסול ממזרות, א"נ מיוחסות היינו אנשי חיל יראי ה' כדרך שקורין גם בזמנינו מיוחסים אותם שיש בהם גדולים בחכמה וביראה ושאין במשפחתם חכמים ויראי ה' אותם בשם יקראו שאינם מיוחסים. אולם נראה מדברי הרמ"א כפירוש הראשון על התיי"ט דכתב הרמ"א באבן העזר סימן ב' סעיף א', כל הנושא אשה פסולה משום ממון הוין לו בנים שאינם מהוגנים אבל אם אינה פסולה אלא שנושאה משום ממון מותר. (ע"י בבית שמואל שם סק"ב)

והנה במסכת יבמות ל"ט ע"ב מובא מחלוקת רבנן ואבא שאול האם יש מצוה קודם לייבם מאשר חליצה לרבנן יש מצות יבום וקודמת לחליצה, ואבא שאול חולק על זה דהכונס את יבמתו לשם נוי ולשם אישות כאילו פוגע בערוה וקרוה להיות הולד ממזר לכן עדיף לחלוץ מאשר ליבם. וכתב בשו"ת שבות יעקב ח"ג סימן קל"ה דמה שאמר אבא שאול שהכונס יבמתו לשם נוי כאילו פוגע בערוה רק אם כוונתו רק לשם נוי או לשם ממון אבל אם כוונתו גם לשם מצוה וגם לשם נוי או ממון אין קפידא, וכיוב"ד אמרו הנושא אשה לשם ממון הווין לו בנים שאינם מהוגנים, וקשה א"כ אתה מוציא לעז על יוסף ובנימין שהרי יעקב אבינו נשא את רחל משום שהיתה יפת תואר ויפת מראה וכן כל העולם נכשלים בזה שנושאים נשים הנושאות חן בעיניהם, אלא ודאי בשיתוף כוונה אין קפידא ומכוונים גם לשם מצוה, ולכן כתבו הפוסקים שאם באו מתחילה לחלוץ לא חוששים שיהיה דעתם לשם נוי ויש להתיר להם יבום, אולם כבר כתב להעיר בשו"ת יב"א ח"ו סימן י"ד אות ח' דמה שהקשה השב"י על יעקב אבינו מהנושא אשה לשם ממון מבואר בפירש"י קידושין ד"ע ע"א שמדובר בנושא אשה הפסולה לו וכ"כ בשו"ת הרמב"ש סימן ט"ו, (עייין שו"ת דברי מלכאל ח"ה סימן קכ"ב ובשו"ת נודע ביהודה אבן העזר מהדו"ק סימן נ"ד ובספר ברכת אהרן על מסכת ברכות פרק רביעי).

אולם עכ"ז נראה דאף דנראה שמותר לישא אשה כשירה אעפ"י שנותנים לו ממון כל שנותנים לו ברצון טוב, אולם מי שפסקו לו ממון הרבה לשידוכין וחזרו בהם לא יעגן כלתו משום כך ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו, והעושה כן אינו מצליח ואין זיווגו עולה יפה כי הממון שאדם מקבל עם אשתו אינו ממון על יושר וכל העושה כן נקרא נושא אשה לשם ממון אלא כל מה שיתנו לו חמיו וחמותו יקח בעין טובה ואז יצליח, וכך מובא בב"י אבהע"ז סימן ב' בשם האחרות חיים וכך מובא ברמ"א שם. (ע"י תשובות והנהגות ח"ג סימן שצ').

האם מדות עוברות בירושה

הר"ן בדרשוותיו דרוש ה' כתב להעיר מדוע העדיף אברהם את בנות מולדתו וארץ אביו והרי גם הם היו שטופים בעבודה זרה, וכתב לחלק שעבודה זרה הוא פגם בדעות ובהשקפות וענינים הנלוים בדעות אינם מוטבעים בגוף נפש האדם אלא ניתנים לשינוי ע"י בחירתו של האדם, לא כן בעניני מדות אלו תכונות נפשיות נמשכות ומשתלשלות מאבות לבנים מפני שהם טבעיות נמשכות אחרי המזג מכיון שמוטבעות בעצמות האדם

הרה"ג אליקום דבורקס

הריהן עוברות בירושה, ולכן לא חשש אברהם אבינו ע"ה מפגם הדעות של עבודה זרה של בנות ארם נהרים בידעו שעניני הדעות ניתנים לשינוי, אבל בנות הכנעני מושחתות גם במדות רעות והרי מדות רעות מוטבעות בגוף ונפש האדם ועוברות בירושה ואינן הפיכות ולכן לא תקח מהם. למדנו מכאן שאליעזר שחפש שידוך עבור יצחק בעיקר על עניני מדות, וכבר כתב ע"ז בעל הכלי יקר פרשת חיי שרה לבאר זאת עפ"י מאחז"ל תענית כ"ד "כל כלה שעניה יפות אין שאר גופה צריך בדיקה" ורמז יש בזה לענייניו שכל כלה שיש לה עין טובה כלומר מדות טובות וישרות אינה צריכה בדיקה בשאר הענינים שכן אם יש מדות טובות הרי מתאימה עצמה בכל הענינים.

מידות טובות עדיפות על מופתים

בפסוק "וירץ העבד לקראתה" (בראשית כ"ד) מפרש רש"י על פי המדרש "לפי שראה שעלו המים לקראתה" ותמה הרב הקדוש רבי יחזקאל מקדוסיר זצוק"ל לאחר שנזכר אליעזר וראה ברבקה מופתים גלויים מה צורך היה לבחון עוד אם היא גומלת חסדים, וכי לא די במה שראה שהיא במדרגה גבוהה כל כך? מכאן אנו למדים "שמידה אחת עדיפה על יכולת עשיית מופתים".

נישואין עם בת עם הארץ

מובא בגמ' פסחים מ"ט ע"ב לא ישא אדם בת עם הארץ שאינו מדקדק במצוות, וכך נפסק באבהע"ז סימן ב' סעיף ו', ובב"י כתב שלאו דווקא עם הארץ שעובר להכעיס אלא אפילו אם אינו מדקדק במצוות נדיב לב ומוכן לספק לו פרנסתו כדי שיוכל לעסוק בתורה רשאי לישא אותה. עפ"י דברי הט"ז (שם) שדקדק מדברי רש"י בפסחים מ"ט שכתב שבנות עם הארץ שעליהן נאמר ארור שזוכב עם כל בהמה זה מפני שטבע הנשים להסית בעליהן מתורה כדי שיעסקו בסחורה ליהנות מטובות העולם הזה, משא"כ אם יתעסקו בתורה. ועיין שם שכתב הט"ז שאם נמצא בת לעם הארץ שהיא חכמה ומבינה חשיבות עסק התורה דאין איסור לישאנה מצד שאביה עם הארץ. ושכן כתב הברכ"י שאם אביה עשיר ומספק כל צרכי חתנו אין חשש שתסיתו לעסוק בסחורה. (ע"י בס' חסידים סימן שפ"א).

נישואין עם בת מחלל שבת בפרהסיא

יש לדון האם מותר להשתדך עם בת מחלל שבת בפרהסיא כאשר הבת אינה מחללת שבת? בשו"ת חתם סופר ח"ו סימן פ"ג כתב מומר שמחלל שבת בפרהסיא אעפ"י שדינו כמומר לכל התורה מ"ם יש לחלק בין מומר שננטע בין הגויים ופנה עורף מדת התורה לגמרי ה"ה כנכרי גמור לגמרי, אבל כמומר שנשאר בקרב ישראל אם כן הוא כמומר לכל התורה אולם אפשר להתחתן עם בתו דאפשר שהיא לא תלך אחריו, וכ"כ ביור"ד סימן ק"ב ובפתיחי תשובה יור"ד סימן קי"ב בשם ספר תפארת למשה ובשו"ת בית יצחק ח"ב בקונ"א סימן כ"ג.

לעומת זאת מציוו הרבה מגדולי הפוסקים שאסרו לחתן עם בנים של מחלל שבת בפרהסיא, וכך פסק בשו"ת מהרי"א אסאד יור"ד סימן ל"א שו"ת מהר"ם שיק אבן העזר סימן י"ד שו"ת מנחת אלעזר חלק ראשון סימן ע"ד ובשו"ת כתב סופר אבן העזר סימן ק"ד, עכ"ז מובא בשו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן תשל"ב ובח"ג סימן שפ"ט דאם האשה חזרה בתשובה ומצוינת במדות טובות וביראת ה' אין לחשוש כלל דכל טעם דעת האוסרים דווקא אם הבת נמשכת אחר מעשי אביה אבל אם בת ישראל הנוהגת כשורה דינה ככל ישראל, וכ"כ בשו"ת אבני נזר יור"ד סימן צ"ב דאיסור להתחתן עם בנות מומר כ"ז כשהיא נוהגת כאביה, וכן משמע בשו"ת חתם סופר ח"ו סימן פ"ג.

ובזמנינו שהבנות לומדות בסמינר דינה כבת ת"ח שהרי חונכה וספוגה באהבת תורה ויר"ש, וכך מפורסם בשם החזון איש זצ"ל, ולכן אין למנוע מלישא בת מחלל שבת בפרהסיא אם היא יראת ה' ומדקדקת במצוות ולענין לישא גר או גיורת ע"י שו"ת מנחת יצחק ח"ז סימן ד' תשובות והנהגות ח"ב סימן תרכ"ז שו"ת ציצץ אליעזר ח"ז סימן מ"ט אות ג'.

תלמיד חכם ויחסן מי עדיף?

בשו"ת ויברך דוד סימן ט' דן במי לבחור בחתן לבתו, תלמיד חכם או יחסן שאינו תלמיד חכם, ומסיק דת"ח קודם אף שאין לו יחוס כלל ואם יש ת"ח שהוא יחסן עדיף כדמצינו בחד"ל שמצוה להשיא בתו לת"ח ולא מציוו שום מקור ליחוס והעיקר הוא יחוס עצמו, ות"ח קודם לכהן גדול עם הארץ אף הכהן הגדול הוא יחסן גדול.

הנושאים הבאים:

נשא שבועות- עניני מתן תורה, ענינא דיומא.

בהעלותך- הפסקה

שלח- איסור לא תתורו, ולא תתורו וכו' (טו לט)

קרח- דמאי, מעשרר בני ישראל וכו' נתתי ללויים, עיי' סוטה מ"ח א.

חקת- הטבילה בהלכה, ורחץ בשרו במים (יט ז).

בלק- הפסקה

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת במדבר תשפ"ב

צבא תהילות ה'

הלכו לשם. האם כך נראה צבא?! חייל חייב לשכוח מכל האינטרסים והמאוויים הפרטיים שלו ולאמן את עצמו לשתף פעולה למען המטרה האחת והיחידה, שאותה מוטל על הצבא להשיג. "איש על דגלו לצבאתם" (במדבר א, נב) - לכל אחד ואחד ישנו דגל, כלומר מקום מיוחד ומבנה מסוים, על פי מי תפקידו בצבא.

השלב הראשון והחשוב ביותר עבור חייל המתגייס לצבא הוא, לדעת את תפקידו של הצבא. מה אנחנו עושים כאן? מהי מטרתנו? לצבא ה' יש תפקיד מסוים בעולם הזה, שליחות מיוחדת שמאחדת אותנו. "על דגלו" פירושו, שבין אם אתה רופא או רוכל, ברגע שאתה מתגייס לצבא, כל החיילים מאוחדים במקצוע אחד. ולכן זו שאלה שעלינו להתייחס אליה כעת: מהו הדגל שסביבו מתכנס עם ישראל?

מעניין לציין שאנו נתקלים באותה מילה, "צבא", בהקשר של שם ה' - המלאכים קוראים לה' "ה' צבקות". אנחנו הוגים שם הזה בשינוי, עם ק' במקום א', אולם עלינו לזכור שפירושו של השם הזה הוא ה' של צבאות! ואם נלמד את השם הקדוש הזה, נוכל ללמוד מעט מה המשמעות שעם ישראל נקרא צבאו של השי"ת.

נבואות מלמדות

בספר ישעיה (ו, ג) מתאר הנביא מראה של נבואה המתארת כיצד המלאכים עומדים בסמוך לכסא הכבוד ואומרים קדושה. הם מקלסים את הקב"ה ומכנים אותו בשם זה, ואומרים: "קדוש קדוש קדוש ה' צבקות"

עלינו לדעת כי המובן של המושג "קדוש" אינו כפי שאנשים נוטים לחשוב. מילה זו נשמעת כמשהו ערטילאי ומופשט, ובעצם אינה אומרת לנו דבר. "קדוש" פירושו "שלם" - כל בחינה של שלמות שניתן לתאר: שלמות החכמה, שלמות החסד, שלמות הכח, הכל נכלל במלה 'קדוש'. ובאמת הרבה יותר מזה נכלל במילה זו, שכן אנו תופסים ומבינים את המושג "שלמות" רק על פי אמות המדה המוגבלות והמצומצמות שלנו, אולם הקב"ה הוא בעל שלמות אינסופית, יותר ממה שאנחנו

חיילים בצבא ה'

בפרשת במדבר, בעוד עם ישראל מכין את עצמו לקראת המסע במדבר, שהוא למעשה המסע לקראת עתידו כעם ה', מוצאים אנו תיאור מעניין של אומתנו: "כל יצא צבא בִּישְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצִבְאוֹתָם" (במדבר ג, א). עם ישראל נקרא "צבא", ופירושו של דבר הוא, שמיד כאשר עזב עם ישראל את ארץ מצרים, גויסו להיות חיילים בצבא של עבדי ה'. זהו שאומר דוד המלך ע"ה (תהילים קיד, א-ב): "בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם... הִנֵּה יְהוָה לְקֹדֶשׁ" - כאשר יצאו ישראל ממצרים, הם נעשו שייכים לקב"ה. ובאיזה אופן הם שייכים לו? "יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלֹּתָיו" - הפכנו להיות גדודים של השי"ת. ה' לא רק הוציא אותנו - הוא הוציא אותנו בכדי להיות צבאו.

כך הצהיר הקב"ה בכבודו ובעצמו בתארו את יציאת מצרים: "וְהוֹצֵאתִי אֶת צִבְאוֹתִי אֶת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם". זאת אומרת שמכאן ואילך כבר איננו אנשים פרטיים. יהודי אינו יכול לעשות ככל העולה על רוחו - הוא התגייס לצבא ה', וכעת הוא חייל לכל דבר וענין.

בין אזרח לחייל

והנה, השאלה הראשונה שצריכה להישאל על ידי כל מי שמגויס לצבא הינה, מהו תפקידי כאן? מה מצפים ממני לעשות בצבא?

האם ראיתם פעם אזרחים המגויסים לצבא? אני ראיתי זאת. היה זה בשנת ת"ש, בתקופת מלחמת העולם השנייה. הייתי בעיר בוסטון, וראיתי כיצד אוספים יחד קבוצה של אזרחים בכיכר העיר. עברתי בסמוך למקום והקשבתי; הקצין פקד עליהם לצעוד בצורה מסודרת לפי הקצב, כפי שחיילים אמורים לצעוד, בעודו ציעק עליהם: "אתם הולכים לצבא כעת! כולכם מגויסים לצבא!"

היה זה מחזה מעורר רחמים. אנשים גבוהים ונמוכים, שמנים ורזים, לבושים בכל מיני בגדים; המשותף לכולם היה, שהם לא צעדו לפי הקצב. חלק הלכו לכאן, חלק

אותה, ובכך מאפשרת את גדילתם של כל מיני הצמחים. חיפושיות הן גם כן צבאות של ה'. עכברים, יתושים, פרות וציפורים; כל דבר בעולם הזה. הרוחות הן צבא נוסף, הן שליחיו של הקב"ה בעולם, כמו שכתוב בתהילים (קד, ד): "עֲשֵׂה מְלָאכֶיךָ רוּחוֹת".

חיילים זעירים

חיידקים הם צבא נוסף. יש לקב"ה צבאות של חיידקים, מיליארדי חיידקים מכל סוג. אני אומר מיליארדים אבל זה מגוחך - יש טריליונים מכל סוג.

חיידקים הם אלו שמייצרים עבורנו גבינה, ובלעדיהם תהליך היווצרות הגבינה לא היה קיים. חיידקים הם גם אלו שמייצרים לחם - הם יוצרים את הגזים שגורמים ללחם להחמיץ. חיידקים מאפשרים לאדמה להצמיח צמחים, שכן ישנם חיידקים מסוג מסוים שמקבעים את גז החנקן לאדמה. צבא חיידקים נוסף הם אלו שגורמים למזון אותו אנו אוכלים להתעכל במעינו. המעיים שלנו מרופדים בחיידקים הפועלים ללא הרף. יש אוכלוסייה ענקית של חיידקים שמסייעת לגופנו לתפקד כראוי.

יש שישאלו, "היכן מוזכרים חיידקים בדברי חז"ל?" למען האמת בגמרא בברכות (ו, א) כבר נזכר שישנם ברואים שאין בכוחנו לראותם. הגמרא אומרת שאילו יכולנו לפקוח את עינינו, היינו רואים שאנחנו מוקפים מכל עבר במיליוני שדים. פקח את עיניך ותראה שאתה מוקף במיליונים רבים של יצורים פעילים בעולם הזה.

תפקידם של הצבאות

כל הצבאות הללו פועלים למען ה'. החיידקים והנמלים והחיפושיות והדבורים והמינרלים והגזים והצמחים ועוד אלפי צבאות אחרים הם חיילים הממלאים תפקיד חשוב ביותר בקיום הבריאה.

ובכל זאת, חיוניים ככל שיהיו, התפקידים הללו אותם תיארו אינם התפקידים החשובים ביותר. העובדה שהם עוזרים לנו לחיות, שהם אחראים לכל המזון בעולם, אינה העיקר. תפקידם החשוב ביותר של כל מיליארדי הצבאות הללו הוא: להכריז על גדולתו של ה'!

כמובן, אין הכוונה שהחיידקים שנמצאים כאן בשטיח שלרגלי מכירים את ה'. חיידקים אינם מבינים דבר. הדבורים והנמלים אינם מבינים כלום - הן אינן שרות שום שירות ותשבחות. אולם עצם העובדה שהן נמצאות היכן שהן נמצאות, ופועלות כפי שהן תכנן אותן, הלא היא תהילתו של ה' יתברך הממלאת את

מסוגלים להעלות על דעתנו. זהו פירושו של "קדוש קדוש קדוש" - כך כותב הכוזרי (ד, ג), שאין הכוונה שהמלאכים אומרים כך שלש פעמים, אלא שהם ממשיכים לומר "קדוש" לנצח מצחים, עד אין סוף.

אולם המלאכים אינם מסתפקים אף בכך. לא די להם במה שהם מכריזים שה' הוא קדוש עד אין תכלית, שכן בכדי להבין את משמעותה של אמירה זו, שה' יתברך הוא מושלם, עליך לראות בעיניך דוגמאות לשלמותו. אחרת אלו רק מילים ריקות - כביכול אתה חותם על ההצהרה לפיה, "אני ממלא בזאת את חובתי להכריז על שלמותו של הקב"ה", וזהו, אל תטרידו אותי יותר בענין. זו דרך קלה לצאת ידי חובה.

ולפיכך, לאחר שהמלאכים אומרים, "אתה מושלם עד אין שיעור!" הם מוסיפים עוד כמה מילים: "מלא כל הארץ כבודו". מנין לנו שה' הוא קדוש, קדוש, קדוש, שהוא מושלם בתכלית השלמות? מכיון שאנחנו רואים את תהילתו בכל מקום! מכל עבר רואים אנו את תהילתו, וזו הסיבה שביכולתנו לעמוד ולהכריז ללא הרף על שלמותו.

צבאות של כבוד

אולם כעת עלינו לתרגם את הדברים הללו למושגים המובנים לנו. במקום להגיד מילים מופשטות ולדבר על "כבודו ותפארתו של ה' יתברך" - הבה ונוריד את הדברים למציאות. כיצד רואים המלאכים ש"מלא כל הארץ כבודו"? במה זה מתבטא? אנשים חושבים שהכוונה היא שה' ממלא את העולם באיזו תהילה מסתורית שאי אפשר לראותה, תהילה סודית הנמצאת בכל מקום. זה בוודאי גם כן נכון, אבל הפסוק כולל הרבה יותר מזה.

התהילה עליה מדברים המלאכים מתוארת לנו על ידי השם בו הם מכנים את הקב"ה באותה נבואה: "קדוש קדוש קדוש, ה' צִבְּקוֹת, מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ". ה' צבקות! מדוע ה' נקרא אדון הצבאות? משום שהוא מילא את היקום כולו בצבאותיו - אלפי צבאות, מיליוני צבאות, שתפקידם הוא להכריז על גדולתו של הבורא.

אז תשאלו אותי, איזה צבאות יש לה? כעת תשמעו ממני ביאור חדש מיהם אותם צבאות, ביאור שככל הנראה רובכם לא שמעתם מעולם. צבאותיו של ה' הם כל היצורים שברא בעולם הזה!

נמלים הן צבא אחד. יש מיליארדים ומיליארדים של נמלים והן מאורגנות סביב תפקידם לזון את עולמנו. לולא הנמלים, כולנו היינו מתים מרעב ח"ו, כי הנמלה מעבדת את האדמה; הנמלה חופרת באדמה ומאוררת

העולם הזה - אלו הם צבאותיו של ה', והם המעוררים את המלאכים לשבח ולפאר את יוצרם.

עונים ואומרים ביראה

המלאכים אינם מסתפקים בחתימה על איזו אמירה הצהרתית בדבר שלמותו של הבורא יתברך! הם עסוקים מאוד בללמוד ולחקור את צבאותיו של ה' - זה תפקידם כצבא מרום, כחיילי המרומים. עלינו לדעת שהמלאכים הינם בעלי השגה נעלה ביותר, ובכוחם להבין ולהשיג ברגע אחד דברים שגם באלף שנים לא נצליח להשיגם. ומה עושים המלאכים עם הדעה האדירה שלהם? הם מקדישים אותה לתפקיד הגדול הזה של לימוד גדולתו של הבורא. הם סוקרים את היקום כולו - את כל מיליארדי צבאותיו של הקב"ה - ומבטאים באימה וביראה את השגת שלמות הבורא אליה הגיעו בכך שהם קוראים לפני כסא הכבוד, "קדוש!"

הם לא אומרים את זה בצורה קרה כפי שאני אומר את זה כעת. הם אומרים את זה בקול רעש גדול! מתוך ההתלהבות האדירה ביותר שהעולם אי פעם ראה, כי במילה האחת הזו - "קדוש", הם מסכמים את תהומות השגתם העמוקה בגדולת הבורא יתברך.

אולם כאן לא מסתיים הסיפור, כי המלאכים מתבוננים שוב על מה שהם אמרו זה עתה, ומבינים שהם אפילו לא התחילו להבין את הנושא העצום של גדולת הבורא. "האם כך אנחנו מדברים אודות הקב"ה?!" הם שואלים את עצמם.

משכך, הם מתאזרים בגבורה ומכינים את עצמם למאמץ חדש. הם מתחילים שוב מהמקום בו הפסיקו, וחוזרים עוד יותר לעומק הנושא של אדון הצבאות. מתוך מאמץ גדול ביותר, הם מנצלים את כל מעיינות הדעה האינסופית שניתנה להם - אמנם זה לא אינסופי אבל זה כמעט אינסופי - ולבסוף, מתוך השגה חדשה, וגילוי חדש ועצום של גדולת הבורא, הם יוצאים בקריאה נוספת, בקול רעש גדול, חזק עוד יותר מזה שקדם לו, ואומרים: "קדוש!" - מילה הכוללת את כל מה שהם אמרו קודם לכן, יחד עם השגתם החדשה.

עד היכן זה נמשך? המלאכים ממשיכים, לנצח נצחים, ללמוד על ברואיו של הבורא יתברך, ולהוסיף עוד ועוד לשבח העצום שבו הם משבחים את ה'. ורק הם מסוגלים לומר את המילים הללו, רק כי הם מכירים בכך שהוא אכן ה' צבקות, זה שיצר את כל הצבאות הללו. הבריאה המופלאה, היא תהילתו של ה', ממנה המלאכים מתלהבים כל כך, ורק באמצעות לימוד

צבאותיו, ממלא צבא המרום את תפקידו האינסופי, להלל ולשבח את גדולתו של ה' צבקות.

תפקידם של המלאכים

וכעת נשאלת השאלה, מה היתה מטרתו של ה' כאשר הוא גילה לנו נבואה זו של המלאכים האומרים "קדוש קדוש קדוש"? מדוע חשוב לנו לדעת את שיגם ושיחם של המלאכים? מה זה העסק שלנו מה המלאכים עושים שם בשמי מרום?

התשובה היא, שיצירתם של מלאכים אלו, העסוקים בשבחו של מקום, היתה בשבילנו! זהו סוד שאנשים רבים - אפילו אנשים טובים - טרם הבינו. המלאכים הלומדים את תהילתו של ה' הממלאת את העולם, ומכך כך מהללים ומשבחים אותו, נועדו לשמש כדוגמא עבורנו, עבור תפקידנו בעולם הזה.

כמובן שהקב"ה אינו זקוק לכך שבני אדם יהללו וישבחו אותו. זה מגוחך! כפי שכבר אמרנו מספר פעמים בעבר, עבור הקב"ה, האנושות כולה אינה יותר מכל החיידקים הנמצאים כאן בשטיח הזה שעל הרצפה. אם כל מיליוני החיידקים שבשטיח הזה היו מתאספים יחד ומריעים לאחד מאיתנו, האיש הזה לא היה מתרשם כלל וכלל, ולא היתה לכך כל משמעות עבורו. באותה מדה זקוק הקב"ה

לשבחיה של האנושות!

התקן עצמך בפרוזדור

הקב"ה אינו זקוק כלל לשבחים שלנו - אנחנו אלו שזקוקים להם! לא רק שאנחנו זקוקים להם, אלא שזוהי הצלחתנו כאן בעולם שבו אנו חיים.

אסביר את דברי. ישנה אמירה חשובה ביותר של חז"ל, המסכמת בקצרה את כל המידע שעל האדם לדעת על העולם הזה. אין הכוונה שעל סמך ידיעה זו ניתן כבר להכריע בשאלות ובספקות, אולם זהו מדריך אדיר - וכדאי לנו מאד לשנן לעצמנו תמיד כי "העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין" (אבות ד, טז). זהו הציר שעליו סובב העולם הזה - אנחנו נמצאים כאן במטרה להתכונן לעולם הבא.

וכיצד אנחנו מתכוננים? בכך שאנו שרים את שבחיו של הקב"ה! "אמר רבי יהושע בן לוי כל האומר שירה בעולם הזה זוכה ואומרה לעולם הבא שנאמר אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה" (סנהדרין צא, ב). האם אתה רוצה לחיות לנצח בעולם הבא? אם כן, התחל לשיר! בפעם הבאה שאתה אומר אשרי, תחשוב על מה

את מה שאנחנו עושים בשעה זו. אנחנו מנסים ליצור חיקוי קטן וחיוור של המלאכים, כי זהו תפקידם, לכן הם עושים זאת - כדי לספק לנו דוגמא של מסירות למען מטרה זו, לשבח ולהלל את גדולת הבורא יתברך לנצח נצחים.

המלך והצבאות

שלמה המלך, החכם מכל אדם, הבין שזהו תפקידו בעולם, לבא לידי הכרה בגדולת הבורא, ולשבחו ללא שיעור ותכלית. בנביא מסופר ששלמה המלך היה מוסר שיעורים, אליהם היו נוהרים אנשים מכל העולם, ומסופר גם מה היו נושאי השיעורים: "וַיְדַבֵּר עַל הָעֲצִים מִן הָאֶרֶץ אֲשֶׁר בְּלִבָּנוֹן וְעַד הָאֲזוֹב אֲשֶׁר יֵצֵא בְּקִיר" (מלכים א' ה, יג) - שלמה המלך מסר שיעורים על כל הצמחים, מהגבוהים ביותר ועד הנמוכים והשפלים ביותר.

האמנם? האם לא היו לשלמה המלך דברים טובים יותר לעשות מאשר ללמד את מדע הצמחים? התשובה היא שלא! משום הוא לא לימד על צמחים, הוא לימד על ה', והסביר כיצד מלא כל הארץ כבודו. הוא היה מראה כיצד כל צמח וצמח מלמד אותנו על נפלאות הבורא. כיצד כל פרח וכל עץ הוא עוד חייל של ה', המכריז לעולם על כבוד הבורא.

גלעין האפרסק המופלא

האם אכלת אי פעם אפרסק? במרכזו של האפרסק ישנו גלעין. קח את עצתי, ואל תשליך אותו לפח האשפה. שטוף אותו, ייבש אותו והכניס אותו לכיסך, כך תוכל לשאת אותו איתך בכל עת, ולחקור וללמוד אותו. כך עושים המלאכים - הם חוקרים ולומדים את גלעין האפרסק!

מדוע הגלעין קשה כל כך? מתוך העץ כולו, הגלעין הוא החלק הקשה ביותר. למעשה הוא אפילו לא עשוי מעץ - אלא מכעין פלסטיק טבעי. כיצד קרה הדבר, שדוקא במקרה הבודד הזה, ייצר העץ חומר כל כך יוצא דופן? הגלעין קשה כל כך עד שאפילו הסנאי עם שיניו החדות אינו מצליח לשבור אותו.

התשובה היא שהעץ הזה יודע שיום אחד הוא יזדקן וימות, ושחייב להיות עץ עתידי. מנין גיעו העצים החדשים? לכן ברא ה' יתברך זרעים - צבא של זרעי אפרסק - שעליהם יש צורך להגן יותר מכל דבר אחר בעץ, כי הזרעים הללו הם העתיד של כל האפרסקים בעולם; גלעיני האפרסק הם צבא שמכין אפרסקים עבור דורות העתיד.

שאתה אומר, כי זו התכנית שלך להגיע לעולם הבא. כאשר אנחנו שרים את שבחי הבורא, אנחנו מתאמנים לקראת השיר הגדול שנשיר בעולם הבא.

נקדש את שמך כשם שמקדישים

וממי אנחנו למדים כיצד להלל ולשבח? מהמלאכים! נבואה זו של צבא המלאכים, המכריזים לנצח "קדוש קדוש קדוש" ניתנה לנו כדי שנלמד מהמלאכים כיצד עלינו לעסוק גם כן בשירת שבחיו של הבורא יתברך.

זהו הטעם שכאשר אנו עומדים לומר קדושה, עלינו להצמיד את רגלינו זו לזו (שולחן ערוך או"ח סי' צ"ה ס"ד וסי' קכ"ה ס"ב), משום שעלינו להידמות למלאכים, שנאמר בהם "וְרַגְלֵיהֶם רָגַל יִשְׁרָה" (יחזקאל א, ז). אנחנו מתדמים למלאכים ובכך מזכירים לעצמנו שתפקידנו בעולם הוא לומר "קדוש קדוש קדוש", וכמו שאנחנו מכריזים בקדושה, "נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום".

כמובן שלקדושה שלנו יש רק דמיון קלוש לקדושה שאומרים המלאכים. כל קדושה שנאמר, גם אם נתבונן בכל כוחנו ונגלה בנפשנו מעיינות אינסופיים שמהם יזרמו נהרות של התלהבות מגדולתו של השי"ת, לעולם לא נוכל אפילו לחלום להגיע לקדושה שוות-ערך לזו שאליה מגיעים המלאכים בהשגתם המושלמת. הם משיגים בשניה אחת יותר ממה שכל האנושות גם יחד תשיג לנצח!

אך למרות זאת המלאכים מהווים דוגמא עבורנו, שכן למען האמת אפילו מה שהם משיגים אינו אלא טיפה מן הים העצום והאינסופי של גדולת הבורא, ובכל זאת הם אינם פוסקים מלשבחו, אלא ממשיכים לומר "קדוש קדוש קדוש" לנצח. זהו הפירוש של "כשם שמקדישים אותו בשמי מרום" - הכוונה אינה שאנחנו מגיעים לדרגת השבח שלהם, אלא שאנו הולכים בדרכם, ולעולם איננו מפסיקים להשתדל להשיג עוד ועוד הכרה בגדולת הבורא, ולשבחו לפי כל השגה אליה נגיע.

מטעם זה נהגו ישראל להגביה ולהעלות את עצמם על קצות אצבעותיהם בעת אמירת "קדוש קדוש קדוש". כמובן שהמלאכים עולים מהר יותר וגבוה יותר, "בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֵמֶת שָׁרָפִים". מתוך ההתרגשות העצומה האוחזת בהם, הם מוגבהים מיליוני קילומטרים כלפי מעלה כדי לומר קדושה.

אנחנו איננו מסוגלים לעשות זאת, אחרת ניתקל בתקרת בית הכנסת. לכן אנחנו עושים תנועה קטנה; אנחנו עומדים על קצות האצבעות. אולם עלינו להבין

ה", וכך גם ראשי השבטים האפריקניים. ומי שאינו עושה כן עתיד ליתן על כך את הדין.

אולם עם ישראל הוא זה שנבחר במיוחד עבור עבודה זו. כך מלמד אותנו ישעיה הנביא: "עם זו יצרת לי תהלת יספרו" (מג, כא). איזו הצהרה מדהימה! כתוב כאן במפורש שהקב"ה יצר אותנו כדי שנספר תהלתו!

תפקידנו בעולם

הן אמנם, רוב בני אדם, אפילו תלמידי חכמים, אינם מעלים בדעתם שמוטלת עלינו חובה שכזו. זהו חידוש גדול עבור רבים, אבל אם נתחיל ללמוד את פשוטו של מקרא, הרי שנגלה שזו האמת הפשוטה - "עם זו יצרת לי תהלת יספרו". זו אינה הצהרה נבובה שנאמרה על ידי מישהו בעל נטייה ספרותית; זהו אחד מלימודי התורה היסודיים ביותר. הגענו לעולם הזה כדי לספר בשבח הבורא.

זוהי משימה לכל החיים. כאשר אנחנו יושבים בבית, נמצאים במקום העבודה, או הולכים ברחוב, אסור לנו אף פעם לשכוח את תפקידנו זה. לכן הוגדרנו כצבא מיד בצאתנו ממצרים. "קדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום" - זוהי תכלית בריאת העולם; זו הסיבה שהקב"ה מילא את הארץ בכבודו - כדי שאנחנו נראה תמיד את צבאותיו, ונוכל לקדש את שמו בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום ולהצהיר: "קדוש קדוש קדוש, ה' צבקות, מלא כל הארץ כבודו".

חוק שירות חובה

מי שמעולם לא שמע על המושג המדהים הזה, עלול ללגלג על כך - הוא סבור שלהכיר כי "מלא כל הארץ כבודו" הוא דבר של מה בכך. אולם הגיע הזמן, אחת ולתמיד, להבין שאין זה דבר קטן כלל וכלל: איוב הצהיר, "הלא צבא לאנוש עלי ארץ" (ז, א) - האם אין לאדם שירות צבאי בעולם הזה? כלומר מדובר בעסק רציני. כולנו גויסנו לצבא, ויש לנו משימה "עלי ארץ" שדורשת את מלא תשומת הלב שלנו.

אי אפשר להסתפק באמירת "קדוש קדוש קדוש" בבית הכנסת ולחשוב שבכך מילאנו את התחייבותנו. שמא תאמר, "בוודאי! מה השאלה בכלל?! הקב"ה הוא מושלם, וכאן נגמר הדיון. כבר הצהרתי: קדוש קדוש

כבוד מלכותך יאמרו

אם תביטו מקרוב על גלעין האפרסק (כאן הוציא הרב זצ"ל גלעין מכיסו) תראו שהוא מורכב משני חצאים המודבקים זה לזה. וגם אם תנסו בכל כוחכם, ברוב המקרים לא תצליחו להפריד בין החצאים. גם אם תיקחו מסור ותנסו לנסר את הגלעין, לא תוכלו לעשות זאת, כי הוא קשה מדי. שני חצאי הגלעין מודבקים יחד בדבק פלא.

ואם תתבוננו עוד קצת בגלעין, תראו ששפתם של שני החצאים הללו, המקום בו הם מודבקים יחד, משתרעת אל מעבר לחלל שביניהם. מדוע? כדי לאפשר לכמות גדולה יותר של דבק-הפלא לקבל אחיזה, ובכך להדביק בצורה חזקה יותר את שני החצאים, עד שכמעט בלתי אפשרי להפריד ביניהם. מזהים ללמוד את הדבר הזה - כדאי לכם להסתכל על זה מקרוב ולראות את הדברים בעיניכם.

והנה, כששותלים את הגלעין באדמה הוא נפתח 'מעצמו'. שני החצאים נפרדים והזרע נחשף לאדמה ומתחיל לצמוח. איך זה קורה? התשובה היא שהקב"ה בחכמתו המופלאה ידע בדיוק כיצד לייצר דבק, שכאשר הוא בא במגע עם האדמה, החיידקים הנמצאים שם - אתם זוכרים את צבא החיידקים העוצמתי - מפוררים אותו, וכך הגלעין נפתח מעצמו. אחרת, אם הוא לא ייפתח, לא יהיו לנו אפרסקים.

מה אומר אם כן גלעין האפרסק הקטן הזה? מהי המטרה של צבא האפרסקים של ה' יתברך בעולם הזה? הם אומרים, "הסתכלו עלינו והכירו בגדולתו של מי שברא אותנו!" עיקר תפקידו של הגלעין אינו לייצר עוד אפרסקים אלא "יודוך ה' כל מעשיך... כבוד מלכותך יאמרו".

כבוד מלכותך נאמר

"מדוע בראתי את גלעין האפרסק?" אומר לנו השי"ת. "רק כדי לזרוק אותו אל סל האשפה?! בראתי אותו כדי שתביטו בו. 'להודיע לבני האדם גבורתי' - כדי שעם ישראל יהלל וישבח אותי יומם ולילה".

למען האמת, תפקיד זה הינה "חובת כל היצורים" - כל היצורים פירושו שכולם מחויבים בכך, גם הגויים. גם הסבא הנורבגי הזקן חייב לקרוא לכל ילדיו ונכדיו ולומר להם: "ילדים, אנחנו צריכים לדבר על גדולתו של

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

אם תבחין בתולעת כזו השוכבת על המדרכה ביום גשום, טוב תעשה אם תרים אותה ותשליך אותה בחזרה אל האדמה; אם היא תישאר על הבטון היא תתייבש עוד מעט, כשהשמש תצא אל מחוץ לעננים, וחבל עליה, היא חשובה מכדי לסיים כך את תפקידה. אז אם תרצה, הרם אותה והשלך אותה חזרה אל האדמה, כי תולעת זו שומרת עליך. בלעדיה לא היה לנו מה לאכול. זו אינה הצהרה שלי - זוהי עובדה מדעית.

צבאות נוספים

הלוואי והייתי יכול לדבר כל הלילה על צבאותיו של ה'. הדבורים הן צבא אדיר - יש בעולם כשני טריליון דבורים - והן אחראיות להפצתם של למעלה ממאה אלף מינים שונים של צמחים ופירות; מה שאומר שהדבורים נועדו עבור המזון. נמלים גם הם נוצרו עבור המזון! העננים והגשם בוודאי מיועדים למזון! האם חיטה יכולה לגדול ללא גשם? כשיורד גשם, למעשה בשעה זו יורדים מן השמים החיטה, תפוחי האדמה והאבטיחים.

"עֲשֵׂה מְלָאכָיו רִחוּת" - הרוחות גם הן נועדו עבור המזון שלנו! כבר הסברנו כמה וכמה פעמים את מה שאמרו חז"ל כי "אֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא רִחוּת" (תענית ג, ב) העולם אינו יכול להתקיים בלי הרוח. לא נוכל כעת להקדיש זמן כדי להסביר את זה שוב, אולם, הרוחות והפחמן הדו-חמצני ואור השמש כולם הם צבאות של ה', וכולם מכריזים על דבר גדול אחד: "פִּתְחֵם אֶת יָדְךָ וּמִשְׁפִּיעַ לְכָל חַי רֶצוֹן".

כרטיס כניסה לעולם הבא

אולם מה תועיל העובדה שצבאותיו של השי"ת עובדים קשה כדי להכריז על גדולתו, אם עם ה' ישמרו על שתיקה? ולכן, גם עלינו מוטל לשיר יחד עמם בכל עת.

כולנו מכירים את הגמרא המפורסמת הקובעת כי "כָּל הָאוֹמֵר תְּהִלָּה לַדָּוָד בְּכָל יוֹם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים מְבַטֵּחַ לוֹ שֶׁהוּא בֶן הָעוֹלָם הַבָּא" (ברכות ד, ב), ומסבירה הגמרא שהסיבה לכך היא הפסוק "פִּתְחֵם אֶת יָדְךָ וּמִשְׁפִּיעַ לְכָל חַי רֶצוֹן". נמצא שהצהרה על מילים אלו הלא היא המפתח שלנו לעולם הבא.

אין ספק שמדובר בעסקה כדאית ביותר! זה כל כך קל! אולם כמו כל עסקה טובה, יש כאן איזה שהוא מלכוד. והמלכוד כאן הוא, שלא מספיק לומר את המילים, אלא צריך גם לחשוב עליהם.

קדוש ה' צבקות, מלא כל הארץ כבודו!", וכעת אתה מבקש לפרוש מהעבודה ולנוח.

הו לא, זה כלום! זו רק ההתחלה - כעת עלינו ללמוד בפועל את האומנות של סיפור בשבח הבורא, כדי שנוכל לשרת בצבאו. והלקח הראשון הוא, שעלינו לפקוח עיניים ולראות את גדולתו של ה' בעולם הזה.

האדמה השפלה

בספרו "אמונות ודעות" (ט, ו), כותב רבינו סעדיה גאון דבר מדהים. הוא כותב שאם נתבונן בעולם הזה, נבחין שכל דבר בעולם משמש לצורך יצירת המזון והכנתו. העולם הזה מלא בצבאות ה' שהוטל עליהם התפקיד של יצירת מזון.

ראשית כל, הארץ כולה מכוסה באדמה. אדמה היא חומר מדהים ביותר, שאין כמותו ביקום כולו. אין אדמה על הירח וגם לא על מאדים, ונוכל לומר בבטחה שאין אדמה על אף אחד מטריליוני גרמי השמים, כי האדמה לא נוצרה בטעות - זהו חומר נפלא - שכמעט אין לו אח ורע מבין כל שילובי הכימיקלים - המסוגל לייצר את כל צרכיה של האנושות, ולמען האמת גם את גופם של כל בני אדם. הכל מגיע משטח האדמה המכסה את פני הארץ.

כאשר אנו בוחנים את האדמה - אני לא יודע הרבה על זה, אבל אם תיקחו כף אחת מלאה באדמה, עליכם להסתכל עליה בדרך ארץ. מדוע? משום שהיא חיה! אמרתי שהאדמה היא שילוב כימי מורכב, אולם האמת היא שהאדמה חיה יותר מאשר דוממת; היא מלאה ביצורים חיים. אי אפשר לראות אותם, אולם מספרם של היצורים החיים הקיימים בכף אחת של אדמה שווה למספר בני האדם החיים בניו יורק רבתי. היא מלאה ביצורים, חיידקים ופטירות, וכולם "עוֹשִׂים בְּאֵימָה רֶצוֹן קוֹנֵם" - כולם עסוקים בעבודת ה'.

התולעת השפלה

לעתים, כאשר מביטים כלפי מטה על האדמה כשיורד גשם, ניתן להבחין בתולעים השוכבות על האדמה. הסתכלו היטב על התולעת הזו, הסתכלו עליה בכבוד הגדול ביותר, כי מה שאתם רואים עכשיו זה את צבאותיו של ה'. תולעים אלו הם המושיעים שלנו - הם נוברים באדמה ללא הרף, בולעים את האדמה ומפרישים אותה. זהו גדוד של חיילים שמשימתו היא לאוורר ולדשן את האדמה; וגדוד זה הוא שהופך את האדמה ליעילה ופורייה.

ואז, כאשר אתה חוזר אל תוך בית הכנסת, התפילה שלך מקבלת משמעות אחרת לגמרי, כי כבר התאמנת קודם לכן. כעת אתה יכול לקחת את המחשבות הנפלאות הללו אותם חשבת, ולהכניס את כל ההתלהבות שלך אל תוך מילות התפילה - את כל הדעת שרכשת ברחוב אתה מכניס אל המילים של "אשרי", שהופך למשהו אחר לגמרי - הוא מלא בכל מיני התלהבות והתרגשות.

כעת אתה מתלהב מה! "פֹתַח אֶת יְדְךָ! אי אי אי אי אי!" תוכל לשיר את זה קצת. יש אנשים ששרים כשהם אומרים את זה; ככה הם זוכרים את זה יותר טוב. רבינו ישראל סלנטר זיע"א היה אומר שכשלומדים מוסר צריך להגיד, "אי אי אי אי". בלימוד המוסר, לא מספיק לומר את המילים, צריך לשיר "אי אי אי אי אי" כדי לגרום לעצמנו להתפעל מגודל הלימוד שאנו לומדים. "אתה פותח את ידך" - פירוש, את כל כחך! אי אי אי אי אי! "ומשביע לכל חי רצון" - אי אי אי אי אי! אמנם עדיין לא הגעת לשירת המלאכים, אולם שירתך גם היא נפלאה - ועל ידה אתה זוכה לעולם הבא.

מלאך לדקה אחת

כך גם בנוגע לקדושה, מי שניצל את הליכתו ברחוב כדי לקנות דעה, הקדושה שלו הופכת לקדושה אחרת לגמרי. כעת אתה כמו מלאך; רגליך צמודות יחד, ואתה מתרומם על בהונותיך ומזכיר לעצמך את תהילתו של ה' צבקות. עכשיו כשאתה אומר "קדוש קדוש קדוש" - יש לזה משמעות עבוּרִי!

יתכן והדברים נשמעים מעט מוגזמים, אולם האמת היא שאם אתה עושה כך אפילו למשך דקה אחת ביום, זהו הישג אדיר מאין כמותו. היה שווה להגיע לכאן רק בשביל זה! אל נא תאמר, "נו באמת, אינני מלאך, אני לא יכול לזכור את זה במשך כל היום כולו!" על כך עונה השי"ת, "ומה בכך? עשה זאת במשך דקה אחת, וזו כבר הצלחה גדולה מאוד בחיים!" אם תצליח להקדיש דקה אחת בלבד ביום לחשוב על הענין שדיברנו כאן, בזה אתה כבר צדיק גדול מאוד - אתה גבוה יותר מכל אחד אחר! ואם אתה עושה את זה למשך שתי דקות ביום, אשריך וטוב לך! כי פירושו של דבר הוא שלמדת את הלימוד החשוב הזה, מהי המשמעות של להיות חייל בצבאו של השי"ת. חייליו של הקב"ה מכריזים: "נִקְדָּשׁ אֶת שְׁמֶךָ בְּעוֹלָם כְּשֶׁם שְׁמִי בְּשִׁמִּי מְרוֹם" - כשם שהמלאכים אומרים, "קדוש קדוש קדוש" לנצח נצחים, כך גם אנו נשתדל בלי נדר ללכת בדרכם.

והקב"ה אומר לנו: "כעת אתם ממלאים כראוי את חובת השירות הצבאי שעבורו יצרתי אתכם". הלא צָבָא

זו הסיבה לכך שאנחנו נוהגים לעשות איזו שהיא פעולה כדי להזכיר לעצמנו לחשוב על המילים שאנחנו אומרים. יש הנוגעים בתפילין בשעה שאומרים את הפסוק הזה. בני ספרד נהגו לפתוח את כפות ידיהם בעת אמירת הפסוק. הם עושים פעולה מסוימת כדי להראות עד כמה חשוב הפסוק הזה. כל פסוק הוא חשוב, אבל פסוק זה הוא הגדול ביותר, כי הוא זה שנותן לך את הזכות להיכנס לעולם הבא. האמנם? עולם הבא תמורת פסוק אחד? כן! כי בזה אתה ממלא את תפקידך בעולם הזה - את המשימה הגדולה של ראיית גדולתו של הבורא, של ההכרה כי "מלא כל הארץ כבודו".

עבודה מעשית

מכיון שאין מי שאינו להוט להיות בן עולם הבא, והגמרא מציעה לנו הזדמנות כה מפוארת - זה לא נראה כל כך קשה - עלינו אפוא לעשות כמיטב יכולתנו לנצל הזדמנות זו. פירושו של דבר הוא, שכאשר אתה אומר את הפסוק "פֹתַח אֶת יְדְךָ", עליך להשקיע מעט זמן ולחשוב על הרעיונות הכלולים בפסוק זה. הנח לאחרים למהר ולסיים וללכת הביתה. זה בסדר - אתה יכול להקדיש לכך עוד כמה דקות; האמן לי, זה שווה את ההשקעה. זו השקעה עבוּרִי עולם הבא שלך.

אלא שמי ששכלו ריק, אין לו הרבה מה להשקיע במילים אלו, כי אין לו על מה לחשוב. ולכן כדאי להתכוון לעבודה זו בזמן שאינך מתפלל, ולהתאמן על כך בזמן שאתה הולך ברחוב. תרגיל את עצמך לראות את ה"מלא כל הארץ כבודו" בכל מקום אליו אתה הולך.

הו! זה כבר נקרא חייל! אתה מאמן את עצמך להיות מסור למשימה שלך גם כשאתה הולך ברחוב העיר. אחרי הכל, גם בעיר לא רואים רק בטון ואספלט. בכל רחוב רואים מעט אדמה. אתה רואה עצים ועשבים וציפורים ועננים. עצור לדקה כדי לחשוב על מה שאתה רואה. אתה רואה כעת את תהילתו של השי"ת בעולם!

שירו לו

אתה עובר ליד חנות פירות וירקות ורואה את הצבעים הנהדרים, אדום וירוק וזהוב, ואתה חושב על גרעיני התפוח. גרעינים אלו הינם צבא אדיר של הקב"ה. הבה ואציע לכם רעיון טוב. כאשר אתה אוכל תפוח, שמור בצד את הגרעינים והכנס אותם לכיס, ושאל אותם איתך מדי פעם. אני נוהג לעשות כך. אני שומר גרעינים של תפוח אצלי בכיס, וכשאני הולך ברחוב אני מוציא אותם צפעם לפעם ומסתכל עליהם. אני מתפעל מהם. גרעיני תפוח הם ניסי ניסים! זה משהו שעליך לחשוב עליו בזמן שאתה חולף על פני חנותו של הירקן.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

אמרו חז"ל, "גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה" (ברכות ז, ב). כיצד הדברים מתיישבים עם מה שאמרו במקום אחר, "ותלמוד תורה כנגד כולם" (פאה א, א) - הרי שלילמוד התורה גדול יותר ממצות שימוש תלמידי חכמים!?

תשובה:

המושג "שימושה של תורה" כאן פירושו לשרת תלמידי חכמים ולשהות בסביבתם כמה שיותר, בפעילויות היומיומיות שלהם. תלמיד חכם אמיתי, כל מה שהוא עושה הוא תורה. אופן דיבורו, צורת הליכתו, הכל! מי שזוכה לשמש אדם כזה, רואה את התורה בפעולה.

כשרואים את התורה למעשה, בפועל, יש לה השפעה הרבה יותר גדולה מאשר לימוד התורה בשכל. כשהתורה היא בראשך, היא עלולה להישאר כידיעה רחוקה, כערכים תיאורטיים. לעומת זאת, כאשר אתה מביט בצדיק גמור, בתלמיד חכם אמיתי, אז כל מה שהוא עושה נעשה על פי הכללים והערכים של התורה. כל מה שהוא אומר זה תורה. אפילו הדרך שבה הוא מסתכל על דברים היא תורה; כל תנועותיו הן תורה.

גם בימינו אנו ישנם הרבה צדיקים, שמי שישהה לצידם ילמד דברים רבים למעשה, דברים אותם לא ניתן ללמוד באף ספר. גם אם ראית את הדברים כתובים באיזה ספר, או שמא שמעת אותם בשיחה כלשהיא, מכל מקום הם השפיעו עליך בצורה חלשה ביותר. אולם שימושה של תורה, כשלומדים תורה באמצעות קשר עם אנשים שממש חיים את התורה, זו דרך אחרת לגמרי ללמוד כיצד לחיות חיים של תורה. יש לזה השפעה הרבה יותר חזקה על האדם, ולכן גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה.

לְאָנוֹשׁ עָלֵי אָרֶץ - האדם נברא כדי לשרת בצבא ה' בעולם הזה. "לשם כך יצרתי את העולם הזה", אומר ה', "כדי שתראו את תהילתי בכל אשר תפנו. בכך, לא רק הציפורים משבחים אותי, לא רק החיידקים משבחים אותי, לא רק המלאכים משבחים אותי, אלא המלאכים של מטה, עם ישראל, ממלאים את תפקידם בעולם הזה. וכל העוסק בשירה לה' בעולם הזה, זוכה ואומרה לעולם הבא - שכרו יהיה בכך שהוא ימשיך לשיר שירה בעולם הבא. הוא יחיה לנצח, כי הוא זה שמילא את תפקידו בצבא ה'.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

מתגייסים לצבא התהילה!

להיות חייל בצבא ה' פירושו שמצופה מאיתנו להתמקד בתפקיד שלשמו התגייסנו - המשימה של ראיית כבוד ה' בעולם, אותו גילה לנו באמצעות הבריאה המופלאה שברא, המלאה בחייליו.

בלי נדר, השבוע נקדיש דקה אחת ביום כדי להתבונן בתפקידנו כחיילים בצבא ה'. במשך דקה זו, נתמקד לא רק בלראות את גדולתו של ה', אלא נעשה זאת מתוך כוונה למלא את חובתנו בעולם הזה. ואז, לפחות פעם ביום ניקח את תחושת השליחות ואת ההתלהבות שהשגנו, ונכניס אותן אל תוך תפילתנו, כשאנחנו אומרים את הפסוק "פותח את ידך" וכן בשעת קדושה.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

הסבר לפשר הדבר. כאשר חזרה התופעה ונשנתה, הביאו למקום כמה פרופסורים ידועי שם מוורשא והם שהו משך זמן מה בעיר כדי לחקור ולבדוק את הדבר. בסופו של דבר באו הפרופסורים למסקנה שמאחר שבנין בית החולים הוא ישן מאוד, נבלעו במשך השנים חידקים נושאי כמה וכמה מחלות מדבקות בקירות הבית. וזהו מקור המחלות שחלו בהן החולים כעת. מיד הרסו את כל הבנין והוציאו את כל עצי ואבניו ועפרו מחוץ לעיר ושרפום עד שלא נשאר זכר מכל הבנין. ומעתה, **אם במחלות הגוף אנו רואים שהחידקים נשארים ונכנסים בתוך כתלי הבית, ויצאו והזיקו אחרי עשרות או מאות שנים, קל וחומר במחלות רוחניות. חידקי הטומאה ודאי שבכוחם להרעיל את האויר בטומאה ובזהמה גדולה לאין ערוך.**

ועוד סיפר רבי אליהו לאפיאן מעשה שהיה ברוח שנכנסה באדם אחד, שכאשר רצו לבדוק אם אכן זה גילגול נשמה או סתם רוח טומאה, הניחו על ראש האדם שבו היתה הרוח - ספר הזוהר. שכך היה מקובל לבדוק את הדבר; והיה אם תזעק הרוח בהתקרב אליה ספר קדוש, היה זה סימן כי זהו גילגול נשמה. והנה כאשר הניחו את ספר הזוהר על ראש האדם ההוא, לא נזדעזעה הרוח כלל וכלל. הלכו והביאו ספר הזוהר מדפוס אחר, ומיד זעקה ורעשה הרוח. כאשר שאלוה, מדוע לא הפחיד אותה הספר הראשון, הרי גם זה היה ספר הזוהר? השיבה: **"אכן היה זה אותו הספר, אך הראשון הודפס על ידי מחללי שבת, ואילו השני הודפס על ידי אנשים יראים!"**. אמר על כך רבי אליהו לופיאן: הרי לנו שני ספרים זהים בתוכנם ובצורתם, אלא שהאחד הוכן בקדושה, ואילו לשני חסרה ההכנה הזאת. לכאורה נדמה שאין כל הבדל ביניהם, עד שבא המעשה הזה ומלמד אותנו...

והנה בריש פר' פקודי "אלה פקודי המשכן משכן העדות" וגו', כותב הספורנו: 'משכן העדות. **סיפר מעלות זה המשכן שבשבילם היה ראוי להיות נצחי. ושלא ליפול ביד אויבים.** ראשונה, שהיה משכן העדות, שהיו בו לוחות העדות. ב', אשר פקד על פי משה. ג', שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר. ד', ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה, שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו. מיוחדים וצדיקים שבדור, ובכן שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים. **אבל מקדש שלמה שהיו עובדי המלאכה בו מצור, אף על פי ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו, והוצרך לחזק את בדק הבית (מ"ב כב, ה) ונפל בסוף הכל ביד אויבים!!!**

בואו נחשוב: האם הגויים שעזרו לשלמה בבניית המקדש היו עובדי ע"ז? לא כתוב. יתכן אפי' שהם שמרו שבע מצוות בני נח. גם הגויים ההם לא הצמיחו את העצים, ולא בנו או הרכיבו אותם במקדש. הם רק כרתו אותם עבור שלמה המלך ומסרו לו. ומצד שני ידוע לנו שנחרב בית המקדש בעבור ג' עבירות חמורות. ועם כל זה, לולא שהשתתפו גויים בבניית בית המקדש לא היה נמסר ביד האויבים. מסתבר שהקב"ה היה מעניש את ישראל בצורה אחרת, או שהיה המקדש נגנז ולא נמסר לאויב. האם אין כאן התבוננות נוראה, מה כוחה של השתתפות פסולה, הכי מזערית שתהיה. ומה כוחה של השתתפות כשרה!!!

וכמו כן מצאנו בצל"ח בדרוש ד' בעניין קדושת ביהכ"נ וז"ל: כי בעיקר התפילה נשמעת על ידי קדושת המקום, ובעוונותינו הרבים נתפשט המנהג הרע לעשות מנינים איש איש בביתו כקטן כגדול אין מוחה ואין מעכב... ובמקום שמדבר כל היום נדברים איש את רעהו שפת חלקות ושקרים ולשון הרע וליצנות שם מתפללים! **משא"כ בית הכנסת המקודש מעולם ונבנה בקדושה לשם בית הכנסת וכו' ע"ש.**

והסמ"ק בסוף מצוה י"א (ומובא במשנ"ב קנ"א סק"א) כותב בתו"ד: ומצינו במדרש ובתלמוד גם ספרו לנו אבותינו וראינו בעינינו כי כמה בתי כנסיות אשר נהפכו להיות בתי עובדי אלילים על שהיו נוהגין בהם

ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק שקבלנו מאת הגאון רבי יוסף שלמה קפלין שליט"א מג"ש ירושלמי כולל נחל"מ ב"ב, בעניין עשיית ביהכ"נ על אדני הקודש ונשמע מינה ג"כ כמה אחריות יש לנו לשמור על קדושת ביהכ"נ, וז"ל:

הגמ' בב"מ פה: מספרת על רבי חייא שעשה שלא תשתכח תורה מישראל! הוא היה זורע כותנה. קוצר ועושה מהם רשתות. עם זה היה הולך ליער וצד צביים! שוחט אותם, מאכיל את הבשר ליתומים. מהעורות היה עושה קלפים כותב עליהם חמשה חומשי תורה. עולה לעיר, לוקח חמשה ילדים. לכל ילד הוא מלמד חומש אחד. כנ"ל הוא עשה עם ששה סדרי משנה. לוקח ששה ילדים ולכל אחד מלמד סדר אחר. והיה אומר להם: עד שאני הולך וחוזר, כל אחד יהיה אחראי ללמד את חברו את החומש שלו. ואת סדר המשניות שלו. וכך יוצא שכולם בקיאים בהכל! כשרבי הקדוש שמע על מעשיו התבטא ואמר 'כמה גדולים מעשי חייא'!!

צריך ביאור על כל ההשתדלות של רבי חייא לזרוע כותנה, לחרוש להשקות, לקצור ולעשות רשתות וכו' וכו'. גם המחמירים הכי גדולים היום באפיית המצות. עדיין לא קנו שטח וזרעו שם חטים!! מה הענין בזה??

מובא בשם הגאון מוילנא זיע"א (ספר המאור הגדול) שאם היו בונים בית הכנסת בכוונה יתירה, שאף הקרדום שעמו הוא חוטב את העצים לבניית בית הכנסת, היה עושה ישראל ולא נכרי, ולשם שמים בכוונה תחילה, ובחומרי בנין שכולם נעשו מתחילת יצירתם לשם קדושת בית כנסת, ואף כל מלאכת הבניה תיעשה מתוך כוונה טהורה זו, לא היו מתפללין באותה בית הכנסת במחשבה זרה, כל ימי בית הכנסת!!

וביאר הגר"א שזהו הטעם שרבי חייא מלכתחילה זרע פשתן לעשות רשתות לצוד צבאים לעשות מעורותיהם קלף לכתוב עליהם מגילות בשביל התינוקות. שכל זה היה בכוונה יתירה לשם שמים, כדי שע"י זה יצליחו הילדים אחר כך בלימוד התורה. דכיון שרצה שילמדו תורה בקדושה ובטהרה, וכח הפועל בנפעל, לכן רצה להכין אותן חומשים מתחילתן ועד סופן הכל על ידי עצמו בכוונה טובה ולשם שמים, כדי שיהיו להם השפעה טובה על התלמידים. כי בחומשים שהיה מוצא בחנות, יתכן שלא נעשו בכוונה טובה, ואולי לא יועילו להשריש על ידם קדושת התורה בתלמידים, ופעמים גם יזיקו.

בספר אבן שלמה (ליקוט מדברי הגר"א מוילנא. פ"ה ס"ד הערה ג) כתב: הראשונים בכל מקום קיבוצם להשראת שכינה לא רצו שיהיה בבית שהוא מעשה ידי אדם שמה היה בו מעשה אחד שלא בכוונה קדושה, וע"כ הסתופפו בין האילנות תחת מעשה ה' משום דאין השכינה שורה אלא על פועל צדק, וכמו שכתוב ב"מ (פה): בר' חייא דשדינא כתנא וכו', ראה שיהיה מתחילה ועד סוף בפועל צדק, ועי' ספורנו (ריש פ' פקודי).

ושמעתי שהגר"ח מוואלאזין היה אומר שהלומדים בספרים שנדפסו בדפוס אדם שאינו הגון אין להם הצלחה בלימודם. וכן היה הגר"ח מוואלאזין אומר, שהלומד בבית שנבנה תוך כדי חילול שבת, לא יצליח בלימודו, מכיון שקירות הבית טמאים. וזהו טעם ההלכה שספר תורה שכתבו מין ישרף, שכן הוא מטמא את כל הלומד בספר הזה.

וידוע על כמה וכמה גדולי תורה, שכאשר היו שוכרים דירה, היו נוהגים להתעניין מקודם מי היה דר בבית הזה בעבר והאם היה שומר מצוות.

הצדיק רבי אליהו לאפיאן זצ"ל סיפר בענין זה מעשה שהיה בימי נעוריו כאשר למד בשיבת לומז'ה. והיה שם בעיר בית חולים ישן נושן מלפני כמה דורות, עד שגם זקני המקום לא ידעו מתי נבנה בית חולים זה. כמה פעמים אירע שחולים אשר שהו תקופה ממושכת בבית החולים, חלו במחלות נוספות שלא היו קשורות למחלה אשר בגינה אושפזו בבית החולים. ותהום כל העיר על תופעה זו!! וגם הרופאים לא מצאו שום

לעילוי נשמת רבן של כל בני הגולה מרן שר התורה רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוקללה"ה

לרפואת הגר"א אלחנן בן שרה סימון, הגר"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, מזכה הרבים הגר"ר אברהם בן שרל, הגר"ר ראובן בן טלאת, רפאל בן רייזל. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל ויונה בן שרה אסתר. ולעילוי נשמת ה"ה מרת רוחמה רחל בת הגר"ר יוסף ע"ה.

דבריו מביא מסוגיא זו שנקרע ס"ת שעי" עון שעשו רק מקצת אנשים ואפילו שהיו עסוקים במחלוקת לש"ש וגם נקרע מאליו ולא בשאט נפש ח"ו, למרות זאת נענשו כל אנשי ביהכ"נ שנהפך המקום לבית ע"ז. ולכן השיב בתשובתו **שצריכים לבקש רחמים שלא יענשו בחורבן ביהמ"ד ח"ו**, אבל אין בידנו להטיל תענית בדור חלוש וע"ש שביאר להם אופן של כפרה. חזינו מכאן כמה חומרה יש למעשה בזיון (אפילו של יחידים) בביהכ"נ עד כדי חורבנו. יח"ר שנזכה ונתחזק בשמירת קדושת בית הכנסת ונזכה לבנין ביהמ"ק בב"א.

בירורי הלכה

ולפעמים גם לשחוק וקלות ראש בעת שממתינים לברית, ועוברים על מצות 'ומקדשי תיראו'.
אכן ראה זה מצינו נידון דומה בשערי תשובה (סי' א' סק"ו) שהביא בשם הברכ"י (שם סק"ו): חבורת חצות שקבוע להם חדר סמוך לבית הכנסת וראשי הקהילה רוצים שיאמרו בבית הכנסת כדי שיהיו ג"כ עשרה ראשונים, כך ראוי לעשות, אך אם יש ביניהם איזה בחורים שלפעמים מדברים שיחה בטילה ולא יעצרו עצמם מלשיח ג"כ בבית הכנסת מוטב שיחזיקו בקביעותם בחדר. (ויעו"ש במשנ"ב סק"ט).
ובספר וישמע משה (ח"א) הביא בשם הגריש"א זצ"ל שבמקום שידוע שלא ינהגו הציבור בבית הכנסת כראוי כגון שיאכלו שם או ידברו שיחה בטילה, יש להתנות עליו מתחילה שלא תהא בו קדושה כלל.
והנה כל הנידון הוא לגבי דברים שבעצם יש מעלה לעשותם בבית הכנסת, אולם בדברים שאין צורך לעשותם בבית הכנסת אלא שיש בכך היתר (כגון סעודת מצוה קטנה), ודאי שכיון שידוע שע"ז יבואו להיכשל שם בשחוק וקלות ראש ראוי להימנע מלעשותם במקום זה. [נערך ע"י הרה"ג רבי חנוך כהן שליט"א, כולל חזו"א]
ומור"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: דבגוונא שהציבור יראים ושלמים עדיף לקיים המנהג.

קלות ראש וכן הנביא אומר 'המערת פריצים היה לי הבית הזה'... ולכאורה כוונתו לגמ' ביבמות צ"ז ע"ב מעשה בבית הכנסת של טבריא בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי עד שקרעו ס"ת בחמתו, קרעו ס"ד, אלא אימא שנקרע ס"ת בחמתו (ומפר' בגליון: זה היה מושכו אצלו וזה היה מושכו אצלו עד שנקרע), והיה שם רבי יוסי בן קסמא, אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים, וכך הוה. (וברור שאין אנחנו ברי הבנה במעשיהם של תנאים, ועיין בערוך לנר שם בביאור למה נקרע הס"ת). ובשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' רס"ד) נשאל גבי ביהמ"ד שנמצאו המזוזות חתוכות האם צריכים הציבור לקרוע ולהתענות ובתוך

שאלה: השבוע נולד לי בן למז"ט, ושכרתי אולם ע"מ לערוך שם את הברית ואת הסעודה. כעת נתעוררתי, היות והאולם צמוד לבית הכנסת אולי כדאי לערוך את הברית עצמה בבית הכנסת ורק את הסעודה באולם.

תשובה: א. מנהג ישראל בכל הדורות היה לערוך את ברית המילה בבית הכנסת, והנה בתשו' חת"ס (או"ח סי' קנ"ט) כתב דאין למילה שייכות לבית הכנסת, ויש לנו רשות למול בכל מקום ואין לבית הכנסת אחיזה במילה כלל. ובשו"ע הרב (של"א סעי' ז') כתב דבמילה בבית הכנסת יש מעלה מצד דהוי ברוב עם. [ולפ"ז כשהברית אינה נעשית מיד לאחר התפילה אין נ"מ אם היא בבית הכנסת או באולם הסמוך]. אולם בתשו' הרשב"א (ח"ז סי' תקל"ו) כתב: ומה שנהגו למול בבית הכנסת משום דכתיב ויכרתו ברית לפני ה' ואין ברית אלא מילה. ע"כ. וא"כ ודאי שיש מעלה לערוך את הברית עצמה בבית הכנסת.

ב. אולם לכאורה יש לדון בזה, דהרי כיון שההקפדה על הלכות קדושת בית הכנסת טעונה חיזוק, וקרוב לודאי שעריכת הברית בבית הכנסת תגרום לשיחה בטילה לאיזה מהבאים להשתתף בה, אולי מוטב יותר להימנע מעריכתה בבית הכנסת. ואכן בשו"ת אז נדברו (חי"ג סי' ע') כתב שהחפץ להחמיר בזה יצא שכרו בהפסדו, שע"ז באים לדברים בטלים

סיפור השבוע

שלאחריה עמד על הבימה, בשמחה ובטוב לבב, ונתן שם לבתו שנולדה לו למזל טוב, הלה סיפר בהתרגשות, שכל הרואה ושומע יראה בחוש כי מן השמים מחשיבים מאד למצווה זו, ובפרט שהניסיון קשה עד למאוד, על כן בשכר זאת כנראה שומעים לתפילתם של אותם הנזהרים בזה, וכל אחד רואה בחוש נסים גלויים בעיניו זה.
הוא ביקש לפרסם דבר זה בקרב כל ישראל, למען ידעו דורותיכם כי שכרה הרבה מאוד על פי פעלו, להיפקד בכל מילי דמיטב. עד כאן קטע מדרשה שהשמיע הרה"צ רבי מאיר מיכאל גרינוואלד שליט"א לפני כמה שנים בלונדון, והדרשה הופיע במילואה בגליון נקדישך בחודש טבת תש"פ.
בפ' 'פרשת כי תשא' תש"פ העתיקו סיפור זה בעלון הנפלא 'קנין תורה' שי"ל ע"י חסידי תולדות אהרן בירושלים עיה"ק. לפני כמה שבועות התקשר אליהם אחד הקוראים, ובהתרגשות רבה הוא מוסיף על השרשרת סיפור נוסף. וכך סיפר: הגליון של פרשת כי תשא תש"פ, הגיע אלי בשנה שעברה בליל שבת קודש פרשת כי תשא, קראתי הסיפור והתרגשתי מאוד, הרי גם אני, כבר כמה שנים אחרי חתונתי, עדיין מצפה ומחכה בכליון עינים להוושע בזש"ק, הגעתי לביתי הריק מילדים. וסיפרתי את הסיפורים הנ"ל, והכרזתי: **"הנני מקבל עלי קבלה זו שלא לדבר בשעת קריאת התורה גם לא בין גברא לגברא, בזכות זה הנני מקוה להיפקד בדבר ישועה ורחמים"**. יצוין, שהיה באותו שבת שבת עליה - 'אויפור' של אחי הקטן, והתקבצו כל בני המשפחה להשמחה, שנערכה אי שם בין חצר בית המדרש ובין הגזוזטאות... והנשים באופן מצומצם בעזרת נשים המאולתר... המצב היה אז בתחלת מצב הקורונה. וגם היה הרבה ממה לדבר, בפרט כשנמצאים לא במקום הקבוע בביהכ"נ... תאמין לי, היה לי קשה מאד לעצור בדיבורי, אבל מה לא עושים בכדי להפקד בזש"ק, כעבור שנה, בשנת תשפ"א, זכיתי לחבוק בן ולהכניסו בבריתי של אברהם אבינו. (מקדשי תיראו)

מעשה נפלא אירע אצל יהודי אחד אשר המתין שנים רבות להיפקד בזרע של קיימא. בצר לו נכנס להגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל, ונפשו בשאלתו להיפקד בדבר ישועה ורחמים. ענה לו הגאון זצוק"ל: **יש מצוה לא לדבר בקריאת התורה. לצערנו הענין נפרץ, ולכן זה מסוגל להיוושע! תקבל על עצמך מהיום והלאה לא לדבר אפילו בין גברא לגברא ואפילו בדברי תורה, ובזכות זאת תיוושע.** ברכת הצדיק נתקיימה במלואה, ובזכות ששמר פיו ולשונו מלדבר בעת קריאת התורה זכה כעת חיה ולאשתו בן.

והנה האיש הזה סיפר המעשה לחברו, וחברו לחברו, עד שהגיעו הדברים לאדם אחד שאף הוא היה זקוק לזרע של קיימא. היה זה בליל שבת קודש פרשת כי תשא, בעת הליכתו בדרכו מבית המדרש לביתו. אז הגיע לאזניו סיפור זה, ומיד החליט: **'חבר אני לכל אשר יראוך, גם אני אצטרף לחברת 'שומרי פיהם ולשוונם מלדבר בעת קריאת התורה, ואולי בזכות זאת אזכה לזרע של קיימא'**, בצפרא דשבתא הארון הקודש נפתח, מוציאים ספר התורה, והוא כאלם לא יפתח פיו. לא בקלות הגיע לו קבלה זו, הוא לא מהאנשים הנחבאים אל הכלים, הוא היה מהאנשים הרועשים סביבם, מהאנשים הרגילים לשבת בחבורה... וכיון שסגר פיו... הסתכלו עליו בצורה מוזרה: אה! ביזט מיר געווארן א פרומער... (אה, נהיית פרומער...). אבל קבלה זו קבלה, הוא לא נבהל מפני המלעיגים עליו! הוא רצה לעשות לעצמו סימן ההצלחה ה' דרכו אם לא, במוצ"ש התיישב ורשם לעצמו פיתקא בזה"ל: **'בשבת קודש פרשת כי תשא סיפר לי ר' משה מה שאמר הרב שליט"א שיהיה לשמוע קריאת התורה בלי דיבור אפילו בין גברא לגברא, ובזכות זאת אזכה בס"ד להיפקד בזרע של קיימא'**. ובעזה"ש"ת התחלתי להיזהר בזה, כן יעזור הש"ת להלאה. את הפתק הניח בתוך החומש שלו אצל פרשת כי תשא.

והנה, ראה זה פלא אחרי שנה, בפרשת כי תשא, נולדה לו בת למזל טוב. בדיוק באותו יום שקיבל על עצמו להיזהר בדבר זה. באותו יום לשנה

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 324
אייר תשפ"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

בשיעור גובה הלחי כלפי הקרקע שלפניו, י"ל שעכ"פ העמוד שלפני הלחי אינו נפסל בכך, כי הוא ארוך כמה מטרים ויש בו גובה י' גם כלפי הקרקע הגבוהה [ובנוסף הוא מתחיל מהאדמה ואינו תלוי בגובה, ואכמ"ל], לכן יש להכשיר את צוה"פ לפחות מדין העמוד, ובשביל ההידור שיהא לחי [לצורך חשש דגנוד החוט מעט ולדין חוט שוקע מעט כידוע], יש לסמוך שנשאר גובה בלחי לשיעור רח"ג, ולשבת הבאה יוסיף להדר ולדאוג שיזיז את הסלעים.

סיוע מוקד העירובין להקמת עירוב שימונתי לקהילות בערי הפריפריה בתקופה זו שוקדים במוקד העירוב על סיוע לקהילות המתפתחות בערי הפריפריה להתארגן להקים עירובים שכונתיים. אין צורך להאריך בגודל הנחיצות של הדבר, כל מי שקצת יודע כמה קולות צריכים להקל בעירובים העירוניים, וכמה מתוכם לא מצליחים לעמוד אפילו בדרישות ההלכתיות אפילו מתוך מה שהם מציבים לעצמם, מבין כמה חשוב להקים עירוב פנימי שיבא שמירת שבת לקהילה. למרות שבערי הפריפריה יש גם מגבלות לעירובים הפנימיים, ולא ניתן להגיע לרמת ההידור שיש בערים החדריות, בכל זאת הורו רבותינו שיש להשקיע את כל המאמצים לעשות עירוב פנימי, כי הפער בינו לבין העירוב העירוני הוא גדול מאוד. וכמובן שגם לאחר הקמת העירוב ישאל כל אחד כיצד ראוי לו לנהוג לעצמו, וכיצד לנהוג עם בני ביתו, אלא שבידוע המצב ברוב המקומות שבני המשפחות מטלטלים בלית ברירה בעירוב העירוני, ולכן בודאי שזכות גדולה היא לעשות להם את העירוב הפנימי.

בימים אלו עסקנו בשתי ערים בצפון שיש בהם קהילות גדולות של ציבור בני תורה, ונפגשנו עם אברכים שגרים בהם ומועונינים ליכות שיהיה להם עירוב, אלא שהם צריכים סיוע רב. אחת מהקהילות שהגענו, היא בשכונת קרית שמואל, במרכז העיר טבריה, שיש בה כעת מאות משפחות, וגם כמה כוללים של ציבור בני תורה, והיא הולכת ומפתחת ומתרחבת לפני כמה שנים ערכנו סיור ראשוני עם תכנית כללית, וכעת שגדל הביקוש הגענו שוב והסתובבנו במשך שעות רבות יחד עם קבוצת אברכים, לבדוק כיצד ניתן להקים את העירוב. בסיור שמנו דגש על הנתונים ההלכתיים

שנדרשים כדי שיהיו מחיצות כשרות וחזקות שהעירוב יהיה מהודר, יחד עם החלק הטכני והמקצועי היכן ניתן לחבר את עמודי העירוב, בשילוב ההתחשבות בהסכמת התושבים הגרים בסמוך, שהעמוד לא יפריע להם ולא ימנעו את עשיית העירוב. הדברים האלו דורשים הרבה נסיון בהתמודדות עם אתגרים כאלו בעיר מעורבת, והרבה סייעתא דשמיא, שנצליח להסתדר עם כולם. סיימנו את הסיור בשעת לילה עם תפילה לה, שנזכה בקרוב להעמיד את העירוב על תילו.

סיור ארוך עם האברכים לתיאום הקמת עמודי העירוב בטבריה בשלב זה ערכנו מפת תכנית משורטטת, עם הכמויות והעלויות, ומסרנו לאברכים שגרים בשכונה שיפעלו לסדר את הסכמת השכנים. האברכים שקיבלו את התכנית, נרתעו לא מעט מהסכום הנדרש עבור הקמת העירוב, אמנם מדובר בסכום הגיוני לעירוב של שכונה, אבל כעת אין הרבה בני תורה שמבינים את הצורך להתאמץ בשביל כך. האמת היא שבשכונה כזו העירוב אינו רק בשביל אלו שגרים בתוכה כל השנה, אלא זה גם עבור אלפי משפחות חרדיות שמתארחות שם במשך השנה. בפרט בחודשי הקיץ אנו מקבלים עשרות טלפונים כל שנה, מאברכים ששכרו צימרים ודירות במיטב כספם, ולאחר שעלו לאוטובוס או הגיעו לדירה, נזכרו שצריך לשאול על העירוב. במוקד העירוב משיבים על כך, שבינתיים אין יותר מאשר העירוב העירוני של כל העיר, והאברך ניצב במצוקה קשה,

שאלה שהגיעה אלינו מהעירוב של העיר ביתר

השבוע נפתח את הגליון בשאלה שהגיעה אלינו מהרב דוד הרשלר שליט"א, האחראי על העירוב בעיר ביתר. עיר זו היא אחת מהערים הבודדות שהעירוב העירוני בנוי ומתוחזק ברמה של עירוב שכונתי, עם עמודים ישרים וחזקים מתוחים, ועם לחיים המהדרים את כשרות העירוב, וכן ללא מחיצות תחת צורות הפתח, ועוד דברים שמהווים הבדל כשרותי בין העירובים העירוניים לעירובים השכונתיים, [מלבד הבדלים הנוספים שיש בתוך הקטגוריות עצמן, בין העירובים השכונתיים זה לזה, ובין העירובים העירוניים זה לזה].

ביום שיש שלח האחראי תמונה ממקרה שהוא גילה בבדיקת העירוב, באחת מצורות הפתח של העירוב, סמוך לעמוד וללחי, הניח הקבלן סלעים גדולים מאוד, שכל אחד שוקל מאות קילו. במצב כזה הוא ידע שהוא צריך לפנות את הד' טפחים הסמוכים ללחי, וגם את הקו שלאורך חוטי העירוב, שלא יהיו בו דברים גבוהים שהם כמחיצה, כדי שהצוה"פ תהיה מהודרת אבל כעת שמדובר בסלעים כה גדולים וכבדים, הוא לא יכול לפנות אותם, ולכן בא בשאלתו האם מחויבים להתאמץ למצוא פתרון להביא טרקטור שיזיז אותם, או שמא הם לא במצב שפוסלים את העירוב.

שני דינים בסלעים המונחים תחת צורת הפתח

והנה במקרים אלו צריך לשים לב לדון מצד שתי הלכות, א. מדין מחיצה תחת צורת הפתח, ב. מדין מקום פנוי ליד שטח העמוד. מצד הדין הא' של מחיצה, צריך לבדוק האם הסלעים האלו נחשבים למחיצה. אמנם ביחד הם מגיעים לגובה י' טפחים, אל לאחר שמתבוננים בתמונה ניתן להבחין שהסלעים אינם מונחים מסודר זה על זה, אלא הסלע העליון מונח על אמצע הסלע התחתון, ונוצר כעין מדרגות, וכיון שלגבי מחיצה שיש בה מדרגה רחבה ד' טפחים בתוך גובה י', אמרין שהמדרגה מונעת את הצטרפות החלקים, כמבואר בדברי התרומת הדשן שנפסקו להלכה ברמ"א (סי' שני"ח ס"ב) לגבי ביטול מחיצה של קרפף שאינו מוקף לדירורים, א"כ גם כאן אין

לסלעים אלו דין מחיצה, וממילא אינם פוסלים את צורת הפתח. ואע"פ שיוצא שבכיוול האבנים יוצרים שהקרקע באמצע הפתח נעשית גבוהה [למעלה מגובה הלחי], אין כאן חיסרון כלל.

הנושא הב' הוא שצריך שיהיה שטח ד' לפני העמוד. דין זה נובע מצירוף של כמה מקורות בהלכה, שהעמוד צריך שיהיה בו גובה י' טפחים (שו"ע סי' שס"ב ס"א, וסי' שס"ג ס"א), ושיעור י' טפחים הוא לפי הקרקע שעליה הוא עומד שהיא קרקע הפתח, וגודל שטח הקרקע הקובע לענין זה הוא לפי הקרקע שתחתיו ולפניו עד ד' טפחים (כמ"ש רש"י בעירובין דף ה. שזה שיעור רשות המנימלי, וכן מבואר בחזו"א בכמה מקומות), וכאן האבנים שמונחים לפניו מתבטלים לקרקע, ונחשב שהקרקע גבוהה (ע"פ סי' שני"ח ס"ב), וא"כ צריך שיהיה בלחי שיעור י' טפחים ביחס לקרקע של האבנים. אבל זה דוקא אם האבנים נמצאות בתוך ד' טפחים ללחי, משא"כ אם יש רווח ד' טפחים, שהוא כ' ס"מ לשיעור רח"ג, וכס"מ לשיעור חזו"א, לא יהיה בעיה שיש אבנים בתוך הפתח, אפילו שהן מגביהות את קרקע הפתח שאינו סמוך ללחי [כל שאין גובה י' ברצף שיוצר מחיצה].

עוד השבנו לאחראי ששאל כמה הדבר נחוץ לתקנו, כיון שאינו יכול להזיז את הסלעים בעצמו אלא צריך לומר לקבלן שעובד שם שישלח את הטרקטור, וכעת ביום שיש כבר הלכו העובדים ואינו יכול להשיג טרקטור שישלך את האבנים, האם צריך לעשות משהו חילופי לשבת זו. אבל לפי האמור שלא היה כאן דין מחיצה תחת צורת הפתח, אלא שהיה חסר

מחובר עדיין לעמוד הישן העקום, והחוט שממשיך לימין היה מחובר לעמוד החדש, וכדי לסגור את העירוב הוא חיבר עוד חוט של חצי מטר בין העמוד הישן לחדש. לכאורה זה אמנם חבל שהוא לא העביר את החוט הראשון לעמוד החדש, אבל בדיעבד אינו גרוע משאר העמודים העקומים שבישוב שלא החליפו אותם, וסמכו על המקילים בעמוד עקום.

אבל לאחר שהתקרבו ובדקנו אותם מקרוב, התברר שיש כאן דבר מיוחד, שהחיבור של החוט הקצר בין שני העמודים, אי אפשר להחשיבו כפתח. כי העמוד רגלי העקום היו בצד ימין, וראש העמוד נטה לשמאל למרחק מטר, לעומת זאת רגלי העמוד החדש היו בצד שמאל במרחק חצי מטר מרגלי העמוד הישן,

וראש העמוד היה נוטה לימין, והעמודים היו כעין צורת X. במצב כזה צ"ע מהו הפתח, אם הפתח הוא המקום שנמצא למטה בין שני העמודים, הרי המשקוף בכלל לא שם, ועוד יותר

עמודי העירוב נשנים לבאן וילאן האם ביידם נחשב פתח

מזה שאינו שם, הוא גם במצב הפוך לגמרי, שלמטה הפתח הוא בין העמוד הישן שבימין לעמוד החדש שבשמאל, והמשקוף מתחיל מהעמוד החדש שבשמל וממשיך עוד שמאלה אחרי הפתח אל הראש הנוטה של העמוד שבימין, איך שייך להגדיר אותו כמשקוף של הפתח שאינו נמצא מולו כלל. לכן נראה שאי אפשר להכשיר אותו אפילו בדיעבד, וחייבים להעביר את החוט שקשור לעמוד הישן אל ראש העמוד החדש.

ראש עמוד עם זי שהחוט עיקם אותו ויצא לצד

בהמשך הבדיקה נפגשנו גם בבעיה המצויה בישובים, שאנו חוזרים עליה שוב ושוב, כדי שידעו שלא רק אם העירוב קרוע הוא פסול, אלא גם כאשר קושרים את החוטים בראשי העמודים, יתכן שינוי קטן בראש העמוד, שפוסל את כל העירוב. במקרה זה היה שני עמודים שהחוט לא היה מונח כדרכו בתוך הוי של העמוד, אלא היה מלוכף על אחד מהשיניים,

חוט העירוב טיפס את הוי ויצא כהעמוד

והחוט היה חוט ברזל שי לו משיכה חזקה, וגם הברזלים של הוי כנראה היו קצת דקים, והחוט משך את הברזל לצד, עד שהחוט היה מחוץ לעמוד לגמרי. דבר כזה לא מבחינים בהסתכלות רגילה, אבל מי שמתמחה בבדיקת עירובין בצורה מקצועית, יודע להבחין בכך גם ממרחק. וזה לימוד חשוב לקוראי הגליונות "תיקוני עירובין" שלפנינו, שידעו כיצד לבדוק עירוב, כיצד לשים דגש על כל פרט לראות שהוא עשוי כהלכה, ובכך להימנע ממכשול גדול.

האחראי קשר חוטים לגגות יסבר שהגג מחבר אותם

בשלב זה היה נראה לנו שאמנם הבעיות הם מעכבות מעיקר הדין, אך אפשר לתקן אותם בהשקעה לא גדולה מידי, אבל לאחר שהגענו לשליש האחרון של העירוב, גילינו שיצטרכו להשקיע כמה עשרות עמודים חדשים. פתאום בקטע הזה היו כמה מקומות שהחוט היה קשור לגגות של רפתות ולולים, בלי עמוד עירוב כלל, והחוט מהצד אינו כשר כלל. הת"ח שהביא אותנו ליישוב דיבר עם הבודק של העירוב ושאל אותו איך עושה דבר כזה, הרי זה לא על עמוד של עירוב. והבדק השיב לו בתמימות, שהסבירו לו שהעיקר שיהיה חיבור בין החוטים,

חוט העירוב קשורים לגגות סתם

אם כך כאשר הוא מחבר את החוט האחד מצד אחד של הגג, ואת החוט האחר מהצד השני הרי יש חיבור בין כל העמודים, חוט גג וחוט! לצערנו כמה שהדבר פשוט לכל מי שמבין את העיקרון של העירוב, שהחוט יוצר צורת הפתח והוא כמשקוף מעל שני העמודים, ולא

יצירת חיבור של מעגל חשמלי או מעגל אחר סביב ליישוב, מבין שאין שום טעם לחבר חוט לגג. ובכל זאת זה לא פעם ראשונה שאנו מוצאים את הטעות הזו. ובעז"ה בזכות הת"ח שלמדו את הלכות עירובין למעשה במסגרת מוקד העירוב, נזכה לעוד כמה מקומות שיתקנו את העירוב כהלכה, וזכות הרבים תעמוד לנו לצליח בתיקון העירובים ובהעמדת תלמידים רבים, שיזכו את הרבים.

הוא אף פעם לא היקל לאשתו וילדי לטלטל בעירוב עירוני, ומה יעשה כעת שהגיע לנופש חלומי ואינו יכול לצאת לטייל עם בנו הקטן.

כשמתקשרים ביום שישי בצהריים, באמת אין מה לעשות, אבל עכשיו יש מה לעשות, יש לנו את ההזדמנות להיות שותפים במצוה המיוחדת, לתת מכספינו להקים עירוב לקהילה גדולה שאין לה עירוב פנימי, ולדאוג גם לבני משפחתנו או לקרובים שלנו שגיעו לשם לשבת, שיהיה אפשר לתת להם תשובה אחרת כאשר יתקשרו ביום שישי בצהריים, הם יוכלו לצאת בשבת [בשלב זה ע"י כלים ששבתו בחצר], ולטלטל כהלכה. לתושבי המקום אין את האפשרות להשיג את התקציב שעומד על סך 35,000 ש"ח, מוקד העירוב כבר השיג להם תרומה של כמה אלפי ש"ח, אך עדיין חסר סכום גדול. כאן התפקיד של כולנו לסייע, לא צריך לנסוע רחוק לעזור בעבודה פיזית, לא צריך שנערבב את הבטון או נמשוך בחוטים, רק נתאמץ לפנות למכרים שנו להשיג תרומה של 1900 ש"ח, עלות של צורת הפתח אחת, שהיא תעמוד לזכותינו תמיד, זכות כל בני הקהילה וכל המתארחים בה, ששומרים שבת בהידור כהלכה.

לשותפות שלך פתחנו קופה מיוחדת עם היעד המבוקש

בתוך מערכת נדרים פלוס - בחיפוש "מוקד העירוב"

פרויקט - הקמת העירוב "קרית שמואל טבריה"

השלם לנו את היעד 35,000 הזכות שלך!

ניתן לתרום בתשלומים, וכן במזומן ואנו נעדכן את היעד

חדש! ניתן להנציח לעילוי נשמת על גבי העמוד של העירוב

לתרומות ולמסירת שמות - מוקד העירוב 0548483320

בדיקת ישוב בעקבות פעילות ת"ח מלומדי השיעורים

במסגרת בדיקת העירובים בישובים, ביקרנו ביישוב שיש בו אדם שבדוק את העירוב ומתקן את החוטים שנקרעים, ובכל זאת המצב הפתיע אותנו מאוד. במקרה זה הגענו בזכות אחד הת"ח שהשתתף בשיעורי העירובין למעשה שהתקיימו בעיר קרית גת בשנה שעברה, ומתוך הלימוד הוא בא לידי מעשה, הוא יצא לראות את העירוב ביישובים קרובים לעיר, וביישוב זה הוא פנה לרב היישוב ועורר על בעיות מסוימות, ולאחר שהרב אמר שרוצה לתקן את העירוב קרא לנו לערוך בדיקה ורשימה מסודרת של כל הדברים, כולל הפתרונות הרצויים להכשיר את העירוב.

דלי הפוך שמשימש ראש לעמוד

באחד מהמקומות הראשונים שראינו היה דבר משעשע, באחד העמודים כנראה נשבר ראש העמוד, והאחראי עשה פתרון יצירתי כתחליף לראש העמוד. הוא לקח דלי גדול, הפך אותו, וחיבר לו בשני הצדדים ברזלים קטנים שיחזיקו את החוט כמו שעושים בראשי העמודים, הרים את הדלי על העמוד והניח את החוט על הדלי. כמובן שהדלי רחב פי כמה מהעמוד, וממילא החוט שנמצא על קצה הדלי, אינו מעל העמוד.

דלי גדול כתיקון ראש העמוד

[יש שואלים מדוע אינו נחשב מעל העמוד, אולי נאמר שהדלי הגדול הוא המשך של העמוד, וכאילו העמוד מתרחב, והחוט שבקצה הדלי הוא מעל החלק הרחב שבעמוד. והנה התשובה לכך נלמדת מתוך לימוד דברי הפוסקים בדברים דומים, ואינו דבר המפורש בספרים, לכן קשה לציין כאן את המקור במפורש, אבל דין זה קיבלנו מכמה רבני העירובים כדבר מוסכם, ומ"מ נציין כאן קצת את יסוד הדברים. בפוסקים כתבו לדון בכל עמוד שהתעקם, האם נחשב שהחוט מהצד, כי אין העמוד כולו מתחתיו, אלא רוב העמוד בצד של החוט, ויש מהפוסקים שהתירו, מכיון שהעמוד העקום הוא יחידה אחת ישירה רק נוטה, לכן אפשר להחשיב את החוט שיושב על ראש העמוד כיושב על כולו בזוית של העמוד. לפ"ז במה דברים אמורים כאשר החוט שבראשו יושב על עיקרו של העמוד, אבל אם מוסיפים דבר אחר בולט לצידי העמוד, אין לומר שזה כיושב על עיקרו, כי ניכר שהוא בולט לצידי העמוד. וכאמור הוראה זו מקובלת שלא להכשיר דבר כעין זה גם בעירובי הרבנות].

צורת הפתח עקומה שהמשקוף אחרי הפתח

בהמשך המושב היה מקום אחד שהמצאנו שאלה חדשה שלא פגשנו עד היום. אחד מהעמודים התקם מאוד הרבה, ועשו לידו במרחק חצי מטר עמוד אחר שגם הוא הספיק להתעקם לכיוון ההפוך, [במקרה זה כנראה שלא עשו יציקת בטון כראוי], החוט של העירוב שהגיע משמאל היה

פרקי אבות

על פי דברי מרן רבנו הגראי"ל שטינמן זיע"א

גליון 5 – במדבר תשפ"ב – פרק ה'

נתנסה אברהם אבינו

מישהו שאל את רבנו למה התורה כ"כ משבחת את ניסיונו של אברהם אבינו ע"ה ב"לך לך", והרי הקב"ה בכבודו ובעצמו הבטיחו שאם ילך מהבית יהיה לו עושר וילדים וגדלות, האם אנו לא היינו עושים כן כשצדיק גדול היה מבטיח לנו כל זה? והשיב רבנו: נו, ואם יש לנו הבטחה מהקב"ה – הנה נתתי לפניך החיים והטוב והמוות והרע, ובחרת בחיים. האם אין לנו עבירות? וגם כשהכל ברור, ר' עניין אליהו הנביא, שכולם ידעו שהוא נביא, ובכ"ז קרא לו עוכר ישראל – על שעצר את הגשם. מוכח שגם כשיש ידיעה ברורה מהי האמת – יצה"ר בכ"ז עובד...

"הנמלים שלא התקרבו"

ולא נראה זבוב בבית המטבחיים

סיפור מפעם ומיוחד על מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן, מהתקופה האחרונה, סיפרו לפני רבינו, ולהלן תגובתו.

לפני תקופה, עשו איזשהו תיקון קטן באחד מפנינות הבית, בביתו של מרן הגראי"ל. מבצע התיקון עשה מה שעשה והלך לו. אך כפי הנראה שנשאר שם איזה חור קטן, ובעקבות זה באו למחרת נמלים רבים והסתובבו בכל האזור. מדובר במאות נמלים. בני הבית שהיו אותו זמן בבית הבחינו בדבר מפליא מאוד, הנמלים שוטטו בכל מקום, על השולחן וסביב, על החלון ומתחתיו, בכל הריצפה גם בכלים שעמדו שם וכו', אך... אל רבינו הגראי"ל שלמד אותה עת בחדר, הם לא התקרבו. הדבר בלט והפליא מאוד. כביכול היה סביבו מחיצה שאליה לא התקרבו. כך אירע הדבר כל אותם שעות (עד שלאחר מכן הגיע איש מקצוע עם כמה חומרי הדברה מיוחדים).

והנה, כשסיפרו את המעשה לפני רבינו הוא התפעל ונהנה מהסיפור, ומיד הגיב כי בגמרא יש כבר מקור לזה. בגמרא ברכות (י' ב') נאמר שם כי האשה השונמית ידעה באלישע שהוא איש קדוש, ולשון הגמרא שם: "מנא ידעה? וכו' שלא ראתה זבוב עובר על שולחנה" הרי מפורש כי האדם הקדוש והמרומם משאר אנשים, אפילו הרמשים ובעלי חיים הפחותים מכירים בזה...

עד כאן תגובת רבינו. אבל מוכרחים אנו לציין גם, מה שהפליא אותנו ביותר, לשמוע צד נוסף במעשה, וכך סיפר לנו אחד מבני ביתו של מרן הגראי"ל:

לפני כעשור שנים מת אחד מהרשעים הגדולים בארץ ישראל שלא שמר תורה ומצוות וכיהן בממשלה וגרם והסית הרבה מאוד נגד ציבור היראים. בתקופה דאז. והנה, כשבאו לקבורו, פתחו אנשי החברה קדישא את הקבר, וראו והנה הוא כולו מלא זבובים. מאות זבובים עומדים שם ונראה שהם משחרים לטרף... מכיון שלא היתה להם שום ברירה הכניסו את הגוף לקבר. וסתמו את הגולל.

בזמנו, סיפר לאחר מכן אחד מאנשי החברה קדישא (הרב י"ו) את הסיפור למרן רה"י, ומרן רה"י היה מלא התפעלות והתרגשות, ואמר הלא יצר הרע דומה לזבוב, הנה, היצר הרע חיכה לו... ומשך תקופה ארוכה הפליא בסיפור זה כמה רואים שיש דין ויש דיין והאריך בזה. והנה כעת, אנו זוכים לראות היפך, כי האיש המרומם והנעלה, שזוכה ושולט ביצור, אז הבעלי חיים ורמשים אין נוגעים בו... (וע"ע גם

במדרש ב"ר פרשה נ"ד, א', ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו - 'גם אויביו לרבות מזיקי ביתו כגון יתושים ופרעושים וזבובים') (גליון דברי שיח)

פירות שביעית

אחד שאל לרבינו בשנת השמיטה האם להחמיר ולקחת פירות וירקות רק מחו"ל [כמו שיש כאלה שמקפידים] או לקנות כאן בא"י, השיב רבינו תלוי על מי נופל החומרות האם על אשה והילדים, או רק עליו, שזה לא דרך לעשות חומרות שנופל על האשה והילדים והוסיף רבינו אם לומד תורה כמו הגרי"ז ונמצא בדרגתו, אפשר גם לעשות את כל חומרותיו, אבל לא לקחת רק את החומרות שלו ולהניח את העיקר.

קשה לכעוס

כל א' נותן עצות (פ"ר שופטים, תשס"ב) אברך ת"ח חשוב בא לרבנו לקבל ברכה לתחילת הזמן, ועיצה כיצד להתנהג עם התלמידים, במשרה החדשה אותו קיבל, כמגיד שיעור בישיב"ק. [ורמז האברך, שכבר קיבל עצות רבות מבלי שביקש. ואמר לו רבנו: זה כדי שאנשים יוכלו עתה לומר בוידוי "יעצנו רע" בלי פקפוק...]. ואמר לו רבנו שחשוב שיהא לו סבלנות לתלמידים, וגם אם לא מבינים או אומרים דברים לא נכונים - שלא יכעס עליהם...

ואמר תמיד תמהתי על הגמ' בשבת קה: שהמקרה בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפורז מעותיו בחמתו, יהא בעיניך כעובד ע"ז, והטעם שהיום אומר לו כך ומחר אומר לו לעבוד ע"ז. ולא הבנתי, וכי אחד שעושה עבירה אחרת - לא נופל בידיים של היצה"ר שמחר יאמר לך לעבוד ע"ז? ומאי שנא דווקא כעס? ואולי י"ל דאדם הרי אוהב את ממנו ואת בגדיו, ואם רואים שהולך עד כדי כך נגד טבעו, שמשבר אפילו כלים של עצמו (ולא רק של חברו), שיכול להתדרדר גם לע"ז...

בן חמש עשרה למשנה

סיפר נכדו הרה"ג ר' דוד שפירא שליט"א: מעשה היה בבחור מתחזק שהוריו אינם שומרי תו"ת שנשפו חשקה בתורה ורצה לעלות לישיבה, אמנם הורו התנגדו לזה בכל הכח.

והגיע עם הרכז של לב לאחים לרבינו, ובתחילה חשש רבינו שזה נסיון להפילו וכו', ושתק. ורק אחרי שהבחור התחיל לבכות בדמעות שליש הבין שזה אמיתי.

ואמר לו רבינו שיבוא באלול ללמודים בלי מחברות וכלי כתיבה. וזה יסתדר.

וכך עשה הגיע ליכון בלי כלי כתיבה והתעקש לא לכתוב את השיעורים, וכך זרו אותו הביתה כמה פעמים. עד שבסוף אלול התיאשו ממנו ההורים שלו והסכימו שילך לישיבה קדושה.

וכך עלה ונתעלה עד שהיום הוא אברך ת"ח עם משפחה של בני תורה נפלאים.

בסוד שיח

מדברי מרן הגראי"ל זצ"ל על גדלות מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל [חלק ג']

נולד צדיק

(ליל ש"ק שמות תשע"ד) סיפרו בפני רבינו, שהגר"ח קניבסקי סיפר שפעם אחת החזו"א נתן לו דבר שלא נתן לאף אחד, "מכה". המעשה היה כשהייתי עמו בצפת, ביחד עם אמי, אבא לא נסע, ולכן החזו"א הרגיש אחריות עלי. והשתובבתי וזרקתי שם אבנים. ונתן לי מכה. ואמר לי שזה פעם ראשונה שנותן. אחר חמש דקות ישבתי על ברכיו. אמר לאמי תראי ילדים צדיקים מקבלים מכה וכבר אחר חמש דקות יושב על רגלי.

הגיב רבינו, 'רבי חיים קניבסקי זה גיבורענער צדיק [נולד צדיק] הוא באמת צדיק.

לא הלך לישון

רבינו סיפר לי שהי' כאן ד"ר הרדי [מצרפת] ובדק את הגר"ח ולטענתו זה שבר בעצם.

א"ה אין לתאר דאגתו של רבינו להגר"ח, הוא הודה לד"ר הרדי, וא"ל כמה אנשים יש לנו כהגר"ח?

[ומעניין לציין שרבינו שמע את הסוג צילום שביקש שיעשה הגר"ח הנקרא בשם אס. אר. אי רבינו מאד נבחל, ולא הלך לישון במו"ש, עד שבא ד"ר הרדי בשתיים עשרה וחצי והרגיעו שזה שום דבר אלא רק לברר היטב את הבעיה, ורבינו הוזיל דמעות ואמר כמה יש לנו כהגר"ח? ת"ח וצדיק כזה].

בכל מקום ילמד

כתב הררי"ל. וזכורני שבשנת תשמ"ט החליטו שני אברכים מכולל פוניבז' לייסד עיר חרדית חדשה להקלת מצוקת הדיוור (ר' דוד שרייבר ויב"ח ר' יצחק טיקוצינסקי) והתייעצו עם הגראי"ל שטיינמן, שאמר שעיר של תורה תצליח להיות כזאת רק אם יהיה גר בה אדם גדול כמו שהיה החזו"א בבני ברק, ובקשו מהגראי"ל לעבור עמם לעיר החדשה, ואמר שהוא כבול לסדרי הישיבה הקטנה והכולל ואין באפשרותו לשנות. והציע להם שיקחו את מחותנו הגר"ח קניבסקי שישמו לו שם סטנדר ותגידו לו שפה זה לדרמן. אצלו אין הבדל איפה הוא, בכל מקום ילמד אותו דבר".

אפילו פעם אחת

בשעת התפרסם שמרן הגראי"ל אמר שיהודי שעבר אפילו פעם בחייו על דרבנן, כבר לא יכול להיות ר' חיים.

לקח על עצמו

(שבת פר' בשלח, תשנ"ח): לשאלה בדבר מתיחות במצב המלחמה עם עיראק, וחשש התפרצות המלחמה, ואילו הגר"ח קניבסקי אמר לא להחליף מסכות, האם אפשר לסמוך עליו? נתחייך רבנו בחי"ד אוהב ואמר: ר' חיים הוא יהודי מאוד יקר (זעירי א-טאיער איד), ויכול לקחת על עצמו הרבה דברים...

[כדרך אגב ברשימות הרה"ג ר' ישראל ארנון שליט"א: (יום ד' ט"ו בשבט, תשנ"ח): הרב סטיוארט שאלו מה הדין לגבי מסכות גז, האם צריך להחליף, ואמר: הרי ר' חיים קניבסקי עושה מכל הענין צחוק, ונסענו מהכולל לביתו של רבנו (נכחו ברכב פרט לרבנו גם הרב חיים חבקין שנהג, ר' משה יהודה שניידר, הרב וייספיש מנחלת משה ואנכ"י), ושאל הרב חבקין: מה שנעשה הראש ישיבה הוא דעת ר' חיים, רצינו לדעת מה דעת הראש ישיבה בזה. וענה רבנו: **מסתמא לא תהיה המלחמה בארץ ישראל!** אולי כן תהיה בין אמריקה לעיראק, אבל בא"י מסתמא לא יהיה כלום. הרוסים לא יתנו, או כל סיבה אחרת, אבל כאן לא יהיה כלום. (ונדהמנו מאד מנ"ל ידיעה זו)...]

לולי תורתך

היה זה בחודש תשרי תשע"ב, שנסתלקה הרבנית הצדקנית בת שבע קניבסקי ע"ה אשת חבר לרבינו, ורבינו היה באבל כבד מאוד על אשת נעוריו, וראו בחוש כי לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעוניי כי היה שבור ורצוף, והתורה היא שהחזיקה את מושו חייו. או אז, סיפר את הדברים הגאון רבי גדליה, לרבינו זצוק"ל, והוא נטל מיד עט ואמר

לעצמו במה אני יכול לנחם את גדול הדור, אך אחרי המחשבה כתב את המילים הבאים:

בס"ד. דוד המלך אמר לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעוניי. מה נאמר אבתרי? ויקוים במר חילו לאורייתא אהרן י. ללב שטיינמן ג' מר חשון תשע"ב לפ"ק

הגר"ח קניבסקי קיבל את המכתב קראבו פעמים, ואז ביקש את העט והתחיל לכתוב את המשך הספרים.

לא יודע היכן רחוב נחמיה

והזכיר מישהו לרבינו הגראי"ל שהיה מקרה עם גר"ח קניבסקי, שלא הכיר היכן רחוב נחמיה, למרות שעבר שם שנים רבות. וחייך רבנו ואמר שמר' חיים אין ראיה, דפעם היתה אשתו חולה, ובקשה שיכין לה כוס תה. הלך ר' חיים וחיים קומקום והמים נשפכו, ובקיצור - היא היתה צריכה לקום מהמיטה ולסדר הכל מחדש, וגם כבר עשתה תה לעצמה... ואח"כ האשה שאלה אותו: איך יתכן שלכתוב ספרים אתה יכול, ואילו כוס תה אינך יכול להכין? וענה לה: היא הנותנת, אלמלא זה - לא היה זה...].

מה מטריד את רבנו ביו"ט

(סופר ע"י ר' עזריאל מונק אודות יו"ט דסוכות תשס"ב): שלשה דברים מטרידים אותי מאד, אמר רבנו במוצאי יו"ט דסוכות, הא' - ר' חיים [א.ה. הכוונה למחלתו של הגר"ח קניבסקי בערב סוכות תשס"ב], השני - שאומרים באמריקה שהפיגוע הוא בגלל היהודים [א.ה. הכוונה לקולות ההולכים ומתגברים בארה"ב, שהיהודים אשמים בפיגוע שהיה באמריקה בכ"ג אלול תשס"א, שמטוסים נכנסו במגדלי התאומים והפנטגון, דאם אמריקה לא היתה מתידדת עם ישראל - אולי היו נמנעים הפיגועים...], והשלישי - דבר פרטי שלי, שאני צריך לעשות עליו תשובה...

עדיף שר' חיים ילמד

[שמעתי מר' משה יהודה שניידר] לפני הכינוס המרכזי של לב לאחים, עברו המארגנים אצל גדולי ישראל להזמין לכינוס. ואכן רובם הופיעו ופיארו את המעמד בנוכחותם. כשהגיעו לר' חיים קניבסקי שליט"א, ביקש מהם שישאלו את רבנו, אם חשוב שיגיע לכינוס. ובאו ושאלו את רבנו והשיב להם שעדיף שר' חיים ישב וילמד... [רבנו עצמו ישב בכינוס כשעתיים על מקומו]...

וסיפר הרב אורצל, שרבנו התבטא בלשון: אל יזוז שמעון ממקומו (כבגמי נדרים סו:), דבין יבוא ובין לא יבוא - לא ישנה שום דבר... [בשנים אח"כ שנפטרו זקני הדור, השתנה הדבר ואכמ"ל]

צריך את הלימוד שלו

אלול תשנ"ה, הסעתיו לבקר את הגר"ח בבית"ח תל השומר: סיפר שישב ליד גר"ח (אנו הצענו מהחור שבחלון שבדלת וראינו כיצד ישב לידו ודיבר עימו, ופני הגר"ח קרנו, למרות ששכב ע"ג המיטה). ורבנו אמר לו שעתה, ערב ר"ה (תשנ"ח), לא מתאים לו להיות בבית"ח, שהרי עם ישראל צריך את הלימוד וההתמדה שלו. ושאלתי שבוודאי הגר"ח הסכים לזה, וצחק בקול ואמר בוודאי (אוואדע).

לבו גדול

נכדו הגר"ג הוניגסברג שליט"א, שהתבקש ע"י סבו מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל לברר אצל מרן פעם למה ויתר כבן יחיד על כל ספרי אביו ונתן לאחותו הרבנית ברום שתחי' ליהנות מכך לבדה. הוא שאל את סבו שהשיבו, כי הוא כבר ירד דברים כבן יחיד, ולכן ויתר לה, אך כשהשיב למרן זאת, אמר שאינו בטוח שזו כל האמת, וישאל בשנית, ושוב שאלו, ואז אמר שריחם על האלמנה שנותרה צעירה כך, ולכן נתן לה כך, ושוב הודיע זאת למרן הגראי"ל, ששוב לא הסתפק בכך וביקש לברר האמת בשלימותה, וכשביקש האמת ממש מסבו רבינו, השיבו, 'אם אתה כל כך שואל אומר לך, היא היתה רגילה בשנותיה הרבות באלמנותה לדור בבית עם אבא הקה"י זצוק"ל שכל העת דפקו וביקשו לרכוש את ספריו, ועתה שהיא נותרה לבדה, מי ידפוק בביתה, ולכן חשבתי שלהרנין את ליבה לבל תצטער כאלמנה, עלי להותיר הספרים בבעלותה שיבואו וידפוקו עדיין בביתה כל העת כפי שהורגלה'. כשסיפר למרן הגראי"ל, השב, ידעתי שיליבו כל גדול, ועתה יודע אני להעריך עד כמה'.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 45 | אייר תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

לדון לכף זכות

רב אם הדבר מותר. כעין מה שמצינו ברחל אמנו ע"ה, שגנבה מאביה את התרפים, וכוונתה הייתה לטובה, ובכל זאת נענשה על מעשה זה, בכך שלא זכתה לגדל את בנימין (כמבואר בזוהר הקדוש). וב'ספר חסידים' (החדש, סי' תתקכ"ד) שואל: מדוע נענשה רחל בעונש כל כך חמור, והלא כוונתה הייתה להוציא עבודה זרה מכית לבן? ומיישב: "כיון שהיה יעקב שם, היה לה לשאול מיעקב אם יש לקחת את התרפים, ולא לגנבם על דעת עצמה. הרי כשיש חכם וחסיד לשאול ממנו, אין לעשות דבר מכלי עצתו". נלמד מכאן, שבכל מעשה קנאות ותוכחה (בפרט כשמדובר בלקיחת ממון הזולת ללא רשות), יש להפנות את העניין לתלמיד חכם בעל הוראה. וגם ראובן היה צריך לקבל רשות טרם נטל את המגבות. ומשלא עשה כן, אינו נחשב לגנב בשוגג, אלא לגנב במזיד, ולכן שלם ישלם לשמעון את דמי המגבות, כדין השבת גניבה. ומלבד זאת, יש לדון לחייב את ראובן מדין 'מזיק בידים' (וממילא חייב גם אם הוא שוגג), כי הניח את מגבות חברו במקום כזה שהן אבודות בו. לסיכום: ראובן צריך לשלם לשמעון את דמי המגבות.

(ופריו מתוק)

וכאן שמעון סיפר לחברו את האמת העומדת מאחורי המגבות: 'ראה נא ידידי, לפני מספר חודשים, המלון הזמין אלפי מגבות מחברת מסוימת לייצור מגבות. אלא, שפס הייצור ההוא יצא לקוי, מחמת פגם מסוים בכיתוב שם בית המלון הוחלט לייצר מגבות חדשות, ואת כל הפגומות, למכור במחיר מוזל. שמעתי על המכירה המיוחדת, ורכשתי מגבות רבות. התבוננ וראה את ההדפסה הפגומה במגבות... כעת נמצא, שלא אני הוא גנב המגבות, אלא אותה, ועליך לשלם לי את דמיהן...' הנה ראובן טען כנגדו: 'מהיכן היה לי לדעת שהמגבות לא שייכות לבית המלון? שוגג הייתי, וכל כוונתי הייתה להצילך, שכן 'זכין שכפועל אין זה מעשי ליקח כעת את המגבות מבית המלון)... עם מי הדין?

השיב מו"ר הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א: ראובן נהג שלא בחכמה כשלקח בסתר את מגבות חברו, מבלי לדון אותו לכף זכות, ומבלי לשאול אותו אם אכן הם גנובים. ואילו היה מנסה להוכיח את שמעון על כך, כמצוות התורה 'הוכח תוכיח את עמיתך' (ויקרא י"ט, י"ז), אזי הייתה מתגלית לו האמת, ובוודאי שלא היה זורק ומאכזר את המגבות בכית המלון. ואף אם חשב שכדאי שלא לדבר עם שמעון, כי ברור היה לו שהמגבות גנובים, מכל מקום לפני שעמד לעשות מעשה גניבה בסתר, היה לו לשאול

מעשה בכחור ישיבה בשם ראובן, שהבחין שחברו, שמעון, מתגנב במגבת עם כיתוב גדול של 'מלון פלוני'... הדבר מאוד קומם את ראובן. אך זו לא הייתה המגבת הגנובה היחידה. ראובן גילה ששמעון מחזיק בעוד מגבות נוספות מבית המלון ההוא, גדולות וקטנות... חשב ראובן לעצמו, אם אגש לשמעון ואבקש ממנו לקיים את מצוות 'והשיב את הגזילה אשר גזל', מן הסתם שלא ישמע לדבריי. הרי אני ממילא עובר בסמוך למלון ההוא בדרכי חזרה לביתי, ואם כן, אקח ממנו את המגבות.

שמעון הופתע לגלות שמגבותיו נעלמו, ונאלץ לשוב לביתו ולהביא מגבות אחרות. למרבה הפלא, גם המגבות החדשות שהביא, בסתר, ואקיים בעצמי 'והשיב'... ואכן כך עשה. נשאו את הכיתוב של אותו מלון... ושוב ראובן החליט שעליו לצאת לפעולה. לקח אפוא בהיחבא את המגבות, וכדרכו לביתו זרקן בבית המלון. וכך חזר חלילה כל התהליך; שמעון מביא מגבות חדשות של המלון, וראובן משיבן למלון... עד שיום אחד שמעון החליט לשים קץ להתעללות העלמת מגבותיו. הניח את המגבת, והמתין בסתר לכואו של הגנב. ראובן הגיע לקיים את 'מצוותו', ושמעון יצא ונזף בו. ראובן הצטדק, 'קיימתי השבת גזילה לבעלים! ועליך להודות לי שהצלתי אותך מעון חמור!'

שאלה לדיון בשולחן שבת

קניתי חבילת ביסקוויטים, ויהודי מכובד התיישב לאכול מהחבילה

יהודי הוצרך לטוס לחוץ לארץ, בהגיעו לשדה התעופה עשה את כל הסידורים הטכניים, כשנוכח לראות כי עדיין נותרה כחצי שעה עד לטיסה, ומרוב הלחץ לא הספיק לאכול עוד פת שחרית, החליט לקנות לעצמו חבילת ביסקוויטים כדי להפיג את רעבונו.

לאחר שקנה את הביסקוויטים, הוא הניח אותם על גבי השולחן ופנה לרגע קט ליטול את ידיו, כשחזר ראה יהודי מכובד שיושב, ופשוט... אוכל מהביסקוויטים שקנה זה עתה עבורו.

היהודי שהיה אמון על מידת דרך ארץ לא אמר כלום, ופשוט התיישב לידו, והתחיל גם הוא לאכול מהחבילה, בתקווה שהלה יבין שזה שלו.

אך היהודי המכובד לא מראה שום סימני הכנה, אדרבה הוא ממשיך לאכול במרץ, גם כשתקע בו מבטים מתפלאים קצת, אותו יהודי לא מגיב, וממשיך לאכול, לשיא החוצפה הגיע, כאשר נשאר הביסקוויט האחרון, כבר היה בטוח בטח כעת ישאיר אותו לי, אך לא, אותו יהודי, אכל גם את הביסקוויט האחרון.

למרות זאת החליט: אני מתגבר על רגשות הזעם, ואני לא אומר לו כלום, אני מוחל לו על כל מה שאכל ממני, אבל בכל זאת ניקרה בליבו התמיהה איך יתכן שיהודי מכובד יעשה מעשה כזה, ופשוט יאכל לי מהביסקוויטים שזה עתה קניתי.

כשהגיע הזמן לעלות למטוס, לקחתי את חפצי, ואז...

תשובה לשאלה מעלון קודם

שלחה לאחותה תפוחי אדמה גדולים ויפים, ואחותה החזירה לה תפוחי אדמה קטנים

כעבור מספר שבועות סיפרה רחל ללאה, שחברה טובה שלה הכינה ע"י דלת ביתה חבילת בגדים שרצתה להעביר אליה ע"י אחד מילדיה, אך למרבה הצער היו ליד הכניסה גם שקיות שהיו מיועדות לאשפה, ואחד מכני הבית הזריזים השליך הכל לפה, כולל את חבילת הבגדים.

השיבה לה לאה, אם כבר ספרת לי סיפור זה, אספר לך שגם לי קרה סיפור דומה, את זוכרת את תפוחי האדמה ששלחת לי לפני כמה שבועות, בנך שהביא את התפוחי אדמה מאד מיותר, והוא הניח אותם ליד הדלת וצעק לי, תפוחי האדמה נמצאים כאן. כעבור מספר דקות ירד אחד הילדים שלי עם שקיות אשפה לפה, ולקח גם את שקית תפוחי האדמה ששלחת לי. מכיון שהיא הייתה בצבע שחור הוא לא ידע מה יש בתוכה, וחשב שזה מיועד לפה.

כעת הכינה רחל: אחותי אפילו לא ראתה את תפוחי האדמה ששלחתי לה, ואיך היה צריך לעלות בדעתה, איזה תפוחי אדמה שלחתי לה.

(ודי העמודים)

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

הלכות ומנהגים לחג השבועות שחל ביום א'

ממורינו הגאון הגדול רבי ישראל זיכרמן שליט"א רב אחוזת ברכפלד

ניתן לקבל החוברת במילואה במייל halacha15@gmail.com

הכנה לחג השבועות

א. תפפור: הנוהגים כשיטת האר"י ז"ל שאין מסתפרים כלל כל ימי העומר, עד ערב חג השבועות¹, מותרים בשנה זו להסתפר מערב שבת, כדי שלא יכנס לחג כשהוא מנוול².

[אמנם אם חל חג השבועות ביום ב', אין לנוהגים כנ"ל להסתפר בערב שבת, אלא רק ביום א' שהוא ערב חג השבועות³.]

ב. טבילה: מצוה על כל אדם לטהר עצמו לקראת הרגל⁴. לכן אף מי שאינו רגיל לטבול בכל ערב שבת⁵, יטבול במקוה ביום שישי זה, ויועיל לו אף לטבילה לכבוד הרגל⁶. אמנם הרגיל לטבול גם בשבת קודש עצמה לתוספת קדושה, יטבול בשבת זו גם לכבוד הרגל, ואין בזה משום הכנה משבת ליו"ט⁷.

ג. בגדי יו"ט: בגדי יום טוב יהיו יותר טובים ונאים משל שבת⁸. וכשחל ערב יום טוב בשבת, נהגו ללבוש את בגדי יום טוב כבר לכבוד שבת, משום כבוד השבת⁹, וכן משום חשש מכין אם ילכשם בשבת סמוך ליו"ט¹⁰.

¹ הובא בשע"ת סי' תצג ס"ק ד. וביאר טעם האר"י בפע"ח שער כב פ"ז הו"ד בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' מד וסי' ס, דאין איסור התספורת משום מנהגי אבילות אלא עפ"י סוד, כי ימים אלו הם ימי דינים התלויים בשערות ולכן אין מסתפרים אפילו בעל ברית וחתן וגם לא בל"ג בעומר ולא בג' ימי הגבלה עד ערב שבועות. הנוהג כמנהג האר"י ורוצה לשנות ממנהגו, כתב הכה"ח שם ס"ק יד, בשם פוסקים, דצריך התרת נדרים. וכתב במנח"א שם סי' ס, דאין מנהג זה של חומרת האר"י אלא לגדולים ובעלי קבלה אבל לילדים אין להחמיר. וכתב שם דגם האר"י בעצמו הלך עם בנו למירון ביום ל"ג בעומר וגילח את ראשו ועשה אותו יום משתה ושמחה.

² מורה באצבע לחיד"א, סי' רכח הו"ד בכה"ח ס"ק יג.

³ חת"ס בהגהותיו על השו"ע סוסי' תצ"ג דאין להקל ולהסתפר מעש"ק אף שאם חל ל"ג בעומר ביום א' מבואר שם ברמ"א ס"ב דשרי להסתפר לכבוד ש"ק.

⁴ רמ"א סי' תעא סעי' ג ומשנ"ב שם ס"ק כב. [אמנם עי' בשע"ת סי' תקכט ס"ק ד*, ובפת"ש אה"ע סי' נה ס"ק ד, שהחיוב לטהר עצמו ברגל, אינו נוהג בזה"ז].

⁵ עי' שו"ע או"ח סי' רס, דמצוה לרחוץ גופו בחמין בע"ש. ואיתא בזה"ק פ' ויקהל (רד ע"א) שיטבול במקוה טהרה בע"ש לכבוד ש"ק, הו"ד בראשית חכמה שער הקדושה פרק ז.

⁶ לענין רחיצה בערב שבת, כתב המשנ"ב סי' רס ס"ק ה, דברוחץ "ביום ה', לא הוי יקריה דשבת, אא"כ אי אפשר לו לרחוץ בע"ש אז כל כמה דמקרב לשבת טפי מעלי". וכתב בספר מנחת שבת (על קיצו"ע הל' שבת) סי' עב אות נה, די"ל דה"ה לענין טבילה במקוה דאם א"א לו לטבול בע"ש יטבול ביום ה' ויכווין לשם שבת. ושמע בשם גדול וקדוש אחד שנהג כן לעת זקנותו שהיה חולה, ואמר שזה דומה לכביסת כותנות שמכבסים ביום ה' לכבוד שבת. וא"כ ה"ה לענין טבילה ביו"ט שחל ביום א', שא"א לו לטבול בשבת יטבול בע"ש.

⁷ כדתנן בבבא מציעא ז' ע"ב, דלביית הלל טובל אדם בשבת לצורך יו"ט, מבואר בדבריהם דאין בטבילה איסור הכנה.

⁸ שו"ע או"ח סי' תקכט סעי' א. עיי"ש במשנ"ב הטעם. נוכח החיד"א בברכי יוסף ובמחזיק ברכה סי' תעא דין ג, שמשנ"ב הרמ"א שם, "וללבוש בגדים נאים כמו בשבת", הכוונה היא שילבשם מבעוד יום כמו בשבת (כמ"ש הרמ"א בסי' רסב, לענין בגדי שבת, שילבשם מיד אחר הרחיצה), אבל מהות הבגדים עצמם יהיו יותר נאים].

⁹ מרן הגר"ח זצ"ל משמ"י דאביו מרן הסטייפלר זצ"ל, שילבש בגדי היו"ט לכבוד ש"ק משום כבוד השבת, וכן הורה הגר"ש דבליצקי זצ"ל, וכן הוא מנהג העולם. נוהשע"ת כתב דלכן לא אומרים לכה דודי ביו"ט שחל בשבת דבלכה דודי מזכירים רק שבת וזה זלזול ביו"ט].

¹⁰ כף החיים סי' תקכט ס"ק כג.

ויש שכתב שיכול ללכשם בליל יו"ט¹¹. ויש מי שכתב שילבש בגדי יום טוב בשבת אחר המנחה, ועי' הערה¹².

ד. תרומת דם וניתוח ערב שבת שלפני שבועות: נהגו שלא להקזיז דם בערב יום טוב¹³, ובפרט בערב חג השבועות¹⁴. [אמנם כל זה רק בערב החג ביום ולא מבערב שלפניו]¹⁵. ולכן יש להמנע מכל טיפול רפואי שבמהלכו יוצא דם, כולל ניתוח קיסרי, תרומת דם, ואף אם יוצא רק מעט דם, כגון בדיקת דם, עקירת שן, וכיו"ב בערב יום טוב. אמנם אם הטיפול אינו סובל דיחוי ועל אחת כמה וכמה שהוא בחשש סכנה, שאין לדחותו משום כך. ואפילו אם דחיית הטיפול תגרום לדחיה ממושכת הכרוכה בסבל (וכגון שלא יימצא תור לניתוח אלא בעוד זמן רב), שאין צורך לדחותו משום כך, ושומר פתאים ה'¹⁶. אמנם לבני ספרד, אפשר דיש להקל יותר, כיון שהרמב"ם והבית יוסף השמיטוהו, עי' הערה¹⁷. וכשחל שבועות ביום א', הובא בפוסקים שאסור להקזיז דם כבר בערב שבת, שהוא כערב יום טוב, (והביאו מעשה בזה עי' הערה)¹⁸.

ה. שניק שבת: יש להכין בערב שבת את השעון שבת לזמן שמתאים גם ליו"ט דשבועות. ואין לשנות את השעות בשעון ביו"ט דיש בזה חששות, ובשעונים מסויימים הדבר אסור מן הדין.

קישוט הבית וביהכנ"ס בירק

ו. נוהגים לשטוח עשבים בשבועות בבית הכנסת והבתים זכר לשמחת מתן תורה¹⁹. ובשנה שחל חג השבועות ביום א', שוטחין העשבים מערב שבת. ואם העשבים אינם מוקצה, יכול לשוטחן ביו"ט עצמו, אבל אין לשוטחן בשבת משום הכנה ליו"ט²⁰.

¹¹ כף החיים שם. וראה במהרי"ל הלי' שבועות, שכתב שבחל שבועות במוצ"ש פורסין פרוכת של יו"ט לפני אה"ק במוצאי שבת. ולפי זה יש גם להחליף הבגדים רק בליל יו"ט לאחר מעריב (או קודם מעריב, במקום שמאחרין ביותר התפילה, ויש בידו שהות להחליף במוצ"ש קודם התפילה).

¹² הבן איש חי, שנה א פ' צו סעי' ד, כתב לענין ערב פסח שחל בשבת, דילבשם בגדי יו"ט, בשבת אחר המנחה. ויש להביא ראיה שאין בזה משום מכין, מדינא דסי' תקיד סעי' ה, דמותר להדליק נר ביו"ט שני אחר המנחה ואין בזה משום מכין לחול ואפי' שאין שם אדם בביהכ"נ שרי, עי' משנ"ב שם ס"ק לד, שהרי בהדלקתו יש מצוה לאותה שעה משום כבוד ביהכנ"ס. ואי"כ ה"ה דיש בה כיבוד לאותה שעה של שבת. ואפשר דיש לחלק בין הנידונים, ואכמ"ל. אמנם יתכן שדברי הבא"ח זהו דוקא בער"פ שחל בשבת, וכמ"ש שם שהוא מטעם שאכל חמץ עם הבגדים, וחיישין שמא דבק בה איזה פירור חמץ. אך בשאר עיו"ט דחל בשבת אפשר דגם לדבריו ילבש בגדי יו"ט מעש"ק.

¹³ רמ"א או"ח סי' תסח סעי' י.

¹⁴ שבת דף קכט ע"ב, והובא להלכה ברמ"א או"ח סי' תסח סעי' י, ובמשנ"ב שם ס"ק לח וז"ל: "דבערב שבועות יצא שד דשמו טבוח ואלו לא קיבלו ישראל את התורה הוי טבח להו לבשריהו ולדמיהו וגזרו רבנן על כל עיו"ט משום ערב שבועות".

¹⁵ משנ"ב שם. (ועי"ש שכתב דבערב שמיני עצרת, שהוא ליל הושענא רבה, אסור).

¹⁶ עי' משנ"ב שם וכף החיים סי' תסח ס"ק ק.

¹⁷ אף שהגר"ח פלאגי במועד לכל חי סימן ח סעי' ב, החמיר בזה, וכן בכף החיים סי' תסח ס"ק צט. אך הפר"ח סוף סי' תסח התיר להדיא.

¹⁸ שו"ת מהר"י ברונא, סי' קיח. "העיד לפני מה"ר אייזיק לוי על מהר"י וויל בערפוט", שפעם אחת חל שבועות ביום א' וביום ב', ובערב שבת נכנסו למרחץ, ומיחה בבחורים מלהקזיז בשם מהר"ל, סבירא ליה דחשיב כערב יו"ט, ולא אשגחו ביה והקזיזו ונסתכנו. ואמר תיתי להו דעברו אדמו"ר מהר"ל ז"ל".

¹⁹ רמ"א או"ח סי' תצד סעי' ג. ובמשנ"ב שם ס"ק י: "שהיו שם עשבים סביב הר סיני כדכתיב הצאן והבקר אל ירעו וגו'", ועיי"ש עוד.

²⁰ מנהגי המהרי"ל הלי' שבועות, והביא דבריו המג"א סי' תצד ס"ק ה, וכתב "דס"ל כיון שאין ראויים למאכל בהמה אסור לטלטלן בשבת ויו"ט, עי' שח סעי' כח. ואפשר דגם מהר"ל לא בא אלא למעוטי שלא ישטחם בשבת, כיון שכוונתו לצורך יו"ט, דאין שבת מכינה ליו"ט, עכ"ל המג"א. וכן פסק במשנ"ב סי' תצד ס"ק ט, "כיון שכוונתו לצורך יו"ט, ואין שבת מכין ליו"ט".

וויש להקפיד שלא לקצוץ ענפים מאילני פירות, כי יש הסוברים שיש איסור בקציצתן משום לא תשחית את עצה. אף שאינו קוצץ רק הענפים ואינו עוקר את השורש²¹].

סעודה שלישית

ז. סעודה שלישית בשבת שהוא ערב יום טוב: מצוה להמנע בערב יו"ט מסעודה גדולה משעה עשירית ואילך, כדי שיוכל לאכול בלילה לתיאבון. וכיון ששבת זו היא ערב יו"ט, יש להשתדל להתחיל בסעודה שלישית לפני תחילת שעה עשירית (בשנה זו, תשפ"ב, במודיעין עילית, הוא בשעה 4.10 אחה"צ), ולכל הפחות לפני זמן מנחה קטנה (בשנה זו בשעה 4.46 אחה"צ) - ואז יכול לאכול כמה שירצה²². לא סעד קודם לכן, יכול לסעוד גם אח"כ, אך ישתדל לאכול מעט פחות מרגילותו בימות החול²³. ולכתחילה לא יחלק סעודת שחרית לשניים, כדי לצאת יד"ח גם סעודה ג'²⁴. ולא יאכל אחר שקיעת החמה (אף אם התחיל קודם לכן), דיש לו להפסיק אכילתו משום חובת קידוש.

ולכתחילה יש לקיים סעודה ג' דוקא אחר תפילת מנחה, לכן ראוי להתפלל מנחה גדולה, ומיד אח"כ לאכול סעודה ג', כדי שיאכל בלילה לתיאבון²⁵.

הכנה מישבת ליו"ט

ח. הכנה מישבת ליו"ט: אסור להכין משבת ליו"ט. ודברים שאינם הכנה גמורה, גם כן אין להכין אם לא בשעת הדחק ובאופן שאינו ניכר שהוא לצורך היום הבא. ולכן לא ידיח כלים ולא יסדר בשבת את השולחן לסעודת ליל שבועות עד הלילה, לאחר שיכביל באמירה כמבואר להלן סעי' טז. ואין להקל בהכנה אף לא בבין השמשות דמוצ"ש, ואפילו בהכנה שאינה מלאכה²⁶. (ועי' נכרי, ראה הערה²⁷). וכן לא יביא סידור או

ובני היקר הרב ר' יהודה שליט"א, שאל אמאי לא שרי לקשט ביו"ט במוקצה, הרי התירו טלטול מוקצה לצורך או"י ושמחת יו"ט. וי"ל דזה חשיב שימוש במוקצה. ומבואר במשנ"ב סוף סי' תקט, דלאכול או להנות מדבר מוקצה גופא אסור. ואפשר לומר דכיון שחשב עליהם מבע"י שרי לטלטל, וכן נהגו לשוטחן ביו"ט.

²¹ עי' מל"מ הל' איסורי מזבח פ"ז ה"ג, בשם באר שבע לאסור. והמל"מ שם חולק עליו. ובשו"ת בית יצחק יו"ד ח"א סי' קמב אות ב, העלה כבאר שבע לאסור, ומשמע שיש בזה איסור תורה עי"ש. (ונפק"מ גם לסכך בסוכות בענפי אילן פרי, עי"ש). ויעוין עוד בתשובה שכתבתי בספר מים חיים (על מצוות התלויות בארץ) עמ' רלז, ואף שהעלינו שם באופנים מסוימים שיהיה מקום להתיר במקום מצוה (ובסייגים המובאים שם, עי"ש), מ"מ כאן שאינו אלא מנהג, יותר יש מקום להחמיר.

²² עי' רמ"א סי' תקכט סעי' א, ובביאור הלכה ד"ה ממנחה.

²³ עי"ש שעה"צ אות י, שיאכל יותר מכביצה פת שהוא שיעור סעודה ג', כמבואר ריש סי' רצא.

²⁴ עי' שו"ע סי' רצא סעי' ג ומשנ"ב שם ס"ק יז, שאין לעשות כן רק אם לא יוכל לאכול אח"כ אלא אכילה גסה. אבל לכתחילה אין לחלק סעודת שחרית לשנים כדי לקיים סעודה ג' קודם זמן מנחה קטנה, משום שי"א שגורם ברכה שאינה צריכה. (ועיין גם במשנ"ב סי' רטו ס"ק יח, לגבי ברכה שאינה צריכה). וגם משום שלכתחילה יש לאכול סעודה ג' לאחר מנחה (ביאור"ל שם ד"ה לא. וראה גם הע' הבאה).

²⁵ רמ"א סי' רצא סעי' ב, "דיותר טוב להתפלל מנחה קודם" [סעודה ג']. ועיין בערוה"ש סי' רצא סעי' ד, בשם חכמי הקבלה "שכל סעודה נתקנה אחר תפילה השייך לזו הסעודה", וסעודה ג' נתקנה לאחר תפילת מנחה. אמנם מרן הרב מפוניבז' הורה בישיבה להתפלל מנחה קטנה ויאכלו פת כביצה או קצת יותר ובוה יוצאים ידי חובת סעודה ג'. ומסתבר דמי שמקפיד להתפלל כל השנה מנחה קטנה מתשע שעות ומחצה ולמעלה, כמבואר בשו"ע סי' רלג סעי' א, יתפלל כן גם בשבת ז', ויאכל פחות מרגילותו כדלעיל. ועדיף מלאכול סעודה ג' קודם תפילת מנחה.

²⁶ המשנ"ב סי' רצט ס"ק מ בשם הא"ר, התיר ביו"ט שחל בליל יו"ט שני הכנה שאינה מלאכה משחשכה, אף קודם שהתפלל ערבית או קידש. ועיין שולחן שלמה שבת סי' רצט ס"ק יח, וכן בספר יו"ט שני כהלכתו פרק א הע' כב, שפי' "משחשכה" היינו בין השמשות, וזה הותר רק בליל יו"ט שני דגלויות או בליל ב' דר"ה (שהוא דרבנן) דהתירו הכנה שאינה מלאכה משחשיכה, ומלאכה עצמה מהלילה אף קודם שהתפלל ערבית או אמר קידוש. אבל ביו"ט שחל להיות

מחזור לבית הכנסת מבעוד יום, אלא אם כן יעיין בו מבעוד יום²⁸. ודוקא הכנה לצורך סעודת יו"ט וכיו"ב אסור, אבל סידור השולחן, ופינוי שיירי הסעודה והכלים, או סידור הבית רק כדי שלא יראה הבית כחורבה, מותר²⁹.

עבר והכין משבת לחול (בלא איסור מלאכת שבת), יש להקל להשתמש במה שהכין³⁰.

פ. **הכנת מאכלים:** הוצאת מאכלים מהמקפיא לצורך יו"ט, אם הוא מאכל הראוי לאכילה כשהוא מופשר, יוציאם בשבת מבעוד יום, בזמן שיספיק להפשיר ויהיה ראוי לאכילה גם בשבת, דאז לא מוכחא מילתא שהוא לצורך מחר³¹, ובפרט שהוא צורך מצוה דסעודת יו"ט. אבל אם לא יהיה ראוי לאכילה בשבת אין להוציאו מהמקפיא³². ומ"מ להחזיר המאכלים שנשארו מסעודת שבת למקור שרי אף שאינו לצורך שבת, שזה רק להציל מהפסד וכמו בכל שבת דשרינן³³. אך אין ליתן בשבת במקור משקאות המיועדים אך ורק עבור יו"ט, דהוה הכנה. ומכל מקום, אם נותן בקבוק אחד לצורך שבת, אפשר דמותר להוסיף ולהכניס בקבוקים נוספים לצורך יו"ט³⁴.

במוצ"ש מסתבר לאסור בבין השמשות כל הכנה שהיא אף שאינה מלאכה כגון הבאת יין וכדו' עד הלילה ממש ואמירת הבדלה ותודיענו בתפילה או ברוך המבדיל בין קודש לקודש (כמובא במשנ"ב סי' רצט ס"ק לו). ועיין בזה בספר הזכרון מבקשי תורה יום טוב עמ' לו אות י.

²⁷ כתב הפמ"ג א"א ריש סי' תקג, "נסתפקנו אי שרי ע"י עכ"ם בדבר שאין מלאכה רק טירחא בעלמא, יש לומר דשרי". וא"כ הקל בענין של טירחא והכנה משבת ליו"ט. ובמוסדות וכדומה, יש להקל ע"י נכרי לסדר השולחנות והדחת הכלים. ובסי' תק מב"ז ס"ק ד, הסתפק הפמ"ג אם מותר לעשות ע"י עכ"ם דבר שאסור רק משום טירחא. ובא"א שם ס"ק יג, משמע שרצה להביא סמך לאיסור מגורלות ומ"מ בסי' תקג הנ"ל, צידד בזה להיתר. ונראה דס"ל דמה שהתירו שבות ע"י עכ"ם דוקא לצורך מצוה, היינו דוקא בשבות דמלאכה דאסמכוה אקרא, הא טירחא יתירה ביו"ט י"ל דשרי ע"י עכ"ם. ועיין משנ"ב סי' רנד ס"ק מג, שהתיר כן להדיא ע"י אינו יהודי. ומסתמינת דבריו שם משמע דשרי ע"י א"י אפי' שלא במקום הפסד. ועי' משנ"ב סי' שיט ס"ק סב, לענין נטילת השומן מעל החלב היכא שאין בזה בורר רק קלקול והפסד החלב, התיר ע"י א"י משום שבות דשבות דאיסור הכנה לימות החול דרבנן, והתיר משום הפסד.

²⁸ מחצית השקל סי' תרפח סוף ס"ק יב. (ודין זה חל בכל מוצע"ק דלא יקח סידור מארון הספרים להתפלל בו מעריב קודם צאת הכוכבים אא"כ יעיין בו קצת). וכ"כ השערי תשובה סי' תרצג ס"ק ב, דאין להביא המגילה בשבת לביהכנס"ס לצורך קריאה במוצ"ש שהוא ליל פורים, משום הכנה משבת לחול, והתיר להביא בצנעה בשבת מבעו"י כשמעיין בה קצת דרך לימוד, שאז לא מחזי כ"כ כהכנה.

²⁹ משנ"ב סי' תרסז ס"ק ו.

³⁰ כתב מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל במאור השבת ח"א מכתב ג אות ט, לגבי המכין משבת לחול, שמסתבר שמותר בדיעבד להשתמש בו, כיון שעצם ההכנה אינה מלאכה, ואין העבירה אלא במחשבה שחשב בשעת עשית הפעולה שתהא לצורך חול. ונראה דכ"ה בעבר והכין משבת ליו"ט.

³¹ המשנ"ב סי' תרסז ס"ק ה, הביא דברי החיי אדם כלל קנ"ג סעי' ו (וכן הביאם בשעה"צ סי' תקג אות ב), שאין להביא יין מיו"ט לחבירו אם לא בשעת הדחק, שיביא בעוד היום גדול דלא יהיה מוכחא מילתא שהוא לצורך הלילה. וביאר החיי אדם, דאין נקרא הכנה אלא דוקא כשגומר איזה דבר, כגון שולחן של פרקים שמניח הטבלא על הרגליים, אבל עצם ההבאה לביתו לא הוה הכנה. ולפי זה אין להדיח כלים ולהכין שולחן וכו' משבת ליו"ט.

³² מרן הגרש"ז זצ"ל בשש"כ פרק י הע' לג, נסתפק שמא יש להתיר בכל גוני, כיון שבהוצאתו אינו עושה מעשה אלא רק מפסיק את המשך הקירור שנעשה נגד רצונו, וההפשרה נעשית מאליה. וחזר והסכים לאסור, מדברי המשנ"ב סי' רנד ס"ק מג, שאסר לרדות הפת מהתנור בשבת לצורך חול, אף שאין רצונו אלא למנוע שלא תשרף. (ומיירי בתנורים שלנו שאין בהם רדייה).

ושמעתי עצה בשם הגר"י גואלמן שליט"א, שיכין לפני שבת שקית גדולה במקפיא עם מאכלי יו"ט כגון חלות, בשר מבושל ושאר מאכלים ליו"ט (אבל לא בשר לא מבושל וכיו"ב שהוא מוקצה ואסור בטלטול בשבת), ולהניח באותה שקית גם גלידה וכדו' לצורך סעודה שלישית (ויניחנה בתחתית השקית, באופן שאי אפשר להוציא את הגלידה ללא הוצאת כל השקית), ובשבת אחה"צ מותר להוציא השקית עם כל תכולתה עבור הגלידה לכבוד שבת, ובכ"ה אין איסור הכנה שלא עשה מעשה מיוחד של הכנה.

³³ שו"ת מחזה אליהו סי' נד, ושלמי תודה - יו"ט, סי' יט אות א.

³⁴ וכמו בהדחת כלים, שכתב המשנ"ב סי' שכג ס"ק כו, שמדיחים הרבה כלים אף שאין צריך אלא לאחד. שלמי תודה - יו"ט, סי' יט אות א.

י. **תבשיל שהוכן בשבת:** תבשיל שהוכן בשבת, כגון שהוכן בהיתר לחולה שיש בו סכנה, (או ע"י ישראל מומר באיסור, שבעלמא הותר למוצ"ש בכדי שייעשה³⁵), אסור לבריא לאוכלו גם ביו"ט שחל ביום א', דאין שבת מכין ליו"ט³⁶.

יא. **שינה בשבת לצורך יו"ט:** מותר לישון בשבת כדי להיות ער בליל שבועות אך אל יוציא כן בפירוש בפיו³⁷. ויש שכתב דמותר לומר נלך לישון כדי שנוכל ללמוד במוצאי שבת, שהוא צורך מצוה שאין בו מלאכה³⁸.

יב. **גליצת ס"ת:** אסור לגלול הס"ת בשבת לצורך הקריאה ביו"ט³⁹. ואם לומד מתוך הספר כמה פסוקים נחשב כלימוד בספר, ואינו נחשב הכנה⁴⁰.

יג. **להכין קריאה ליו"ט:** לקרוא במגילת רות בשבת שיהיה מוכן לקריאה, יש להתיר⁴¹.

יד. **קשירת נעליים:** קשר נעלים עניבה ע"ג קשר מותר לקשור בשבת ויו"ט, כל זמן שהוא ליום אחד. אבל הקושר עניבה ע"ג קשר לכ"ד שעות, אסור⁴². ולפי"ז אלו הקושרים נעליהם בשבת בבוקר ובדעתם ללכת עם הנעלים עד שבועות בבוקר, יש להם לפתוח את הקשר באמצע היממה, שלא יהיה קשר של קימא שאסור.

טו. **פירות ובגדים:** פירות שבכניסת השבת ערב יו"ט לא היו ראויים לאכילה כלל, כגון בננות ירוקות או אבוקדו קשה וכדו', וכן בגדים שנתכבסו בערב שבת ובכניסת השבת עדיין היו רטובים, ובמשך השבת הפירות הבשילו והכבסים התייבשו, לכתחילה אין להתירם גם ביו"ט שאחר השבת, ובפרט במקום שלא היה ודאי שיהיו ראויים והקצה דעתו מהם, אסורים משום הכנה, ובמקום צורך יש לצדד בזה לקולא⁴³.

³⁵ ישראל מומר שעשה מלאכה בשבת באיסור, נסתפק הפמ"ג סי' שכה א"א ס"ק כב וסי' רעו משב"ז ס"ק ה, אם דינו כישראל שעשה מלאכה בשבת שמותר לאחרים להנות ממנה במוצ"ש מיד, או שדינו כנכרי שעשה מלאכה עבור ישראל בשבת, שאסור להנות ממנה במוצ"ש עד בכדי שייעשה. ולדינא, כתב הקהילות יעקב ח"ב סי' ז, שיש להחמיר בזה ודינו כנכרי וכן כתב בשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' נד אות ב.

³⁶ מג"א סי' שיח ס"ק ב, הו"ד במשנ"ב שם ס"ק ה. והוסיף שם בפמ"ג, דהוא דוקא אם בישל דבר שאינו נאכל חי. אבל דברים הראויים לאכילה חיים אין נחשב ששבת הכינה ליו"ט. וכן אם חימם מים בשבת ונצטננו בודאי מותר לשתותם ביו"ט כיון שאין זה נחשב הכנה. ונסתפק הפמ"ג אם בישול תפוחים נחשב הכנה. וצ"ל דכוונתו שיש להסתפק בתפוחים אף שראויים לאכלם חיים, מ"מ הבישול משביח אותם ביותר. ובכף החיים שם ס"ק יד, כתב שהנוהגים לשתות מים רק אחרי שהרתיחום כדי שלא יזיקום נחשבת ההרתחה להכנה אף אם נצטננו. ובמנחת שלמה ביצה סי' ב אות ג, כתב שהמשנ"ב מסיק בפשיטות שאפי' בדברים שנאכלים חיים שייך הכנה בבישולם, משום שהוא מוסיף טעם. (ויש לעיין, אם החולה עצמו יוכל לאכול ממה שהוכן בשבילו בשבת, או שעדיף שיבשלו בשבילו עכשיו בהיתר. והנה בפמ"ג שם כתב "דאם בשל בשבת לחולה אסור לבריא במוצ"ש שהוא יו"ט", משמע שלחולה עצמו מותר, כיון שכבר היה מותר לו בשבת, וכ"כ במשנ"ב שם. אמנם במג"א שם כתב בסתמא "דאם היה מוצ"ש יו"ט, אסור, דאין שבת מכין ליו"ט", ולא כתב דאסור לבריא. משמע שעדיף שיבשלו לחולה עכשיו בהיתר. וצ"ע).

³⁷ מג"א סי' רצ בשם ספר חסידים סי' רסו, הו"ד שם במשנ"ב ס"ק ד. וכן הוא בחיי אדם הל' שבת כלל ז סעי' י, "שלא יאמר אישן בשבת כדי שאוכל להיות ניעור במוצ"ש דהוי כמכין לחול". וכי הפמ"ג סי' שז א"א ס"ק א, "לישון כדי לכתוב ס"ת בחול, השינה לאו צורך שבת ואסור. וכן הוא בספר חסידים שם בענין שינה בשבת לצורך כתיבת ס"ת בחול". ולכאן יש מקום לחלק דהתם כתיבת ס"ת אסורה בשבת והוה הכנה לדבר אסור, ומנא לן לאסור אמירת נלך לישון שנלמד בלילה, אך מהפמ"ג וכן מספר חסידים שם משמע דכל שאינו לצורך שבת אסור. וכ"כ להדיא בערוה"ש סי' רצ סעי' א. וראה הע' הבאה.

³⁸ עיין בתורת שבת סי' רצ ס"ק ב וסי' שז ס"ק א, שמתיר לומר בשבת "אישן היום כדי שאעשה מצוה במוצ"ש". וכתב שם לחלק בין זה לדברי הס"ח והמג"א שאסרו באמירה לעשות מצוה מחר שיש בה מלאכה.

³⁹ משנ"ב סי' תרסו ס"ק ה. וכ"כ במנהגי מהרי"ל תפילת יו"ט אות ו.

⁴⁰ ערוה"ש שם סעי' ב.

⁴¹ מרן הגרש"א וצ"ל, ידיעתו היא כבר עכשיו.

⁴² משנ"ב סי' שיז ס"ק כט, בשם אחרונים.

⁴³ ראה מילואים אות י.

טז. מלאכה קודם הבדלה: במוצאי שבת אסור לעשות כל מלאכה קודם שיבדיל בתפילה או על הכוס, או שיאמר 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'⁴⁴, וביו"ט שחל במוצ"ש, לא יעשה מלאכת אוכל נפש, וגם לא יכין לצורך יו"ט, היינו כגון לשטוף כלי הסעודה ולערוך את השולחן לליל החג, להכין נרות בפמוטות וכל כיו"ב⁴⁵, עד שיאמר 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש'⁴⁶, וי"א שיכול אף להבדיל במחשבה⁴⁷. וכל זה לענין מלאכה, אבל לענין אכילה, אסור לאכול עד שיבדיל על הכוס⁴⁸.

יז. הכנה קודם שאמרו ברכו: אחר שאמרו הקהל ברכו אף שעדיין לא התפלל ולא אמר 'ברוך המבדיל', מותר לעשות דברים שיש בהם משום הכנה גרידא (ולא מלאכות גמורות המותרות ביו"ט)⁴⁹. וכן דברים האסורים רק בדיבור מותר לעשותם במוצאי שבת מיד, אף קודם שיבדיל. ומותר לומר לנכרי או אף לישראל שהבדיל, שיעשה לו מלאכה ומותר לו להנות מהמלאכה⁵⁰.

הדלקת נרות

יח. הכנת נרות: אסור להדביק נרות שעוה וכד' ביו"ט ע"י חימום הנר, ולכן יש להדביק הנרות שצריך להדליק במוצ"ש ליל שבועות - מערב שבת⁵¹. לא הדביק מערב שבת או שהדביק ונפלו, יטול בליל שבועות נרות רחבים שיתקעו בפמוטים ללא הדבקה, ואין לחוש אם יחתך מעט מהנר תוך כדי תחיבה⁵².

יט. פתילות: כיון שהבהוב פתילות מכין אותם להדלקה טובה יותר, אין להשתמש ביו"ט באותן פתילות שהשתמש בהן בשבת אם לא הבהבן קודם השבת, כיון שכאשר כבו הנרות בשבת, הרי הוכנו להדלקה בשבת ביו"ט⁵³. ויש הסוברים שאין זו הכנה, כיון שגוף הפתילה קיימת ואין כאן אלא תיקון והוה כמו אפיה ובישול⁵⁴. ויש שכתבו, דבפתילות שלנו, הנוחות להדלקה אף בלא הבהוב, מותר לכתחילה להדליק ביו"ט שאחר השבת בפתילה שהדליק בה מערב שבת⁵⁵. ולכתחילה טוב ונכון להכין מערב שבת פתילות חדשות ליו"ט, ואם לא הכין (ואין דולק היטב בפתילות ישנות) ידליק בפתילות מצידן השני⁵⁶.

כ. פתיל צף: לכתחילה יש להשחיל את הפתילה בפקק הצף מעיו"ט או מע"ש ביו"ט שחל במוצ"ש⁵⁷. ויש

⁴⁴ שו"ע או"ח סי' רצט סעי' י ומשנ"ב ס"ק לג-לד.

⁴⁵ מטה אפרים סי' תקצט אלף המגן ס"ק ה.

⁴⁶ משנ"ב שם ס"ק לו. וי"א דצריך לומר כל נוסח ההבדלה בלא שם ומלכות - מט"א סי' תקצט סי' ה, ושע"ת סי' רצט ס"ק יא. ועיין בשע"צ סי' רצט אות מז, דאין להחמיר ולומר כל הנוסח. ראה משנ"ב ס"ק לד, "ומה שדי בלשון זה לענין עשיית מלאכה - ואין צ"ל כל נוסח הברכה, שהוא להכירא בעלמא ללוות את המלך".

⁴⁷ אשל אברהם (בוטשאטש) סי' רצט.

⁴⁸ משנ"ב שם ס"ק לה-לו.

⁴⁹ שע"ת סוף סי' רצט בשם פסקי תוספות, וכ"ה במשנ"ב שם סוף ס"ק מ.

⁵⁰ רמ"א או"ח סי' רסג סעי' יז.

⁵¹ משנ"ב סי' תקיד ס"ק יח. ועי' במנחת יו"ט (על קיצור שו"ע) סי' צח ס"ק פד.

⁵² בשש"כ פרק יג הע' קנא, הביא דעת מרן הגרש"ז אויערבאך וצ"ל שאין בזה משום מחתך כיון שאינו עושה פעולה מיוחדת של חיתוך בנר לפני התחיבה, אלא נחתך הוא אגב התחיבה. וכ"כ בחוט שני יו"ט פרק א ס"ק ב, שאין בזה משום עשיית כלי, כיון שצורת הנר נעשית בלאחר יד.

⁵³ עי' רמ"א או"ח סי' רסד סעי' ט, שפתילה שכבתה נוחה שוב להדלק. ואם לא עשה כן בע"ש, אם כתבה בשבת וחזר ומדליקה ביו"ט, הוי כהכנה משבת ליו"ט. שו"ע הרב סי' תקא סעי' יח.

⁵⁴ רמ"א או"ח סי' תקא סעי' ז וסי' תקיד סעי' ד.

⁵⁵ ערוה"ש או"ח סי' תקא סעי' טז.

⁵⁶ במשנ"ב סי' תקא ס"ק לד, ובשע"צ שם.

⁵⁷ דחישנין שיש בזה איסור תיקון כלי דהרי הפתילה נשארת בפקק ומתבטלת, ויש בזה משום תיקון כלי. ודינו כמכשירי אר"נ שאין לעשותם ביו"ט אא"כ לא היה יכול לעשותו מעיו"ט או שלא היה לו שהות, ולשו"ע הרב דוקא שלא היה לו שהות מחמת אונס מעיו"ט כמבואר בריש סי' תקט.

שהתירו להשחיל הפתילה אף לכתחילה ביו"ט⁵⁸. אמנם יש להקפיד שמצוץ השעם יהיה מופרד ומנוקב מערב יו"ט או מערב שבת (כמצוץ לפעמים, שאינו מנוקב לגמרי) דיש בזה משום תיקון כלי וגם משום עשית נקב⁵⁹.

פתיל רגיל: אמנם פתיל רגיל המוחזק ע"י צינור או חוטי ברזל וכיו"ב המיועד לשימוש רב פעמי, שאין מבטל הפתילה שם, שהרי עשוי להוציא הפתילה ולהכניס אחרת, שפיר מותר אף לכתחילה להשחיל הפתילה אפילו ביו"ט גופא.

כא. שפופרת העשויה להחזיק הנר, שמכניסים הנר לתוכה, ויש בתחתיתה פקק עם קפיץ, יש שאסרו להבריגו משום מכה בפטיש⁶⁰. ויש המתירים כיון שעשוי לפתוח ולסגור תדיר, ויעשה זאת ע"י נכרי, או שיבריגנו ברפיון ולא בחוזק שרי.

כב. שאריות הל"ב ושעוה והוצאת הדיסקית הישנה: מותר להוציא ביו"ט את שאריות החלב או השעוה שנותרו בפמוט⁶¹. וכן מותר להוציא את הדיסקית שנשתירה בכוסית מה'נרונים' שדלקו אתמול, כדי להכניס נרן אחר⁶². אמנם לכתחילה יראה להוציא שאריות החלב או הדיסקית הנ"ל, על גבי פח האשפה כדי שיפלו ישירות לפח, כי כאמור מוקצים הם ואסורים בטלטול. ובדיעבד אם הניחם על השולחן ומאוסים עליו מותר לטלטלם כדין גרף של רעי. וה"ה אם הם מונחים על השיש או השולחן דמותר לסלקם כדי להניח שם המאכלים דהותר טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש. אך לא ינקם בדבר המוקצה⁶³ [אמנם בכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גו"מ, ולכן במברג שרי כשאין לו כלי שמלאכתו להיתר].

כג. נר נשמה: נהגו להדליק נר במועדים שמזכירים בהם נשמות, לעילוי נשמת ההורים והקרובים. ולכתחילה יש להדליקם מבעוד יום, כיון שאינם משמשים למאור. וביום טוב שאחר השבת, לכתחילה ידליקם מערב שבת (ובפרט כיום שנקל להשיג נרות נשמה ל-48 שעות). אם לא הדליקו מערב שבת, ידליקו בחדר שאוכלים בו, דמוסיף אורה בחדר. ויותר טוב שידליקו בבית הכנסת, שבו הותרה הדלקת נר אפילו ביום משום 'כבודו' באורים, ויצא מחשש נר של בטלה⁶⁴ [וידליקו בהיכל שמתפללים בו ולא בחדר צדדי, דאפשר ששם אין זה בכלל כבוד בית הכנסת⁶⁵]. ובשעת הדחק יש להתיר בכל גונו, דהוי כעין

⁵⁸ שש"כ הנדמ"ח פרק לג הע' מט בשם הגרשז"א זצ"ל. מבית לוי ח"ב עמ' יא.

⁵⁹ עי' משנ"ב סי' שג ס"ק כ. וי"ל דמדינא ליכא איסור בנין בכלי העשוי לשימוש חד פעמי כיון שהקשר או החיבור הוי לפי שעה ואף כי אחר השימור זורקו כשהוא מחובר זה מחמת עצלות וחוסר ענין כיון שבלא"ה זורקו א"כ ה"ה בנידון דפתיל צף שהוא כלי העשוי לשמוש לפי שעה והחיבור לפי שעה אינו בגדר חיבור.

⁶⁰ קובץ מבית לוי ח"ב עמ' יא בשם מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל.

⁶¹ חיי אדם כלל צב סעי' ב ובנשמת אדם שם. ועי' ארחות רבינו ח"ב עמ' קה בשם מרן הסטייפלר זצ"ל, דלפי מה שנתבאר במשנ"ב סי' שמ סעי' ג ביאורה"ל ד"ה שעל הקלף, יש לכאורה לאסור להוציא החלב מהשפופרת בסכין וכדו' משום ממחק, ואפשר נמי משום תיקון מנא כמבואר שם בשם הגרע"א, ומסיים בצ"ע. **לענין מוקצה של שאריות הנר:** כתב המשנ"ב סי' תצט ס"ק טו, ד"חתיכת שעוה מותר לטלטל [ביו"ט], דיכול להניח פתילה ע"ג וחזי להדלקה" עכ"ל. אמנם בזמנינו שאין עושים כלל שימוש בחלב ושעוה שנשטפו מהנרות, ודינם כדין עצים ואבנים שאסור לטלטלם, אעפ"כ אין איסור להוציאם מהפמוט, עפ"י דברי הגרע"א בהערות לט"ז ס"ק ז הנדפס בשו"ע סוף סי' תק, שכתב שלהחליף הפתילות הישנות "הוא היתר גמור דלטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש בלי שימוש קי"ל דשרי, כדלקמן סוף סי' תק"ט", והיינו, אף אם נאמר שדין מוקצה עליהם מ"מ כיון שצריך להדליק בהם נרות לצורך אכילת סעודת יו"ט הרי זה לצורך אור, ולצורך אור הותר טלטול מוקצה. ושו"ר בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לט אות א, כתב שבזמנינו שיעקר האור הוא מאור החשמל ואין מדליקים אלא לצורך הנאה מריבוי האור, יש להסתפק אם נחשב הדבר כצורך אוכל נפש. אמנם מרן הגר"ג קרליץ זצ"ל בחוט שני הל' יו"ט, פרק א ס"ק ב, ס"ל שאף בזמנינו שדולק אור החשמל נחשבת הדלקת הנר כצורך אור, כיון שיש בהדלקתם כבוד יו"ט מחמת ריבוי אורם.

⁶² לפי הרע"א המובא בהע' הקודמת, מותר להוציא הדיסקית אף שהוא מוקצה.

⁶³ כמבואר בקיצור שו"ע סי' צח סעי' כד.

⁶⁴ עי' סי' תקיד סעי' ה בביאורה"ל ד"ה נר.

⁶⁵ זה השולחן ח"א עמ' מא.

נר של מצוה שהוא לכבוד אבותיו⁶⁶. ויש אומרים שבדיעבד יש מקום להקל להדליק נר יארצייט ביו"ט ע"י נכרי⁶⁷. ויש שהעירו, שכל מה שהותר לו להדליק נר נשמה ביו"ט עצמו (ובתנאים שאמרנו) אין זה אלא לאביו ואמו שהייב לכבדם אף אחר מותם וזה מכבודם, אך לא לשאר קרובים⁶⁸.

כד. הדליקה בטעות בשבת: הדליקה נרות יו"ט בטעות קודם צאת השבת, נראה דלא יצאה ידי חובתה בהדלקת נר יו"ט, וברכתה לבטלה, וצריכה להדליק נרות יו"ט בברכה לאחר צאת השבת ואמירת ברוך המבדיל. ועיין להלן במילואים סי' ה.

כה. שכחה להדליק נר יו"ט: אשה ששכחה להדליק נר של יו"ט, נראה שלא קנסוה להדליק מכאן ואילך נר נוסף⁶⁹.

כו. הדלקת נרות לפני קידוש: מדליקים נר של יו"ט לפני קידוש, משום דצריך קידוש במקום נר⁷⁰. ויש לומר תחילה 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש', כמבואר לעיל סעיף טז.

ערבית ליל יו"ט

כז. תוספת יו"ט כשהל' במוצאי שבת: יו"ט שחל במוצ"ש אין בו תוספת יו"ט, דקדושת שבת חמורה מקדושת יו"ט. ולכן אין לקדש מבעוד יום, ועדיף לאחר קדושת שבת מלקבל עליו קדושת יו"ט⁷¹.

כח. תמימות: אין מקדימים להתפלל ערבית בליל שבועות לקיים שבע שבתות תמימות כלומר ששבעה שבועות ימי ספיה"ע יהיו שלימות⁷². וגם נשים שאינן סופרות ספירת העומר, יש להן להקפיד בזה⁷³.

כט. מזמורים בצאת השבת: אין מזמרים במוצ"ש שחל ביו"ט קודם ערבית המזמורים שנהגו לזמר בכל מוצ"ש ללוות את השבת ('לדוד ברוך', 'אלקים יחנונו')⁷⁴.

⁶⁶ ביאור הלכה שם.

⁶⁷ שו"ת אמרי אש, למהר"ם א"ש חאו"ח סי' מ

⁶⁸ זה השולחן שם.

⁶⁹ מבואר ברמ"א או"ח סי' רסג סעי' א, דאשה ששכחה להדליק נר של שבת, צריכה להוסיף מכאן ולהבא נר נוסף, וטעם הדבר משום קנס כמבואר שם במשנ"ב ס"ק ז. ויש לעיין האם קנסו רק בשבת או אף ביו"ט. ושו"ר בספר ישא יוסף או"ח ח"ג סי' קלה, שהביא הוראה ממרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שבשכחה להדליק ביו"ט אפשר להקל ולא קונסים, וביארו הטעם דבשכחה להדליק נר של שבת הרי עם כניסת השבת הוי מעוות שאינו יכול לתקון ולכן גזרו משא"כ ביו"ט שאם שכחה יכולה עדיין להדליק בליל יו"ט, ושתשכח כל הלילה הרי זה לא שכיח ולא גזרו בה.

⁷⁰ שו"ע סי' רעג סעי' ז, ומשנ"ב שם ס"ק לב.

⁷¹ כתב השו"ע סי' תפט סעי' ט, שאף שבכל שבת סופרים ספירת העומר לאחר קידוש שמקדשים בביהכנ"ס מ"מ כשחל אחרון של פסח במוצ"ש סופרים קודם קידוש. והטעם, כיון ש"אומר הקידוש וההבדלה בפעם אחת", ופי' שם המשנ"ב ס"ק מג, שכיון שאומר בקידוש אומר גם הבדלה עדיף לאחר את יציאת היום, ואף שמקבל עליו גם קדושת יו"ט מ"מ קדושת שבת חמורה מקדושת יו"ט. וכ"כ בספר תוספת שבת סי' רפח סוף ס"ק ט, דבחל יו"ט במוצ"ש עדיף לאחר קדושת שבת מלקבל קדושת יו"ט. ועיין בשו"ת להורות נתן ח"ה סי' יג-יז, דביו"ט אחר השבת א"א לקדש מבעו"י משום דיו"ט קיל משבת.

⁷² ט"ז ריש סי' תצד הו"ד במשנ"ב ס"ק א. ובמג"א שם כתב דהקפידא בזה בקידוש, שאין לקדש עד שיהיה ודאי לילה. משמע שערבית יכולין להתפלל מבעו"י. וכ"כ בדעתו האליה רבה שם ס"ק ג.

⁷³ שו"ת להורות נתן ח"ז סי' לא. והביא מפ"י העמק דבר ויקרא כג, כא, שכתב הטעם שמאחרין להתפלל בליל שבועות, דאינו משום תמימות אלא משום הפסוק "וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם", דהמקרא קודש יהיה דוקא בעצם היום ולא מבעו"י, עכ"ד. וא"כ ה"ה גם לנשים.

⁷⁴ משנ"ב סי' רצג ס"ק א, וכי הפרמ"ג שם משב"ז ריש הסימן, דאפשר הטעם משום אין אומרים תחינה בשבת ויו"ט ועכשיו כבר יו"ט. (אמנם המג"א סי' קכח ס"ק ע, כתב שבי"ט אין כ"כ קפידא לומר תחינה, עיי"ש), וציין שם הפמ"ג לספרו נועם מגדים אות טו, ושם כתב הטעם, שמזמורים אלו אומרים בכל מוצ"ש שהוא תחילת ימי השבוע כיון שהם פסוקי ברכה להצלחה במעשי ידינו ועסקנו, וכשחל יו"ט במוצ"ש לא שייך טעם זה, כיון שאין עושים מלאכת עבודה ביו"ט.

ה. **הבדלה בתפילה:** בתפילת שמו"ע דליל שבועות קודם 'ותתן לנו' אומר 'ותודיענו'⁷⁵. שכח לומר ותודיענו בתפילה, אינו צריך לחזור, ואסור במלאכת אוכל נפש קודם שיקדש ויבדיל, או שיאמר בלא שם ומלכות 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש'⁷⁶. ויש לזכור כן בפרט קודם שידליק נר הבדלה לצורך יקנה"ז שבקידוש. וכן נשים שאינן רגילות להתפלל ערבית, יש ללמדן לומר 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש', קודם שעושות מלאכות המותרות ביו"ט⁷⁷.

ז. **טעה בתפילת ערבית דליל שבועות,** והתחיל 'אתה חונן' במקום 'אתה בחרתנו', דקיי"ל שצריך לגמור את הברכה (כדין הטועה בכל שבת ויו"ט⁷⁸) ואח"כ יתחיל 'אתה בחרתנו', נראה שלא יאמר 'אתה חוננתו' בברכת אתה חונן, אלא רק 'ותודיענו' בברכת 'אתה בחרתנו'⁷⁹.

ח. **עישון:** הרגיל לעשן ביו"ט ושכח לומר ותודיענו, אין לו לעשן קודם שיבדיל או ביקנה"ז או שיאמר 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש', וכדלעיל סעי' טז. ומלבד זאת דעת פוסקי זמננו שאסור לעשן ביו"ט, ראה הערה⁸⁰.

ט. **מי שלא אמר בתפילה 'ותודיענו' וטעם משהו'**⁸¹ קודם קידוש והבדלה, צריך לחזור ולהתפלל תפילת שמו"ע של יו"ט עם ותודיענו⁸². ואם עשה מלאכה קודם שהבדיל, לא יחזור ויתפלל⁸³. ועיין להלן במילואים סי' ג. אבל האשה אינה חוזרת להתפלל⁸⁴. שכח או לא ידע הדין והבדיל על הכוס אחרי שטעם, אינו חוזר ומתפלל⁸⁵.

⁷⁵ עי' סי' תצא סעי' ב ומשנ"ב שם ס"ק ד.

⁷⁶ עיין משנ"ב סי' רצט ס"ק לו.

⁷⁷ רמ"א או"ח סי' רצט סעי' י.

⁷⁸ שו"ע סי' רסה סעי' ב, ומשנ"ב שם ס"ק ג.

⁷⁹ בשש"כ פרק נח הע' כט, הסתפק אם יאמר ב'אתה חונן' 'אתה חוננתו' או שמא 'ותודיענו', ואם אמר 'אתה חוננתו' באתה חונן, האם צ"ל אח"כ גם 'ותודיענו'. ובספר עובר אורח להגאון האדר"ת זצ"ל סי' קמג, כתב שלא יאמר בברכת 'אתה חונן' 'אתה חוננתו' ולא 'ותודיענו' אלא רק בברכת אתה בחרתנו יאמר 'ותודיענו'. ובספר אישי ישראל תשובות מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל אות רצ, השיב כן מסבירא שלא יאמר רק אתה חונן וכנ"ל. ועיין מילואים סוף אות ג, במה שהסתפקנו שם.

⁸⁰ **בהאי דינא דעישון סיגריות ביו"ט**, עיין מג"א סי' תקיד ס"ק ד, שאסר משום מוגמר דאינו שוה לכל נפש. ועי' פרמ"ג סי' תקיא משב"ז ס"ק ב, שהביא מדברי הפני יהושע, שבת לט ע"ב, שהתיר העישון שהוא לרפואה ושוה לכל נפש מיקרי, והפרמ"ג העד על עצמו שהיה מעשן ובזמנו היה שוה לכל נפש. ועי"ש בשע"ת ס"ק ו, שהביא סברא דמי שרגיל לעשן ונמנע מכך ביו"ט יש בזה משום מניעת שמחת יו"ט, ומהאי טעמא חזר החכם צבי לעשן אחר שנהג בו איסור ביו"ט. ועי' גם בביתא"ה שם סעי' ז ד"ה אין. **ולמעשה בזמנינו** שהרופאים קבעו שעישון הסיגריות מזיק לבריאות **אסור לעשן כלל** וכ"ש דאסור ביו"ט. כן דעת החו"א דינים והנהגות פרק יח אות ה, ומרן הגריש"א זצ"ל בקובץ תשובות ח"ב סי' לב, ובשו"ת מנחת שלמה תנינא סי' ס אות כט, ובחוט שני הל' יו"ט, פרק י אות א.

⁸¹ ראה להלן במילואים סי' ג אות ב, בשיעור הטעימה שקנסוהו.

⁸² עיין שו"ע סי' רצד סעי' א ובביתא"ה שם ד"ה ואם טעה, וכ"ה מפורש בתוס' הרא"ש ברכות דף לג. **ואף אם אמר 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'** (או 'בין קודש לקודש' ביו"ט שחל במוצ"ש), לפני שטעם, מ"מ מבואר בפמ"ג שם משב"ז ס"ק ב ובספרו ראש יוסף ברכות לג ע"א, שיש לקנסו לחזור ולהתפלל, כיון שאמירת ברוך המבדיל לא מועילה אלא להתיר עשיית מלאכה. ומרן הגרש"א זצ"ל בשש"כ פרק נט הע' פד, הסתפק אם מועילה בזה אמירת ברוך המבדיל.

⁸³ כן הסיק בביתא"ה הלכה סי' רצד סעי' א ד"ה ואם טעם. ובשו"ע הרב סי' רצד סעי' ג, חשש לשיטות שצריך לחזור להתפלל גם אם עשה מלאכה. אמנם הביא דין זה בסוגריים, וכבר כתב בשארית יהודה (אחי בעל השו"ע הרב) או"ח סי' ו (לסי' שסג) דשמע מפ"ק בעל שו"ע הרב פעמים רבות, שכל ספק העמיד בתוך חצאי עיגול, ודעתו הי' לחזור ולשנות פסק זה לראות אם צדקו דבריו ואפשר שהי' על זה איזה קושיא אחרת.

⁸⁴ לפי שתפילת ערבית רשות, ואנשים קיבלוה לחובה אולם נשים לא קיבלוה לחובה, וכמ"ש המשנ"ב סי' קו ס"ק ד. וכן יש דעות בפוסקים שאשה פטורה מהבדלה, וכן הורה מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל, שאשה אינה צריכה לחזור ולהתפלל, וכ"ה דעת מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל. ואף שכתב שו"ע הרב סי' רצו סעי' יט, דהנשים חייבות להבדיל בתפילה, מ"מ לפי שתפילת ערבית רשות, ומדינא פטורות, מסתבר שאינה צריכה לחזור ולהתפלל. אמנם בספר תורת שבת סי' רצד ס"ק ב, כתב דכיון שהנשים קיבלו עליהם כחובה, דינן כאנשים בזה.

⁸⁵ ביאור הלכה סי' רצד סעי' א ד"ה צריך. ומש"כ שם השו"ע סעי' ה, שבמקום שאמרו שאינו חוזר להתפלל, אם רצה

קידוש בליל יו"ט שחל במוצש"ק

לד. שתית מים קודם יקנה"ז: בכל מוצאי שבת אסור לאכול ולשתות משתחשך עד שיבדיל, חוץ ממים שהתירו לו לשתות⁸⁶. אמנם בשבת ערב שבועות אין לשתות אפילו מים קודם הבדלה, שהוא גם קודם קידוש של יו"ט כדין איסור שתית מים קודם קידוש שאסור⁸⁷. ואין הבדל בענין זה בין איש לאשה⁸⁸.

לה. פדר הקידוש הוא: יין, קידוש היום, נר, הבדלה, זמן - וסימנך: יקנה"ז⁸⁹. טעה ושינה סדר הברכות, יצא ידי חובתו, שאין הסדר מעכב⁹⁰. וראה הערה⁹¹. אם אין לו יין, ומקדש על הפת, יבדיל גם על הפת אגב הקידוש⁹². הנוהגים לעמוד בהבדלה בכל מוצאי שבת, ביקנה"ז, ישבו אף בברכת ההבדלה⁹³.

לו. נר ביקנה"ז: בעת שמברך על הנר במוצאי שבת יחזיק שני נרות סמוכים זה לזה כדי שיהיו לאבוקה, ויזהר שלא תתחמם השעוה וידבקו הנרות זה לזה⁹⁴. ויש הנוהגים לברך על שני נרות מבלי להסמיכם, או לברך על נר יחידי שעל השולחן, והטעם שלא יהיה נראה ככיוי בעת הפרדתם⁹⁵. והדרך הנכון, לשייר חתיכת אבוקה מנר ולהדביקה בפמוט מערב שבת, להדליקה סמוך לקידוש ולברך עליה ברכת הנר ושתכבה בעצמה לאחר זמן מועט⁹⁶. וכן יש להזהר שלא לכבות את הגפרור או הנר שבאמצעותו מעביר את האש, אלא יניחנו שייכבה מאליו.

לז. להדליק נר במיוחד: יש שנסתפק אם מותר להדליק נר ביו"ט רק בשביל הידור של אבוקה, שהרי אינו מדליקו אלא רק כדי לברך על אבוקה שמאירה יותר, ולא כדי ליהנות מאורו⁹⁷. ויש המבכרים דוקא על הנר שברכו עליו, כיון דאיתעבידא חדא מצוה עביד בה מצוה אחרית. אלא שיש המפקפקים בדבר, וכתבו שיברך על נר אחר שהודלק לשם אורה, אבל לא הנר שבירכו עליו, וראה הערה⁹⁸.

רשאי, וכתב שם המשנב ס"ק ט, שהוא בתורת נדבה. אבל בשבת ויו"ט קיי"ל דאין מתפללים תפילת נדבה.

⁸⁶ שו"ע סי' רצט סעי' א.

⁸⁷ שו"ע סי' רעא סעי' ד.

⁸⁸ משנב סי' רפט ס"ק ו.

⁸⁹ שו"ע או"ח סי' תעג סעי' א, משנב ס"ק ג.

⁹⁰ מג"א סי' רט סוף ס"ק ה, שו"ע הרב, סי' תעג סעי' ו.

⁹¹ הקדים ברכת הקידוש קודם ליין, כתב בשו"ע הרב שם, שצריך לחזור, דסדר שאר הברכות הוא מחלוקת אמוראים (פסחים קב ע"ב-קג ע"א) ולכן יצא, אף שאמרו שם דהלכה כרבא דאמר יקנה"ז. משא"כ בהקדים ברכת הקידוש ליין, שעשה כב"ש כנגד ב"ה (פסחים קיד ע"א), וכל העושה כדברי ב"ש לא יצא יד"ח. אמנם עיין בתוספת שבת סי' רחצ ס"ק ב, שאין צריך לחזור, דבב' ברכות סמוכות רגילים אנשים לטעות להקדים את המאוחר, ולא מיחזי דעבד כדברי ב"ש אלא טעות הוא בידו.

⁹² משנב סי' רצו ס"ק יד-טו.

⁹³ רמ"א סי' רצו סעי' ו, ומשנב שם ס"ק כח, סי' תעג ס"ק ג. ובשו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סי' טז אות ח, כתב דגם לשיטת המקובלים הנוהגים לעמוד בקידוש של שבת, מ"מ בקידוש של יו"ט אין לעמוד אלא לשבת, וה"ה בקידוש של יקנה"ז, שיקדש בישיבה.

⁹⁴ משנב ס"ק תקיד ס"ק יח, משום חשש שמא ימרח.

⁹⁵ עיין שו"ע סי' תקב משנב ס"ק יט. ואמנם כתב שם דאם כוונתו כדי להניח כ"א במקומו שרי. ועי"ש בס"ק כ, דאם שומט עץ דלוק ולוקחו משם כדי להאיר לפניו אם כי מצד הדין מותר, מ"מ יש מחמירים ונכון להחמיר. ויש לחלק מכל הדלקת נר מנר דשרינן.

⁹⁶ הגר"ש דבליצקי זצ"ל.

⁹⁷ עי' מאמר מרדכי סי' רחצ סוף ס"ק ב, דאין להדליק נר מיוחד להבדלה במוצ"ש שחל יו"ט, משום דיש ריבוי נרות בבית. ויעוין בסי' תלה שע"ז ס"ק ט, שמי ששכח לבדוק את החמץ ונזכר בליל פסח, אם ביטל את החמץ בלבו, לא ידליק נר מיוחד כדי לבדוק החמץ. ובשש"כ פרק סה העי' לא הביא בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שהסתפק בזה. אבל אח"כ בתיקונים ומילואים שם, כתב הגרש"ז, דמסתבר דגם לצורך הידור של אבוקה מותר להדליק נר במיוחד. וגם מסתבר דשפיר חשיב גם צורך קצת כיון שמאיר יותר טוב, אע"ג שזה רק למצוה.

⁹⁸ ציץ אליעזר, ח"ו סי' י, וחיד"ו סי' מב. השו"ע או"ח סי' רחצ סעי' יב, כתב דאין מברכין על נר של מתים. וכתב שם

לז. **ברכת הבדלה ביקנה"ז:** מברך וחותם "המבדיל בין קודש לקודש". טעה וחתם הברכה 'ברוך המבדיל בין קודש לחול', כהרגלו בחול, יש אומרים שלא יצא יד"ח וחוזר ומבדיל, שהרי משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות⁹⁹. ואם הסיח דעתו מברכת הגפן, או שהפסיק כדיבור שאינו מענין הקידוש וההבדלה קודם שטעם מן היין, חוזר ומברך ברכת הגפן וגם אומר ברכת המבדיל בין קודש לקודש ואינו חוזר על ברכות הקידוש, שהחיינו והנה. ואם נזכר תוכ"ד וגם לא התחיל ברכת שהחיינו, יחזור ויאמר 'המבדיל בין קודש לקודש'. ואמנם יש שפסקו, שגם אם חתם המבדיל בין קודש לחול יצא כיון שהזכיר 'בין קדושת יו"ט לקדושת שבת הבדלת'¹⁰⁰.

עוד בעניני טעות ושכחה בברכת הבדלה, ראה מילואים סי' ז.

לח. **שכח לברך שהחיינו:** מברך מתי שנזכר, ולתחילה יברך על כוס¹⁰¹ [ואם הוא בתוך סעודתו, לא יברך שוב בפנה"ג¹⁰²]. ואם שכח לברך שהחיינו ולא נזכר עד מוצאי יו"ט, יש שכתב שיכול לברך במשך כל ימי ההשלמה¹⁰³, אבל למעשה כתבו דלא יברך¹⁰⁴.

שכח להבדיל, אם נזכר בתוך הסעודה, יבדיל על כוס בלא ברכת הגפן¹⁰⁵.

לט. **אין מברכים על בשמים:** אין מברכים על הבשמים במוצאי שבת שחל ביו"ט¹⁰⁶. טעה ובירך על הבשמים, נראה שאין זה הפסק בין ברכת היין לשתיית היין¹⁰⁷.

במשנ"ב ס"ק לג, "כיון שגם ביום היו מוליכין לפניו א"כ הוא לכבוד אף על פי שצריכין לו עתה בלילה. וכתב המ"א דה"ה על נר שמדליקין לכבוד החתן אין מברכין, עכ"ל. וא"כ כשם שאין מברכים על נר שהוא גם לכבוד וגם להאיר, ה"ה ביו"ט שהדליקו נר לכבוד ולהאיר, אין לברך עליו. וכתב רבינו יונה (ברכות נג ע"א), שאין מברכים על נרות של בית הכנסת כיון שהדרך להדליקם לכבוד, אין מברכים עליהם אפי' הדליקום להאיר. אמנם כל זה צ"ע, שהרי ביו"ט לעולם לא מדליקים נר ביום, דהא הוי נר של בטלה שאסור להדליקו ביו"ט, א"כ מה שמדליקים בלילה הוא לעונג ולהאיר ולא לשם כבוד. וכן אין לברך על נר יארציט, שאינו עשוי להאיר רק לזכר נשמת המת - משנ"ב סי' רחצ ס"ק ל. ⁹⁹ שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קיח, ארחות רבינו ח"ב עמ' קיא דכן משמע מהפוסקים. ועיי"ש בשבט הלוי שצידד דאין זה נחשב להפסק לענין ברכת הגפן ואין צריך לחזור ולברך ברכת הגפן. ולא דמי לביאור"ל סי' רחצ סעי' ה, בבירך בהבדלה על נר שלא שבת דהוי הפסק בין ברכת הגפן לטעימה, דהכא אין זה הפסק גמור יעו"ש שכתב דעדיין צ"ע בזה. ועיין גם בשלמי תודה - יו"ט סי' טו אות ב, שנסתפק בזה אי הוה הפסק.

¹⁰⁰ מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל הו"ד ברבבות אפרים ח"ו סי' תי, וכן מרן הגרשו"א זצ"ל במכתבו להרה"ג ר' צבי כהן זצ"ל.

¹⁰¹ ביאור"ל סי' תרצב סעי' א ד"ה שהחיינו.

¹⁰² שו"ע או"ח סי' רעא סעי' ד, לגבי מי שהתחיל סעודתו בערב שבת מבעוד יום סעד והגיע זמן קידוש, דאם היו שותים יין תחילה אינו אומר אלא קידוש בלבד בלא ברכת היין, וכמבואר שם במשנ"ב ס"ק טז, וה"ה הכא. ובודאי היה גם דעתו לשתות יין בתוך הסעודה דהוה שמחת יו"ט כמבואר במשנ"ב סי' תקכט ס"ק יא, דגם באמצע הסעודה יקבע לשתות יין. וכמ"ש בשו"ת חת"ס או"ח סי' קסה, דבשבת יש רק דין עונג, ואם עונג לו לא לאכול אינו חייב לאכול, משא"כ ביו"ט שיש מצות שמחה ומחויב לשמוח בבשר ויין.

¹⁰³ דעת החק יעקב שיכול לברך כל ימי ההשלמה.

¹⁰⁴ משנ"ב, שעה"צ סי' תעג אות ה, וכן הביא שם מאל"ה רבה ופמ"ג. ועיין בזה בענין תשלומים לשהחיינו - במילואים סי' ח.

¹⁰⁵ ואם אין דרכו לשתות יין בתוך הסעודה או שנזכר לאחר הסעודה, יקדים תחילה לברך הגפן לפני המבדיל.

¹⁰⁶ משנ"ב סי' תעג ס"ק ג, והטעם מובא בתוס' ביצה לג ע"ב ד"ה כי, שגם ביו"ט יש נשמה יתירה וא"כ לא אבדה הנפש ואין צריך להריח בבשמים. והקשו שם התוס', ע"ז דא"כ במוצאי יו"ט אמאי אין מברכים על בשמים בהבדלה כשהנשמה יתירה מסתלקת, ובמג"א סי' תצא ס"ק א, כתב דבאמת ביו"ט אין נשמה יתירה, והטעם שאין מברכים על בשמים במוצאי שבת ליל יו"ט, מפני ששמחת יו"ט משיב הנפש, וכ"כ שם במשנ"ב ס"ק ג, דכיון שיש מאכלים טובים מיישבים דעתו כמו בשמים. ובפמ"ג סי' רצז משב"ז ס"ק ה, כתב "ואפשר קצת טעם שאין מברכים במוצ"ש ליו"ט על בשמים שמא ימלול ויוליד ריחא". [אמנם בספר אבן שלמה פרק ט אות י, הביא מהגר"א שבכל יום שיש בו תפילת מוסף יש לו לאדם נשמה יתירה והוא תוספת רוח הקודש. וצ"ל דמדרגות טובא יש בזה, ובשבת איכא טפי נשמה יתירה ועל זה הנפש מצטערת במוצ"ש ונטלינן בשמים בהבדלה, וביו"ט ליכא כמו בשבת].

¹⁰⁷ הנה הט"ז בסי' תרכד ס"ק ב, צידד שאם מברך על בשמים במקום שאין צריך (שם איירי בהבדלה במוצאי יו"ב,

מ. מילוי הכופ: הנוהגים למלא בהבדלה את הכוס עד שתעלה על גדותיה ויישפך מעט מן היין משום סימן ברכה¹⁰⁸, אין נוהגים לעשות כן ביו"ט שחל במוצ"ש¹⁰⁹.

מא. עמידה ביקנה"ז: גם הנוהגים לעמוד בשעת הבדלה, אם נוהג לישב בקידוש יאמר כל היקנה"ז, גם ההבדלה, בישיבה¹¹⁰.

מב. נשים בהבדלה: בכל ימות השנה מבואר שלכתחילה אשה לא תבדיל במוצ"ש, רק תשמע הבדלה מאיש¹¹¹. וא"כ גם במוצ"ש שחל ביו"ט, עדיף שהאשה לא תקדש ביקנה"ז, מחשש שברכת ההבדלה היא הפסק בין ברכת היין והקידוש לשתיית היין. ואפשר שאין זה הפסק ויכולה לקדש ולהבדיל¹¹². ומכל מקום ברכת האש לא תברך, ויש אומרים שהמנהג שמברכת ברכת האש¹¹³, ולכן עדיף שתברך לאחר שתיית היין. יכולות הנשים לענות אמן על ברכת הנר, ואין זה הפסק¹¹⁴.

מג. שתיית נשים מכוס יקנה"ז: אף שבד"כ אין האשה שותה מכוס של הבדלה¹¹⁵, מ"מ המנהג שהנשים שותות מכוס זה של קידוש והבדלה יחד¹¹⁶.

מד. יקנה"ז מבעוד יום: לכתחילה אין לאכול ולקדש קודם צאת השבת, שמא יבוא להקל במלאכה. אמנם בשעת הדחק, וכגון בבתי חולים ובתי אבות, שאי אפשר לשנות את סדרי האכילה, יש מקום להתיר, אך ישגיחו שלא יעשו כלל מלאכה. ולא יברכו על הנר עד הלילה¹¹⁷.

לדעות שאין מברכים על בשמים), הוה הפסק, וכ"כ שם בהגהות רעק"א על השו"ע בשם הגינת ורדים (כלל א סי' ח). אמנם דעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הו"ד בשש"כ פרק סב הע' מט), שיתכן דאינו נחשב להפסק בין ברכת היין לשתיית היין כיון שבברכת הבשמים הוא כבוד למצוה, וכמו שמצינו שמנהג הספרדים בברית מילה לברך על הבשמים לאחר ברכת בפה"ג. (ומה שבי' שם בשש"כ, דצ"ע מדברי הבה"ל בסי' רחצ סעי' ה ד"ה אין, שבי' שאם בירך במוצאי יו"כ על נר שלא שבת דלא יצא, וממילא הוה הפסק. יש ליישב בפשיטות, דהתם דברכת הנר שלא כראוי, הוה ברכה לבטלה לגמרי. משא"כ הכא, דמ"מ ברכת הבשמים הוי שפיר ברכה הראויה שיכול לברכה בכל עת).

¹⁰⁸ רמ"א או"ח סי' רצו סעי' א, ומשנ"ב שם ס"ק ה.

¹⁰⁹ וטעם זה שייך רק בתחילת ימי המעשה משא"כ במוצ"ש שהוא יו"ט והוסיף הגרש"ז זצ"ל (מובא בספר ער"פ שחל בשבת) שכיון שיו"ט אסור בהרוחת שכר הו"ל ביזיון לקדושת יו"ט. ובחמד משה כתב טעם נוסף לשפיכת היין, משום הרשעים השבים לגיהנם ואף טעם זה אינו שייך אלא במוצאי שבת שהוא חול ולא כשהוא יו"ט.

¹¹⁰ משנ"ב סי' תעג ס"ק ג.

¹¹¹ רמ"א או"ח סי' רצו סעי' ה.

¹¹² דכיון שהאשה מושכת על עצמה חיוב הבדלה, שוב לא הוה הפסק, דומיא דברכת בשמים במוצאי יו"כ שחל בשבת, עי' משנ"ב סי' תרכד ס"ק ה.

¹¹³ דעת מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל.

¹¹⁴ מרן הגרש"ז זצ"ל בהליכות שלמה פסח, פרק טז הע' 34, משום שהמברך חייב בברכה זו וכך קבעו אותה בסדר זה, ואין זה הפסק. עכ"ד. ועוד נראה לומר, דאין עניית אמן הפסק, שהרי יש שיטות שיכולות לברך בעצמן, וכמ"ש, וא"כ ודאי שעניית אמן על ברכת הנר דבעה"ב לא חשיב הפסק.

¹¹⁵ משנ"ב סי' רצו ס"ק ו.

¹¹⁶ כתב בקצוה"ש סי' צז בבדה"ש ס"ק ג (והו"ד בשובע שמחות עמ' קב), שאם הבדיל על הכוס שזימנו עליו, שפיר יכולות הנשים לשתות ממנו, דהוי כוס של ברכה. ומסתבר דה"ה כאן. והגר"ח זונפלד זצ"ל במכתבו לספר משנה שכיר (ונדפס בשו"ת תורת חיים סי' קה), כתב בפשיטות שהנשים יכולות לשתות מכוס זו, דהרי בפסח שחל במוצ"ש, שהכוס הראשון הוא גם הכוס שמבדילין עליו, וכי יש הו"א שלא ישתו, והרי מחוייבות בד' כוסות, ומינה יש לדון לכל יו"ט. ועי' שו"ת הר צבי או"ח סי' קנד, שהביא בשם הגר"א זצ"ל, דהטעם שאין הנשים נוהגות לשתות מכוס של הבדלה, שהובא במג"א סי' רצו ס"ק ד, משום דשמא פטורות הן מהבדלה, ונמצא שהאמן שעונות על ברכת ההבדלה הוי הפסק בין בפה"ג לשתייה. וטעם זה שייך לכאוי גם ביקנה"ז, ועיי' שההר צבי דחה טעם זה, דהרי סוף כל סוף היא חייבת להבדיל מספק וגם חיוב מספק הוי חיוב ותו לא הוי הפסק.

¹¹⁷ שו"ע או"ח סי' רצג סעי' ג. שמי שהוא אנוס, יכול להתפלל של מוצ"ש בשבת מפלג המנחה, ומבדיל מיד אך לא יברך על הנר. וכתב המשנ"ב שם ס"ק ט, דאין לעשות כן לכתחילה, שמא יבוא להקל במלאכה יעו"ש (ועי' שו"ת שבט הלוי ח"י סי' נד). ולפי"ז הי"ד דיש לחשוש שמא יבואו לעשות מלאכה במלאכת אוכ"ז דאסור בשבת, ובמוצ"ש של

עוד כמה פרטים מהלכות יו"ט

מה. ברכת שהחיינו לנשים: אשה המברכת שהחיינו בשעת הדלקת הנר¹¹⁸, לא תברך שנית בשעת הקידוש. והנהוגים בכל שבת ויו"ט לצאת בברכה של המקדש לא תענה אמן בקידוש דליל שבועות על ברכת שהחיינו של המקדש¹¹⁹. ויש שכתבו שאין בעניית אמן חשש הפסק כלל, כיון שאצל המקדש הוה ברכה הצריכה, א"כ גם אצל השומעים אין זה הפסק¹²⁰.

מו. מלצה מלכה: מוסיפים קצת בסעודה של ליל יו"ט במוצ"ש על מה שרגילים בכל שנה, לשם סעודת מלוה מלכה¹²¹.

מז. מלמול מפתח ביו"ט מחשש גניבה: פשוט שמותר לסגור הבית ולטלטל המפתח אף במקום שאין עירוב, כשחושש מגניבה דיש לו בבית גם דברים הנצרכים ליו"ט¹²². אמנם אם אינו חוזר לביתו ביו"ט אלא במוצאי יו"ט, יש לעיין, דאף שיש לו בבית בגדים ואוכל אך אינם נצרכים לו ליו"ט, דחוזר לביתו רק במוצאי יו"ט, ואם אין לו אצל מי להשאיר המפתח ועקב כך ימנע מללכת ולטייל, יש מתירים ליקח המפתח דהנאת הגוף הוי כצורך אוכל נפש¹²³. ויש שאוסרים ונכון להחמיר ולא לטלטל בשביל חשש הפסד ממון.

שבוועות יש גם ענין של תמימות. וכתב בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קיט, דבשעת הדחק לצורך זקנים אפשר להתיר, ולהשגיח שלא יעשו כלל מלאכה, וכמובן דאין להדליק הנר קודם צאת השבת. וכן הביא בשש"כ פרק מז הע' קיא, דעת מרן הגרש"א אויערבאך זצ"ל. ולפי"ז יתפללו ערבית מפלג המנחה ואילך ויאמרו 'ותודיענו' ויקדשו יק"ה" ולא יברכו על הנר כלל (אף אם יש נר דלוק ואין מטלטלים אותו), ויאכלו סעודת יו"ט וישגיחו שלא לעשות מלאכת אוכל"נ עד צאה"ב. ובלילה, אם הם עדיין ערים, יברכו על נר 'מאורי האש'.

¹¹⁸ כתב המשנ"ב סי' רסג ס"ק כג, שאין הנשים צריכות לברך זמן בהדלקת נרות יו"ט, וכן מבואר באור זרוע הל' ער"ש סוף ד"ה תנן, שאינן מברכות. אלא שכתב המשנ"ב שבמקום שנהגו לברך אין למחות בידן (וכ"כ מטה אפרים סי' תרכח סעי' לג). ומרן הגר"י מבריסק זצ"ל הורה שלא יברכו על שהחיינו בשעת הדלקת הנר, כיון שברכה זו נתקנה לאומרה על היין דוקא. ומנהג הנשים כיום כתב בשו"ת פרי יצחק ח"ב סי' ט, ובערוה"ש סי' רסג סעי' יד, שמברכות שהחיינו בהדלה"נ. וכ"כ בשו"ת אג"מ או"ח ח"ד סי' קא אות א, שכן הוא המנהג כבר מאות שנים. ובמטה אפרים סי' תרכח סעי' לג באלף המגן אות מז, חילק בין איש לאשה, דאיש שמדליק נרות יו"ט יקדש מיד אחר ברכת ההדלקה וברכת שהחיינו עולה לו.

¹¹⁹ ושו"ת הר צבי או"ח ח"א סי' קנד. ובשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' סט, חילק בין פסח וסוכות, שברכת שהחיינו היא גם על שאר מצוות היום, מצה וסוכה, ולכן יכולות לענות אמן בקידוש. לבין חג השבועות שהברכה היא רק על היום, ואם כבר ברכה בשעת הדלה"נ, אין לה לענות בשעת הקידוש.

¹²⁰ אג"מ או"ח ח"ד סי' כא אות ט, ושם סי' קא אות א. וכ"כ בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות ב.

¹²¹ כ"כ הגר"ח פלאגי בהגדה חיים לראש בער"פ שחל בשבת, לעשות כן בליל הסדר דמוצ"ש. וז"ל שם: "כשחל פסח במוצ"ש יהי מרבה קצת בשביל סעודה רביעית שהוא כנגד דוד המלך ע"ה ודבר בעתו מה טוב דמצה כנגד דוד כמוש"כ בזהר חדש פ' תשא", עכ"ל, הו"ד בויגד משה סי' כז. ומצינו בר"ח שחל בשבת ש"כ המשנ"ב סי' תיט ס"ק ב, בשם האחרונים לעשות מאכל אחד יותר ממה שנוהגים בכל השבתות כדי שיהיה ניכר כבוד של ר"ח. א"כ בסעודת מלוה מלכה שהוא מדינא דגמי נראה פשוט שבמוצ"ש שהוא יו"ט בליל הסדר שיש להוסיף מאכל אחד יותר כדי ללוות את שבת מלכתא. ובספר מבקשי תורה יו"ט סי' מט פרק יא, הביא דשאל כן את מרן הגרש"י אויערבאך זצ"ל ודעתו שאין צריכים כלל בליל הסדר ובכל מוצ"ש שהוא ליל יו"ט לאכול סעודת מלוה מלכה, וכמו שמצינו שילי יו"ט פטור מבשמים הרי שיש לו דינים מיוחדים. וכשהראו למרן הגרש"א את דעת הגר"ח פלאגי הנ"ל, השיב שבטלה דעתו, ומ"מ אין זה דומה לר"ח. ובאמת טעמו של הגר"ח פלאגי להוסיף מאכל כנגד מלוה מלכה אינו מהטעם דדומיא דר"ח, אלא מפני שהוא כנגד דוד המלך ע"ה ודבר בעתו מה טוב דמצה כנגד דוד, ואפשר שזה רק בליל הסדר, ואין מדבריו ראייה לכל יו"ט שחל במוצ"ש שצריך להוסיף בסעודתו.

¹²² משנ"ב סי' תקיח ס"ק ה.

¹²³ ועיין משנ"ב סי' תקיח ס"ק ו, דיש פוסקים החולקים ע"ז וסוברים דלא הותר הוצאה אלא לצורך אוכל נפש ממש, או צורך מצוה וכדומה, אבל לא בשביל הפסד ממון. וכתב דנכון להחמיר כדעה זו. כלומר שמניעת הפסד ממון אינה נחשבת צורך יו"ט. ולפי"ז אין להדליק ביו"ט נר בבית כאשר אינו שוהה בבית כדי שיחשבו שיש שם אנשים להנצל מגנבים (הגר"י זילברשטיין שליט"א). וכתב שם המשנ"ב עוד, דהמחזירים שמביאים ביו"ט לביהכ"נ ומתירא מגניבה

מח. להדליק נר מנר של יו"ט: נר שהודלק לכבוד יו"ט בברכה, לכתחילה אין להדליק ממנו לצורך הדלקת אש לבישול או סיגריות וכיו"ב. ואם קשה לו למצוא אש אחרת וימנע משמחת יו"ט, יש להתיר¹²⁴. ולהדליק נר אחר לצורך אור, ודאי שפיר מותר אף לכתחילה. ויש שהתיר אף לכתחילה בכל גווני, כיון שנרות יו"ט כל ייעודם הוא לצרכי יו"ט¹²⁵.

סיגריות מנר נשמה ביו"ט: מותר להדליק אש לצורך הדיוט מנר נשמה¹²⁶. ואמנם יש שמנעו זה¹²⁷.

ממ. כיריים של גז: כיריים שעם פתיחת ברו הגז מופעל המצת המוציא ניצוצות ומדליק את הגז, אין להדליק האש בכיריים אלו אלא אם ינתקם מחיבור לחשמל מערב שבת. שכח ולא הוציא את התקע מער"ש, יש להקל להדליק האש ע"י נכרי. ואין להקהל להניח גפרור דולק ליד המבער בשעה שפותח את הגז.

כיריים עם מפסק בטחון: בכיריים המיוצרות כיום, יש 'מפסק בטחון' הנועד להפסיק את זרימת הגז במקרה שכבתה הלהבה. כמו"כ בכיריים אלו, אין הלהבה נדלקת אלא אם לוחצים בשעת הדלקת האש על כפתור ההפעלה במשך מספר שניות, כאשר ע"י הלחיצה נוצר זרם חשמלי המשחרר את המפסק ומאפשר את זרימת הגז. זרם חשמלי זה מיוצר באופן עצמאי בתוך הכיריים גם אם הכיריים אינן מחוברות לשקע החשמל, ויש בזה חשש איסור בונה לדעת מרן החזו"א ומוליד, ולכן אין להדליק להבה ביו"ט בכיריים מסוג זה אלא ישאיר אש דולקת מעיו"ט. (אמנם להגביר את הלהבה, מותר אף בכיריים אלו. אך יזהר לבל ילחץ את הכפתור פנימה).

נ. הנחת מאכלי חלב על הפלטה: פלטה המשמשת בכל ימות השנה למאכלי בשר ורוצה להניח עליה ביו"ט של שבועות מאכלי חלב, יש להכין מער"ש נייר אלומיניום עבה שיניח מתחת לכלי החלבי, כדי לחצוץ בינו לבין הפלטה הבלועה מבשר.

נא. קידוש לבנה: אין לקדש את הלבנה במוצ"ש שהוא ליל יו"ט¹²⁸, אלא מקדשים את הלבנה במוצאי יו"ט כמו בכל מוצ"ש, כשהוא מבושם ובגדיו נאים¹²⁹.

אעפ"י שאין צריך להם עוד ביו"ט מותר להביאם לביתו גם למחמירים לעיל, דמשום גניבה דהתירו סופם משום תחילתם דאליכ לא יביאם בתחילה לביהכ"נ. וכתב בחוט שני פרק ו ס"ק ב, שמסתבר דלא נאמר כן אלא בדבר מצוה או שמחת יו"ט אבל לא בדבר הרשות.

¹²⁴ זה השולחן, דכתב המשנ"ב סי' קנד ס"ק נו, שאין להדליק סיגריה מנר של בית הכנסת. ודייק, דמבואר בשו"ע או"ח סי' תרעד סעי' ב, דנר שבת הוי נר מצוה, ונראה פשוט דה"ה נר של יו"ט, כמבואר במשנ"ב סי' תקיד ס"ק מח שהדלקת נר ביו"ט היא מצוה כמו בשבת.

¹²⁵ מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

¹²⁶ משנ"ב סי' קנד ס"ק נו.

¹²⁷ שמענו באחד שרצה להדליק סיגריה מנר נשמה ביו"ט, ואמר לו מרן הגריש"א זצ"ל, דהוי כנוטל אבן מהמצבה. ובדין עישון סיגריות ביו"ט, ראה לעיל הע' 80.

¹²⁸ רמ"א סי' תכו סעי' ב. ובמשנ"ב ס"ק יב, כתב דמ"מ אם לא קדשו עד שבת ויו"ט ויעבור הזמן בודאי מותר לקדש גם בשבת ויו"ט ואפי' ביחיד, וכ"ה מסקנת הפוסקים ע"כ. והמקור בדברי הלבוש סעי' ד, שכתב וז"ל: "פוק חזי מאי עמא דבר שאין מקדשין אותה במוצ"ש שחל בו יו"ט כגון שבועות שחל ביום א', ואפשר הטעם הוא מפני שהקידוש הוא שמחה שהיא כהקבלת פני שכינה, ואין מערבין שמחה בשמחה, שמחת קבול שכינה בשמחת יו"ט. וכתב ע"ז בא"ר ס"ק יח, וז"ל: "ולענ"ד בכיון דקדק הלבוש וכתב שבועות שאפשר לקדש אח"כ, אבל פסח וסוכות א"א לקדש אח"כ, מותר אף כשחל באמצע שבוע וכ"פ הבי"ח במעשה. ונראה דכן הדין בליל שבת דמותר באי אפשר אח"כ". ובשו"ת רבבות אפרים ח"ד סי' קא ס"ק ד, הביא שהאדמו"ר בעל הייטב לב זצ"ל קידש הלבנה בליל א' דסוכות בשנת תרכ"ח, וכן עשה נכדו האדמו"ר מטסאמר זצ"ל בשנת תשל"ח במעמד אלפים מישראל. וכתב בערוך השולחן סי' תכו סעי' י, וז"ל: "אך זה פשוט דאם מקדשים בשבת לא יאמרו רק הברכה בלבד ולא התפילות והפסוקים דזהו ודאי שיש לקצר בכל האפשר ואין מעכב רק הברכה".

¹²⁹ א"ר הו"ד במשנ"ב סי' תכו ס"ק ה, ובפרמ"ג א"א ס"ק ב, כתב שדין זה נוהג רק במוצאי חג השבועות, כיון שמוצאי יו"ט של פסח או של סוכות הוא לאחר סוף זמן קידוש לבנה. ובשו"ת רמ"ע מפאנו סי' עח, כתב שה"ה גם במוצאי יו"כ,

ברכות השחר לניעור בליל שבועות

נב. אכילה לפני עלות השחר: בבתי מדרש רבים מגישים קפה ועוגות בליל שבועות ללומדים כל הלילה, ויש בזה כמה הלכות שיש להזהר בהן:

א. אלו שאכלו בשר בסעודת ליל יו"ט, יזהרו שלא לשתות קפה עם חלב, עוגות גבינה ושאר מוצרי חלב, עד שיעברו שש שעות מגמר אכילת הבשר כדין.

ב. מחצי שעה לפני עלות השחר, אין להתחיל לקבוע סעודה ביותר מכביצה¹³⁰, ובכלל זה פת הבאה בכיסנין כגון רוגלאך וכדומה¹³¹.

ג. אכילת ארעי, כגון פירות ושתיה, מותר אף להתחיל לאכול ולשתות בתוך חצי שעה קודם עלות השחר. אבל כשמגיע זמן עלות השחר צריך להפסיק לאכול מכל דבר (אף אם התחיל לאכול לפני חצי שעה)¹³².

ד. קפה מותר לשתות גם לאחר עלוה"ש, ע"פ מה שנוהגים הרבה לשתות קפה לפני התפילה כדי שיוכל לכוון דעתו ולהתפלל¹³³, ויש מתירים בזמננו גם עם סוכר וקצת חלב מאחר שהדרך בכך¹³⁴. אך יש להזהר שלא לשתות בחבורה ובאסיפת חברים¹³⁵.

נג. נטילת ידיים בעלות השחר: בעלות השחר שורה רוח טומאה על הידים, וצריך ליטול ידי (וראה להלן לענין ברכה). ויש אומרים שצריך להפסיק מלימודו וליטול ידי מיד¹³⁶. ויש אומרים שאין צריך להפסיק בשביל זה מלימודו, אלא יטול ידי קודם התפילה¹³⁷. ויש להקל במי שניעור כל הלילה שמותר להלך ד' אמות בלי נטילת ידיים¹³⁸.

נד. הנעור כל הלילה אינו יכול לברך את כל ברכות השחר כהרגלו וכך ינהג:

ברכת ע' נטילת ידיים ואשר יצר: לפני התפילה יעשה צרכיו או יטיל מים וישפשף¹³⁹, ואח"כ יטול ידי ויברך ענט"י ואשר יצר¹⁴⁰. ויש שהעדיפו לצאת הברכה מאחרים כדי לצאת מכל ספק¹⁴¹.

¹³⁰ משנ"ב סי' פט ס"ק כז.

¹³¹ משנ"ב תרלט ס"ק טז, ומסגרת השולחן על קצוש"ע סי' סט ס"ק ב.

¹³² שו"ע סי' פט סעי' ה ומשנ"ב שם ס"ק כט.

¹³³ משנ"ב פט ס"ק כב

¹³⁴ ארחות רבינו ח"א עמ' נז, הליכות שלמה תפילה פרק ב סעי' ב.

¹³⁵ משנ"ב שם.

¹³⁶ שו"ע הרב סי' ד סעי' יג

¹³⁷ הליכות שלמה - שבועות פרק יב סעי' ד.

¹³⁸ כתב המשנ"ב סי' א ס"ק ב, "שלא ילך ד"א בלא נטילת ידיים, וצריך מאוד לזהר בזה, ובזוה"ק מפליג עבור זה בעונשו מאוד". מ"מ בניעור כל הלילה שכל חיוב הנטילה הוא רק מספק (וכדלהלן), אין איסור הליכה ד"א. וכן נראה בא"א להגאון מבוטשאטש סי' ד, שכתב בשם חמיו בעל הנטע שעשועים, שהקפידא היא דוקא בעת שקם ממטרו בשחרית ע"מ שלא לישון עוד, אבל ההולך בלילה לצרכיו ע"מ לחזור למקומו תיכף לישון דאין קפידא בזה בלכתו בלי נטילה ולא יהיה אלא ספק, נראה שבכה"ג שומעים להקל. ובכף החיים סי' ד ס"ק ד, הביא חולק בזה. ומרן הגר"ק זצ"ל בדעת נוטה עמ' קעט, אמר שלמעשה המנהג להקל. ע"כ. וה"ה בער כל הלילה דחיוב הנטילה מספק, נראה דאין איסור הליכה ד"א לפני הנטילה. ובפרט דמטין בשם הגר"א (אישי ישראל פרק ב הע' יז בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל) דלאחר שריפת הגר צדק הגרף פוטצקי על קידוש השם, נחלשה רוח הטומאה של שחרית לענין הליכת ד"א בלא נטילה. ובספר דעת נוטה עמ' קעו השיב מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שאכן שמע ג"כ שמועה זו בשם הגר"א ואינו יודע אם הוא בר סמכא. והוסיף בע"פ שבבית אביו מרן בעל הקה"י נהגו לזהר באיסור ההליכה ד"א כמבואר בפוסקים ולא שמיע להו צד קולא בזה. ומ"מ בניעור כל הלילה שפיר מקילינן כנ"ל.

¹³⁹ ונגיעה במקומות המכוסים בגופו, אינה מועילה לחייבו בברכה - אישי ישראל פרק ד הע' צט בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

¹⁴⁰ כתב השו"ע סי' ד סעי' יג, "אם היה נעור כל הלילה, יש להסתפק אם צריך ליטול ידי שחרית, להתפלל ולהעביר

ברכת אלוקי נשמה: יבקש מחבירו שישן שיוציא אותו ויכוון לצאת יד"ח¹⁴².

ברכת התורה: מי שהיה ער כל הלילה (ולא ישן במשך היום קודם לכן, וכדלהלן), נחלקו הפוסקים אם יברך ברכת התורה, ועל כן, אם אפשר לו שישמע את ברכות התורה ממי שישן בלילה ויכוון להוציא בברכות והשומע יכוון לצאת ויענה אמן, ומיד אח"כ יאמר הפוסקים יברך וכו'¹⁴³. או שיכוון לצאת בברכת 'אהבה רבה' של שחרית וילמד תיכף מעט אחר שיסיים תפילתו¹⁴⁴.

ישן בערב שבועות ביום שינת קבע על מיטתו (ושיעור שינת קבע ביום הוא חצי שעה¹⁴⁵), ואח"כ היה ניעור כל ליל שבועות, יכול לברך בבוקר ברכת התורה כהרגלו, ואין ברכת 'אהבת עולם' של ערבית פוטרת אותו אם לא למד מיד אחר התפילה¹⁴⁶. ואם אחר שישן שינת קבע ביום ש"ק ערב שבועות, עלה לתורה בתפילת מנחה של שבת, יצא ידי חובתו בברכותיו על התורה, ושוב אינו יכול לסמוך על שנתו ביום, ואינו יכול לברך בשבועות בבוקר אם היה ניעור כל הלילה¹⁴⁷. וי"א דאף אם ישן ביום לא יברך בבוקר שלאחריו, משום שכל שינת היום נחשבת לשנת עראי¹⁴⁸.

לצאת ידי"ח ע"י אשה וקמן: אין לאיש לצאת בברכות התורה ע"י אשה ולא ע"י קטן, מאחר ונחלקו הפוסקים בזה אם חיוכן בברכה זו מדאורייתא¹⁴⁹.

ללמוד אחר עלוה"ש: הניעור כל הלילה בליל שבועות יכול להמשיך ללמוד אחר עלות השחר עד שיזדמן מי שיוציאו בברכות התורה. וראה הערה דיש שאוסרים¹⁵⁰.

ברכת המעביר שינה עד הגומל חסדים טובים לעמו ישראל: יבקש מחבירו שישן שיוציא אותו ויכוון לצאת יד"ח¹⁵¹. ואם אין לו מי שיוציאנו, המברך לעצמו יש לו על מי לסמוך¹⁵².

רוח רעה מידיו". והרמ"א שם הכריע שיטלם בלא ברכה. ובמשנ"ב שם ס"ק ל, הביא מחלוקת אחרונים בזה אם יברך. וכתב שם, דאם עשה צרכיו קודם התפילה אחר עלות השחר הסכימו האחרונים שיטול ידיו ויברך על נטילת ידים ואשר יצר, וכ"כ בס"י תצד ס"ק א.

¹⁴¹ שו"ת מהר"ם שיק סי' א.

¹⁴² משנ"ב סי' מו ס"ק כד.

¹⁴³ משנ"ב סי' מז ס"ק כח. הספק בזה הוא בגדר **ברכות התורה**, לדעת המג"א סי' מז ס"ק יב, אי"ר ס"ק ט ורעק"א על השו"ע שם, תקנת ברכות התורה בכל יום היא דומיא דברכות השחר. והחיי אדם כלל ט, ציין לפר"ח סי' מז וביאור הגר"א, שגדר ברכות התורה הם כברכת המצוות, שכל זמן שלא הסיח דעתו מהברכה הראשונה אינו צריך לברך שוב, ואחרי שינת לילה שהוא היסח דעת צריך לברך שוב. ולפי"ז מי שהיה ניעור כל הלילה, לדעה שברכה"ת הוא כברכות השחר, גם אם לא ישן בלילה מ"מ כיון שהגיע יום חדש, חל עליו כמו"כ חיוב חדש לברך ברכה"ת. אך לדעה דהוי כברכת המצוות שיוצא בזה כל זמן שלא הסיח דעתו, אם למד והיה ער כל הלילה, הרי לא הסיח דעתו ואינו מברך שוב ברכה"ת ויוצא בברכתו דאמתול.

¹⁴⁴ משנ"ב סי' מז ס"ק כד.

¹⁴⁵ לוח לא"י בהור"ר, שו"ת אור לציון ח"ב סי' כה.

¹⁴⁶ משנ"ב סי' מז ס"ק כח בשם הרעק"א.

¹⁴⁷ שו"ע סי' קלט סעי' ט ומשנ"ב שם ס"ק לא-לב.

¹⁴⁸ אשי ישראל פרק ו הע' עה, מהגר"ח קניבסקי וצ"ל בשם החזו"א.

¹⁴⁹ ביאורה"ל סוף סי' מז ד"ה נשים.

¹⁵⁰ דינים והנהגות ממרן החזו"א וצ"ל פרק א אות יב. וכן משמע במשנ"ב סי' מז ס"ק כח, שכתב דאם היה ער כל הלילה לא יברך בעצמו ואם אפשר לו ישמע את הברכה מאחר. משמע שאם אין לו מי שיוציאנו יד"ח רשאי להמשיך ללמוד. וכ"כ בשו"ת מנחת שלמה סי' צא אות א ד"ה אגב, ובקובץ תשובות (למרן הגריש"א) ח"א סי' ט, שכשאי אפשר לברך לא מצינו איסור לעשות מצוה בלי ברכה. ולדבריהם שם, אף במקום שבו דאי חייב לברך ברכת התורה מ"מ כשאנו מברך מותר ללמוד, אלא שמבטל בזה מצות עשה שצריך לברך תחילה. מאידך דעת הגר"צ פרנק (הובא במנח"ש שם) הברכה מעכבת ואסור ללמוד בלי ברכת התורה, ולימודו נחשב עבירה. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"י סי' עז אות ב, שלדעת הרעק"א שאם ישן ביום שינת קבע על מטתו ולאחר מכן היה ניעור כל הלילה צריך לברך ברכת התורה, הרי כל לימוד התורה בלא ברכת התורה הוא בגדר איסור.

¹⁵¹ משנ"ב סי' מז ס"ק כד.

ברכה על יציאת קטן: נכון לפטור בברכה שמברך על טלית גדול¹⁵³. [ובחור שאינו מתעטף בטלית גדול, ישמע מאחר, ולאחר הברכה ימשמש בטלית קטן שלו¹⁵⁴].

זמן ברכות השחר: הניעור כל הלילה יכול לברך ברכות השחר מחצות הלילה ואילך¹⁵⁵. אבל ברכת הנותן לשכוי בינה, לא יברך אלא משהאיר היום. ואם בירך מחצות ואילך יצא יד"ח¹⁵⁶.

פרשת תמיד והקמורת: לא יאמר קודם אור היום כי הם במקום הקרבנות ואין הקרבנות אלא ביום¹⁵⁷.

זמן ציצית: מברכים על טלית משיגיע זמן שיראה את חבירו הרגיל עמו קצת בריחוק ד' אמות ויכירנו¹⁵⁸. ומנהג אנשי ירושלים שזמן זה הוא כשעה קודם הנץ בכל ימות השנה בין בחורף ובין בקיץ¹⁵⁹. וי"א שמנהג אנשי ירושלים שזמן זה הוא 52 דקות קודם הנץ¹⁶⁰. ויש שהחמירו עד כ-40 דקות קודם הנץ¹⁶¹.

עניית ב"ה וב"ש: השומע ברכות מאחר ורוצה לצאת בברכותיו יזהר שלא לענות 'ברוך הוא וברוך שמו', ובדיעבד אם ענה ליכא קפידא¹⁶².

הערה: מי שהוא בקי אינו יכול לצאת יד"ח בברכות השחר ששומע מחבירו אלא במנין עשרה, אבל מי שאינו בקי יכול לצאת יד"ח בברכות השחר מחבירו גם אם אין עשרה¹⁶³. ונראה, דמי שהיה ניעור כל הלילה יכול לצאת מחבירו באותן ברכות שאינו יכול לברך מחמת ספק ברכות וכמבואר לעיל אף כשאין מנין עשרה, ויש לו דין מי שאינו בקי מחמת שאינו יכול לברך בעצמו.

נה. ברכת המפיל: מי שניעור כלילה והולך לישון לפנות בוקר, אם הוא קודם עמוד השחר, מברך המפיל¹⁶⁴. אבל אחר עמוד השחר אינו מברך, וע"י הערה¹⁶⁵. וכן הניעור כל הלילה והולך לישון בבוקר שינת קבע, אינו מברך המפיל, ונכון שיהרהר הברכה בלבו או שיברך בלא שם ומלכות¹⁶⁶.

¹⁵² ברכי יוסף סי' מז ס"ק יב, ערוה"ש סי' מז סעי' יג.

¹⁵³ משנ"ב סי' ח ס"ק מב, סי' תצד ס"ק א.

¹⁵⁴ ואעפ"י שמברך עליו להתעטף בציצית ועל טלית קטן מברך על מצות ציצית, מ"מ יוצא בזה - משנ"ב סי' ח ס"ק יז.

¹⁵⁵ משנ"ב סי' מז ס"ק ל, כף החיים סי' מז ס"ק מט.

¹⁵⁶ משנ"ב סי' מז ס"ק לא.

¹⁵⁷ משנ"ב סי' מז ס"ק לב.

¹⁵⁸ משנ"ב סי' יח ס"ק ט.

¹⁵⁹ ספר א"י להגרי"מ טיקוצ'נסקי זצ"ל, הובא בספר זמני ההלכה למעשה לרב ידידיה מנת.

¹⁶⁰ עולת תמיד להגרי"ש הומינר זצ"ל פרק יב. וכתב שם דכך אנחנו נוהגים.

¹⁶¹ בספר עולת תמיד שם, ובשו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' ו.

¹⁶² ועי' א"א סי' תצה, דהרבה פוסקים ס"ל דיש לענות ב"ה וב"ש בשומע ברכה לצאת, ובתשובת דבר שמואל הזהיר שלא לענות ב"ה וב"ש דהוי הפסק. ובשו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' נא, כתב שבבהמ"ד של החת"ס ענו ב"ה וב"ש ולא מיחיד.

¹⁶³ משנ"ב סי' ו ס"ק יד.

¹⁶⁴ ב' הברכי יוסף סי' רלט סעי' ב, בשם הלחמי תודה, שעל פי הסוד, אם היה ער עד אחר חצות ואז הולך לשכב אינו מברך המפיל, ואין האמת כן אלא צריך לברכה בכל עת שהולך לישון, עיי"ש.

¹⁶⁵ כתב הביאור הלכה סי' רלט סעי' א ד"ה סמוך, דמי שהלך לישון אחר עמוד השחר שוב אינו מברך המפיל דאינו יכול לומר השכיבנו אחר עלות השחר יעו"ש, ונסתפק במי שהלך לישון קצת קודם עמוד השחר אך הוא משער שעד שישן יעלה עמוד השחר, אי יברך ברכת המפיל דאולינן בתר הברכה שהוא עדיין לילה או בתר שינה שיהיה ביום, ועל שינת היום לא נתקנה ברכה.

¹⁶⁶ א"א להגאון מבוטשאטש סי' רלט ושו"ת התעוררות תשובה ח"ד סי' סב.

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, סיון תשפ"ב
גליון 365 - שנה 42

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

הילד עם הרובה באלעד

הסיפור הזה הרעיד את הלב. ילד בן 6 היה עד למחזה המחריד שבו נרצח אביו הי"ד. בימי הישבעה' ביקש הילד שְׁיִקְנוּ לו רובה, ולאחר שהביאו לו רובה-דְּמָה, לחשה אימו הצדקנית באוזניו גחלי-אמונה שניתזו למרחוק, ואמרה: 'דע לך בני, שכל רובה הוא דְּמָה, וההגנה היחידה היא רק על-ידי התורה הקדושה'. וגם: הרב צילק מגלה לילד סוד שגילה לו מרן הגרא"מ שך בשם החפץ חיים

רובה דְּמָה

מרן הגר"י זילברשטיין:

מה עשה הקונסול בחנות היודאיקה?

■ הגר"א בידרמן עזב את מירון מיד...

■ בעל ה'מתיקות' בביקור אצל מרן הגר"י זילברשטיין

■ הר"ר אברהם-יצחק שפס מרמת-חן נפטר בפתאומיות בשבת

הפעם זה קורה ברמת אלחנן

בחג השבועות, בקריאת התורה, יעזיר מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א על התורמים לקופת הצדקה של רמת אלחנן

האופנים וחיות הקודש

ועוד סיפור על רובה... אם התרגשנו למראה הנס של המחבל המנסה בפיועו בבני ברק לירות בנער הרוכב על אופניו, ואינו מצליח, תשמעו מה קרה שבוע לפני-כן?

ואתא שוחט

ראש השוחטים, הגרא"י ברקוביץ זצ"ל, מוותיקי רמת אלחנן, שנפטר החודש, ניגש אל הפרה שְׁרָבְצָה וסירבה להיכנס לבית המטבחים ולחש לה דבר-מה באוזן. באותו רגע קמה הפרה ואצה-רצה להישחט

המאוסרים [ב]

מאמר שני הסוקר יהודים יראי-שמים, מנכ"לים ועסקנים בכירים, שברשותם רק טלפון כשר (ובהם גם יו"ר הסנאט האמריקני...) ■ היהודים היקרים הללו שאינם מחזיקים את הסמרטפונים הסמרטוטיים, הם שעשועיו של בורא עולם, ואת המנגינה הקדושה הזאת אי אפשר להפסיק ■ מפעים לגלות את ה-"ויגבה לבו בדרכי ד'", כאשר הכל נעשה בשמחה וברצון, והכי-לכתחילה שיכול להיות ■ הסלולרי בדרך הסלולה

התפלה לעולם אינה תפלה

גם אם הינך קוטע ומקרטע בתפילה, דולג ומדלג - הקב"ה אומר 'ודילוגו עלי אהבה', אני רוצה את התפילה שלך ומתגעגע אליך

הגליון מופץ ברבבות עותקים בכל רחבי הארץ, ובארה"ב, לע"נ הרה"ח ר' אליעזר צבי יוזשעף זצ"ל

■ בן הרה"ח רבי יום-טוב שליט"א שנקטף לדאבון-הלב יחד עם כל הקדושים, באסון במיחן אשתקד. יהי זכרו בחן!

מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א

מרן הגר"י ח' קניבסקי אמר לאדם בן 36: 'השידוך שלך עדיין לא נולד!'

■ לאחר שכתבתי לו מכתב מנומק חזר השופט מפסק-הדין שלו

■ אשה מתלוננת על בעלה שבמקום ללמוד הוא עוסק בגמילות חסדים

וואס הייזט

● אנחנו עומדים בימים האחרונים של ספירת העומר, בהם אנחנו מצווים לשפר את אורחות-חיינו בענין המצוות שבין אדם לחבירו. בגליונות הקודמים הקדשנו לכך יריעה נרחבת, ועמדנו על הצורך להתחשב עד כמה שאפשר בצרכי הזולת, ולהמליכו עלינו. להרגיש שהוא זכאי לכל ההטבות שאנחנו דורשים לעצמנו. ונדגיש שוב: הכל במגבלות התקופה והדור! כי בוודאי שאי אפשר לתבוע בענין זה מאנשי הדור שלנו את מה שתבעו מהדור הקודם, וזה פשוט. אבל בכל אופן, להרגיש כטיפה מן הים, שהשכן או החבר לספסל הלימודים והעבודה, זכאי לקבל, בדיוק כמונו, את כל מה שהוא נצרך לו. אם היינו קאמפלייט את המחשבה וההנהגה הזו אל תוך חיינו, אין ספק שרוב-רובן של המריבות והסכסוכים שבין אדם לחבירו היו נעלמים מן העולם לחלוטין.

● נספר כאן על אשה חשובה שהתגוררה בשכונת בית-וגן בירושלים, מרת ש. הלוי (גיסתו של הגאון רבי משה הלוי שליט"א מנהל ת"ת תשב"ר בבני ברק), שנפטרה בסוף חודש ניסן, והמנחמים/ות שבאו בימי ה'שבעה' התמקדו במידותיה הטובות בעניינים שבין אדם לחבירו. הסיפורים על דאגותיה לקרובי המשפחה בעניינים שלכאורה לא היו צריכים לעמוד בראש-דאגותיה, זרמו וזרמו ללא הפסק, אבל נספר כאן דבר אחד הקשור ליחסיה המיוחדים עם השכנים.

● מי שטעם פעם מה-זה להיות שכן חדש בבנין, יודע שההרגשות אינן רחוקות מהרגשותיו של גר, שהתורה מצוה עלינו כמה וכמה פעמים לקרבו,

ולדאוג לצרכיו. לכן, גם כאשר משפחה חדשה מגיעה להתגורר בבנין, מצוה עלינו לעשות את כל הטעדיקי בעולם על-מנת לקרב אותה, להתעניין בצרכיה, לשאול מה חסר להם, והכל ברוח נעימה ובסבר פנים יפות.

● מעשה שהיה אצל מרת ש. הלוי ע"ה, שבאו שכנים חדשים לבנין בו התגוררה ברחוב חיד"א בבית-וגן. כבר באותו יום התנדפה על דלתם, ואמרה במאור-פנים ש"אם הנכם זקוקים לדבר-מה, אל תתביישו לדפוק אצלי ולבקש". והנה, יום אחד ביקשה השכנה החדשה לאפות עוגה לשבת, והבחינה לפתע שחסרות לה ביצים. היא נזכרה במשפט החמים של הגב' הלוי, והתנדפה על דלתה וביקשה שתי ביצים.

● ומה היתה תגובתה של הגב' הלוי? - הרי גם אם היתה נותנת לה את מבוקשה, בחיוך ובהארת פנים, ומוסיפה לומר ש"אל תתביישו גם להבא לבוא ולבקש כל דבר שאתם צריכים", גם בכך היא היתה מקיימת את ה'בין אדם לחבירו' באופן מעולה. אבל היא לא הסתפקה בכך, אלא אמרה: 'וואו, כמה טוב שבת לקחת ממני ביצים; מעתה ואילך, גם אני לא אתבייש לבוא ולקחת ממך את מה שאצטרך' - - - הבנתם את הפסיכולוגיה שבענין?

● הגב' הלוי, ברצותה להעניק את מלוא תשומת-הלב לשכנה החדשה, ולתת לה את ההרגשה שהיא באמת רצויה, העבירה את כובד-המשקל אליה, דהיינו שיותר ממה שנהנתה השכנה החדשה מ'מקבלת הביצים', נהנתה היא - הנותנת - מהנתינה, שהרי עכשיו היא תוכל לבקש את כל מה שתצטרך מהשכנה החדשה...

● זה נקרא להמליך עליי את השכן! לתת לו את ההרגשה הכי-טובה שאפשר, ולגרום לו ליהנות מהיחס שלי!

● הבה נלמד מכך להמליך עלינו את שכנינו, ובמיוחד כאשר מגיע שכן חדש להשתדל לתת לו את כל מה שהוא צריך, כדי ששלבי ההתאקלמות שלו יהיו קלים ומהירים. כל אחד מאתנו היה רוצה שיתנהגו איתו בדרך זו!

● בתחילת חודש אייר נלקח לבית עולמו, אחר ייסורים קשים, האי גאון וצדיק, הגאון רבי צבי יהודה גרשונוביץ זצוק"ל, ראש ישיבת 'שכר שכיר', ומראשי ישיבת 'ברכת אפרים' בבני ברק. יבדל לחיים הרה"ג רבי חיים מלין זכה להיות במעמד 'ציאת הנשמה', יחד עם גיסו של הנפטר הגר"י אונגרירש שליט"א, ראש ישיבת 'בית מדרש עליון', איתו לומד הרב מלין חברותא מדי יום. 'בשל המצב הקשה של הגרצ"י, הוא מספר, הגענו ללמוד בביה"ח אבל לא חשבנו שיצטחו אראלים את המצוקים.

הגאון רבי צבי יהודה גרשונוביץ זצ"ל

● המעמד היה לחרדת אלוקים, מעיד הרב מלין, ואוי לו לעולם התורה שאיבד את אחד מגדולי מרביצי התורה, ואוי לה לבני ברק שאיבדה את אחד מחשובי פאריה, ת"ח מופלג, שזכה להעמיד אלפי תלמידים ששתו בצמא את דבריו, ויחד עם כל זאת היה עניו ושפל-ברך, האיר פניו לכל אדם, והיה אהוב על הבריות.

● כשיצאתי מבית החולים עם דודי הגר"י אונגרירש שליט"א, מספר הרב מלין, אמר לי שבדיוק באותו בוקר, כשפתח את מחברתו בה נכתבו ענייני מסכת יבמות, מצא קטע שכתב לעצמו לפני שנים, והביא את דברי הגמרא במסכת מועד קטן (כ"ה ב'): 'פתח עליה ההוא ינוקא, גזע ישישים עלה מבבל, ועמו ספר מלחמות, קאת וקפוד הוכפלו, לראות בשוד ושבר הבא משנער, קצף על עולמו וחמס ממנו נפשות, ושמה בהם ככלה חדשה, רוכב ערבות שש ושמה בבוא אליו נפש נקי וצדיק'.

ציור דיוקנו של הגאון רבי אפרים סטרול זצ"ל מכפר חסידים

הוא 'איך אעלה אל אבי שבשמים, והנער - הלא הם ימי הנערות - אינם אתי'... האברך שכותב לנו את הדברים, הוסיף שכל כך התרגש למשמע הדברים, עד שקיבל על עצמו לנצל את ימי הנערות והבחורות יותר ויותר, וחלק גדול ממה שיש לו כיום, הוא בזכותו של רבי אפרים זצ"ל, והמוסר שקיבל ממנו באותו ערב-שבת בהיכל הישיבה.

הגאון רבי אפרים סטרול עם מרן המשגיח רבי דב יפה

● הרבנית סטרול סיפרה מעשה מופלא הקשור בדרכו החינוכית המאלפת של סבה המשגיח הגר"א לאפיאן, והדברים פורסמו בזמנו ב'קטיפה'. סבא שלי, אמרה, לא היסס להביע את דעתו ומשנתו החינוכית, היא אומרת, אבל עשה זאת בעימות כוז, עד שהיינו בטוחים שהוא רוצה בטובתנו. ורק בטובתנו.

● זכרון אישי מפעים-במיוחד זכור לי. סמוך לגיל הבת-מצוה שלי קרא לי סבא לחדרו, ואמר לי בחיוך: 'בקרוב את נכנסת לגיל מצוות, ואת בוודאי מחכה למסיבה גדולה עם החברות ועם בני המשפחה' (הרבנית סטרול סיפרה

למקומה, והעלה ממשיכה להיטלטל ממקום למקום, מותקלקלת וניזוקה ואי אפשר כבר להשתמש בה. לאחרונה מצאנו עגלה גדולה שהשתמשו בה אף להעברת קרשים למדורת ל"ג בעומר... עד מתי לא יבינו האנשים שהדבר הוא בגדר איסור מוחלט???

● במהלך החדש נפטרה הרבנית **שרה-לאה סטרול** ע"ה, שהיתה אלמנה חשובה, אשת-חבר לתלמיד חכם נודע, מחשובי-החשובים בישיבת כפר חסידים, שעמל כל ימיו בתורה, ונפטר לפני 27 שנים. הרבנית סטרול היתה בתו של הגאון רבי **קלמן פינסקי** זצ"ל, חתנו של מרן המשגיח רבי **אליהו לאפיאן** זצ"ל, וזכתה לגדל את ילדיה לתורה וליראה, בדיוק כפי שאביהם זצ"ל רצה בכל מאודו. הרבנית ע"ה, שהיתה שדכנית מפורסמת, והקימה מאות בתים קדושים וטהורים בעם ישראל, סיפרה שמאז פטירתו של בעלה, היא איבדה את הטעם ביום החג של שמחת תורה. מדוע?

● כי בעלה, הגאון רבי אפרים זצ"ל, היה מתלהט ביום שמחת תורה בצורה בלתי-רגילה. כל בוגרי ישיבת כפר חסידים לדורותיה זוכרים היטב כיצד היה מדלג ומקפד, רוקד ומכרכר בכל עוז, לכבוד התורה, וכך היה עושה גם כאשר הגיע הביתה. כאשר נפטר לבית עולמו, אמרה רעייתו הרבנית ברבות השנים, ניטל ממני הטעם של יום שמחת תורה.

● נזכיר כאן דבר נוסף ומרתק בענין ניצול הזמן ששמענו על הגאון רבי **אפרים סטרול** זצ"ל. אחד מבוגרי הישיבה כתב לנו כהאי לישנא: זכורני שביום ששי אחד, והיה זה בעונת החורף, למדתי בבית המדרש בשעות אחר הצהריים, ולפתע נכנס רבי אפרים והחל ללמוד שנים מקרא ואחד תרגום. היה זה בפרשת 'מקץ', וכשהגיע לפסוק 'כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי', חזר על הפסוק פעמים רבות.

● נגשתי אליו, כותב לנו הת"ח, ושאלתיהו מדוע הוא חוזר על הפסוק כל כך הרבה פעמים, והגר"א סטרול השיב לי שהפסוק הזה הוא 'פרק מוסרי' בפני עצמו, שכן יש המליצים שהפירוש

● ולכאורה, הלשון שהקב"ה קצף על עולמו ו'חמסי' ממנו נפשות, צריכה ביאור. והמהרש"א ביאר שם בזה"ל: 'ואמר שקצף על עולמו, ועוון הדור הוא סיבת מיתתם, וז"ש כי חמס ממנו נפשות, שהצדיק לא מת בעונו, רק שניתן ביד מלאך הקצף ומשחית, והוא אינו מבחין בין צדיק לרשע', עכ"ל. והיינו שבגלל עוונות הדור הקב"ה לוקח את הצדיקים, וכיון שהצדיק מצד עצמו לא היה ראוי למות - לכן נקרא הדבר 'חמסי'. ולכן כשמת צדיק הוא כפרה לדור, דהיינו שהקב"ה 'חומסו' תחת עוונות הדור.

עומדים בהגם למראה המודעות על פטירת הגר"א גרשונוביץ זצ"ל

● ויהי לפלא שהגר"י אונגרישר מצא כן בדיוק באותו בוקר שבו נפטר הגאון זצ"ל. ראש ישיבת 'בית מדרש עליון' אמר לי שלא הבין איך זה שנקלעה לפתע המחברת לידיו, ולאחר כמה שעות הכין מתוך הדברים הנ"ל את ההספד על גיסו הגאון זצוק"ל, מספר הרב מליו.

● שכנים ביקשו להעיר שבאמת שצריך להתפלל איך אנשים ישנים בלילה לאחר שעברו על גזל ולא רק שהוציאו ללא רשות עגלות מצרכנייה זו או אחרת, אלא גם לא החזירוה

קרשי ל"ג בעומר בתוך העגלות של הצרכניות. גזל

שמיסיה זו היתה מקובלת אז בקרב הילדות בשכונת בית-וגן הירושלמית בה התגוררה). בשלב זה הרחיב הסבא באוזני את הדברים שצריכה כל נערה לקבל על עצמה ביום גדול זה של כניסה למצוות.

● הוא הסביר שמיסית יום הולדת היא מנהג של גויים, ולדעתו אין זה מן הראוי לבת ישראל לחוג את היום הגדול שלה בדרך זו. משום כך הוא ביקש ממני לוותר על המסיבה שאכן כל

כך ציפיתי לה. למרות אכזבתי הגדולה, ידעתי כי לא יעלה בדעתי לעשות דבר שאינו מוצא חן בעיני הסבא הגדול.

● אולם, להפתעתי, מספרת הרבנית סטרול, אני מגיעה הביתה ביום הבת-מצוה שלי, והנה ממתנות לי שתי מתנות מ...הסבא; האחת, שרשרת זהב יפהפיה, והשניה, מכונת תפירה 'ינג'ר', שהיתה בימים ההם מצרך יקר ונדיר, והובאה במיוחד מחו"ל עבורי, לפי בקשת הסבא. זה היה הפיצוי הנפלא שלו על ביטול המסיבה, כדי שלא אחוש באכזבה כלשהי...

● מכונת תפירה זו שימשה אותי במשך עשרות שנים, גם לאחר נישואיי, והיה בה - מלבד עצם התפירה - גם טעם מיוחד של מזכרת-חניון מהסבא האהוב. באמצעותה של מכונת התפירה הזו הוא הקנה לי את המסר החינוכי, הכל-כך נחוץ בתקופתנו, והוא: תעמוד על העקרונות שלך, אבל אל תוותר על הענקת

מורן הגר"י זילברשטיין שליט"א

מי שפורע את חובותיו של הקב"ה, הקב"ה יפרע את חובותיו-שלו

הרב שליט"א אמר את הדברים באשר לחובות הגדולים שנותרו למארגני כולל בין הזמנים של צעירי רמת אלחנן שהפליאו בהתמדתם בימי בין הזמנים

מה שמונע אותנו בעיקר מנתינת צדקה, הוא ה'חשש' שמא על ידי שנוצאי את הכסף מידינו, ולו יהא זה למטרות הנשגבות ביותר, לא נוכל לפרוע את החובות הפרטיים שלנו! אם נבטי היטב אל תוך עצמנו, נגלה שחשש זה הוא-הוא הגורם לנו בדרך כלל להימנע מפתיחת היד לצדקה. במיוחד כאשר באמת אנחנו עמוסים בחובות.

במהלך החודש דיבר מורן הגר"י זילברשטיין שליט"א בענין החובות שנשארו על מארגני כולל בין הזמנים שע"י צעירי רמת אלחנן, וביקש מהציבור לסייע בפריעת החובות. בין יתר דבריו חזר הרב שליט"א כמה פעמים ואמר שכיון שהשי"ת משלם מידה כנגד מידה, הרי מי שיפרע את החובות של הקב"ה, דהיינו את ההתחייבויות הכספיות בגין לימוד התורה בבין הזמנים, הקב"ה יפרע לבטח את חובותיו של אדם זה.

כולל בין הזמנים
שע"י צעירי רמת אלחנן
ברצות ד'
התקיים הכולל
7,795
הזכות שלך

לחיות שיתוף עם אברכים ושומרים הבד"ץ ד"ר יצחק וואסמן בתי ילדים
אנא ודארו אצלנו ברחובות ששארית אברכים ממחנה י"ד

תרומות ניתן להעביר לרבנים המקבילים
בית יצחק ברחובות
בית יצחק ברחובות
בית יצחק ברחובות

המודעה שנתלתה בפתח בתי הכנסיות עם החובות של בין הזמנים

ולמי מאתנו אין חובות? - ואנחנו עושים מאמצים כבירים על-מנת להשיג מימון כלשהו, ולפרוע אותם. אז הנה, יש לנו כאן פתרון בר-קיימא שיסייע בפריעת החובות שלנו ע"י הקב"ה, וזאת אם נסייע לפרוע את החובות המוטלות על הגבאים כעול כבוד. אז למה אנחנו ממתנינים?

ההרגשה הטובה. או במילים אחרות: תיצור אמון בילד, כדי שהוא יחוש בבירור שהינך רוצה רק את טובתו. דרך חינוכית אחרת - לא קיימת כלל.

● ואם דיברנו על חינוך ועל נטיעת אמון בילד, נספר שנתקלנו בבית הכנסת המרכזי באברך ת"ח שלמד עם בנו הקטן את האותיות, וראינו שנקט בדרך מופלאה וראויה לחיקוי. על כל אות, ניקוד ומילה, שהוציא הבן מהפה, אמר לו האב-הת"ח 'מצוין'. וכך חזר עוד פעם ועוד פעם, ללא לאות; כל פעם שהילד קרא מתוך הספר, הוא קיבל את המילה/המחמאה 'מצוין'. ואנחנו שעמדנו מן הצד, התפעלנו לראות איך האבא לא מתעייף ולא שוכח כל פעם ופעם לחזור על המילה 'מצוין'. והילד שמע, ונהנה. והמשיך ללמוד בחשק רב.

● רעיון פשוט, אה!! אבל כמה עושים זאת? כמה אבות ומלמדים אכן מעלים בדעתם שלהחמיא לילד, ברציפות וללא הפוגה, זה דבר טוב!! - האב סיפר לנו אחר-כך שכר"מ בשיבה לצעירים הוא חש היטב את ערכה של המילה הטובה הנאמרת לתלמיד, ועד כמה יש בכוחה לגרום שמחה וחשק בלימוד, ולכן הוא מתאמץ להעניק את זה גם לילד שלו.

● איך אמרנו: רעיון פשוט! אבל כדאי לאמץ אותו את לבנו, ולחשוב מחשבות כיצד להביא למצב שהילד/התלמיד ילמד אך ורק מתוך שמחה וחשק. להחמיא להם כמה שאפשר, להסתכל על מידותיהם הטובות, ולנסות להתעלם מהחלקים הלא-טובים. חזקה על הילד, שכאשר יבחין שמעריכים אותו, ינסה לשפר בעצמו את הטעון-שיפור. אין חינוך מעולה יותר מזה!

תפילין... רבי טוביה אמר שהוא איננו יודע מה להשיב, אבל מן-הסתם הוא מניח'.

הנערים החלו לעבור לפני בעל-הבית, שבירך כל אחד והאציל עליו שפע של ברכות. כשהגיע הבחור המדובר להתברך, אמר לו רבי מיילך: 'אציע לך לקבל על עצמך קבלה מסוימת, וזו תהיה עבורך הברכה הגדולה ביותר'. הנער התעניין במהות הקבלה, והגר"א בידרמן השיב לו: 'תקבל על עצמך לומר שני פרקי תהלים בכל יום, ומקובל אצלנו לומר את פרקי התהלים הללו עם תפילין' - -

באופן זה הצליח רבי אלימלך שליט"א בחוכמתו המרובה 'להשחיל' את ענין התפילין בדרך אגב, וזאת מבלי שהבחור יבין שמישהו חושד בו שהוא אינו מניח.

לאחר שהבחור הסכים לקיים את הקבלה הזו, ועם תפילין, ונפרד מרבי אלימלך, ניגש אל רבי טוביה ואמר לו, כשהוא חיוור כסיד, 'מעניין איך הוא ידע שאינני מניח תפילין'... או-אז נודע גם לרבי טוביה עצמו עד כמה ראו עיניו של הגר"א בידרמן את האמת...

עוד לפני שנתפעל מכך שהגר"א בידרמן 'ידע' את המצב לאשורו, יש להתפעל כאן מהחוכמה שאחזה בו כיצד להשפיע על הנער להניח תפילין, בלי לביישו או לגרום לו לאי-נעימות. הבחור לקח את הדברים אל ליבו והסכים לומר את פרקי התהלים כשהוא עטור בתפילין, ומכאן ועד הנחת התפילין בקביעות מדי יום היתה כבר הדרך קצרה.

כשאדם מזכה את הרבים בצורה כה נפלאה, כמו רבי אלימלך, שהכל יודעים את כוחו הנורא בזיכוי-הרבים - מזכים אותו מן השמים בחוכמה ובתבונה, כדי שיעלה בידו לקרב עוד ועוד יהודים לעבודתו יתברך.

מה גרם להגר"א בידרמן לשנות את סדר-היום ולעזוב מיד את מירון ולחזור לבני ברק?

הסיפור השני עם רבי אלימלך התרחש במירון כאשר הגה"צ נסע להתפלל על ציונו של רשב"י ביום שלפני אירוסי בתו תחי'.

הגר"א בידרמן קשור למירון בכל נימי נפשו, ולעתים קרובות אפשר לראות אותו משתטח על ציונו של רשב"י ומעטיר בתפילה ובתחנונים, מתוך בכי ודמעות. הוא גם נוהג לשבות במירון עם ה'קבוצות' שלו, כאשר כל קבוצה עושה זאת יחד איתו לפחות פעם בשנה.

כאמור, ביום שלפני אירוסי הבת תחי', נסע הגה"צ למירון, יחד עם הרבנית והבת. בהגיעם לציון, פנתה הרבנית להתפלל בעזרת הנשים, והנה פונה אליה אשה אלמנה, ושואלת האם אפשר להצטרף לנסיעתם בחזרה לבני ברק.

הרבנית מתקשרת אל הנהג שהסיעם, שמתקשר אל הרב בידרמן, המשיב מיד בחיוב, אבל מוסיף עוד משהו:

כיצד השפיע הגר"א בידרמן על הבחור להניח תפילין מבלי שגרם לו לבושה?

לפנינו שני סיפורים מופלאים על הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, שסופרו לנו ממש ממקור ראשון. אם 'רבי מיילך' מספר תמיד על אחרים, מגיע זמן שיספרו גם עליו כמה דברים טובים...

הסיפור הראשון קשור לתלמיד חכם נודע, הגאון רבי טוביה קרמז', שעד לפני זמן-מה היה קשור לשיבת 'נחלת הלוויים', ולאחרונה - בעקבות רצונו להתגורר ליד אביו שליט"א - עבר להתגורר בבני ברק.

להגר"ט קרמז', המכהן כר"מ בישיבה-לצעירים ברכסים (בראשות הגר"א חזן) יש ארגון שמטפל בנערים מתמודדים. בהיותו מתגורר בשכונת 'נווה שאנן' בחיפה לא היתה שבת אחת שלא היו בביתם אורחים, והיו אלה בעיקר נערים הזקוקים לחיזוק ולסיוע.

כאשר עבר להתגורר בבני ברק, חששו הוא ורעייתו תחי' שכיזון שהם אינם מכירים עדיין את הסביבה, הרי שהשבתות תעבורנה עליהם בלי אורחים. ולכן הם לא היו מוכנים בשום אופן... יבשו בני הזוג הנכבדים וחשבו מה לעשות. חשבו והחליטו.

הם הקימו דירת-אירוח ליד ביתם, והקצו אותה לאירוח של חסד, לאנשים המגיעים לבני ברק ואין להם מקום להתאכסן בו, וכיוצא-בזה. היה בכך פתרון מבריק גם ל'בעיה' שהציקה להם, שהרי כל אלה שהגיעו לדירת-האירוח בשבתות, אכלו על שולחנה של משפחת קרמז'...

כל זה סופר בדרך אגב. מכאן מתחיל הסיפור האמיתי... יום אחד לקח הגאון ר' טוביה קבוצה של נערים מתמודדים אל רבי אלימלך בידרמן, כדי שיאציל עליהם את ברכתו, ויאמר להם דברי עידוד.

עוד בטרם עברה הקבוצה ליד הגר"א בידרמן, מתבונן רבי מיילך בנער אחד ושואל את הגר"ט האם הוא מניח

הגה"צ רבי אלימלך
בידרמן במירון

אחד מתלמידי-החכמים המסתופפים בשיבת 'נחלת הלוויים' לא זכה לילדים במשך 11 שנים. הת"ח המתגורר ברמת אלחנן, שזכה ללמוד במשך 3 שנים בחברותא עם ראש ישיבת 'נחלת הלוויים' הגאון רבי ישראל מאיר וייס שליט"א, מספר לנו שפעם, בליל שבת אחד, אומר לו ראש הישיבה שהוא עולה עכשיו לביתו של הת"ח שלא זכה לילדים, וביקשני להצטרף יחד איתו. כמובן שלא סירבתי, והנה אנחנו עולים לביתו של הת"ח, והגר"מ וייס יושב ליד השלחן ואומר לבעל-הבית כהאי לישנא:

אני מציע לך להפוך את הבית הזה - לבית של תורה! דהיינו, שאת השיעורים שהינך אומר, תאמר כאן בבית, וגם רעייתך תח' תמסור את שיעוריה-שלה לנשות ישראל בתוך הבית פנימה. אם תעשו כך, בעזרת השם בשנה הבאה יתמלא הבית שלכם בשמחה ואורה, ובשנה הבאה ייוולד לכם ילד - - -

הגאון רבי ישראל מאיר וייס,
ראש ישיבת 'נחלת הלוויים'

וכך היה. לת"ח זה יש כיום 3 ילדים.

לא נדבר כאן על כוחו של ראש הישיבה שליט"א, אבל מה שברור שלקראת חג השבועות אנחנו יכולים לקחת מכאן לקח מאלף על כוחה וסגולותיה של התורה. יש אנשים הנוסעים עד לקצה העולם על-מנת לזכות בסגולה פלונית. אבל יש כאלה היודעים שאפשר ואפשר לקבל את הכל גם בתוך הבית פנימה, וזאת באמצעות קדושת התורה וסגולותיה שניתנו לנו בהר סיני. דבריו של הגר"מ וייס מפורשים בעצם בכל המקורות של מדרשי חז"ל המעצימים את השפע המושפע על לומדי התורה, ועל 'בית של תורה', ומי שזוכה ללמוד, ולהפוך את ארבעת כתלי ביתו לאכסניה של תורה ויראה, יזכה לכל ההבטחות האלוקיות שנאמרו בתורת אלוקינו.

כיון שמדובר באלמנה אנחנו צריכים לעשות שינוי בסדר-היום שלנו. והגר"א בידרמן הסביר למה הוא מתכוון:

אני התכוננתי לשהות כאן במירון במשך כמה שעות, כדי לסיים את כל ספר התהלים, אבל כיון שמדובר באשה אלמנה, אין זה מן הראוי שהיא תמתין לנו כל-כך הרבה זמן, לכן אני מתכוון לשנות את התוכנית, ולחזור מיד לבני ברק, כדי לא לעכב את האלמנה.

הנהג, הרב אהרן יקטר, מספר שרבי אלימלך שהה בציון לא יותר מ-5 דקות, אמר כמה פרקי תהלים בבכי רב, ומיד נכנס למכונית וחזר לבני ברק, יחד עם האלמנה.

אה, כמה מוסר אפשר לקחת ממעשה שכזה. הלקח העיקרי הוא שיהודי מצווה בכל רגע לעשות את מה שהשי"ת מצווה עליו ברגע זה.

וזה אומר, שנכון שאני רוצה לגמור את כל התהלים בשל האירוע המשמח של אירוסי הבת, אבל עומדת כאן אלמנה, המעוניינת לחזור לבני ברק, ואם השי"ת ציווה אותנו לכבד אלמנות ולדאוג לצרכיהן, הרי אני מוכן ומזומן לבטל את התוכנית שלי לאמירת התהלים, ולדאוג לתוכנית של הקב"ה!!!

כך או כך, יש להתפעל ממעשהו של הגר"א בידרמן.

ראש ישיבת 'נחלת הלוויים' עלה בליל-שבת לביתו של הת"ח

נספר כאן דבר מופלא עד מאוד שיש לו קשר ישיר לחג השבועות, ולסגולותיה הכבירות של התורה שקיבלנו בסיני. את הסיפור שמענו מת"ח תושב רמת אלחנן, שלמד בבחרותו ב'נחלת הלוויים', שהיה עד-יחיד לסיפור זה, ושמע את הסיפור מבעל-המעשה.

כולנו התרגשנו למראה הנס של המחבל המנסה בפיגוע בבני ברק לירות בנער הרוכב על אופניו, ואינו מצליח; ומה קרה שבוע-וחצי לפני-כן?

חוויותיו הטראומטיות של הפיגוע בבני ברק עדיין חרוטות בליבם של תושבי העיר. לפנינו סיפור שהועבר אלינו ממקור ראשון הקשור לאחד הנסים הבולטים שהיו באותו פיגוע.

זכור, המחבל הנתעב נתקל בשלב מסוים בנער צעיר שרכב על אופניו, ודרך אחריו וניסה לירות בו, אבל הרובה היה 'תקוע'. היה זה נס מיוחד במינו, שכן דקה לאחר מכן הגיע המחבל לשני הפועלים-הזרים, ואז הרובה 'השתחרר' ופגע בהם, והרגם.

במהלך החודש האחרון שמענו, וכאמור ממקור ראשון, מה עשה אבי-הנער המדובר, והנער עצמו, כשבוע וחצי לפני הפיגוע. וזה קרה ביום הפורים. בבית הכנסת 'זכרון משה' במערב העיר, מרוכזים כספי המתנות-לאביונים בידי הגבאי הרב יצחק שפיר,

כאשר המתפללים מביאים את הכסף עד שעה מסוימת, ואז הולך הגבאי לחלקם לאלמנות ויתומים.

והנה, אביו של הנער ההוא התאחר להביא את הכסף עד השעה שנקבעה ביום הפורים, וכשזכר בכך והסתכל בשעונו, התברר שהשעה כבר מאוד מאוחרת. הוא מתקשר בבהלה אל הגבאי, ושואל האם עדיין אפשר להביא לו כספים למתנות לאביונים. הרב שפיר משיב שהוא אמנם חילק כבר את הכסף, אבל יש עוד אלמנה אחת שלא קיבלה, ולכן אם הוא יביא את הכסף, יוכלו למסור לה. אבי-הנער אץ-רץ - **יחד עם הבן שלו** - לביתו של הגבאי, ולא התחשב בפקקי התנועה ובעומס הגדול שהיה באותה שעה בדרכים. הוא גם היה יכול למסור את הכסף במקומות אחרים, אבל העדיף להעביר אותו לאלמנה, וגם לגבאי הקבוע של בית הכנסת.

תירה מכך; הוא נתן הפעם סכום כסף גדול במיוחד. עד כדי כך שהרב שפיר החליט לקשר אותו עם האלמנה האמורה לקבל את הכסף! מששמעה האלמנה במה מדובר, התרגשה מאוד, ובירכה את הנותן במלים אלו, תשמעו טוב: 'אני מברכת אותך שיתרחשו לך נסים גדולים, ותיוושע מכל צרותיך' - - - נו, אז צריך להתפלא על מה שקרה שבוע וחצי לאחר מכן, כאשר הבן רכב על אופניו ברחוב, והרובה של המחבל 'נתקע'. מה שצריך להוסיף הוא, שלפעמים קורה ואדם מתלבט מסיבות שונות האם

לתת צדקה, אם לאו, ויתכן שיש לו סיבות טובות ומוצדקות למעט בנתינת הכסף, ושלא להרבות את פזרונו. אז בוודאי שאי אפשר לקבוע מסמרות, ויש לדון בכל מקרה ומקרה לגופו, אבל פשוט שאם האדם המתלבט היה יודע שהנתינה תסייע לו-עצמו, בצורה שלא ניתן לתאר, ותציל אותו מכל צרה ומצוקה, הוא לא היה מתלבט כלל.

וכל זה מתקשר גם אל הדברים שאמר מרן הרב שליט"א באשר לכיסוי החובות של כולל בין הזמנים שע"י צעירי רמת אלחנן. הרב שליט"א אמר, וחזר ואמר, שמי שפורע את חובותיו של השם יתברך, הרי שמידה כנגד מידה יפרע השם יתברך את חובותיו-שלו.

ובעצם הדברים מפורשים במשנה במסכת אבות (ב' ד'): 'הוא היה אומר, עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו'. ומסביר רבינו יונה: 'ואמרו באבות דר' נתן, וכן בדוד הוא אומר (דברי הימים א', כ"ט י"ד) "כי ממך הכל ומיידך נתנו לך". נתן עצה טובה לבני אדם להתגבר על טבעם לעשות בחפץ וברצון את רצון הש"י גם בממונים וקנינים. כי ה' נתן הכל, ופקדון הוא בידם, ולהעלות אל לבו את זה עכ"פ יעשה מן הפקדון רצון הבעלים, שהוא הקב"ה, ובה לא ידאג בתו לצדקה ויעשה רצונו כרצון הקב"ה'.

והם-הם הדברים. צריך רק לחוש את האמת שבכך, ואז כל הדברים ייראו, וייעשו, אחרת. הענין הוא, שלפני שנותנים את הכסף, וכשמתלבטים מה לעשות, הנסיון הוא גדול, והרי את התוצאות עדיין לא רואים בעיניים. ולפעמים, התוצאות הללו אינן מתרחשות על-אתר, ולא רואים אותן בבידור. אבל, ממה ש-2 קורה, וממה שאנחנו 2 שומעים, צריכים להסיק שכאשר יהודי מתאמץ לתת צדקה בעין יפה, ועושה את כל מה שהוא יכול לעשות, ואף מעבר לכך, מן השמים יסייעו בידו שהצדקה תעמוד לזכותו, ותציל אותו מכל מרעין בישין. זו אמונת-האומן של כל בני העם היהודי, בכל הדורות.

ואגב, המעשה הזה שהבאנו למרן הגר"י זילברשטיין, קשור גם לפיגוע באלעד. כיצד? - בשבת שלאחר הפיגוע באלעד, סיפר הגאון רבי דוד אפשטיין, מראשי ישיבת 'תורה בתפארתה' באלעד, להגר"י זילברשטיין, שהוא נוסע בשבת זו לישיבה, וישהה עם התלמידים.

'תורה בתפארתה' ממוקמת בפאתי העיר אלעד, ליד הגדר, והגר"ד אפשטיין, חתנו של מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שאל את הרב שליט"א אם יש לו דבר-מה שיוכל לחזק באמצעותו את הבחורים. הרב מסר בידו את הסיפור הנ"ל, כדי להוכיח לשומעים שהכל-הכל תלוי במעשיו של האדם, ואם הוא מוצא חן בעיני השי"ת, יזכה להינצל מכל צרה ומצוקה.

ראש השוחטים ניגש אל הפרה שֶׁרְבָצָה ולא רצתה להיכנס לבית המטבחים, ולחש דבר-מה באוזניה. והפרה אצה-רצה להישחט

הגאון החסיד רבי **אהרן יהודה ברקוביץ** זצ"ל, מחשובי חסידי סטמר, התגורר במשך 40 השנים האחרונות ברמת אלחנן, ולא רבים ידעו על תפקידו הרם כראש השוחטים בבני ברק, שהעמיד תלמידים הרבה וְעֶשְׂאָם מומחים בענייני שחיטה ■ כאשר נסע לשחיטות במקומות מרוחקים, ונקלע לישובים נידחים בהם יש יהודים, ראה זאת כהשגחה פרטית, ואמר שמן השמים כיוונו אותו לכאן, כדי לבדוק מה צריך לתקן במקום זה ■ הנהגות מיוחדות היו לו בשחיטה, ואחת מהן, המובאת בכותרת, תִּלְמַד על דמותו רבת-האנפין ■ 5 בניו, תלמידי חכמים ויראים, מספרים על החלום המופלא בענין האתרוג, על מידותיו הנעלות ועל התמדתו העצומה בלימוד התורה, כשגם ביום פטירתו הגיע החברותא, ולאחר לימוד של 10 דקות אמר ש'אין לי כוח יותר', הניח ראשו על הגמרא, ונפטר

שניות. היהודי הבני-ברקי, מוותיקי התושבים ברמת אלחנן, ניגש עם כל הזרת-כבודו אל הפרה הסוררת, ומתחיל ללחוש באוזניה דבר-מה. העומדים מסביב המביטים במחזה הנדיר,

וראים שלפני-כן הוא מוציא מכיסו ספר קטן וקורא בו, ואחר-כך מתקרב לאוזני הפרה, ונראה כְּמִלְחָשׁ לה מלות-סתר. והנה הפלא הזה מתרחש אל מול עיניהם המשתאות של עשרות האנשים הנצבים סביב. הפרה קמה ממקומה, ולא הולכת, אלא אצה-רצה אל תוך בית השחיטה ---

פרה, פרה, מה יצא לך מכל זה?

מאוחר יותר סיפר שלאחר שלמד משנה אחת, ניגש לאוזני הפרה ולחש באוזניה כדברים האלה: 'פרה, פרה, מה יצא לך מכך שאת עומדת כאן ואינך מוכנה לזוז מהמקום; הרי

יירו בך, ודינך ייגזר למיתה. יהיה

לך הרבה יותר טוב אם תסכימי להישחט, ובשרך ייכנס לפיהם של יהודים המעוניינים לאכול מאכלים כשרים. קומי ולכי לבית המטבחים' ---

הרב ברקוביץ זצ"ל, שמעולם לא סיפר על עצמו מאומה, והתרחק מגינוני-כבוד, ואף השתיק בפועל אנשים שדיברו בשבחו, סיפר כמה פעמים את המעשה הנ"ל לצאצאיו, ברצותו להמחיש בפניהם את גודל התפקיד של שוחט בישראל, המכיל משימות-של-קודש שאינן מצויות באף אומה ולשון.

בנוסף לכך, כאשר התערער ספק באשר לכשרותם של עופות, לא הסכים להשליך את העופות הללו עד שהטריפה

תשמעו סיפור, שכמותו התרחש בדברי ימי עם ישראל אצל גדולי-עולם וצדיקי הדורות. בנוסף לכהונתו הרמה בשחיטת עופות כראש השוחטים של בני ברק תחת כשרותו של

הגאון רבי משה לנדא זצ"ל (ובנו ממלא מקומו, הגר"י לנדא, יחד עם הגר"ש רויזנבלט, רבני העיר), עסק הגאון החסיד רבי אהרן-יהודה ברקוביץ זצ"ל, גם שנפטר לפני כשבעים, גם בשחיטת בהמות, ועשה זאת בכמה מקומות בעולם.

פעם, בהיותו אי-שם, באחד מאתרי השחיטה המרוחקים, נתקל במחזה נדיר למדי. כאשר הבהמות יורדות מהמשאית, מריצים אותן היישר אל בית המטבחים, לשחיטה. והנה, פרה אחת, גדולה בממדיה, יורדת אף היא מהמשאית, ורובצת תחתיה, ואינה מוכנה לזוז.

השוחטים מנסים מכאן

ומשם, נוקטים בדרכים המקובלות

וגם באלו הלא-מקובלות, ונותנים לה מכות במקל, אבל שום דבר לא זז. הפרה רובצת במקומה.

הוציאו כבר את האקדח

כיון שמדובר בבית מטבחים ענק, ובכמות עצומה של פרות המוגבלות לשחיטה, חבל לבעלי המקום על הזמן ועל המאמצים הנעשים על-מנת לגרום לפרה 'להחליט' להניע את עצמה, ומה שעושים בדרך כלל במקרה כזה הוא הריגת הפרה, על ידי ירייה בראשה. האחראים על המקום הוציאו כבר את האקדח, והתכוונו לבצע את הירי. ברגע האחרון מאותת להם ראש השוחטים הרב ברקוביץ, ומסמן בידי שומתו עוד כמה

בשמחת אחד מצאצאיו

היתה וודאית. יש בעופות אלה גלגולי-נשמות, ואסור לנו להשמידם, לפני שאנחנו בטוחים שאי אפשר לשוחטם, היה נוהג לומר בחדרת-קודש.

זה סיפורו של הת"ח הגדול, מחשובי חסידי סטמר, שנועד

כמתמיד מיוחד-במינו ואיש לא היה יכול להפר את סדרי-הלימוד שלו, שהתקיימו גם בתקופת-חייו האחרונה, וגם ביומו האחרון ממש... כאשר החברותא הקבועה הגיע ללמוד איתו, זמן קצר לפני שעלתה נשמתו לגנוי מרומים.

רבים מגדולי הדור הקפידו לאכול רק מהשחיטה שלו

זה סיפורו של אחד מגדולי המומחים בכשרות השחיטה בעולם היהודי, שרבים מגדולי הדור הקפידו לאכול רק מהשחיטה שלו, שהחל את דרכו במקצוע זה כבר בגיל צעיר, ובעשרות השנים האחרונות שימש כראש השוחטים בבני ברק.

הגרא"י ברקוביץ זצ"ל התגורר ב-40 השנים האחרונות ברמת אלחנן, ונהג להתפלל תפילת שחרית ב'קהל חסידים' בשעה 6, במנין של יב"א הגר"י סילמן.

המוני-המוני תלמידים

הרב ברקוביץ, שהתגורר ברחוב הרב כהנמן 95, נולד בירושלים לפני כ-70 שנה, למד בישיבת סטמר, ובהיותו צעיר לימים הגיע לשכונת 'שביב' בהרצליה, וסגר את עצמו בבית מדרשו של הגאון רבי שמואל טוביאס זצ"ל, אצלו למד את הלכות יורה-דעה.

לאחר שנישא לרעייתו תחי' (בתו של הרב עזריאל רוטר זצ"ל מכפר אתא, אחייניתו של הגאון רבי אהרן רוטר שליט"א, מחבר 'שערי אהרן'), עברו לבני ברק. בהיותו מוכשר ביותר לתפקיד זה של השחיטה, עלה והתעלה מאוד והוכיח שליטה מליאה בהלכות יו"ד, עד שהגאון רבי משה אריה פריינד זצ"ל (שכיהן בתחילה כראש ישיבת סטמר, ולאחר מכן כגאב"ד העדה החרדית), ראה את ייעודו זה, והכשירו לתפקיד. הגיעו הדברים לידי כך שבמהלך השנים הכשיר הגרא"י זצ"ל המוני-המוני תלמידים, עד שבכל משחטה ברחבי תבל יש לו לפחות 'נציג' אחד, בדמות תלמיד שלמד אצלו את הלכות השחיטה. בנוסף, השתלם גם במקצוע הסת"ם, והכשיר את עצמו להיות מוהל.

5 בניו, תלמידי חכמים ויראים, מספרים שאביהם הכשיר את עצמו

להיות 'קשרת-הציבור' בכל מה שצריך. כך למשל, בימים הנוראים הוא היה שליח-ציבור בכל התפילות, ולא רק בסטמר, אלא גם בבתי מדרש אחרים, כמו בצאנו, בבעליזא, בזוטשקא ועוד. 'אנחנו זוכרים את עצמנו כילדים קטנים הולכים אחריו ביום אחד של ראש-השנה לכמה בתי מדרשות, שם עבר לפני התיבה', מספרים הבנים, המכנהים כמריציצי תורה ויראה, ובהם ראשי כוללים חשובים.

בנוסף, שימש גם כבעל-תקיעה בכמה בתי מדרשות. זו הסיבה שלאחר פטירתו פורסמו מודעות-אבל ע"י 'חצרות' שונות, ובכולן הוא מתואר בתארים הנכבדים ביותר.

מקרב נערים מתמודדים ומלמדם את המקצוע

כאשר נסע לשחיטות במקומות מרוחקים, ונקלע לשובים נידחים בהם יש יהודים, ראה זאת תמיד כהשגחה פרטית, ואמר שמן השמים כיוונו אותו לכאן, כדי לבדוק מה צריך לתקן במקום זה. ואכן, הגרא"י התעניין אצל פרנסי הישוב על המצב הרוחני, והשתדל לסייע כמידת יכולתו.

הגרא"י ניצל את תפקידו במערכות השחיטה כדי לקרב יהודים ולחזקם. כאשר ראה נער מתמודד, שאינו מצליח ללמוד בישיבתו, הרי כשהיה נתקל בו במשחטה, והבין שרצונו ללמוד את המקצוע, היה מקרבו ומעודדו בצורה יוצאת-דופן, ועל ידי כך הרוויח הנער את שני העולמות; גם התעסק במקצוע רוחני, וגם התעשר בסיפוק ובהנאה.

בכלל, באף מקום הוא לא הרגיש את עצמו 'בעל-הבית' על השחיטה, ושידר תחושה של ענווה מוחלטת, ללא התנשאות כלל. בימי 'השבעה' הגיע אדם לא-מוכר, שעשה רושם כאדם מוכבד, והציג את עצמו בשם הרב אברהם חיים. הוא סיפר שכנער צעיר בן 17 הגיע למשחטה על-מנת ללמוד את הפרקטיקה של המקצוע, 'זהנה אבא שלכם שהציג את עצמו כראש השוחטים נגש אליי ושואל אם אפשר לעזור'.

הייתי, כאמור, נער צעיר, והתפלאתי מה הוא, במעמדו הרם שהוא מעונין לעזור. אבל אבא שלכם התכוון ברצינות, ולא הרפה ממני, עד שלימד אותי כמה כללים יסודיים, מהם אני שואב תועלת עד עצם היום

שוחט אצל כ"ק האדמו"ר מפרמיסלאן

שוחט אצל כ"ק האדמו"ר מלעלוב זצ"ל

שוחט אצל כ"ק האדמו"ר מדארג

שוחט אצל כ"ק האדמו"ר מגדברנה זצ"ל

הזה, מספר הרב אברהם חיים. ואם תשמעו מי הוא הרב חיים, ולאיהו מעמד הגיע, תבינו שחלק גדול מהזכויות הללו נזקף על גבו של מי שסייע לו בתחילת הדרך. הרב חיים שליט"א נודע כאחד ממומחי השחיטה הגדולים, ומשמש כיום כמפקח ראשי על נושא השחיטה ברבנות הראשית לישראל, והוא נוסע לשחוט בכל רחבי תבל, והגיע גם לתורכיה (שם הוא מכונה גם כרב), לפנמה, ואפילו לתוניס...

וכל זאת, כך הוא אומר לנו, בזכות העידוד שקיבלתי מהרב ברקוביץ, שלא הסתכל על מעמדו ועל תפקידו הרם, ובא לסייע לנוער צעיר כמוני.

מומחיותו בענייני שחיטה היתה כה גדולה, שהגרנ"י נלדא רבה של בני ברק, שהגיע לניחוס אבלים, סיפר שעוד בחיי אביו המנוח, לא התמנה אף שוחט אם הרב ברקוביץ לא היה סומך עליו את ידיו.

סיים את הש"ס בעיון

אבא מעולם לא ישב בחיבוק ידיים, מעולם לא ראינו אותו נח על הספה בסלון, סופדים הבנים החשובים, ומספרים שמלבד כל העיסוקים שלו, היתה לו במשך עשרות שנים חברותא קבועה, שעל זמניה לא וויתר מעולם, גם ביומו האחרון. השניים למדו גמרא, וסיימו את כל הש"ס בעיון, וגם שלחן ערוך עם נושאי-כליו.

את לימודי הקבלה שלו נהג להסתייר, והיה לומד אותם כשהילדים ישנים... בספרי הקבלה שלמד נמצאו הגהות ותיקונים רבים ש סימן לעצמו, וכן הותיר אחריו כתבי-יד ודפים רבים העוסקים בנושאים אלה, חלקם עם שרטוטים בענייני עשר ספירות, ועוד.

בשנים האחרונות הוציא כתב-עת בשם 'פניני יואל', בו נהג לתמצת את דבריו של כ"ק מרן רבי יואליש מסטמר זצ"ל שכתב בספרו 'דברי יואל'. הרב ברקוביץ הנגיש את הדברים לציבור בשפה ברורה, וכך הביא למצב שתורת רבו הפכה לחלק משולחנות השבת בבתיים רבים בעם ישראל.

ביום חתונתו. עם הגרמ"א פריינד זצ"ל שסידר את החו"ק

השקעה רבה היתה לו בענין חינוך הילדים, 5 הבנים ו-2 הבנות, והיה נודע כמחנך דגול בחסד עליון, המשתדל שלא לעשות שגיאות בענייני החינוך. כדוגמא לכך מספר אחד הבנים, שבהיותו ילד קטן כבן 7 הלך פעם עם אביו, לפני חג הסוכות, לרכוש אתרוג.

האתרוג המהודר התגלגל כמה מטרים

הידורים רבים היו לאבא בארבעת המינים, וזמן רב לקח לו עד שמצא אתרוג ולולב. והנה, לאחר ששוטטנו זמן רב בחנויות מצא אבא אתרוג יפהפה ומהודר מאוד, ושמח על כך שמחה רבה. לאחר רכישת האתרוג בכסף מלא, הוצרך הרב ברקוביץ להיכנס שוב לחנות כדי לרכוש לולב. הוא הפקיד את האתרוג המהודר והעטוף-בפשתן בידי בנו, והזהיר אותו חזור-והזהר לבל יעביר אותו לאף אחד. האבא נכנס לחנות, והבן נשאר בחוץ והאתרוג בידו. לפתע עובר במקום חבר של הבן מהחידר, וכששמע שחבירו אוזו בידו אתרוג מהודר, ביקש לראותו... הילד אמר שאביו הזהיר אותו שלא לעשות זאת,

עם צאצאיו באחת השמחות

שניגש עם הרב ברקוביץ לדין תורה אצל המרא דאתרא שליט"א, וגם לאחר שהרב פסק לטובת הרב ברקוביץ, עשה עימו הנפטר אחר כך הרבה טובות, ולא התחשב במה שהיה. את שעות הלימוד הקבועות שלו לא החמיץ מעודו. כל-כך היה אכפת לו על לימוד התורה, שאמר לבניו שהוא אינו רוצה שיבואו לבקרו, מפני שהתורה שהם לומדים שווה הרבה יותר. ולמרות זאת, בהיותו חולה, ומצבו היה כבר קשה, הגיע אחד

אבל החבר המשיך והמשיך להפציר שיראה לו את האתרוג, עד שלבסוף, כדרכם של ילדים, נכנע.

הוא פותח את הפשתן שהיה מגולגל על האתרוג, ומראה אותו לחבר, שלוקחו בידו. ומה קורה אז? - האתרוג נופל על הארץ, ומתגלגל כמה מטרים במורד הרחוב... לא צריך לספר שהפרי עץ הדג' נפסל לחלוטין.

'אבא לא דיבר מילה'

לא ידעתי את נפשי מרוב פחד, מספר הבן. מיהרתי לאסוף את האתרוג, גלגלתי עליו שוב את עטיפת-הפשתן, והחזרתיו למצב הראשון, כאילו לא אירע מאומה. אבא יצא מהחנות עם לולב, לקח את האתרוג מידי של הבן (ולא הבחין שהוא חיזור כסיד), וכשהגיעו הביתה הניח את המינים בארון, מוכנים ומזומנים לחג הסוכות...

מיותר יהיה לתאר עד כמה רעדתי מהרגע שאבא יפתח את האתרוג בחג הסוכות, וימצאהו פסול לגמרי, ממשיך הבן, אבל מרוב פחד לא יכולתי לספר לו את זה מראש.

והנה, יום אחד לפני התקדש החג, מתעורר אבא בבוקר, ואומר שבבילה חלם על כך שהאתרוג שלו נפסל! - - - הוא ניגש לארון, מוציא את האתרוג, ונדהם לגלות את האמת - - -

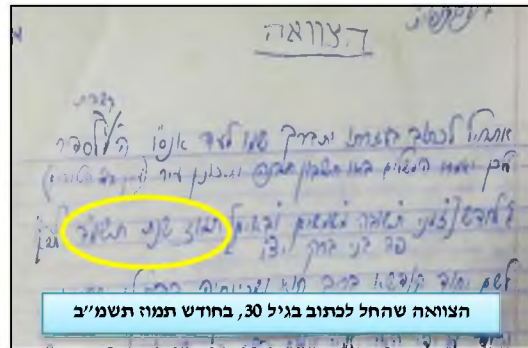
אומר הבן: ללא ספק שאבא הבין שידי היתה במעל הזה, כי אף אחד מלבדי לא היה איתו ברכישת האתרוג, והוא מסר לי אותו לשמור עליו. נו, אז מי יכול לעשות זאת, אם לא אני?! ולמרות זאת, לא אמר מילה וחצי-מילה, ו הלך לקנות אתרוג חדש.

מלבד ענין החלום, המוכיח עד כמה שמרו עליו מן שמיא, למדנו על סוגיית החינוך שבערה בעצמותיו, וכשהבין שאין כל טעם לעגור בבן הקטן, התגבר על עצמו בצורה מופתית, ולא אמר מילה, לא לפני חג הסוכות וגם לא אחריו....

כתב צוואה בגיל 30

במשך כל ימי חייו ביקש לעשות רק את רצון אביו שבשמים. הבנים מוציאים צוואה שהחל לכתוב כבר לפני... 40 שנה, בתאריך ג' תמוז תשמ"ב - בהיותו כבן 30!!! מה שמלמד על כך שחי בחשבון רוחני מתמיד.

הבנים מספרים גם על מידותיו התרומיות, ומציינים דוגמא של אחד השכנים (שסיפר זאת בעצמו בימי הישבעה'):

הבנים לבקרו, והיה בטוח שימצא את אביו שוכב במיטה. והנה, מספר הבן, לא די שלא שכב, אלא מצאתיו בפעילות מליאה. לאחר שעבר טיפול קשה, אמר שיעור במשניות, ואחר כך הגיע החברותא והם למדו בצוותא, ובמרץ רב. כך שלא מצאתי כמה דקות פנויות כדי לשוחח איתו ולשאול על מצבו.

ביומו האחרון, ביום שלישי ט' אייר, התפלל בביתו שחרית, ומיד לאחר מכן הגיע החברותא ללמוד, והשניים למדו כ-10 דקות, עד שהגרא"י אמר שיאין לו כוח יותר, ויצאה נשמתו בטהרה, מתוך הגמרא!

נשג ברכת תנחומין לכל בני המשפחה הרוממה, ובמיוחד לאם-המשפחה תבדל לחיים, שיוכו מהיום והלאה להתבשר רק בבשורות טובות, ישועות ונחמות, ולרוות רוב נחת כל צאצאיהם. ותורתו של אביהם, צדקותו והקפדתו במצוות, תגן עליהם מכל צרה וצוקה.

הבנים התלמידי-חכמים מתאבלים אל אביהם הגאון החסיד צ"ל

פניני מדברי הרב

יש להיזהר מאוד שלא לדבר בפני החולה על מצבו הקשה

יש מקרים שאנשים רואים אדם חולה מסוכן, ומדברים אודותיו ומשיחים ביניהם על כך שאין לו כבר סיכוי לשרוד את מחלתו. הם בטוחים שהוא אינו שומע, אבל לפעמים הם טועים, והוא שומע ושומע את הדברים, ורוחו נשברת בקרבו, ואז מצבו הגופני והנפשי עלול להתדרדר עוד יותר.

הנה, כלל גדול מסור בידינו שכאשר יש 2 חולים הזקוקים לאותה תרופה, אבל את האחד התרופה תציל לחיי עולם, והשני רק לחיי שעה, מצילים את זה שיחיה חיי עולם, גם כאשר הוא הגיע אחרי החולה שיחיה רק חיי שעה. דהיינו, שמוציאים מחדר הטיפול את החיי שעה שהגיע ראשון, ומכניסים את החיי עולם.

מתי קורה שלא מוציאים את החיי שעה, במקרה שהחיי עולם הגיע שני? - כתוב ב'אגרות משה' (ח"מ', חלק ב', סימן ע"ג, אות ב') שאם על ידי הקדמת החיי עולם יבין החיי שעה את מצבו הקשה, וידע שניתן להצילו רק לחיי שעה, דהיינו שהרופאים התייאשו ממצבו, ולכן הם מעדיפים את החיי עולם שבא אחריו - ואז הוא ייבעת וייהל, ותיטרף דעתו, ויש לחוש שזה יקרב את מיתתו, משאירים אותו לטיפול ולא מקדימים את החיי עולם, משום שייאוש החולה מוגדר כפיקוח נפש.

לכן, יש להיזהר עד מאוד שלא לדבר בפני החולה על מצבו הקשה, אם הוא ישמע את הדברים ויבין באיזה מצב הוא נמצא. ויש לצערנו רופאים שהם עצמם אינם נוהרים בכך, ומדברים עם החולה בשפה בוטה, ומגלים לו את כל הפרטים גם כאשר אין הדבר נצרך.

לאחר שכתבתי לו מכתב מנומק חזר השופט מפסק-הדין שלו

מעשה שאירע לפני שנים רבות אצל רופא השיניים ד"ר זלוצ'ובר שמטופל אחד הגיע והתלונן על כאבי שיניים. הרופא בדק אותו, וקבע שיש לבצע 'כתרים' בכמה משיניו.

לאחר הטיפול, התנצל הלקוח ואמר שאין לו כסף, והוא יביא את זה בפעם הבאה.

בפעם השנייה המשיך הרופא לטפל בו, ולאחר הטיפול התנצל שוב הלקוח ואמר ששכח להביא איתו את הכסף, והבטיח להביא בפעם הבאה. אבל משנכנס לטיפול השלישי, התברר שעדיין לא הביא את הכסף.

מה עשה הרופא? - אמר לו שיישב על כסא הטיפול, ואז... עקר לו את כל הכתרים שכבר הולבשו על השיניים, והשאיר את החולה במצב שיש לו 'שפיצים' ממתכת, מחודדים כסכינים, בתוך הפה, וכידוע לכל מי שעבר טיפול מסוג זה.

הלקוח הגיש תביעה בבית המשפט נגד ד"ר זלוצ'ובר, והשופט החליט להאשים את הרופא, והסביר זאת בכך שיוון שהכתרים היו כבר בפיו של הלקוח, הרי הם שייכים לו, ואי אפשר להוציאם ללא רשותו.

אני כתבתי מכתב לשופט, וציטטתי לו מתוך מדברי הגמרא (בבא קמא, כ"ז ב') המביאה את דברי בן בג-בג האומר 'אל תיכנס לחצר חברך ליטול את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו כנוב, אלא - שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל'.

הסברתי את דברי חז"ל באר-היטב, וההפתעה היתה שהשופט חזר בו מהפסק הקודם, והורה כדברינו, ופטר את הרופא מכל תשלום.

אחד הסיפורים המרטיטים על מרן הגר"ח קניבסקי: אמר לאדם בן 36: 'השידוך שלך עדיין לא נולד! ומה התברר?'

אלפי סיפורים כבר סופרו, ואלפים עוד יסופרו על מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל. אחד מהם, מופלא במיוחד, סופר על ידי מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א בשבת פרשת 'קדושים', שהיה נוכח בשעת-מעשה.

כאשר הייתי בחדרו של גיס זצ"ל נכנס אדם ואמר שהוא בן 36, ועדיין לא מצא את זיווגו. ר' חיים שמע, ואמר לו: 'השידוך שלך עדיין לא נולד!'. האיש יצא מהבית, והנה לא עובר זמן רב והוא נפגש עם אשה פלונית, והשניים מתארכים בשעה טובה.

כאשר הגיע בשנית לביתו של מרן זצ"ל וסיפר מה אירע עימו, יעצנו לו שלא יספר זאת להגר"ח. התכנסנו עם בני המשפחה וניסינו לחשוב מה קרה כאן, וכיצד מתאימים הדברים למה שאמר הגר"ח שהשידוך עוד לא נולד.

לאחר מחשבה רבה העלינו בדעתנו אולי מדובר ב...גירות שהתגירה זה-עתה, וכיון שגר שנתגייר נחשב כמי שנולד עכשיו, הרי בעת שהגיע לשאול את מרן הגר"ח השידוך שלו עדיין לא נולד, כי הגירות עדיין לא התבצעה...

כששאלנו את החתן הטרי האם כלתו היא גיורת, התברר שאכן אלו הם פני הדברים. מדהים.

עכשיו התעוררה שאלה; החתן הרי לא ידע מזה, ואם כן
אולי מדובר במקח טעות, משום שאינו רוצה גיורת?
והשבנו, שהגמרא אומרת שמותר להעלים דבר כזה. ומרן
הסטייפלר מסביר שסוג של מום שבדיעבד אם לא היה מודע
לו, והחתן - לא יחזור בו, אין זה מקח טעות.

הגבאי הוציא את הטלפונים המרעישים אל מחוץ לבית הכנסת והם נגנבו. האם חייב בהשבתם?

**בכינוס הגדול של 'לב לאחים' שנערך
לאחר פסח, סיפר המנכ"ל הרב אליעזר
סורוצקין בשו"ת קירוב רחוקים עם מרן הגר"י
זילברשטיין סיפור מיוחד, הכרוך בשאלה
הלכתית.**

הדרך שלנו בקירוב, סיפר הרב סורוצקין, היא לעשות זאת
בשלבם לא-מהירים. לתת למתקרבים את האפשרות להתקרב
אט-אט. אין דבר כזה לחזור בתשובה ביום אחד. העיקרון
המלווה אותנו הוא שמי שעולה מהר, גם יורד מהר.

גם אם המתקרב מביע את רצונו לשבת וללמוד כל היום,
אנחנו מציעים לו בדרך כלל שעדיף להמשיך במתכונת היומית
שהיה מצוי בה עד היום, ולהמשיך לעבוד, ובמקביל להקדיש
כמה שעות ללימוד תורה, אבל לא לעשות שינויים דרסטיים.

לא בכל מקום יש ללב לאחים' אולמות-כינוסים משלהם.
ברוב המקרים נאלצים המארגנים לפנות אל גבאי בתי
הכנסות בכל ישוב ולבקש מהם רשות לקיים את מסגרות
הלימודים בשעות הערב, אז בדרך כלל התנועה בבתי הכנסת
דלילה, והתפילות והשיעורים כבר הסתיימו.

והנה, בבית כנסת אחד הגיעו כמה מתקרבים לשמוע
הרצאות ולהתפלל. בהגיע עת תפילת ערבית, הניח אחד מהם
את 2 הפלאפונים הלא-כשרים שלו על השלחן, ואלה החלו
לצלצל ולטרטר אחד אחרי השני. עוד הראשון לא גמר, וכבר
החל השני...

הדבר הפריע מאוד למתפללים, אבל כאמור ב'לב לאחים'
לא מעירים על דברים אלה בתחילת הדרך, וממתנים שבמהלך
הזמן יבין האיש לבד מה עליו לעשות. ברם, מאחר והמכשירים
לא פסקו מלצלצל החליט הגבאי לעשות מעשה. כיון שלא ידע
איך סוגרים את המכשירים, לקח את שניהם והניחם על ספסל
מחוץ לבית הכנסת, וחזר אל תוך ההיכל.

לאחר התפילה יוצא בעל הטלפונים החוצה, ומבחין
שהמכשירים היקרים נעלמו, וכנראה נגנבו. הוא חוזר אל
הגבאי ותובע ממנו לשלם לו את מחירם, והגבאי מצדו טוען
שהצלולים הפריעו למהלך התפילה, ולכן עשה את המתבקש,
ואין הוא מחויב לשלם.

הרב סורוצקין הניח את השאלה לפני הרב שליט"א,
שסיפר שכאשר הביא בזמנו את השאלה לפני גיסו מרן הגר"ח
זצ"ל, השיב לו ר' חיים בסגנון נדיר, ואמר ש'קשה לו להשיב
על השאלה, ואינני יודע אם הגבאי חייב לשלם או לא'.

הגר"ז השיב שגם אם הטלפונים היו כשרים, אבל היתה
בהם הפרעה לציבור, הגבאי עשה לכאורה את המתבקש ממנו,

כיון שבעל הטלפונים נחשב כפרא-אדם. שהרי בלשכת נשיא
ארה"ב הוא לא היה מעיז להשאיר את הטלפונים שלו בצורה
כזו, ואם היה עושה כך, היו מעיפים אותו יחד עם
המכשירים... ועל אחת כמה וכמה שבביתו של הקב"ה אסור לו
לעשות כך.

אלא מה, שהגבאי שהוציא את המכשירים היה צריך
לכאורה להישאר בחוץ מדין השבת-אבידה, ולשמוע עליהם
שלא ייגנבו. ומן-הסתם זה היה הספק של הגר"ח, האם בגלל
החיוב בהשבת-אבידה צריך הגבאי להפסיד תפילה במנוח, ויש
צד כזה מפני שאתה הרי הוצאת את המכשירים, ומצד שני אם
בית דין היו אומרים שצריך להוציא את הפלאפונים, הם היו
מפקירים את הממונ, ולא היה צריך לשלם על כך, אבל לגבאי
לא היתה רשות מבית דין!

הרב שליט"א סיפר שבכולל בחולון הועמד בית דין,
שהחליט שבעל הפלאפונים התנהג שלא כשורה, ולכן הגבאי
שעשה טובה למתפללים וסייע להם להתפלל כראוי, לא צריך
לשלם. כיון שגם מרן הגר"ח הסתפק בדבר, בוודאי שאי אפשר
להיה להוציא כסף מהגבאי.

מה יעצנו לאשה המתגוררת בעוטף עזה, וחוששת מהטילים?

והנה, לסיפור זה היה המשך מופלא מאוד.

לאחר המעשה תלה הגבאי שלט בבית הכנסת, ובו חרוזים
יפהיים בענין הפלאפון. וכך כתב: כל הנכנס לבית הכנסת
יקפיד שהפלאפון שלו יהיה במצב של 'דמו כאבן'. ולכל
היותר, במקום צורך גדול, 'אחזמו רעד' (דהיינו במצב של
רטט...). ואם ייתפס במצב של 'אז ישיר' (שהטלפון יתחיל
לשיר ולצלצל בניגונים שונים), יתקיים בו 'צללו כעופרת במים
אדירים' (דהיינו שתהיה זכות לגבאים להשליך את המכשיר...).

לאחר המעשה ניגשה אליו אשה וסיפרה שהיא מתגוררת
באחד הישובים ב'עוטף עזה', לשם מגיעים הטילים הנורים
מעזה, ואמרה שהיא חוששת מאוד מפגיעת הטילים, עד כדי
כך שבשל חששותיה אין לה אפשרות לטפל בילדיה.

יעצנו לה שתיקח את השלט הנ"ל שהציב הגבאי בענין
הפלאפונים, ותפיץ אותו ככל שניתן, ואז גם יתקיים בה
שבמקום 'אחזמו רעד' - יצללו כל הטילים במים אדירים ולא
יפגעו בה, והכל יהיה בסדר בעז"ה...

האשה עשתה כדברינו, ובסיעתא דשמיא התקיימו
הדברים כפי שאמרנו.

אשה מתלוננת על בעלה שבמקום ללמוד בכולל הוא עוסק שם בגמילות חסדים

**מעשה בבני זוג שבאו לפני רב, והאשה
טענה שאין להם פרנסה והחיים שלהם
לחוצים, ולמרות הכל היא מוכנה להקריב את
חייה כדי שהבעל יעסוק בדברי תורה בלבד.
למעשה, הבעל עוסק גם בגמילות חסדים,
ומקדיש לכך שעות רבות. ואמנם היא יודעת
שגם זו מצוה, אך לא מוכנה להקריב עבור זה**

את חייה, ולסבול חיי לחץ ועוני. היא דורשת שיעסוק בתורה בלבד, או שיעסוק במסחר ויפרנס אותה ואת ילדיה בכבוד. השאלה היא, האם הבעל חייב לשמוע בקול אשתו, או שמא יכול להמשיך לעסוק גם במצוות החסד?

נאמר במסכת כתובות (ס"ב א') 'אורחא דמילתא כמה?' ופרש"י: 'דרך ארץ שלא ישא עליו חטא, ואפי' הוא יכול לפתותה שתיתן לו רשות'. אולם התוס' (ד"ה אלא) חלקו על רש"י ופרשו בשם ר"י דאפועלים קאי, ולא אתלמידים, דהא אפי' שלא ברשות יוצאין לעולם ל' יום, ויחזור לביתו יום אחד, יערוש. ולכאורה צ"ב מה יעשה רש"י עם קושיית תוס', שהרי תלמידים יוצאים ל' יום אף בלי רשות!

וכתב מר"ח מרן הגר"ש אלישיב (ב'הערות') שכשאיש הולך בלא רשות, אע"פ שהוא גזול את השעבוד של אשתו, מכל מקום חכמים התירו לו לעשות כן משום לימוד תורה, ולכן אם למעשה הוא מתבטל קצת באותם הימים, נמצא שהוא גזול את השעבוד בלי היתר, דרך בשביל לימוד תורה התירו לו חז"ל לצאת בלי רשות, אך ברגע שיתבטל חזר וניער השעבוד. חיוב זה הוא מהתורה, משא"כ כשהאשה נתנה רשות, אם כן גם כשיבטל קצת, מכל מקום אינו נחשב כגזול כלפיה, דברשותה קעביד, ואם כן מצינו נפ"מ בין יציאה ברשות ליציאה שלא ברשות לדעת רש"י, יע"ש.

עוד יעוין בחלקת מחוקק (סימן עו סק"י) שכתב שכל מה שמבואר בגמ' שלדברי חכמים יכולים לצאת שלא ברשות לב' או ג' שנים היינו למי שתורתו אומנתו, אבל מי שאין תורתו אומנתו אין לעגנה יותר מהראוי. ויע"ש בכסף הקדשים שיספר על עצמו שפעם אחת נסע לרבו על מנת להתעכב רבע שנה. ובתחילה לא חשש לכלום שהרי קיים פ"ר, וגם רעייתו הסכימה שילך כדי ללמוד תורה, ומכל מקום חשש שמא לא היה זה תורתו אומנתו 'כי אולי נתערב בי איזה מחשבת תהו או הבל בזמן ההוא, אך עכ"פ עשיתי בטרדא דמצוה לשמוע דברי חכם הדור, ומצוה ללמוד, ועל ידי זה הרי זה כאונס'.

עכ"פ יתכן שיש ללמוד לנידוננו, שכאשר הבעל התחייב לפרנס את אשתו [ואף חיוב זה הוא מהתורה], אלא שהאשה הסכימה לחיות חיי דחק בשביל מעלת לימוד התורה שהוא כנגד כולם [וכמאמר הגמ' במגילה (דף טז ע"ב) גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות... גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש... גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם...], וכמאמר הגמרא בברכות (דף יז ע"א) נשים במאי זכיין? באקרוי בנייהו לבי כנישתא ובאתנוי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן, ופרש"י 'ממתנות לבעליהן ונותנות להם רשות ללכת וללמוד תורה בעיר אחרת', אם כן יש לו לקיים את תנאו, ולעסוק רק בלימוד תורה, ואם יעסוק במצוות אחרות [שאף האשה יכולה לקיימן], נמצא גזול את שעבודו לאשתו, שאינו מפרנסה כראוי.

הגבאי והתורם התווכחו בשבת על גובה התרומה, וכדי להוכיח את צדקתו שלף הגבאי טייף...

מעשה שהיה: יהודי עשיר הגיע בשבת קודש לבית כנסת בארה"ב. הגבאי הבחין שמדובר

ביהודי עשיר, וכבדו בעליית שישי. לאחר העלייה ערך לו הגבאי 'מי שבירך', והלה תרם סכום הגון לבית הכנסת.

כעבור מספר ימים, ניגש האיש אל הגבאי וביקש לשלם את חובו, ואמר שאינו זוכר במדויק כמה נדר, 'ונדמה לי שנדרתי מאתיים דולר'. הגבאי אמר לו שגם הוא אינו זוכר במדויק, אבל ברור שהנדר היה גדול יותר. הגבאי לקח אותו הצידה ואמר לו: 'אני רוצה לגלות לך סוד; זו לא הפעם הראשונה שוויכוח כזה מתעורר, ולכן דאגתי מראש לפתרון הבעיה. הגבאי ניגש אל הנימה, הכניס את ידו אל מתחת למפה שעליה, ושלף משם מכשיר הקלטה, ושומעים בבידור את ה'מי שבירך', ושומעים את הגביר אומר חמש מאות דולר.

הגביר שראה את המעשה הנפשע הזה, טען שכל תרומתו הוא מקח טעות, וכי לבית כנסת כזה שמחלל שבת עבור כסף אינו מוכן לתרום, ואילו היה יודע שהוא מוקלט, לא היה עולה כאן לתורה. הגביר לקח את הצ'ק של מאתיים הדולרים וקרעו לגורם. לאחר מספר ימים התחבט הגביר, אולי בכל זאת הנדר שלו חל, כי הרי הפושע הוא הגבאי, ומה אשמים מתפללי בית הכנסת שיפסידו את תרומתו, וניגש לשאול האם הוא צריך לשלם לבית הכנסת? הצעתי בזמנו את השאלה לפני גיס הגר"ח קניבסקי, שהשיב שהעולה לתורה אינו חייב לשלם אפילו פרוטה אחת לבית הכנסת, שהרי אילו היה יודע שהעליה שלו מוקלטת בשבת, לא היה נודב מאומה.

והוסיף שאם הגבאי היה זה שהפעיל את המכשיר, נראה שיש לקנסו לשלם את ההפסד שנגרם לבית הכנסת מחמת אי-התשלום של הגביר, שהרי על ידי חילול השבת שלו, גרם שהגביר לא ישלם, ואילו לא היה כאן מכשיר הקלטה היה בית הכנסת מרוויח לפחות מאתיים דולר, ויתכן שהוא חייב מדיני שמים לשלם את התשלום שהיה משלם הגביר, שאמנם גרמא בניזקין פטור, אבל בדיני שמים חייב.

בהזדמנות אחרת הוסיף גיס הגר"ח שאם מתפללי בית הכנסת כששמעו את הפשע הנורא הזדעזעו כמו התורם, מסתבר שהוא חייב לשלם, כי באמת התורם לא עבר איסור כי היה רק בגדר 'מתעסק', וברכותיו היו כשורה והמתפללים יצאו ידי חובתם בברכותיו, ולכן מגיע להם את תרומתו, והגבאי זקוק לכפרה על מעשיו.

שני נערים שמעו את עורך-הסדר הציבורי מכריז 'כל דכפין ייתי ויכול', ונכנסו ואכלו...

מעשה בראובן שהחליט לערוך "ליל סדר ציבורי" לכל מי שירצה להשתתף בו. הוא פנה אל שמעון, שהינו דרשן וחזן מעולה, וביקש ממנו שינחה את הסדר לרבים, תוך כדי שיבאר את ההגדה בצורה סוחפת ומרתקת, ובליויי שירה חמרה בקולו הערב.

ראובן המארגן שכר אולם רחב-ידיים וצוות מלצרים, רכש מנות חג משובחות, מצות מצוה מהודדות, יינות איכותיים, ואת שאר המצרכים הנדרשים לעריכת הסדר. הוא פרסם עלות שהשתתפות בסדר הייחודי, היא 200 שקלים לנפש.

מחוץ לחנות היודאיקה בתל אביב ראינו את רכבו של הקונסול האמריקאי

נאמר בפרשת בהר [ויקרא, כ"ה י"ד] "או קנה מיד עמיתך", ודרשו חז"ל, שבקניית חפץ יש להעדיף לקנות מיהודי ולא מגוי. באיזה מקרה בכל זאת מצוה לקנות מגוי?

כשרואה גוי שיש בידו ציצית, מצוה לקנות ממנו, על פי הנפסק בש"ע [או"ח, סי' כ' ס"ב]: "אין מוכרין תלית מצויצת לגוי שמא יתלווה עם ישראל בדרך ויהרגנו".

כשגוי רוצה לקיים מצוה ומבקש מיהודי שימכור לו, מצוה לתת לו - חוץ מס"ת, ציצית ומזוזה, משום שאנחנו חוששים שהוא יזלזל בהם. ואגב נספר כאן, שלפני שנים רבות נכנסנו לחנות יודאיקה בת"א וראינו בחוץ רכב של הקונסול האמריקאי. הוא אכן היה בחנות וביקש לקנות ס"ת כדי לקחתו הביתה לארה"ב. לחשנו למוכר שיש איסור דאורייתא למכור לקונסול את ספר התורה.

אדם הזקוק להשתלת כליה, כמובן עדיף לקנות מיהודי ולא מגוי, משום שכל גופו בנוי מנבלות ומטרפות. מרן הרב אלישיב זצ"ל פסק, שאין לקנות אברים להשתלה שנקצרו מגופם של נידונים למוות במדינות שונות, משום שזהו ממש רצח.

וקשה, הרי לכאורה מדובר בפיקוח נפש? והשיב מרן זצ"ל: "חילול ה' דוחה פיקוח נפש".

המתנה לכל אירוע

ספרי השמחה

של הגאון רבי יצחק זילברשטיין

לחנך בשמחה'

■

'שמחה בבית'

■

'מצוות בשמחה'

(2 כרכים)

■

'שבת בשמחה'

כתב וערך: משה מיכאל צורן

להשיג בחנויות

053-310-3388

מאות אנשים נרשמו, והלילה המיוחל הגיע, ושמעון פתח בעריכת הסדר בפני המשתתפים הרבים. לפתע חלפו בסמוך לפתח האולם שני נערים והבחינו בסדר המיוחד הערוך ברוב פאר והדר. כששמעו את קולו הנעים של שמעון, הם הוקסמו ונשארו לעמוד ולהאזין לזמירותיו ולדברי התורה המתוקים שיצאו מפיו.

ובכן, שמעון החל לקרוא את דברי בעל ההגדה והכריז: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארץא דמפרין, כל דכפין - ייתי ויכל...". הוא תרגם את המשפט לעברית: "זה הוא לחם העוני [המצוה] שאכלו אבותינו בארץ מצרים. כל מי שרעב או נצרך - יבוא ויאכל... שמעתם, אחיי ורעיי, בכל בית יהודי מכריזים כבר בתחילת ליל פסח הקדוש: כל המעוניין להצטרף אלינו ולהשתתף עמנו בסדר, יבוא וישתתף בשמחה, אנו נקבל אותו בזרועות פתוחות, היכן עוד יש אומה כאומתנו..."

שני הנערים שומעים את הדברים, ומתבוננים זה על זה... "שמעת מה הוא אמר?..." - פונה האחד אל רעהו; "הוא מזמין אותנו להיכנס ולהשתתף בסדר..." השניים נכנסים ומתיישבים באחד השולחנות שם נותרו שני מקומות פנויים. הם אכלו את מצת המצוה, שתו את ארבעה הכוסות, וכמובן - גם ב"שולחן ערוך" אכלו מכל טוב שהוגש על השולחן.

בתום הסדר, ניגשו אל ראובן המארגן והודו לו בהתרגשות על הזכות שנפלה בחלקם להשתתף בסדר הכל-כך נפלא. ראובן התעניין: "תסלחו לי ידידי, האם נרשמתם מראש לסדר שלנו? הם השיבו בשלילה, וראובן הגיב: "כמדומני שעליכם לשלם במוצאי החג עבור ההשתתפות".

לעומתו טענו השניים: "עמדנו לתומנו בפתח, ושמענו את החזן מכריז בהתלהבות שהוא מזמין כל יהודי רעב ונצרך להשתתף... בעקבות ההזמנה הלבבית נכנסנו..."

האם שני הנערים צריכים לשלם על ההשתתפות בסדר ליל הפסח?

נראה שעורך הסדר מתכוון להזמין דווקא את מי שנצרך לאכול כזית מצת מצוה, מרור, ד' כוסות, והוא מסכים שגם יישב ויאזין להגדה, אך לא ליותר מזה, כי הוא לא חייב לספק לכל אחד שירותי מלון או מסעדה, והיה לנכנסים להעלות על דעתם שסדר הנערך באולם סביב שולחנות ערוכים ברוב פאר והדר, אינו בחינם...

וכל זאת דווקא באופן שלאורחים לא הייתה אפשרות להיערך מראש ולרכוש את המצה בערב החג, או שלא שמעו כלל שמכריזים על חלוקת "קמחא דפסחא" וכיוצ"ב. אך בדרך כלל המציאות היא שיהודי יכול לדאוג מראש לקנייה או לקבלה של מצת המצוה, ואם התרשל ולא דאג לכך, אזי הוא פשע בעצמו ואינו רשאי לבוא ולקח כעת בחינם מבעל הבית. ולכן באופן כזה ישלמו המשתתפים דמי השתתפות מלאים!

אומנם, במקרה בו מדובר בשני נערים שהם בבחינת "תינוקות שנשבר", שאינם שומרים עדיין כלל תורה ומצוות ואינם יודעים מאומה מימנם ומשמאלם, באופן כזה נראה, שקיימת כלפיהם חובת "ערבות" לדאוג שייקיימו את מצוות הסדר, ולכן לא יגבו מהם את שווי המצוות שאכלו.

לסיכום: הנכנסים לסדר הציבורי ישלמו את דמי ההשתתפות, אלא אם כן מדובר באופן שלא הייתה להם אפשרות להשיג מראש מצת מצוה, או שהם "תינוקות שנשבר", שאז ישלמו את דמי ההשתתפות בניכוי שווי מאכל המצוה.

ביקורו של בעל המתיקות הגאון הרב מנחם ברוך יאווע שליט"א במעונו של המרא דאתרא שליט"א בחוה"מ פסח האחרון

בגדר 'יראיו', עד שהקב"ה חולק לו מחכמתו.

בעל המתיקות: התבוננתי בלשון הברכה שתיקנו חז"ל (ברכות נד.): 'הראה חכמי ישראל מברך' שחלק מחכמתו ליראיו', שלכאורה קשה, מדוע לא מברכים 'שחלק מחכמתו לאוהביו', הרי דרגת עובדי ה' מאהבה גדולה מדרגת עובדי ה' מיראה, כדאיתא בגמרא (סוטה לא.): 'גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה, שזה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור', וכן כתב רש"י (דברים וה): 'ואהבת' - 'עשה דבריו מאהבה, אינו דומה עושה מאהבה לעושה מיראה, העושה אצל רבו מיראה, כשהוא מטריח עליו, מניחו והולך לו'.

והנה העובד את ה' מיראת הרוממות, מעלתו גדולה מאוד אפילו לעומת העובד ה' מאהבה, אבל מעלתו גדולה רק לעומת העובד את ה' מאהבה רגילה, כאהבת בן שאוהב את אביו ואינו ירא ממנו, שאע"פ שיש מעלה באהבה זו, שעל ידה הבן דואג לטובת אביו, אך יש בה גם חיסרון, שהוא מסוגל לפעמים לזלזל באביו, מפני שמרגיש קרוב אליו ואין לו יראה ממנו.

אבל ישנה עבודה מאהבה שהיא גדולה גם מיראת הרוממות והיא 'אהבת הרוממות' שהיא מעולה ביותר, וכמו ששמע שם בדברי חז"ל שאברהם עבד את ה' מאהבה ועליו הפסוק אומר: "כי ירא אלוקים אתה". ולכאורה, כיון שהוא עובד את ה' מאהבה, מדוע הפסוק קורא 'ירא' אלוקים? אלא משום שיראה עניינה הערכה ואברהם עבד את ה' מאהבה עם הערכה גדולה <<

בימי חוה"מ פסח, הופיע בעל המתיקות הגאון הרב מנחם ברוך יאווע שליט"א במעונו של המרא דאתרא מרן הגר"י זלברשטיין שליט"א. בכניסתו פתח הראש ישיבה: יש לי זכרונות מתוקים מאוד מהשנים שהייתי מסתופף כאן בבית המדרש שלכם לפני כשלושים שנה כשהתגוררתי בבני ברק.

המרא דאתרא שמח לשמוע. ואמר לבעל המתיקות: הדברי תורה שלכם מתוקים כמו דבש, הזכרתי בפני שומעי לקחי דברי תורה שקראתי בספר שלכם 'מתיקות התורה' - בראשית.

בעל המתיקות: בהזדמנויות רבות אני מזכיר בשיעורים את פסקי ההלכות המעניינים העולים על שולחנכם ודן בהם עם התלמידים.

בעל המתיקות ביקש לברך על המרא דאתרא שחלק

מחכמתו ליראיו, אך המרא דאתרא בענוותנותו לא הסכים ואמר: יש בכך חשש של ברכה לבטלה...

בעל המתיקות ביקש לברך לכל הפחות בלא שם ומלכות 'ברוך שחלק מחכמתו ליראיו', וגם לזה סירב המרא דאתרא ואמר: אם תברכו יצחקו עלי, והגם שהנוכחים כאן לא יצחקו, אבל המלאכים ששומעים יצחקו עלי.

המרא דאתרא: מורי וחמי הגר"ש אלישיב זצוק"ל לא הסכים שיברכו עליו שחלק מחכמתו ליראיו, ושאלו אותו מדוע, הרי זה אמת, אמר: בשלמא כשמברכים על חכמי אומות העולם 'שנתן מחכמתו לבשר ודם', זה אמת, כי הם באמת בשר ודם, אבל מי יכול להעיד על עצמו שהוא

המרא דאתרא ובעל המתיקות בסוד שיח בעיצומו של חג המצות

מרוממותו יתברך, ולעבודה כזאת נאה השם 'אהבת הרוממות' והיא המעולה מכולם.

משל למה הדבר דומה, למלך שיש לו עבדים שמשרתים אותו מיראה, ומיראתם הם דואגים שלא יהיה שום חסרון או לכלוך בבית המלך ובחצרו, ובעיקר הם שומרים על שלום המלכות מאויבים וממזיקים, ולעומתם, היה שר במלוכה שאוהב את המלך ומעריך את רוממותו, ומתוך כך הוא דואג שיתרבה כבוד המלך בעולם ושיהיה למלך את כל מה שטוב לו, את הכלים הנאים לו ביותר ואת המאכלים המשובחים והערבים ביותר לחיכו, ומפני הערכתו הגדולה למלך, הוא נזהר תמיד לכבדו, גם בזמנים שקשה לו.

נמצא בבירור, שאותו אדם שעובד את המלך מאהבת הרוממות, מיטיב למלך יותר מאשר העבדים שמשרתים אותו מיראה בלבד, שהם דואגים רק שלא יתמעט כבוד המלך ע"י אויבים או על ידי חוסר נקיות בביתו וכדומה, אבל העובדו באהבת הרוממות דואג שיתרבה כבוד המלך וטובתו ואף נזהר תמיד לכבדו.

זהו שמלמדנו דוד מלכנו: "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה", כלומר, בתחילה על האדם לחתור לעבוד את ה' מיראת הרוממות ולאחר מכן יקנה קנין גדול יותר לעבוד את ה' מאהבת הרוממות, כאומרו: "וגילו ברעדה", הינו לעבוד את ה' בגילה של אהבה ובצירוף רעדה הנובעת מהערכה ששמה אהבת הרוממות.

וכשנתבונן נראה שהתנאים והאמוראים הקדושים היו עובדי ה' מאהבה ונידמו במעשיהם לאותו שר המשרת את המלך מאהבת הרוממות, וכמו שמצינו במצוות אתרוג שהם דנו מהו הפרי הנאה ביותר למלך ה' ושעליו התכוון הקב"ה באומרו: "פרי עץ הדר", שמא זה פלפלין (סוכה לה) ושמא הוא רימון או חרוב (ירושלמי סוכה פ"ג ה"ה), עד שהגיעו למסקנא שהפרי החביב ביותר לפני המלך ה' הוא האתרוג, שכל הדיון הזה מוכיח כמה הם עבדו את ה' מאהבת הרוממות ולכן נזהרו ודאגו להביא לפני המלך את הפרי החביב ביותר לפניו.

וכיצע בזה מצינו נידונים רבים שדנו חז"ל בקיום המצוות, אע"פ שהבירור באופן קיום

המצוות היה ידוע להם מעיקרא כפי מה שהוא ניתן למשה מסיני, ובכל זאת הם דנו בזה מפני אהבתם הגדולה למלך ה' וכמו להבדיל בגשמי שכשאדם מדבר מתענוג של אכילה וכדומה, הדיבור הזה מעורר בו כמיהה לאותו תענוג, כך מאותה סיבה דיברו חז"ל ודנו בכל מצוה מהי ההנהגה האהובה ביותר על ה', מפאת אהבתם הגדולה לה' ובכדי לעורר בליבם אהבה גדולה יותר ויותר למלך ה'.

וכמו ששלמה מלכנו אומר: "סמכוני באשיות ופדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני", שיש לפרש זאת לענייננו ששלמה מלכנו ממליץ לנו לסמוך את אהבתנו לה' ולחזק אותה על ידי שנון במצוות התורה, כגון לדון מהו 'התפוח' הרצוי ביותר לפניו ולגלות שהוא האתרוג וסיבת כל הנדון הזה הוא "כי חולת אהבה אני".

אם כן, צריכים אנו להבין מדוע מברכים על חכם גדול בישראל 'שחלק מחכמתו ליראיו', שבזה לכאורה אנו מזכירים רק את דרגת ה'יראה' שבחכם ולא מברכים 'שחלק מחכמתו לאוהביו', שבזה היינו מזכירים את דרגת ה'אהבה ה' שבחכם, שזוהי מעלה גדולה יותר?

אלא להבין זאת יש להקדים ולבאר שמידת האהבה נקראת חכמה, שהרי על ידי האהבה משכינים שלום בין אדם לחברו, שפעולה זו היא חכמה גדולה, וכמו שאמר שלמה מלכנו: "מי כהחכם ומי יודע פשר דבר" ופרשו חז"ל (ברכות י), מי כה' שידע לעשות פשרה ושלום בין חזקיה המלך לישעיה הנביא, בזמן שכל אחד מהם סבר שראוי שחברו יבוא אליו כדי להשמיע את דבר נבואת ה'.

לכן ה' עשה את חזקיה המלך חולה, שמתוך כך ישעיה הנביא הוכרח לבוא לפניו כדי לקיים מצות ביקור חולים ובאותה הזדמנות אמר לו את הנבואה, על כל פנים רואים שעל האהבה והשלום שעשה ה' בין חזקיה לישעיה שיבח שלמה את ה' בשם 'חכם', כאומרו "מי כהחכם", כי מידת האהבה היא חכמה.

וכמו כן על בני אדם שמשכילים להשכין שלום עם חבריהם ממשיך שלמה מלכנו ואומר: "חכמת אדם תאיר פניו ועז פניו ישנא" – אם יש << המשך בעמוד הבא

רצה להביא את בנו להנחת תפילין על ידי השבט הלוי, פוסק הדור מנע אותו מכך, והסביר שהדבר לא מימלך, בכדי שלא יבוא לידי מכשול של "ולא תתורו" בשדה התעופה ובדרכים, והסביר שהנזק שיהיה לבן מכך אינו שווה את החיזוק שיקבל אצלו.

אותו יהודי ניסה לשכנע את השבט הלוי ואמר לו: כבר קניתי את הכרטיסים ואם לא אבוא אליכם, יהיה לי הפסד ממון, אך השבט הלוי נשאר בשלו ואמר שההפסד שווה את הרווח הגדול של קדושת העיניים, אותו תלמיד ציית לקול פוסק הדור ושיכך את כרטיסי הטיסה בתוך מסגרת ותלה אותם בחדרו של בנו לאות ומזכרת עבורו על חובת שמירת העיניים.

המרא דאתרא שואל את

בעל המתיקות: הבנתי שעליכם לארץ מויליאמסבורג? בעל המתיקות עונה בחיוב ומספר: כשגרתי בחו"ל קיבלתי הרבה תורה והשקפה אצל הגה"צ ר' אביגדור מילר זצ"ל שהיה תלמיד הסבא מסלבודקא ור' אייזיק שור זצ"ל, והמרא דאתרא אמר שמכיר את ר' אביגדור מילר דרך הספרים הנפלאים, 'מורידגי' והוסיף: גם אני למדתי אצל ר' אייזיק שור זצ"ל.

בעל המתיקות סיפר גם על השנים שזכה לשמש בארץ את מורו ורבו מרן פוסק הדור הגר"ש וואזנר בעל "שבט הלוי" זצ"ל.

הראש ישיבה מסר למרא דאתרא את ספרו 'מתיקות המועדים - ימי הספירה והשבועות' ומתיקות התורה - ח"ב. המרא דאתרא בירך בחמימות: שיפוצו מעינותיכם חוצה ותמשיכו לזכות את הרבים במתיקות... שיהיה הצלחה רבה לכם ולכל תלמידים, והפטיר: כעת אשב ללמוד בספרים שלכם.

לאחר מכן התקיימה שמחת ברית מילה בהשתתפות המרא דאתרא, ובהזדמנות זו ביקר 'בעל המתיקות' בבית מדרשו ועסק בתורה באותו ספסל שעליו היה הוגה רבות בתורה לפני כשלושים שנה.

בעל המתיקות הוגה בתורה במקום אשר שם ישב וסיים מסכתות רבות בשנות מעורבו בבני ברק

לאדם חכמה, הוא לא מראה בפניו את כעסו על חברו, אלא חכמתו גורמת לו להאיר את פניו לחברו, ולשנות את החוץ והמריירות שעולה על פניו מפני טענותיו על חברו ובכך הוא גורם שבאמת תיווצר בליבו אהבה כלפי חברו ומסלק את המחלוקת מגבולו, על כל פנים לעניינינו נמצא מכך, שהיודע להשכיח אהבה בינו לבין חברו זוהי חכמה, כאמרו: "חכמת אדם תאיר פניו".

ולפי זה יבוא, שבראיית חכם גדול בישראל אנו מברכים את ה' ברוך שחלק מחכמתו כלשון השו"ע, (או"ח סי' רכד), היינו ברוך שחלק ונתן מידת אהבת ה' שהיא החכמה הגדולה 'ליראיו'

תלמיד חכם זה שבראשית דרכו בעבודת ה' בחר לירא את ה', וכשראה הקב"ה שהוא בוחר לירא ממנו ועובד אותו ביראה, זיכה אותו למעלה הגדולה ביותר לעובדו מאהבת הרוממות, ואדם כזה נקרא 'חכם גדול בישראל', מפני שהוא צדיק העובד את ה' מאהבת הרוממות.

המרא דאתרא התענג מאוד מהדברים.

בעל המתיקות: אחד התלמידים בישיבה ניגש אלי ושאלתו בפיו, שמכיון שבערב יום טוב הרחובות והחנויות מלאים בבני אדם, לכן הוא שואל האם יוכל לערוך את הקניות ליום טוב בשעות הבוקר המוקדמות לפני התפילה ובכך להישמר מ"לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

המרא דאתרא: אדם שכוונתו לשם שמים, כדי להישמר ביראת שמים, יוכל לערוך את הקניות לפני התפילה, אלא שקודם לכן יקרא קריאת שמע וכמה פסוקים, מלבד אדם חשוב שלא כדאי שיהנה כך, כדי שלא יחשדו שהוא מזלזל בתפילה ויגרם מכך חילול ה'.

והמשיך המרא דאתרא וסיפר: בדידי הוה עובדא, מעשה שארע אצל רבך פוסק הדור מרן בעל שבט הלוי זצוק"ל, ואני נוכחתי שם בשעת מעשה, שכאשר יהודי אחד הדר בלונדון

לפגז האיו שני כושים זביגנין ואטפס אג הלחצונה

הצניקא וקסצו אל טח הרכב / מזהר וקאו בציו

ל'אתר הקבורה' ליד הים, והצליחו להחדיר את הפגר אל תוך המשרד.

הוא הבין שלישון הוא כבר לא יוכל, ויהיה נאלץ לנסוע ברכבת כדי להשליך את הפגר הענקי. מסתכל הגרש"מ בשעונו, ומבחין שהשעה כבר מאוחרת, ומי יודע אם יספיק את הרכבת האחרונה הנוסעת לשם. ואז, פותח הגאון זצ"ל את פיו בתפילה חמה להשי"ת ואומר:

'דיבוננו של עולם, גזרת עליי שלא אצליח לישון הלילה, ואני מקבל זאת באהבה גמורה. אבל אני מבקש ממך שתעזור לי להשיג את הרכבת האחרונה, כדי שלא אצטרך לבזבז על כך למחרת יום נוסף'. הוא לוקח מזוודה ענקית שהיתה במשרד, ותוך שכל-כולו נגעל למראה הכלב-המת מתאמץ להכניס לתוכה את הפגר, דוחף בקושי את 4 רגליו אל המזוודה, ויוצא לדרך, ובפיו נישאת כל העת תפילה שיצליח לתפוס את הרכבת.

בשל גודלו של הפגר הוא מצליח בקושי לגרור את המזוודה, ולראובנו הוא רואה כבר את הרכבת מגיעה אל התחנה, והנוסעים עולים אל הקרונות. מתאמץ ומתאמץ, מתפלל ומתפלל, והנה הרכבת צופרת שבעוד דקה היא יוצאת...

אנא ה' תעזור לי שאגיע, תעזור לי שאגיע, כדי שלא אבזבז יום נוסף, והנה הוא רואה כבר את אורותיו של הקטר מהבהבים, לאות שבעוד שניות מספר תיסגרנה הדלתות... בשארית כוחותיו הוא מגיע אל התחנה, ושנייה-לפני שהדלתות ננעלות, מגיעים שני כושים גברתנים, חוטפים את המזוודה, ועולים לרכבת, וזו עוזבת את התחנה - - -

הכושים הללו היו בטוחים שהרב היהודי, שהיה נראה באותו רגע כנגיד וגביר, מחזיק במזוודתו הגדולה אוצרות זהב וכסף, והחליטו לגנוב אותה, ולקפוץ מיד אל הקרונות, כך שלא יעלה בידו לתפוס אותם... הם תכננו שבהגיעם למקום מבטחים יפתחו את המזוודה ויגלו שם את האוצרות. מה תהיה גדולה אכזבתם כשייתקלו בפגר-הכלב הענקי שהיה טמון במזוודה...

השם יתברך שמע את תפילתי, סיים הסבא את סיפורו, בצורה הטובה ביותר, בכך שגם סייעני להגיע לרכבת ב...זמן, וגם חסך ממני את הטרחה שבנסיעה עצמה.. דעו לכם צאצאיי, אמר הגרש"מ, שההסבר למה שקרה הוא שהתפילה שלי היתה מעומק הלב, כי באמת-באמת רציתי להספיק לרכבת, כדי שאוכל מחר להתפנות לעסקי המצווה שלי באיסוף הכספים, ותפילה כזו נשמעת בשמי-שמים.

את הסיפור המאוד-מאוד מופלא העביר לנו אחד הת"ח בשכונה, ממרכיצי התורה בישיבת 'ארחות תורה', שבימי ה'שבעה' לפטירתו של האי גברא רבה הגאון רבי שלום-מאיר יונגרמן זצ"ל, ניגש לנכדו, הרה"ג רבי אליהו הוניגסברג (בנו של הגאון רבי שמואל שליט"א, בעל 'בירורי סוגיות', וחתנו של הגאון רבי שבח רוזנבלט רב העיר בני ברק), ושאל אותו האם יוכל לספר לו דבר-מה על סבו, שהקים כידוע את מוסדות התורה בזכרון יעקב.

הגאון רבי שלום-מאיר יונגרמן זצ"ל, היה בעל מסירות נפש להשי"ת, ולתורתו, ובמשך חיובל שנים התמסר לכל פרט בקהילה החרדית במושבה הוותיקה, והקים בה את הכל, מהמסד עד הטפחות. בהשראתו, ובהכוונתם של גדולי הדור עמם נועץ בכל דבר, הוקמה קהילה על טהרת הקודש, כאשר השכנים למדו להוקיר את האברכים המסולתים, והתייחסו אליהם בהערכה.

בפטירתו, שחו הכל אודות דמות אגדית ש'זכרון' תזכור לעולמים, שמלבד הרכבת-התורה הגדולה שלו, היה גם מתמיד עצום, ובעל ידע מונומנטלי בכל חלקי התורה. זו היתה הסיבה שהת"ח ניגש אל הנכד וביקש ממנו לספר לו דבר-מה אודות סבו.

הנכד אמר שהסבא היה שתקן גדול ככלל, וכוודאי שעל עצמו לא סיפר מאומה, אבל בכל זאת הוא זוכר דבר אחד שהגרש"מ סיפר על עצמו, ואפילו חזר על כך כמה פעמים, ברצותו לחזק את כוח-התפילה בקרב צאצאיו. למוסדות זכרון יעקב שייסד, היה משרד בניו יורק, שם התמקם הסבא שלי בבואו לאמריקה, לאסוף כספים עבור המוסדות. המעשה שאני מדבר עליו, אמר הנכד, התרחש באחת הנסיעות של סבא לארה"ב בה שומרים באופן הדוק מאוד על איכות הסביבה ובריאות הציבור.

כל אזרח אמריקאי שהכלב שלו מת, יודע שאסור להשליך את הפגר היכן שהוא רוצה, מחשש לזיהום, והוא נאלץ לנסוע לאתר פלוני ליד חוף הים, אליו ניתן להגיע רק ברכבת, ולהשליך שם את הפגר. לאחר יום עבודה מפרך אצל נדיבים בניו יורק, נכנס הגרש"מ לאחר חצות-לילה למשרד שלו בניו יורק, וביקש לנוח קמעה עד הבוקר. הוא פותח את הדלת ונדהם להיתקל בפגר ענק של כלב, שגודלו זהה לחמור, שמאן-דהו הצליח להשחיל אל תוך המשרד. בעליו של הכלב רצו מן הסתם לחסוך מעצמם את הנסיעה

הגרש"מ יונגרמן זצ"ל

חידוק

גם אם הינך קוטע ומקרע בתפילה, דולג ומדלג - הקב"ה אומר 'ודילוגו עלי אהבה', אני רוצה את התפילה שלך ומתגעגע אליך

אחד הדברים שמאוד-מאוד קשה לקיימם נראוי בתקופתנו הוא ענין התפילה. גם מי שמגיע בזמן לתפילה, ולעולם לא יאחר - דבר גדול מאוד לכשעצמו - יעיד על עצמו שלהגיע לכוונה בתפילה, זה כבר משהו אחר... נדמה שאין מי שלא מרגיש את הקשיים העצומים העומדים בפנינו בנושא זה.

אז דבר ראשון יש לומר, ולהדגיש, שלא צריך להיבהל... כי כאשר מדובר בקושי אמיתי, הקב"ה בוודאי מתחשב בכך, ואין הוא בא בטרוניא עם בריותיו, במיוחד כאשר היהודי עושה מצדו מאמצים להתכוון, ואף נוקט בתחבולות כאלו ואחרות כדי לשפר את הכוונה, אבל בתכל'ס זה לא בדיוק הולך לו...

אז אנא, אל ייבהל מכך. גם הקב"ה יודע שזה קשה לו, והוא צועד איתו באותה דרך ועל אותו מסלול. כלל זה ש'אין הקב"ה בא בטרוניא' הוא ממש אל"ף-בי"ת בכל שלבי העבודה הרוחנית שלנו.

הסיבה לכך שאנחנו מתקשים מאוד בכוונה בתפילה נעוצה בחוסר-הריכוז של הדור שבו אנחנו חיים. גם אם נרצה, לא נוכל להתעלם מהתופעה הכל-כך ידועה ששמה 'אי-יכולת להתרכז', ולא ניכנס עתה לסיבות הגורמות את התופעה המאופיינת הזו.

וכיון שאנחנו מתקשים בריכוז, ממילא קשה לנו עוד יותר להתרכז בענין הכוונה בתפילה. ונכון הוא, שאם נרגיש את עצמנו עומדים לפני השי"ת לא נצטרך להשקיע ב'ריכוז', וכמו שאדם המשווה עם חבירו אינו צריך 'להתרכז' בכך, כי הוא ניצב לפניו ומדבר איתו - אבל היא-היא הבעיה, שאין אנחנו בדרגה של להרגיש את עצמנו 'עומדים לפני השי"ת'.

המציאות היא, ובואו לא נתעלם מכך, שקשה לנו לכוון בתפילה. יש אמנם זמנים מיוחדים, כמו בעת

שמחה או בעת 'שמחה', או שנעשה לנו נס גלוי, שאז הכוונה נעשית הרבה יותר קלה, אבל בחלוף העת ההיא, חולפת לה בדרך כלל גם הכוונה, והכל חוזר להיות כמו שהיה...

מה שקורה הוא, שהאנשים שבאמת אכפת להם ממצבם הרוחני, מאחר שאין הם מצליחים לשפר את כוונתם בתפילה, הם נכנסים לעצבות. וזה, הגרוע מכל! כי בתקופה שלנו צריכים רק לשמוח להתעורר ממה שאנחנו כן עושים. במיוחד בדור הלחץ, ובתקופה הלחוצה שלנו! פשוט וברור שעלינו לשמוח ולעלוז בכל הצלחה קטנה בעבודת השם!

יש לזכור גם את מה שסיפר לנו אחד מבוגרי ישיבת כפר חסידים, שניגש - לפני קרוב ל-50 שנה!!! - אל מרן המשגיח רבי דב יפה זצ"ל, והתלונן בפניו על שאינו מצליח לכוון בתפילה, ושאל האם המשגיח יכול לתת לו עצות-חידוק בנושא זה.

'והמשגיח, סיפר לנו הת"ח, במקום לתת עצות, חייך אליי את חיוכו הנצחי, ליטף את ידיי, ואמר: 'לכוון בתפילה אתה רוצה? - המדובר במשימה הכי-קשה בתקופתנו (לפני 50 שנה!!!), ומה שמצליחים לכוון כיום, גם אם זו מילה אחת או שתיים, הכל רוח נקי' - - -

ואת המשפטים הללו הוציא כאמור המשגיח זצ"ל מפיו, כבר לפני כמעט 5 עשורים!!!
למדנו מכאן את הפרופורציה הנכונה שיש לייחס לנושא כוונה-בתפילה!!!

אבל ביקשנו לחדד כאן ענין נוסף, והוא מופיע במפורש במדרשי חז"ל, ממש שחור-על-גבי לבן. ואנחנו מתכוונים למצב שבו האדם המתפלל, שהוא מתייאש מהכוונה בתפילה, הוא גם מגיע לבית הכנסת בלי חשק, ואף מדלג בתפילתו על קטעים מסוימים, קוטע ומקרע, ואז הוא נכנס עוד יותר לעצבות, בחושבו 'מה שווה כבר התפילה שלי? לא די שאינני מכוון, אני גם מדלג ומקפץ... האם בשמים מסתכלים בכלל על תפילה כזו?' מחשבות שנראות כמוצדקות, ואי אפשר להתעלם מהן.

אבל אם נשמע את דברי המדרש על הפסוק (שיר השירים, ב' ד') 'ודגלו עלי אהבה', יתכן שנרגע קמעה... וכך נאמר שם: 'אמר רבי אחא: עם הארץ שקורא לאהבה איבה, כגון ואהבת ואיבת (דהיינו שהוא אינו יודע לקרוא היטב, ומחליף בין המלים) - אמר הקב"ה ולגלוגו עלי אהבה! המדרש מפרש את המלים 'ודגלו עלי אהבה', מלשון 'לגלוג', דהיינו

שבמקום המילה 'ואהבת' בפרשת 'שמע', הוא אומר 'ואִיבֶתָּה', ולא צריך כמוכן לפרש מה המשמעות של המילה הזו בתוך הפסוק...

ועם כל זה השי"ת אומר 'ולגלוגו עלי אהבה!' אני אוהב את המלים היוצאות מפיו של יהודי זה, גם אם זה נשמע לגלוג!

נו, אז אם ניגש אל היהודי הזה, שאינו מצליח לכוון היטב, ולפעמים הוא אף מדלג ומקרע בתפילה, ונציג בפניו את דברי המדרש הנ"ל, האם הוא לא יירגע קמעה?!

יתירה מזאת. כדי לעודד ולחזק את כל המתאיישים בענין התפילה, נצטט כאן את דברי המדרש (רבה, פרשה ב' פסקה ג') על הפסוק (במדבר, ב' ב') 'איש על דגלו: ר' יששכר אומר, ודגלו עלי אהבה, אפילו אדם יושב ועוסק בתורה ומדלג מהלכה להלכה, ומפסוק לפסוק, אמר הקב"ה - חביב הוא עלי, ודגלו עלי אהבה, ודילוגו עלי אהבה'!

ומפרש ה'עץ יוסף': "ר"ל, שלא יאמר אדם איך אני יכול ללמוד תורה, שיש כמה וכמה מאמרים חמורים וצריך אני לדלג אותם. אמר הקב"ה, מ"מ עלי אהבה".

דברים מפורשים למדנו כאן. גם אם נאלץ הלומד לדלג 'מהלכה להלכה', מפני 'מאמרים חמורים' (קשים), אל יפול רוחו בקרבו, מפני שהקב"ה בעצמו אומר 'ודילוגו עלי אהבה'!

ואיך אנחנו יודעים שהמדרש הנ"ל מדבר גם על דילוגים בענין התפילה? - מתוך מעשה שאירע אצל מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל. נספר כאן דבר מופלא שהגיע אלינו מפיו של בעל המעשה שבא אל מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל, עם עסקנים נוספים, כדי להיוועץ בו בכמה עניינים.

אחת השאלות היתה כדלהלן. בבית הכנסת שלהם עובר לפני התיבה ש"ץ הנמצא בשנת-האבל על אביו, ועל כן הוא משמש כש"ץ קבוע. הבעיה היא, שהוא מבליע אותיות ולפעמים מלים שלמות, וגם הציבור עצמו אינו מחבב את האופי של הש"ץ המדובר, וחלקם עברו כבר למנין אחר. השואלים שאלו את מרן, האם לסלק את הש"ץ מן העמוד?

והשיב להם הגראי"ל: מובא במדרש (שיר השירים רבה, פרק ב' פסקה ד') על הפסוק 'ודגלו עלי אהבה' - ודילוגו עלי אהבה, דהיינו שגם כשמדלגים בתפילה זה לרצון לפני הקב"ה, והפירוש הוא שהקב"ה מתרצה

בתפילת אנשים כאלה שאינם מצליחים להתפלל בצורה אחרת.

הנה לנו ראייה שמרן ה'אילת השחר' הבין שאין הבדל בין הדילוג בלימוד ובין הדילוג בתפילה, והמדרש הנ"ל מדבר על שני המקרים. כי האמת היא, שמי שמתכוון בדבר, ישכיל להבין ששני הדברים מתקשרים האחד לשני, בסיבותיהם.

שכן גם כאשר האדם מדלג בעת הלימוד, זה מפני שהוא אינו מסוגל להבין את הסוגיה החמורה, וגם בתפילה נובע הדבר מחמת אי-יכולת, ואמנם כאן מדובר במניעה המוגדרת יותר כזו הקשורה לעולם הנפש, דהיינו שבגלל שאין לו חשק להתפלל, לכן הוא גם מגיע לדילוג, אבל 'המבינים' יבינו שגם אי-יכולת כזו מונעת בעד האדם לבצע את פעולותיו, ואולי אף יותר מאי-היכולת בענין הלימוד...

וגם על כך אומר הקב"ה 'דגלו עלי אהבה'!!!

ואגב, המשכו של הסיפור עם מרן הגראי"ל היה מרתק לא פחות... העסקנים שמעו את התשובה, והמשיכו לשאול מכיוון אחר: בעל התפילה המדובר הוא בעל תשובה, ואביו התגורר במשך כל שנותיו בקיבוץ חילוני, חילל שבת ואף עבד ביום הכיפורים, וגם אכל דבר-אחר, רח"ל. ובכן, מה אנחנו אשמים שהאדם ההוא סיים את חייו...? שאלו את מרן זצ"ל.

פניו של הגראי"ל הרצינו מאוד, הוא הרהר כמה דקות, ולאחר מכן השיב בנחרצות ובתקיפות: הרי על ידי הקדיש והתפילות של הבן, אביו ניצל מהגיהנום! האם אתם יודעים מה זה יסורים בגיהנום?

ומרן המשיך: והרי אפילו אם הבן יצליח להציל את אביו מהגיהנום לדקה אחת בלבד - כבר עשינו איתו חסד בל-יתואר! אתם יודעים מה זה דקה בגיהנום?

והאם בגלל כל זה, לא שווה לכם לסבול את הבן-הש"ץ? כיצד אפשר להעלות על הדעת למנוע זאת מהבן? - זעק ראש הישיבה, ודרש מהשואלים שהגיעו למעונו לשכנע את כל מתפללי המנין להתנהג בסבלנות כלפי הש"ץ, וכמובן להישאר במנין זה, ולא לעבור למקום אחר.

אז כל מי שחשב שהוא התפילה שלו היא הגרועה ביותר שאפשר להעלות על הדעת, יידע שאין הדבר כך, ורבים מחבריו וידידיו בבית הכנסת בו הוא מתפלל נתקלים באותה בעיה, ועל כולם נסובים דברי המדרשים הנ"ל.

היא, ולכאורה אין לה שום קיום, השי"ת יפנה אל התפילה ההיא, ויאזין לה ממרומו.

אחרי כל הפירושים המובאים במפרשים, אי-אפשר שלא לפרש את מלות הפסוק כפשוטן ממש, ולומר ש'הערער' הזה הוא המצב שבו אנחנו נמצאים. וגם לתפילה שכזו יקשיב ה' וישמע, ולא יבזה אותה.

ואנחנו נסיף, שאדרבה; ככל שהאדם נמצא במצב ירוד יותר, ולמרות זאת הוא מנסה להתקרב ולשאת תפילה לפני אביו הרחום שבשמים, דווקא תפילה כזו, היוצאת ממעמקי הלב השבור, יש לה עדיפות-יתר!

לכן, אל נא ניפול ואל נא נשבר. חזק-חזק-ונתחזק, ונמשיך להתפלל אל השם יתברך בכל צורה שהיא, וגם אם אין ביכולתנו לכוון כראוי, וגם אם לפעמים מדלגים ומקרטעים, נמשיך ונמשיך להתאמץ ולשאת עיניים למרום מעומק הבור שבו אנחנו נמצאים, ומובטחים אנחנו שתפילה כזו לא תשוב ריקם.

הילד שראה את אביו נרצח למול עיניו, ביקש שיקנו לו רובה, ואימו לחשה באוזניו גחלי-אמונה שניתזו למרחוק

כל פיגוע, יהיה אשר יהיה ובאיזה מקום שיהיה, הוא אירוע איום ונורא, וממקד אליו את כל העיניים ותשומת-הלב. כל פיגוע, והדמעות שלו; כל פיגוע והשכול שלו. ועם כל זה, נדמה שהפיגוע המזוויע שהתרחש בעיר אלעד, היה משולב במאפיינים שגם וותיקי הסוקרים העידו שלא נתקלו בהם עד היום.

פיגוע-אלעד ייזכר לעד כהאירוע הראשון שבו ילד קטן בן 6, תשב"רניק, היה עד למחזה המחריד שבו נרצח אביו, שלב אחרי שלב. הטרור שהגיע לאלעד ייחרט גם כפיגוע אכזרי שהתבצע בגרזנים, והותיר את הנרצחים 'פשוטי שסף', דבר שגם הוא עדיין לא היה בארץ ישראל (בהר-נוף התבצע הפיגוע בסכנים, ואף נשמעו יריות).

אי אפשר יהיה גם להתעלם ממקום המסתור של המחבלים שביצעו את הפיגוע, שלאחר שהצליחו להימלט מהזירה לא הסתייעו באיש ומצאו מחבוא בין שיחים עבותים, במרחק מאות מטרים בלבד מהזירה המדממת.

אבל נדמה שאחד מסימני-ההיכר של האירוע שזעזע כל יהודי באשר-הוא, נעוץ בעצם ההפתעה שהיתה בו. לא כוחות הבטחון, ובוודאי לא אנשי העיר החרדית, העלו בדעתם שמחבלים יחדרו לאלעד

ת"ח אחד שהגיע ל'נפילה' בענין התפילה, אמר לנו שבבוקר אחד לפני תפילת שחרית זימן לו השי"ת את הפסוק בתהלים (ק"ב י"ח) 'פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם', 'ומיד נשפכה עליי בס"ד נהרה של אור', הוא מספר.

וכי יש דור יותר מעורער מהדור שלנו?!

אפילו לא הלכתי להסתכל בפירושים... ההשפעה של 'פשוטו של הפסוק' היתה כל-כך גדולה עליי, שלא נזקקתי למאומה. ואפילו לא הסתכלתי על הפסוק הבא...

'פנה אל תפילת הערער'! הרי כל-כך הרבה אנשים בדורנו נפלו לעמקי פי-פחת, והתערערו במצבם הרוחני, הנפשי, הכלכלי, החברתי, ומה לא? והשי"ת מביטח לנו שהוא יפנה אל תפילת הערער, למרות שתפילתו לא תהיה תפילה הכי-טובה!

הרי אדם במצב נפשי ירוד, אינו מסוגל להתפלל כפי שהוא-עצמו מתפלל במצב נפשי מרום. אבל השי"ת יפנה אל התפילה שלו, ולא יבזה אותה.

נראה לו, לאדם זה, והוא חושב - בטעות כמובן - שבמצב בו הוא נמצא אין לו תקומה, ומי יאזין לתפילת-הערער שלו! אם תשאל אותו על כך, תראה שהוא בטוח שאין לתפילתו שום מקום בשמים. אין כל סיכוי שהיא תתקבל.

אבל מה לעשות, אם הקב"ה מעיד שהוא פונה אל תפילת הערער, ואינו מבזה את תפילתו. ובמלים אחרות: הקב"ה מקבל את תפילת האדם גם אם הוא מצוי בשפלות גמורה. די בעצם העובדה שהוא בא להתפלל, כדי להעלותו טפחיים מעל פני אדמה. לא צריך יותר, ולא דורשים ממנו יותר!

צאו וראו מה אומר התנא דבי אליהו זוטא (פרק ו') על הפסוק 'ולא פנה אל תפילת הערער': הודיעני נא את דרכיך, א"ל הקב"ה למשה: משה, אין אתה יכול לעמוד על כל מדותי, אלא הריני מודיעך מקצת מדותי. כשאני רואה בני אדם, אף על פי שאין בהם תהילה ושבח של תורה ומעשים טובים, לא במעשה ידיהן ולא במעשה אבותיהן, אלא רק בשביל שהן עומדין ומודיין ומברכין ומשבחים, ומרביין תחנונים לפניי, אני נזקק להם וכופל להם מזונותיהן, שנאמר פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם, וכו'.

אבל רגע-רגע, זה לא הסוף. מה כתוב בפסוק הבא? 'תכתב זאת לדור אחרון'! וכו'. עדות זו נכתבה ל'דור אחרון'! דוד המלך, בפרקי תהילותיו, מעיד על כך ואומר, שגם אם נראה לנו שתפילתנו תפילת ערער

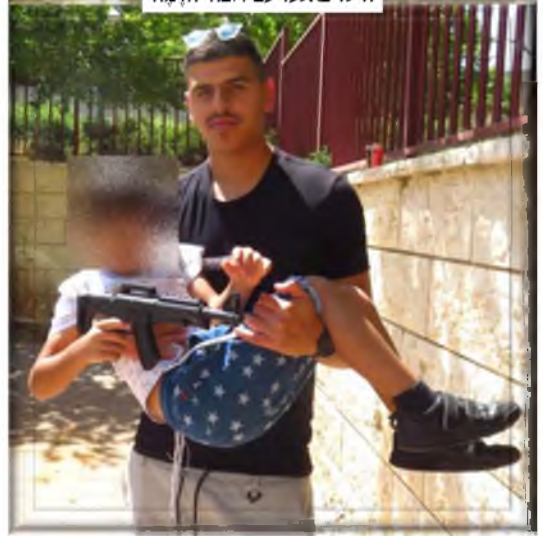
היה להתעלם מרסיסי טל-התחיה של האמונה הזכה המפעמת בליכות התושבים. גם השוטרים והחיילים, מכל היחידות והפלוגות, שפטרלו ברחבי העיר, העירו שבתוך מכול השכול והדמעות אליו נסחפה אלעד, נשמעו רק דברי אמונה באלוקים.

אנשי התקשורת הביטו בהערכה על הילדים הקטנים, מסולסלי-הפאות, שרבים מהם היו עדים למחזות הזוועה, שגם הם מצביעים כלפי מעלה ואומרים, באמונת-אומן טהורה, 'הכל בא מאת השם, והכל לטובה'.

המנחמים שהגיעו לבתי המשפחות האבלות, עמדו נפעמים ומשתאים מול גבורת-הנפש של כל בני הבית, מגדול ועד קטן. נכון שכולם בכו, כולם הזילו דמעות, לפעמים הרימו את קולם, שהיה רווי-צער ויסורים, אבל אף אחד אינו משמיע טענות וקובלנות על הגזירה שירדה ממרום. 'אנחנו מאמינים שהכל בא

הילד באלעד עם רובה-הדמה

יתומיו של הרב בועז גול הי"ד

הרב אורי-מאיר בן-יפתח הי"ד עם יבדל לחיים כ"ק תאדמו"ר רבי דוד אבוחצירא

ויבצעו בה את אחד הפיגועים הקטלניים שהיו כאן בשנים האחרונות.

אחרי הכל, לא מדובר בעיר מרכזית, אלא ביישוב שליו ושקט, שמעולם לא חווה אירועים מהסוג הזה. מאות הילדים ששהו עם הוריהם ברגעי הפיגוע בפארק אלעד, לא שיערו שחיות-האדם הללו יגילו דווקא אל הפינה הנוסטלגית ביותר של העיר, בינות לכרי דשא, מתקני משחקים ופינת חי.

וזה קרה. ובאלעד. הישוב החרדי התוסס, הצעיר יחסית, המתפתח באופן חסר-תקדים, והמגדיר את עצמו, ובצדק, כ'עיר הישיבות', נכנס לדאבון-לב למפת הטרור בישראל.

ואולי דווקא משום כך, כדאי לציין שכל מי שהסתובב בעיר הזו בימים שלאחר הפיגוע, לא יכול

מן השמים, ואין לנו שום טענות - משפט שחזר על עצמו כל העת בגרסאות שונות בכתיהן של 3 המשפחות המכובדות שאיבדו את יקיריהן.

הזדמן לנו להיות נוכחים בבית משפחת חבקוק, שאיבדה את האב והבעל, יונתן הי"ד, בדיוק ברגע שבו נודע על לכידת המחבלים. ברגעים אלה מצאנו גם את הילד בן ה-6, עטור הציציות ומסולסל-הפאות, בנו של יונתן חבקוק הי"ד, שראה את אביו נרצח למול עיניו, מסתובב בבית - עם רובה-דָּמָה!

בני הבית, הדודים והאחיינים, מספרים לנו שהילד אמר שמאז הפיגוע הוא חושש מאוד להסתובב ללא רובה, ולכן הבאנו לו רובה-דמה, של פורים! אבל במקביל משננת אימו שתחי' באוזניו: 'רע לך בני, הכוח האמיתי נמצא רק אצל בורא העולם, ההגנה הטובה ביותר נמצאת רק בלימוד התורה, ורק שם תוכל להשיג מנוחה ורוגע!'

'הינך צריך להחזיר בלכך, בני, שגם אם יש בידך רובה אמיתי, לא דמה, אין בידך מאומה אם השי"ת לא יקבע שכלי-הנשק הזה יציל אותך', אמרה האמא. וצריך להוסיף שדבריה האמוניים של האמא אינם

סותרים את העובדה שצריך, ומחויבים, לעשות השתדלות, אבל בעצם כל רובה הוא רובה-דמה, והפסוק 'לא בחיל ולא בכוח, כי אם ברוחי' וכו', צריך להיות חדור בתודעתנו בצורה הברורה ביותר.

כן, כל אחד יודע לחזור ולדקלם את האמרה ש'הכל ביד הקב"ה', והשאלה היא עד כמה אנחנו באמת מרגישים זאת. בואו נחשוב רגע: אם יום אחד יודיעו לנו שהצבא המוצב בגבולותיה של ארץ ישראל - קרס, וכל החיילים ברחו, והגבולות פרוצים לגמרי.

גם חיל האוויר והמטוסים כבר לא מעניקים כל הגנה, גם אוניות-הקרב הושבתו, ושום דבר לא נותר על מקומו. האם גם אז נרגיש בטוחים, כי הרי 'הכל ביד הקב"ה', או שמא ניתקף ברגשות-חרדה ופחד?

כבוד שבנושא הבטחון יש אלף-אלפי דרגות, אבל אם נהיה כנים עם עצמנו, נודה ונתוודה שלא נרגיש כל-כך בטוחים...

לכן צריך להשקיע מחשבה רבה בענין זה, ולהחדיר בעצמנו את הידיעה, וההרגשה, שהכל-הכל תלוי ביד ה', וגם אם צריך לעשות השתדלות, כל אחד כפי מדרגתו, אחרי-הכל אנחנו נתונים בידו של השי"ת, לטוב ולמוטב.

הרב צ'ולק לוחש באוזניו של הילד את הסגולה שלחש מרן החפץ חיים באוזניו של מרן הגרא"מ שך, שלחש זאת באוזניו של הרב צ'ולק...

גם למיודענו הנכבד, הרב חנניה צ'ולק, היה מה להוסיף ולומר לילד בן ה-6. כליל הפיגוע באלעד הוצא הרב צ'ולק משיעורו הקבוע כדי לטפל במשפחות ולהודיע להן על מות יקיריהן. לאחר כמה ימים, מִשְׁשָׁב שנית לבית משפחת חבקוק, סיפרה האמא תחי' שבנה הקטן, שראה את המחזות הנוראיים בעיניו אינו מסוגל להירדם כלילה.

הרב צ'ולק ניגש אל הילד, לקח אותו לפינה, ואמר לו בלחש: אני רוצה לומר לך סוד, אבל תשמע באיזה סוד גדול מדובר. אני מגלה לך דבר, שמרן הגרא"מ שך זצ"ל גילה לי, וגם הוא עשה זאת בלחשה, ואמר לי שמי שגילה לו את הסוד הזה מרן החפץ חיים זצ"ל, שגם הוא גילה זאת להרב שך בלחשה!

פעם עשיתי להרב שך טובה גדולה, והוא החליט להשיב לי על כך כגמולי הטוב, ותפסני ואמר לי בלחשה: החפץ חיים לחש באוזניי, שכאשר תוקפת את האדם צרה ומצוקה, רח"ל, שיאמר 3 פעמים את פרק כ' בתהלים, 'למנצח מזמור לדוד, יענך ה' ביום צרה' וכו'. מרן הגרא"מ שך סיפר לי, הוסיף רבי חנניה שליט"א, שניסה את הסגולה הזו פעמים רבות, 'והיא סגולה בדוקה'.

הרב צ'ולק ציין שאמר זאת פעמים רבות לאנשים שהיו בצרה, והם דיווחו אחר כך שהסגולה פעלה באופן מיידי.

את הסגולה הזו גילה לי הרב שך, וגם הוא - כהחפץ חיים בשעתו - עשה זאת בלחשה, אמר הרב צ'ולק לילד באלעד, וסיים: גם אני מגלה לך את הסוד הזה בלחשה, ומציע שתאמר לפני השינה 3 פעמים את הפרק הנ"ל.

לאחר כמה ימים התקשרה האמא תחי' אל הרב צ'ולק ובישרה לו בשמחה שאכן פסקו נדודי-השינה אצל הילד לחלוטין.

עצה טובה מאוד קמ"ל.

שיחת-הטלפון הקבועה של המשגיח לכל הורי התלמידים הנכנסים לשיעור א' בישיבה

אי אפשר היום ללמד את צעירי הצאן ללא שמחה. והדבר נכון באשר לתלמידים, ולא פחות מכך גם לגבי מרביצי התורה עצמם, כפי שאמר לא פעם מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל ש'אם אתם תהיו בשמחה, ותלמדו בשמחה, גם התלמידים יהיו בשמחה'.

בואו נחدد קצת את הדברים. העולם בו אנחנו חיים, לא מוכן לקבל מאמץ, חיוב, כפיה, יראה. כל השכלולים והאמצעים הטכנולוגיים מיועדים לספק לנו מקסימום שירות במינימום מאמץ. אפילו את הלחם אנחנו מקבלים פרוס, במדויק. את הכלים כבר לא צריך לשטוף, ואפילו לקום לטלפון כבר אין צורך; הוא נמצא בכיס.

העולם של פעם, ואפילו זה שלפני לא יותר מ-25 שנה, היה עולם אחר לגמרי. המאמץ וההתמסרות, היו חלק ממנו. העולם של ימינו פועל כל הזמן בכיוון של הקלה, נוחות, מתירנות ועצלנות.

לכן, אותם הורים ומוחנכים הטוענים, בלהט, שגם היום אפשר להסתדר בשיטות החינוך של פעם, חייבים להבין, שהמצב השתנה. לחלוטין. כוח הסכל של הדור הצעיר, אבד. אם בעבר הלא־רחוק, כל ילד הבין של'חיות' פירושו להתאמץ, לעמול, להתייגע, כיום המושכל־ראשון של הילד הוא לחפש את הנוחות שבכל ענין.

גם בעבר היו ילדים עם קשיי־קריאה, ומוגבלויות בהבנה; גם בשנים קודמות התעוררו קשיים נפשיים, אבל כולם ידעו שהדרך לפתור את הבעיות היא באמצעות התמודדות ומאמץ. בדיוק כמו שהאבא והסבא שלהם התאמצו להשיג את המטרות המקודשות ש'לשמן באו לעולם, ובדיוק כמו שהאמא והסבתא שלהם התייגעו מאוד בעבודות הבית.

היום - זה נגמר. ילד שיש לו קשיי קריאה בכיתה א', כשהוא מגיע לישיבה, נושא אחריו 'תיק' שלם... עד כדי כך שהמומחים טוענים שבמקרים רבים פוגשים ילד הסובל מבעיה מסוימת, ולאחר בירור קצר נודע שהיא עברה לו

בתורשה מאחד ההורים, וממש ניתן לראות בחוש, שבעוד שהאבא נאבק עם הבעיה והתאמץ למגר אותה, תוך שהוא מנסה להפעיל את כל כלי המלחמה שניתנו לו לצורך זה מן שמאי, הבן כבר לא מסוגל לכך. ומה שהכ־מצער היא העובדה שלפעמים דווקא האבא הזה, הוא־הוא זה שאינו מצליח להבין את הקשיים של הבן.

כל הורה ומלמד חייב לשנן לעצמו את הידיעה שהעולם־הזה הפך להיות הרבה־הרבה יותר קורץ ומפתה, בפרט את הצעירים שנולדו לתוכו. בנוסף למתירנות, יש גם שינוי רדיקלי בכל מה שקשור להגשת הדברים ולפרסום הצעקני.

עוד זאת. בעולם של אתמול, קשה היה לקנא ב'אנשי העמל'. הם היו משכימים לפנות בוקר, עוזבים את הבית בחום ובכפור, ויוצאים לעבוד בעבודה פיזית, בייג־כפס ממש. אחד היה צָבֵעַ שחזר מן העבודה כשכל בגדיו צבועים ומלוכלכים; השני חלָבֵן שריח חמוץ נדף מבגדיו, והשלישי חנווני עם בגדיו השומניים.

כל אלה, ממש לא היו מושא לקנאה. היום, הכל השתנה. כשמדברים על אדם ש'עובד', הקונוטציה הראשונה היא של מי שָקֵם מאוחר, נוהג ברכב שרד ועל חגורתו סוללת מכשירים...

זאת היא אפוא הסיבה שבשנים־עברו גם בחורים שהיו מתקשים להילחם, היו נשארים בתוך המסגרת של הישיבה. אחד כיהן כגבאי של אוצר הספרים, השני סייע לטָבֵחַ בחדר האוכל של הישיבה, והשלישי ניהל גמ"ח והעניק הלוואות לבחורים.

במלים אחרות: כולם הבינו שהעולם התורני הוא גם 'העולם־הזה' הטוב ביותר. המאמר 'אין לך בן חורין, אלא מי שעוסק בתורה', לא היה פתגם סתמי. היתה זו מציאות חיים יומיומית. כל מי שהתקשה בלימודו, ידע שהעולם שבחוץ לא מציע חיים טובים. לכן הוא לא מיהר לִפְנוֹת לשם. לרחוב לא היה מה להציע, רק מכות והרבה עמל.

השינוי המהפכני בצורת החיים בימינו משפיע בעיקר על הדור הצעיר. אבל לא רק. יש לו השפעה עצומה גם על ההורים. גם הם, שכביכול שייכים עוד לדור ההוא, 'היָשָׁן', מושפעים. הרצון להגיע לנוחות ולעבודה־קלה, חודר גם אל המבוגרים דרך הדלת האחורית. הרוח הכללית מְטַבֵּיעָה רושם גם על ההורים ויוצרת אצלם אווירה של עצלות, וחיפוש אַזֹּר הנוחות.

לפעמים מזדמן לנו לשמוע הורים המתבטאים 'היינו רוצים כבר להיות אחרי גיל ההתבגרות של הבן'. משפט זה מעיד על הכל! נמאס לנו להתאמץ. אנחנו רוצים לחתן את הילדים בכבוד, ולקבל כבר את הנחת מהנכדים...

כל כך שונות הן התקופות! משיגה מפורסם באחת הישיבות פגש את אחד מתלמידיו שלמד בישיבה אך לפני כעשור שנים, ואמר לו: 'אם תיכנס כיום להיכל הישיבה בה למדת, תראה מיד שמדובר בבחורים מסוג אחר... למרות שהישיבה שלנו שמרה על איכותה וטיבה, והיא ממשיכה לגדל דורות של בני תורה, אבל זה כבר משהו אחר; זה לא התקופה שלך של לפני 10 שנים...'.

כתפיו. הרציונל שלי אומר שבדיוק כמו בשריפה גדולה שפרצה בבנין, אם תופסים את הניצוץ הראשון ומכבים אותו, לא תהיה לאש אופציה להמשיך את דרכה, כך גם בעניינם של הבחורים, והמשברים שהם עוברים בשנות לימודיהם בישיבה.

אם תופסים את המשבר ברגע הראשון, ומעניקים לבחור הרגשה שאנחנו מודעים לבעיה שלו, ומוכנים לפתור אותה ביחד איתו, ולסייע לו בכל מה שיצטרך, הוא ירגיש בו-במקום הקלה גדולה, וכך יגדלו הסיכויים לפתרון הבעיה.

נאמן לדרכו זו, נוקט המשגיח ההוא בדרך מיוחדת. בימים הראשונים לתחילת הלימודים בשיעור א' החדש, בו לומדים יותר מ-50 תלמידים, אוסף המשגיח את כל ההורים ומדבר איתם על החשיבות הגדולה באיתור השלבים הראשונים של הבעיות

המתעוררות אצל ילדיהם. לאחר שהוא מאריך לדבר על הנושא, ועל החיוב הגדול של ההורים והצוותות החינוכיים להאיר את פניהם לתלמידים, ולדאוג שהם יגיעו לישיבה מתוך שמחה, הוא פונה אל ההורים ואומר:

מה שאני מבקש מכם זה דבר אחד, שתהיה לו השלכה על כל צורת החינוך שלנו. שימו לב איך הילד שלכם קם בבוקר (בישיבה אין פנימייה והתלמידים חוזרים לבתיהם מדי יום), האם יש לו חיוך על הפנים, והאם הוא שרוי בשמחה. תבדקו זאת מדי בוקר בבוקר.

וכך גם כאשר הוא חוזר בלילה מהישיבה הביתה, שימו לב על כל הנ"ל, האם הוא בשמחה וכו'. בקִּשְׁתִּי היא, שברגע שאתם רואים איזושהי עננה/צער/דאגה על פניו של הילד, תעדכנו אותי במייד, ואני כבר אשתדל בעז"ה לתהות על קנקנה של הבעיה, ולפתור על הצד הטוב.

ההורים מסכימים לדברים, ומעדכנים את המשגיח בכל פעם כשהבחור נראה קצת עצוב. ואז מה קורה? - המשגיח ניגש אל התלמיד ומתחיל לרובב אותו, ושואל מדוע הוא נראה עצוב וכו'. הבחור, שבמקרים רבים מנסה להסתיר את הבעיה שלו מהחברים ומהצוות, ובהיותו בישיבה משתדל להיראות שמח, מופתע לשמוע שהמשגיח גילה את מצבו האמיתי, ומוכן לשתף פעולה...

בדרך זו, מספר לנו המשגיח הירושלמי, אפשר לפתור בעיות רבות המצויות בשלב המקדמי שלהם, ועדיין לא התפתחו לדברים חמורים.

מדובר ללא ספק בפטנט מוצלח עד מאוד, ויידע כל נבון ויוסיף לקח כיצד עליו לפעול בישיבתו-הוא. הדבר יתרום לתגבור-הקשר עם התלמידים, ומי שירוויח מכך בסופו של דבר הוא - עם ישראל כולו! שיזכה לתלמידי חכמים גדולים. וממני וממן יתקלס עילאה!

מה שאני מבקש מכם זה דבר אחד: שימו לב איך הילד שלכם קם בבוקר, האם יש לו חיוך על הפנים, והאם הוא שרוי בשמחה. תבדקו זאת מדי בוקר בבוקר. וכך גם כאשר הוא חוזר בלילה מהישיבה הביתה. ברגע שאתם רואים עננה על פניו של הילד, תעדכנו אותי, ואני כבר אשתדל בעז"ה לתהות על קנקנה של הבעיה, ולפתור על הצד הטוב

אנחנו מצויים כיום באחת התקופות הקשות ביותר שהיו איפעם לבני הישיבות, אם לא הקשה שבהן. ואין הכוונה הפעם על הגזירות הממסדיות המאיימות לכלות את תקציביהן של הישיבות. דבר זה אינו מוטל על כתפיהם של הבחורים. כוונתנו מתייחסת לפיתויים הנוראיים הניצבים לפני הבחורים, ושכבר הצליחו להפיל ברשתם בניישיבה רבים.

הדבר המעודד ביותר היא הידיעה שאם הקב"ה שתל אותנו בדור זה, והעמיד אותנו בפני הנסיונות החינוכיים הקשים, ברור שיש באפשרותנו - המחנכים והמתחנכים גם יחד - לעמוד בכל המבחנים הללו, אלא שהדבר כרוך במסירות-נפש אמיתית מצידנו, שנסכים להקצות את כל הכוחות על מנת לגדל את הדור הבא.

הכלל הוא, שאדם צריך לעשות את המוטל עליו, ואם עשה כך - אזי בהחלט יש מקום להטיל את הַיָּתֵר על הקב"ה, והוא אכן יעשה כבר את כל השאר. אבל לפני שאנחנו מיצינו את האפשרויות העומדות לרשותנו, לא נוכל ואסור לנו בשום אופן להתייאש מהעבודה הגדולה הזו ששמה מלאכת החינוך.

הילדים הם חלק בלתי נפרד מעבודת השם שלנו. אסור לשכוח זאת, במיוחד בימי הסער העוברים עלינו, ומאיימים לכלות כל חלקה טובה בכרם החינוכי של בית ישראל. כל בחור בישיבה צריך כיום להרגיש טוב. וחובה על אנשי הצוות להעניק לו את ההרגשה הזו, מכל הלב. זאת לא אומרת, כמובן, שלא צריכים לפעמים להעיר, ואולי אף לגעור, על מעשים לא טובים, אבל האווירה בישיבה חייבת להאיר את פניה לכל בחור ובחור.

משגיח באחת הישיבות-לצעירים בירושלים, שכבר זכתה לגדל קדרים של תלמידי חכמים, סיפר לנו לאחרונה על דרכו הייחודית ב'השגחה' על הבחורים, המוטלת על

גם אם מצוות ביקור חולים בימינו אינה דומה לזו של פעם, אפשר גם היום להחיות ע"י מצווה זו את נפש החולים ולהבריאם

אז נכון; היום יש בית חולים הדואג לצרכי החולה, ומצוות ביקור חולים מקבלת אופי וצביון שונים ■ אבל בכל זאת, כדאי לדעת ולחרוט על לוח-לבנו שכל יהודי מסוגל באמצעות מצווה גדולה זו להפיח רוח-חיים בחולה, ולהחיש בכך את רפואתו ■ לפנינו מאמר שכתב הרה"ח רבי משה-יעקב קנר, המתגורר בטורונטו שבקנדה, המעניק לנו השראה רבה לקיום מצוות ביקור חולים בימינו, באמצעות סיפורים ומקורות רבים כיז ה' הטובה על המחבר

אלה, כשכבר הוקל המצב ב"ה, הרי שוב צריך להתחזק בזה כבראשונה, ועוד יותר.

עלינו לדעת שכל יהודי מסוגל להפיח רוח חיים בזולתו, ולהחיש בכך את רפואתו, ולו מתוך שהוא רואה, שטרחת למענו, עזבת את עסקיך וייחדת זמן להיות עימו. חז"ל [ב"מ ל:]: למדו ענין ביקור חולים גם מהפסוק "אשר ילכו בה". אף עצם ההליכה נחשבת. הטלטול כשלעצמו הוא גורם חשוב הוא במצוה זו [ראה מהרש"א שם].

בביקור קצר, בנוחותך, בתשומת לבך, בהקשיבך אותו, בכוח דבריך, בחיוך; והנה כבר הענקת חיים לחולה. על ידך הוא מסוגל להתחזק, להתגבר על בדידותו ומרידותו, להתאזר בחשק החיים, ברצון להשתדל בפעולות הראויות והרצויות; ומתוך כך, להבריא ושוב לבנות עולמות...

הרי כך אמר החכם מכל אדם "רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נקאה קי ישאנה" [משלי ח"א]. ורבינו יונה מפרש, ש'הנפש מנחמת וסועדת את הגוף במכאוביו! והגר"א מוסיף, שכשאדם מצוי בשמחה מסוגל לבטל את מחלתו...

"רוח איש" זו נמצאת בידו של כל מבקר שבכוחו "לכלכל מחלהו" של החולה, ולבטלה. וביד המבקר נמצאת זכות עולם מלא, ואף לדורות עולם. כמאן דיהיב ליה חיי. חיים! חיים! חיים עד העולם! אין הדבר פשוט כלל ועיקר, ובפיך ובלבבך לעשותו!

מפני מצבו הגופני, מרגיש החולה חולשה גם ברוחו, ולפעמים אף תוקפת אותו הרגשה שהוא בודד וגלמוד. הוא בטוח שהבריות שכחו אותו, ולכן אין לו חשק להתמודד עם מה שמוטל עליו. ואף אם הוא מוקף בבני משפחה, טבע הדברים הוא שעורר ונכסף לביקור מן החוץ, להתחדשות, לתחושה של ערך וחשיבות. שהוא עוד מוכר ונוכח, שהוא עוד שווה, שהוא עוד נחשב כאיש בין אנשים.

זכינו לאחרונה לבקר יהודי חולה בביתו. זה זמן ממושך שהוא כלוא בבית, וכשיצאנו מחדרו ראינו שחלה הסבה במצבו. בני משפחתו אמרו לנו שעד שיקרים חלה, לא עמדו על ערכה של מצוות ביקור חולים, ואנחנו רואים בפועל איך כל מבקר מוסיף חיות לחולה, כפשוטו. הם משוכנעים שההתייחסות לחולה מעמידה אותו על רגליו. הכל משתפר, מצב הרוח, התיאבון, הרצון להשתקם, ועוד.

נוכרתי שהענין מפורש בדברי רבי אחאי גאון, אחד מרבותינו מתקופת הגאונים, המביא מימרא קדומה, שמצוות ביקור חולים חשובה "כמאן דיהיב ליה חיי" כמי שנותן חיים! [שאלות דר"א גאון פרשת אחרי צ"ג]. יסוד הדבר כבר נמצא בגמרא [נדרים ט"ל]. שביקור חולים נקרא "חיותא".

בספר "סדר היום" לרבי משה מכיר, בן דורו של ה"בית יוסף", מבאר את תוכן מצוות ביקור חולים: "כי גומל חסד עם הגוף ועם הנפש, שלפעמים משיב נפשו של אותו חולה, בטוב טעם ודעת אמריו ודיבוריו דברי פיוס ורצוי וחיזוק לסמכו... ובעינינו אנו רואים הענין הזה, כי לפעמים אדם נכנס לבקר את החולה ויושב עמו... ואומר החולה עצמו נחמתני! נחמתני! החזרת נשמתני בי! ואנו רואין שהקל מעליו חליו..." [סדר שחרית של שבת].

אגב, לפי דברי רבי אחאי גאון [שם], ראוי ביותר ללכת לבקר חולים עם "חברותא". ואמנם הנסיון מעיד שברכה מרובה יש בזה מכמה טעמים, זה מחזק את הקביעות, וגם את נפש המבקר.

גם ביקור קצר יחיה את נפש החולה

תקופת הקצר בקורונה עיכבה את קיום המצווה. מי יודע כמה סבלו אנשים מתוך בדידותם בתקופה הזאת! בימים

אפשר ממש להחיות את החולים

והמבקרים צריכים לשכנע אותו שהוא לא איבד את חשיבותו כמלוא נימה. לעקור מלבו את התחושה העלובה של "אפס עצור ועזוב". האם מפני שנפל למשכב, נמוגו מעלותיו, הישגיו, עמלו ובנין חייו במשך כל השנים? חס ושלום! בעזרת ה' רופא חולים עוד יחזור לביתו, למעמדו, לסדרי חייו, ועוד יזכה לחזק אחרים.

בידינו אפוא להעניק חיים ליהודי, אף ללא ידע ברפואה בפועל! האם עלתה על דעתנו שכמה מלים טובות לחולה מסוגלות לשפר את מצבו? מדובר כאן על הצלת חיים, על מענק בריאות, וזה ביד כל אדם.

נוכחתי לדעת כיצד מתכוננים למצוה זו

מזה שנים שזכיתי להצטרף עם רב חשוב בעירי, למצוות ביקור חולים. תלמיד חכם גדול ומופלג בחסידות, הלא הוא הגה"ח ר' יהושע פירער שליט"א רבם של חסידי באבוב בטורונטו ודמות נערצת ברחבי העיר. פעם החליט לצרפני לקביעות חברותא לביקור חולים. וכך נוצר בינינו קשר נפשי של שותפות.

אצלו ראיתי איך מתכוננים למצוה זו, ואיך מקיימים אותה בלהט ובהתעוררות של אהבת ישראל, אף מתוך טרדה ועייפות. הרב אומר לי תדיר שלפי כמה שיצר הרע מעכב ומפריע לענין זה ביותר, מזה גופא רואים כמה גדולה ונשגבה מצוה זו. ואכן בעיניי ראיתי כמה צָדֵק יש בדברים אלה של אלופי ומיודעי.

כמה פעמים ראיתי אצלו מעין "מחיה מתים במאמרו". אחד העיקרים בביקורים אלה, כפי רצון הרב ר' יהושע שליט"א,

הם הניגונים ששרים יחד לכבודם. כדאי לברר קודם את מוצאו של החולה, וכך מצליחים לשיר ניגונים הקרובים ללבו. ה'חברותא' הדגול אינו מוותר על זה.

צריך לפרסם את גודל המצוה

לא יאומן עד היכן הדברים מגיעים. חולה אחד, איש יקר ונעלה, וירא שמים באמת, חסיד ויזניץ, היה במצב איום. חלש היה מאד ולא רצה לראות פני איש. כמעט בעל-כרחו נכנסו לחדרו והתחלנו לשיר ניגון ויזניצאי נלבב. אחזנו בידי כשהוא שוכב, אחד מזה ואחד מזה, והתחלנו לרקוד קצת על מקומו. בני המשפחה לא האמינו למראה עיניהם עד כמה השפיע עליו הדבר לטובה. הניגון חדר ללבו והפich בו רצון ורוח חיים.

פעם נכנסנו לבקר חולה במוסד רפואי. נֶאֱמַר לנו שהוא באמצע אימוני פיזיותרפיה, ואי אפשר להפריע לו, אבל רבי יהושע השתדל, בתוקף תפקידו כרב, שיכניסו אותנו בכל זאת. התיישבנו לידו, והרב פתח מיד בניגון של שמחה. החולה התחזק באימוניו המתישים בחשק מחודש, לפי קֶצֶב ה'מארש' הזה. האחראי על הפיזיותרפיה הודה לנו אחר כך על הסיוע בעבודתו... ויהיו נא הדברים לזכותו.

יוסף בן מרים לרפואה שלימה.

צריך לפרסם לכולם את גודל המצוה של ביקור חולים בכלל, שלפעמים יש בה גם מעין תחיית המתים... וגם על תוקף "סגולה" זו של ניגונים וזמירות שבת המושמעים לפני החולה, שיש בה להחיות רוח שפלים ולב נדכאים. ניגונים אלה מושרשים בעומק נשמתו של יהודי מנעוריו וכאשר הוא שומע אותם לפתע, הם מעוררים את נימי הלב לרוממו באשר הוא שם... ומי שיודע לנגן בכלי שיר, אין לשער כמה שיכול להוסיף בזה! חפץ של מצוה עצומה בידו! זה מרומם את הנפש בצורה מדהימה.

לפני 'כל נדרי' פנה הרב אל בני עדתו

עיקר הלכתי גדול במצוות ביקור חולים הוא: התפילה. לבקש רחמים על החולה. הרמ"א [יו"ד, של"ה ס"ד] בשם הרמב"ן, הזהיר על זה ביותר וכתב שאם אינו מתפלל עליו, אין המצוה מתקיימת כדינה [כך פירש הח"ח את הדברים ב"אהבת חסד", ח"ג פ"ג]. תפילה זאת אם היא בפני החולה יכולה להיאמר בכל לשון, שהרי השכינה נמצאת למעלה ממראשותיו של חולה, ושלא בפניו בלשון הקודש. גם צריך לכלול את החולה בתוך שאר חולי ישראל, שמתוך שכוללו עם אחרים תפילתו נשמעת יותר [שו"ע שם, ושי"ך סק"ג וסק"ד].

ביום ח' תשרי, יום "שלוש עשרה מידות", נסענו לביה"ח לבקר חולה אנוש ל"ע. המשפחה כבר התאספה במקום כי חששו ששעותיו ספורות. אנשי הצוות נתנו רשות כניסה רק לשני אנשים בבת אחת, וכך נכנסנו פנימה בלב כבד ונשבר.

החולה, אדם חביב ומתחסד עם הבריות, שכב ללא הכרה ומונשם. מישהו מן הצוות

לא מש ממיתתו ועקב אחרי סימני דפיקות הלב ולחץ הדם היורד. הרב התיישב ליד החולה והתחיל לדבר אליו, למרות שידע שאינו מגיב. הוא ביקשני לשיר עמו כמה ניגונים.

אחר כך נעמד הרב ואמרנו ווידוי לפניו. ביציאתו הודה הרב לאח שישב שם. הוא הסביר לו שאמרנו פרקי תפילה להקב"ה שיכול להושיע בכל מצב. הופתעו מתגובתו: "אני כבר עובד במקום הזה כ-25 שנה, וכבר ראיתי דברים רבים ושינויי פלאים. אתם תעשו את העבודה שלכם, ואנחנו נעשה את העבודה שלנו, ואני מאמין שהדברים הללו שאתם עושים יכולים לשנות את מצבו של החולה".

יצאנו מן החדר אל בני המשפחה. הרב ביקש שכולנו נשפוך לב בתפילה יחד. למחרת, לפני "כל נדרי", פנה הרב אל בני עדתו וביקשם להתפלל בעד החולה, שנמנה על באי בית מדרשו. מכיון שאותו חולה אהב לחלק מזון לנצרכים, ביקש מכל אחד שיהירו בעניני ברכות לזכותו...

ומה נאמר ומה נדבר? האיש קם לתחייה באורח פלא. עסקן אחד שהיה מודע היטב למצבו הרפואי, אמר לי שהיו שם ממש נסי-נסים!

ומי כעמד ישראל... הלכנו פעם לבקר יהודי ישיש וחולה, תלמיד חכם ספרדי. הוא היה חלש מאד ומוטל בצער ל"ע. רק דבר אחד ביקש האיש. גמרא בבא קמא, ללמוד, ללמוד

וללמוד... הוא רוצה עוד פעם לזכות ולשוב לבית המדרש ולהגות בתורה ללא הרף. 'אני כבר לא זקוק לשום דבר בעולם', התבטא הזקן בחולשתו. במאמצים גדולים אמר כמה דברי תורה.

ה'שותף', הרב ר' יהושע שליט"א, לאחר שהפיח בו דברי חיזוק, אחז בידו האחת של החולה, וביקשני לאחוז בידו השנייה, וכך לשיר יחד "לולא תורתך שעשועי". הזקן התחזק, הרים את ראשו והתחיל לשיר אתנו בקול בשארית כוחותיו. ניכר היה שהתורה היתה נשמת חייו. עם הדברים האלה התגבר על יסוריו והפליג לעולם אחר, עולמו של נעים זמירות ישראל ושירת האהבה לתורה.

שוב ומצפה לביאת הגואל

שוב אני נזכר ברגעים של גילוי הנפש היהודית בטהרתה. היה זה כשביקרנו פעם אצל יהודי זקן חולה ובודד, בשם רבי זלמן ז"ל, שנמצא אז במוסד רפואי בין גויים. מצבו היה עלוב וזכרוננו חלש ביותר ר"ל. נכנסנו אליו והוא שמח מאד לקראתנו. שאלתו הראשונה היתה: "למה עדיין לא בא הגואל?" לקחנו את היהודי בעלה, הכנסנו אותו לחדר צדדי שלא היה בו איש והתחלנו לשיר יחד: "אחכה לו, אחכה לו בכל יום שיבוא". פתאום הזדעק היהודי ואמר: "בכל יום: למה רק בכל יום? - בכל רגע, בכל רגע!"

שוב לו יהודי שאינו מסוגל אפילו לחשוב, להתפלל או לקיים מצוות, אלא שוב ומצפה לביאת הגואל, ולא בכל יום שיבוא - אלא בכל רגע... הוא מתעקש 'לתקן' את הנוסח של "אני מאמין", להוסיף אמונה על אמונה, בכל רגע, בכל רגע... הוי! הנקודה היהודית משועת לגאולה, בצמאון, פְּחִיּוּת אין קץ...

ה'חברותא' לביקור חולים, רב גדול וחסיד מרומם, ביקשני שנאחז בידי הזקן ונצא בריקוד, ולשנות הפעם לכבודו את הנוסח, "אחכה לו בכל רגע, בכל רגע".

לימים ראיתי בשם הגרי"ז מבריסק זצ"ל שפירש "בכל יום שיבוא" שביאורו "כל היום" בכל רגע, כמו "כי לישועתך קוין כל היום". אז הנה סוף-סוף צִדַּק אותו זקן וחולה, שזעק "בכל רגע ורגע". פנימיות נשמתו ידעה את האמת...

צריך לנסוע תיכף ומיד!

אנסה לתאר ביקור פלאים אצל יהודי נוסף. מעשה זה זינעו אותי עד עומק הנפש. זה היה בתשעה באב אחר חצות. רבי יהושע שליט"א ביקשני לבוא עמו לבקר חולה. שָׁנִינוּ לא הכרנו אותו אלא ששמענו שהוא זקוק לישועה גדולה ולחיזוק רב. מחמת הטיפול היה עליו לצום, וכך עלתה בידו לקיים את מצוות היום ככל היהודים, למרות שעצם מצבו לא היה מרשה לו זאת...

הרב פקד עלי בלבבויות: "צריך לנסוע אליו תיכף ומיד". הנסיעה ארכה כחצי שעה. לא מצאנו חנייה בסביבה והלכנו ברגל כחום היום, כשהרב אינו מפסיק מלעודד ועושה זאת במרץ בלתי נדלה, על גודל המצוה דווקא ביום זה. ואם קשה הדבר קצת, אז אדרבה ואדרבה שצריך להתאמץ...

הגענו לחדרו של החולה בבית"ח. במטה שכב אדם צעיר יחסית, ששמח לקראתנו, ותוך כדי שיחה התחיל לספר לנו את קורות חייו. הוא גדל במדינה רחוקה מכאן וזכה להתחנך

ב'חדר' ואחר כך ללמוד בישיבות, מה שלא זכה לכך אביו, מכורח הנסיבות באותם הימים.

הוא שיבח את הוריו מאד ודיבר עליהם בהערכה עצומה. מתוך שיחתו התחזק וישב על המטה, והתחיל לדבר בלהט, כשהוא מסיח דעת ממצבו. "אנשים לא מעריכים מה זה אבא ואמא. הם חושבים את עצמם יותר מלומדים ופקחים מהם.

יש לחשוב מה לומר ואיך לומר, להתחשב ברגישות החולה במצבו, לא לפרוץ את מחיצת הפרטיות שלו ולא לשאול שאלות מיותרות ומביכות

רבים יש להם טענות שונות ומשונות על הוריהם ולכן אין הם מכבדים אותם. יש כאלה שאינם מבקרים אותם ואף מנתקים קשרים.

הדברים מסמרים שערות הראש. איך שייך להיות יהודי נאמן ולעבור על מה שכתוב בתורה "כבד את אביך ואת אמך"? הרי כולנו עמדנו שם ושמענו וקיבלנו זאת באימה וביראה ברדת ובזיע... משה ידבר והאלקים יענו בקול.

והוא המשיך לדבר בהתרגשות: "אין לנו מושג בכוחם של הורים, אף אם מדובר באנשים פשוטים. אין אנו מבינים מה זה ברכת הורים. הרי הם מברכים אותנו מכל הלב, ודבר זה יכול לפעול גדולות ונצורות. אנשים הולכים לבקש סגולות במקומות נידחים, ואינם פונים אל הוריהם שיברכו אותם, בפרט בליל שבת".

והחולה הוסיף וסיפר: "אספר לכם דברים מופלאים מנסיוני האיש. פעם הייתי זקוק לרשיון ממשד ממשלתי והדבר לא עלה בידי. החלטתי לנסוע לבקר אצל הורי מעבר לים, במרחק שעות רבות של טיסה, כדי לבקש את ברכתם.

"הגעתי אליהם לשבת קודש. והנה, בליל שבת ביקשתי ברכה מאבא, שאכן בירכני באהבה, כמו שרק אבא יודע. והנה, בדרך חזרה, עוד בטרם הגעתי לנמל התעופה, נודע לי שהענין הסתדר על הצד הטוב ביותר. וזה לא הסיפור היחיד שיש לי בענין זה.

שנינו השתוממנו על דבריו המופלאים של היהודי היקר. "הרי זה בא ללמד ונמצא למד". באנו לחזק ונמצינו מתחזקים בענין חדש. למדנו פרק בענין כיבוד הורים, יהיו מי שיהיו.

אחרי כשעה נפרדנו ממנו בחיבה ובהערכה. בת-שחוק עלתה על פניו המזוככת של החולה. העובדה שהיה יכול לספר ולמסור דברים מחיי, עודדה את רוחו. הודינו לו מאוד על דבריו. בירכנו אותו מכל לב. עוד לא הגענו למגרש החנייה וכבר צלצל אחד מבני המשפחה שאמר שהביקור היה מוצלח מאוד ועודד מאוד את החולה.

כמה גדול שכר בשמים!

בנים אתם לה' אלקיכם.... נתאר לעצמנו כמה כל אבא מעריך, מחשיב ומכיר תודה, למי שהוא דואג לטפל בבנו

החולה ל"ע; ואם כן כמה גדול שכרו בשמים של מי שהוא מבקר את בנו של הקב"ה, כביכול. ואמנם נתייחדו לזה דברים נצחיים בפי נעים זמירות ישראל. "למנצח מזמור לדוד, אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטוהו ה', ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ". חז"ל [נדרים מ]. ואחריהם מפרשי הפשט בספר תהילים, מפרשים שהמלים "משכיל אל דל" מוסבות על מי שמבקר את החולה, שנקרא 'דל' בלשון המקרא. והוא הזוכה לברכות האמורות בפרק הזה של שמירה, הצלה וחיות, מידי אבי החולים, מלכי המלכים הקב"ה.

והנה בא הרד"ק ושוּפך אור חדש, בשם אביו, על פסוקים אלה שבתהילים, אור שכולו רגש יהודי עמוק... הדרכה לבבית יש כאן למבקר! הרד"ק שהיה אף הוא מגדולי מפרשי המקרא, מלמדנו שהברכות שבפרק זה "ביום רעה ימלטוהו ה', ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ..." ה' יסעדנו על ערש דו"י, לא נאמרו על המבקר אלא הם דברי חיזוק וניחומים שעל המבקר לאמרם לחולה. "וְיֵאמֶר לוֹ שֶׁל אִפְסָה מֵהַחֹלִי וַיִּחָזֵק לְבֹו כִּי בְיוֹם רָעָה יִמְלֹטוּהוּ ה' וַיִּשְׁמְרֵהוּ..."

אי אפשר שלא להרגיש את מתיקות הפירוש הזה. דוד המלך ע"ה ייחד פרק בתהילים, שפתח בו בהזכרת המבקר את החולה שכעת הוא דל ברוחו, ומורה לנו כיצד לחזק ולאמץ את לב החולה בדברי חיזוק. יהודי נעלה! אל נא תפחד מן הבאות, ה' ימלטך מן החולי! ה' יישמרך ויחיך! ה' יסעדך על מטת חוליד ויהפוך את מצבך לרפואה שלמה! עוד יבא יום ואתה "תאושר בארץ" וצא שמך לשבח. עוד תשתחרר מכאן ושוב תחזור לפעולותיך!!! היפלא מה! דבר!

כך אמרו חז"ל, "אחרי ה' אלקיכם תלכו. וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא. אלא הִלָּךְ אחר מידותיו... הקב"ה ביקר חולים אף אתה בִּקֵּר חולים...". [סוטה י"ד]. ואמנם מתוך הליכה כזו אחר השכינה הקדושה, גם אתה מתברך בכוחות עילאיים, להפיק רוח חיים באיש, להיות בועיר אנפין כעין דוגמא של "מכלכל חיים בחסד, סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים..."

מכיון שנוגע הדבר לחיי נפש ממש, מובן ביותר מה שנאמר על מצוות ביקור חולים [נדרים ט"ז], שמצווה זו אין לה

וכך נהגו מאורי הדורות. ענק שבענקים בתורה ובהוראה היה הגאון רבי עקיבא איגר זצוק"ל, והארץ האירה מכבודו בכל מקום שהגיע. ראוי לפרסם עד כמה שהתמסר והתאמץ אותו גאון עולם לקיים מצוה זו בשלימות. וכך כתב עליו נכדו בספר 'חוט המשולש' [ע"א]: "והנה במצוות ביקור חולים התדבק מאד. כאשר שמע מאיזה בר-ישראל שנפל למשכב, בא לבקרו והביא לו מטעמים למען קשב רוחו ויערב לחיך החולה, מנחת איש צדיק וקדוש, כמים קרים על נפש עיפה..."

"והרבה פעמים לן בלילה אצל החולה והשתדל לרפואים עבורו, וגם שאל על שמו ושם אימו להתפלל עבורו, וכן עשה בכל יום ויום ולא הניח הדבר, וטרדותיו המרובות לא עכבוהו מלקיים מצוה יקרה זו. וכן נהג כשבא לעיר הגדולה פוזנא. בכל יום ביקר החולים לראות בעין יפה מעמדם ומצבם, להשתדל בטובתם ולהתפלל בעבורם. וכאשר בא לעיירות אחרות גם כן הלך לבקר בבית החולים שם, ואם מצא איזה תקנה טובה אשר לא הייתה בעירו, רשמה בוכרונן ותיקנה בעירו... וכאשר היה בברעסלא וגם בווארשא וביקר שם בבית החולים שלהם, ביקש להיות חבר לחבורה הקדושה... ובכל שנה שלחו לו חשבון ההכנסות ושאלו בעצתו..."

געוואלד! רבי עקיבא איגר! גאונותו מרקיעה שחקים, הדור כולו נרתע מעוצמת תלמודו. קושיותיו עמודי ברזל, תירוציו עוז-פלדה, מערכתיו 'ערים בצורות בשמים'... הוא טרוד בעסקי עיר, תופס ישיבה ומעמיד תלמידים הרבה, כותב תשובות להלכה למרחקי ארץ ומחדש חידושים לאין סוף... ובכל זאת לא הניח ממצוות ביקור חולים אף ליום אחד. זאת ועוד: "והרבה פעמים לן בלילה אצל החולה והשתדל אצל הרופאים עבורו!"

רבי עקיבא ביקר את חדרו של החולה

הבה נלמד א-שטיקל גמרא! "מעשה בתלמיד אחד מתלמידי רבי עקיבא שחלה. לא נכנסו חכמים לבקרו, ונכנס רבי עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו, קיה! [יש גירסא בגמרא שעשה זאת רבי עקיבא בעצמו]. אמר לו: 'רבי, החייתני!' יצא רבי עקיבא ודרש: כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים...". [נדרים מ].

רבי עקיבא השתדל בנקיון חדרו של החולה והחייה את נפשו בזה, ומתוך כך ראה כמה חיותו של חולה תלויה בביקורו והדאגה לצרכיו, ואז דרש מה שדרש, לא רק בדרשה אלא גם בדרשה...

והרי דבריו של אחד מרבותיו הראשונים, בעל פסקי הרא"י [נדרים פ"ד ה"ג אות ב'] "ביקור חולים מן התורה... ומצוה גדולה היא שחיי החולה תלוין בו, שעל ידי הביקור מיקל מחוליו, ועוד - שעל ידי הביקור מייצצין אותו ומחזקין אותו ומיישבין דעתו וגורמין לו שיחיה, ואם אין דורש ומבקש - פעמים שהוא משתעמם ומכביד בחוליו...". בשיטה מקובצת [שם] מביא בשם "ספר הרופאים" שיש לתקן מיטת החולה, בכבוד, כמו של שר גדול...

רבינו המהר"ל [חי' אגדות נדרים שם] כתב על ביקור חולים זה של רבי עקיבא והדרשה החמורה שלאחריו: "ויש

כשמבחינים אנשי הצוות בבתי הרפואה בריבוי המבקרים, גם הם מתייחסים לחולה יותר ברצינות, ומכלל הן אתה שומע לאן, ולפעמים כוונת דבר זה להצלת נפשות ממש

שיעור, אפילו גדול אצל קטן. המצוה שווה לבקר אצל כל יהודי, כקטן כגדול, כחשוב כפחות... לא מתחשבים בשום גיוני כבוד. הרי מדובר כאן ב"כמאן דהיה ליה חיי". וכשנוגע הדבר לחיים, אין הבדל בין יהודי ליהודי.

במסכת נדרים [שם] שנינו, רמז לביקור חולים מן התורה נלמד מן המקרא "פקודת כל אדם". פסוק זה מרמז על המבקרים, ועל זה נאמר "כל אדם" בלי יוצא מן הכלל... ואמנם כך פסק הרמב"ם: ביקור חולים מצוה על הכל!!! אפילו גדול אצל קטן...

להבין דבר זה מאוד מאוד. ואפילו אם יש לו כמה בני אדם שהם מתעסקים עם החולה ואין צריך אליו, סוף סוף אפשר שעל ידו היה החיות של החולה... כי דבר מעט אפשר לעשות תועלת לחולי... נחת רוח שעושה בביקור חולים והוא ניצל על ידי זה, או שמבקש רחמים עליו ובוזה מציל אותו, או שמכבד ומרביץ לפניו אפשר שדבר קטון מציל אותו..."

ולכן, אם יש לך ספק אם לבקר, מחמת בושה או חששות אחרים, אנא תכריע לחומרא, התאמץ ושביר חומות אלה! הרי מדובר כאן בשאלת חיים!!!

כשמבחינים אנשי הצוות בבתי הרפואה, בריבוי מבקרים בכמות ובאיכות, הם מגבירים את פעולתם, ומכלל הן אתה שומע לאו, ולפעמים נוגע דבר זה להצלת נפשות ממש... וכל הדברים דלעיל כמוכן שנוגעים ביותר, לביקור ישישים בבתי אבות. אה! כמה גדולה המצוה!

יש לחשוב מה לומר ואיך לומר. להתחשב בגרישות החולה במצבו, לא לפרוץ את מחיצת הפרטיות שלו ולא לשאול שאלות מיותרות ומביכות. רק להביע דברים מעודדים ומשמחים ולהראות שאיכפת לאחרים עליו. אם יש בידך דבר תורה קצר, קל להבנה וחוזר ללב, מה טוב ומה נעים. הנה זיכית אותו גם במצוות תלמוד תורה, בזמן שקשה עליו ללמוד.

ספר חיינו, השולחן ערוך (יו"ד ש"ה ס"ב) פסק בבהירות: "ובלבד שלא יטריח". לא לשהות יתר על המדה ולהיות עליו למשא. אם שייך, יש לברר מקודם, מהו הזמן הנוח והרצוי לו. זכור את מה שכתב רבי אליעזר הגדול בצוואתו על מצוה זאת: "ואל תכביד עליו ישיבתך, כי די לו מכובד חוליו..."

היהודי הרגיש לא בנוח

מספרים על הגאון המופלא רבי מרדכי פרוגמנסקי זצ"ל [מגאוני ליטא, איש פלאים שפעל רבות למען חיוזק שארית הפליטה בצרפת] שהגיעו לבקר את הרב מפאריז הגה"ח רבי שמואל יעקב רובינשטיין זצ"ל, בשעה שזוגתו ע"ה לא היתה בקו הבריאות. רבי מרדכי נימק זאת שהקרובים לחולה גם זקוקים לביקור. הוא הוסיף רמו נפלא לכך, שבין הדברים ש"אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה" הוזכר רק "ביקור חולים" בלשון רבים, ושאר הדברים כמו "הכנסת כלה" בלשון יחיד, מפני שגם את הקרובים צריך לעודד בביקור...

כמה נכון הדבר וכמה חסד טמון בזה... ובדידי הוה עובדא. הייתי עם אבי ז"ל בביה"ח בבליגה כמרחק שעה ומחצה מאנטוורפן. יום אחד הגיע לבקר את אבא ראש הישיבה הידוע, הגאון המופלא רבי יהודה טרגר זצ"ל, יחד עם העסקן הנמרץ והאהוב ר' שבתי הופמן הי"ו. לצערנו לא היה אפשר אז להיכנס לחדרו של אבא. הרב טרגר נענה תיכף בזריזות האופיינית ואמר: "גם הקרובים זקוקים לביקור, אשב אתך..." וכך בילה אתי זמן ניכר וחזר לדרכו. אותו גדול השקיע קרוב 4-5 שעות, בביקור קרובו של החולה, וזאת כדי לחזקו בתפקידו. הדבר השאיר עלי רושם עד היום הזה.

והרי סיפור נלבב מאבי תנועת המוסר, הגאון רבי ישראל סאלנטר זצוק"ל. כשנסע רבי ישראל לצרכי רפואה לגרמניה, שקרו תלמידיו יהודי יקר שישמש אותו בנכר. בדרך חלה השמש ההוא, ורבי ישראל עצמו הפך למשמשו, האכילו והשקוה וטיפל בו במסירות... היהודי הרגיש מאד שלא בנוח על שגדול בישראל משמש אותו והביע את צערו על כך שנתחלמו התפקידים.

הגאון רצה להניח את זעתו והסביר לו בחריפות, שהשימוש שהוא, רבי ישראל, משמש אותו עכשיו, נעשה גם לטובתו, של רבי ישראל עצמו. הא כיצד? נסתרים דרכי ה'. יתכן וההשגחה העליונה גזרה עליך שתחלה בדרך, אמנם בגלל שאין מי שידאג לך, סיבב הקב"ה שגם אני אחלה, ואצטרך לנסוע לצרכי רפואתי, והכל כדי שאוכל לטפל בך... יתכן מאד שאחר שתבריא, אתרפא גם אני, שכן כבר מילאתי את שליחותי לשמש אותך בדרך, ושוב לא אודקק להתעסק ברפואות בארץ נכר..."

אה! מה שגבו גדליך ישראל!

(פורסם ב'המודיע')

הר"ר אברהם יצחק שפס ז"ל - איננו

הנפטר היה ממקורבי מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א ברמת חן, ושימש כגבאי בית כנסת ■ נפטר בפתאומיות בשבת 'בחוקותי' ■ נבדל לחיים, הכרנוהו כאוהב תורה ומוקיר רבן בצורה מופלאה, וידענותו במקצועות רבים בתורה הפליאה כל רואיה

בבוקרו של יום ראשון השבוע, הגיעתנו הבשורה הלא-טובה על פטירתו של הר"ר אברהם יצחק שפס ז"ל, גבאי בית כנסת ברמת-חן, שהיה אחד ממקורביו ושומועי-לקחו הקבועים של מרן הגר"י זילברשטיין.

ר' אברהם (או כפי שהכל קראו לו, 'אבי') היה אוהב תורה גדול, ומכל מילה שהוציא מפיו אפשר היה לחוש את החביבות שלו לתורה. במשך שנים היה טורח להגיע לשיעוריו של הרב שליט"א, בבני ברק וברמת חן, וכל מאמץ היה שווה לו על-מנת שלא להפסיד שיעור.

הרב מנחם וייס, יבדל לחיים, מספר שבמשך שנים היה הנפטר מגיה בדקדקנות את שיעוריו של מרן הרב שליט"א מ'דבריו שיר', שהוקלטו ושוכתבו ע"י הרב וייס שליט"א. חיבה יתירה נודעה לו אצל הגר"י, שהיה מקצה מזמנו כדי לשוחח איתו בדברי תורה.

ר' אבי המנוח היה בקי גדול במקצועות התורה, למד ולימד במשך שנות-דור את צעירי ישראל, ובכישוריו החדים קלט והבין את השיעורים ששמע, והיה יכול לחזור עליהם בעל-פה. ברמת-חן, מקום מגוריו, הירבה לעשות למען השם ותורתו, וקידש שם שמים בהליכותיו. במשך שנים רבות כיהן כגבאי באחד מבתי הכנסת המרכזיים.

בשבת האחרונה, פרשת 'בחוקותי', נפטר בפתאומיות, והבשורה היכחה בהלם את כל מכריו וקרוביו. ר' אבי הותיר אחריו דור ישרים מבורך, ואחד מבניו מכהן כרב במכון 'פועה'.

נביע כאן בשם תושבי רמת אלחנן תנחומים כנים לאלמנתו תח"י, ולילדיו. המקום ינחמכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

המתנה לחג השבועות

ספרי השמחה של מרן הגר"י זילברשטיין

'לחנך בשמחה'

הספר מיוסד על העקרון שבדורנו אי אפשר לחנך ללא שמחה ואהבה. האנשים והמוסדות שרכשו את הספר, דיווחו אחר כך שהמורים/ות קיבלו מכך תועלת מרובה עד מאוד, והדברים שנכתבו שם - סייעו להם במלאכת החינוך באופן בל-יתואר. בספר מובאים מאות סיפורים ודוגמאות, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, וכמו כן - מתפרסמות בספר גם מאות תשובות בהלכה של הגר"י זילברשטיין, בנושאי חינוך, הכי-מרתקים שיש.

'שמחה בבית'

הספר, על 920 עמודיו, הוא אחי-התאום של הספר 'לחנך בשמחה', והפך אף הוא לרב-מכר של ממש בקרב הורים ומחנכים. 'שמחה בבית', נסוב בעיקרו על האושר והשמחה הספוגים בין כחלי הבית היהודי, והביטוי העיקרי בספר מוקדש לרוממותו של הבית, במונחים של תקופתנו, וכן לערכיותה הנשגבה של המשפחה - בכל מה שקשור למנוחת-הדעת והאושר הפנימי המקנינים בה! בספר מופיע קונטרס-הדרכה מפורט של מרן הגר"ח קניבסקי בענייני שידוכים, וכן הרחבת-דברים של מרן שליט"א על אגרתו הידועה של מרן החזו"א בענין הבית. כל זה יחד עם מאות סיפורים ודוגמאות כיצד ניתן להתגבר על כל הקשיים המתעוררים בדורנו, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, בסגנון הכי-מרחק שיש.

'מצוות בשמחה'

שני הכרכים של הספר 'מצוות בשמחה' עם דבריו המופלאים והמרתקים של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בנויים אף הם על סדר הפרשיות, אבל לא לפי סדר הפסוקים, אלא לפי סדר 'שרשי המצוות' של 'ספר החינוך', העוסקים כידוע בעניינים מוסריים, ומסגנונם הקולח נדמה כאילו נכתבו בימינו. גדולי המחנכים מעידים על התועלת המרובה שהביאו ספרים אלה, וזאת בשל ייחודיותם של לקחי-המוסר וסגנון הדברים המתאים מאוד לבני הדור הזה. כך יוכל אבי-המשפחה - וכמובן גם המורה והמלמד במיתותיהם - לספר לילדים על המצוות בהן עוסקת הפרשה, ולהסתפק מזה אל רעיונותיו וסיפוריו המאלפים של הגר"י זילברשטיין - דבר שלא היה עד היום, כשכל הספרים התמקדו בפסוקי הפרשיות.

'שבת בשמחה'

ספֵּרנו זה יוצא לאור-עולם בס"ד כדי להנחיל את הידיעה החשובה שמי שידע כיצד לנצל את ה'מנוחה' הניתנת לנו בשבת, בדרך שהש"ת רוצה שנגנוח בדור זה, בְּדָגֶשׁ על 'דור זה', לא יצטרך לחפש מִדֵּי שבוע 'בית הארחה' אחר להתארח בו בשבת. הוא יוכל לנוח בביתו-שלו, ו'לנפוש' שם במשך השבת על בסיס 'אש"ל ופנסיון מלא'. הוא יוכל להתפלל בבית הכנסת שלו, ולאכול את סעודות השבת בסלון-ביתו, ולהרגיש שהוא נמצא במלון שוויצרי המעוטר ב-5 כוכבים. מטרותיו העיקריות בספר זה, היא להנגיש את מושגי השבת לפני כל יהודי באשר-הוא, שיהא באפשרותו להגיע למימוש מעשי, פשוט ככל האפשר, של קדושת-השבת וטהרתה.

לפני 'המושגים הגבוהים', השבת הוא יום של מנוחה. מנוחת-הדעת. יום של 'ינפוש'. ובמונחים שלנו: יום של שחרור מהעומסים הכבדים ולחצי-הנפש הפוקדים אותנו בכל ששת ימי המעשה. ומי אינו מעוניין בשמינית-שבשמינית של מנוחת-הדעת, בעולם כה סוער ורוגש שבו אנחנו חיים ???

לפרטים: מ. מ. צורן - 053-310-3388

שבוודאי יש כאן מצוות כיבוד הורים, ולא כדאי להחמיץ את המצווה הגדולה הזו.

וכך עשינו. בשבת-קודש נָתַנו את השם של הסבתא, וברצוני לשתף את חברי בשמחה הגדולה שהיתה אצל הורינו, שמאוד מאוד העריכו את מה שעשינו, והביעו באופן גלוי ביותר את הנחת שלהם מנתינת שמה של הסבתא.

ועל כן באתי לעורר בדברים פשוטים על הנושא הזה, ומיותר לציין שאינני נכנס לפרטים הלכתיים, ולא לשום נידון המצריך פסיקה של רב. אבל יש מקרים, ושמעתי שלאחרונה זה קורה אצל בני-זוג רבים, שסתם לא מתחשק להם לקרוא לילדיהם בשםם של הסבא/הסבתא, והם נותנים שמות אחרים, ומחמיצים בידיים את המצווה הגדולה של עשיית נחת להורים.

ברור שמצד אחד הצעירים צריכים להיות מבוגרים כדי להבין עד כמה יש בכך נחת-רות, אבל מצד שני - לא כל-כך קשה לתאר זאת גם במונחים של צעירים, ולהבין שההורים רואים בכך משום המשך-שלשלת-הדורות, ולא משנה אם זו הגדרה אמיתית, או לא. כי מי אומר שהישראלית נקבעת על פי השם...

אבל אם ההורים שלנו מרגישים כך, ורואים חשיבות רבה בנתינת השמות של הסבים/הסבתות, ואם אין סיבה מיוחדת שלא לעשות זאת (כמו אם מדובר באמת בשם שהיה מקובל רק בדורות קודמים) - חושבני להציע לחבריי שישתדלו בכך במאוד, ויזכו במצווה הכל-כך חשובה של כיבוד הורים.

דומני, שעניין זה של נתינת-השם היא אחת הפעולות המובהקות הגורמות נחת-רוח להורים, וחבל לפספס את זה. הרי לכל שם אפשר להתרגל, ולכל שם אכן מתרגלים... כך שגם אם שם מסוים לא מוצא חן בעינינו, כדאי מאוד להתגבר על כך, ולהתייחס למשאלתם של ההורים. לא אוכל לתאר עד כמה שמחו ההורים שלנו כששמעו על השם שנתנו לבתנו!

צריך להדגיש שיש הורים הנוקטים בחוכמה, וכששואלים אותם 'האם הנכם מעוניינים שנקרא לילד על שם הסבא, הם לא עונים, ואומרים לזוג הצעיר 'תעשו מה שאתם חושבים'. אנחנו לא רוצים להתערב! ובוודאי שזו הנהגה חכמה עד מאוד.

כי לפעמים אבי-הילד רוצה כך,

הבה נכבד את הורינו, ונתן לילדינו שם א-ל-מות הסבים והסבתות

יש מצוות ששכרן מובטח בתורה כמו מצוות כיבוד אב ואם, ונראה שלפעמים אנחנו מאבדים בידיים את האפשרות שניתנה לנו בצורה כל-כך מפורשת, ועושים בדיוק את ההיפך, וחבל.

הנני אברך צעיר המתגורר כאן בשכונה, ואת הדברים שאכתוב כאן, חשתי על עצמי ועל בשרי, וחושבני שכדאי לשים לב לנושא. לפני כמה חודשים נולדה לי בת בשעה טובה, והכל עבר בשלום ברוך השם, והכנסנו לביתנו בס"ד ילדה בריאה ושלומה.

אבל, מהרגע שהתחלנו, אני ורעייתי היולדת תחי', לחשוב על השם שניתן לה, נכנסנו להתלבטות גדולה מאוד. מצד אחד, הסבתא נפטרה לפני זמן קצר, ואך טבעי היה שנקרא לבתנו על שמה. מצד שני, למרות שהיה מדובר בשם נורמלי ורגיל לחלוטין, ולא מסוג השמות שניתנו בדורות הקודמים, לא מצא חן השם הזה בעיני רעייתי, וגם אני לא כל-כך חיבבתי אותו...

כדי שלא יוכלו לזהות אותנו, לא אפרט את השם, אבל אני מדגיש שוב, שהיה מדובר בשם רגיל, שכמותו יש הרבה מאוד. אבל כפי שהנכם יודעים, יש לפעמים שם מסוים שאדם מפתח ריאקציה נגדו, ולא יעזור לשכנע אותו שמדובר בשם נאה. לא יעזור.

אני יכול להעיד שישבנו בבית והתלבטנו במשך זמן רב, ולא ידענו מה לעשות. האם לכבד את הורינו ולתת לבתנו התינוקת את שם הסבתא, אם לאו. ידענו שההורים רוצים זאת מאוד, ואכן - בסופו של דבר, התגברנו על עצמנו, והחלטנו

איזה שם לתת לתינוקת? - כדאי לחשוב על גם מצוות כיבוד-הורים

'לקיים'

המתנה לחג השבועות

הספר החדש

של מרן הגאון רבי

יצחק זילברשטיין

**מאות סיפורים והלכות מרתקות על
סדר 'ספר המצוות הקצר' של הח"ח**

053-310-3388

ואשתו רוצה אחרת, והם מחליטים לשאול את ההורים, ואם יהיה זה נגד רצונו של אחד הצדדים הצעירים, כבר התפתח כאן הרגשה לא כל-כך טובה.

אבל דווקא במקרה שכזה, מוטלת עלינו חובה לזהות את רצונם האמיתי של הורינו, ולהשתדל למלא אותו עד תום, ובכך להשיב להם כמיפה מן הים על כל המסירות שהשקיעו בעבורנו.

כאמור, אנחנו מדברים על מקרה שבאמת אין בו שום בעיה לתת את השם, ואם נשאל כל אדם מה הוא אומר על שם זה, התשובה תהיה חיובית: אבל גם אם צריך לפעמים להתגבר קצת על עצמנו, אבל לא מדובר בשם חריג שעבורו צריך 'להפוך את העולם', הכל שווה כדי לכבד את ההורים.

אציין כאן את מה ששמעתי ממש לאחרונה, שכאשר מדובר בשמות שאפיינו את הדורות הקודמים (וכל אחד מבין באיזה שמות מדובר) אין אנחנו צריכים להביא את הילד למצב כזה שבו יסבול בעתיד מצחוקם ולגלוגם של חבריו.

שמענו גם עדויות מפורשות על כמה מגדולי ישראל שאמרו לילדיהם שבאמת אין הם מחויבים לתת שמות לצאצאיהם על שמות הסבים והסבתות, במקרה שהיה מדובר בשמות שכאלה.

מה שצריך להדגיש באלף הדגשות הוא, שכל מה שנכתב בקטע זה, הוא אך ורק כאשר בני הזוג הולכים יחד בעצה אחת, וההחלטה מתקבלת על דעת שניהם, ולא מתפתח כל ריב ביניהם. אבל כאשר עניינו של השם גורם למריבה, בוודאי ובוודאי שלא שווה לריב על דבר כזה, ויעשה כל אחד את הצעד המתבקש על-מנת לוותר לזולת, והשייטת יהיה בעזרים.

שלום-הבית עדיף על הכל, בין אם יהיה זה השם של הסבא/הסבתא, ובין אם יהיה זה כל שם אחר... על דברים כאלה (ובעצם על כל דבר...) אסור ואסור לפתוח במריבה, ואפילו לא להתווכח. רק אם שניהם שותפים לכל המחלף, אפשר להמשיך הלאה ולדון מה ואיך לעשות.

עוד זאת ראיתי לנכון להעיר על השמות הניתנים כיום בחלק מהמשפחות, שמות שלא היו בעם ישראל בעבר, ולא ניתן כאן דוגמאות, אבל כאלו יש למכביר... וכבר יצא בענין זה מפיו של מרן הגרי"ח קניבסקי זצ"ל כמה וכמה פעמים הפסוק 'שמי ושם אבותיי', דהיינו לתת שמות שהתקבלו בעם היהודי, ולא לחפש שמות אחרים, המקובלים בבתים ובמקומות שאינם מסתופפים בחצרות השם.

י. ג.

**נראה לכם
שמספריים לציצית
ב-70 ש"ח זה מוגזם?!**

גם לנו!

* מו"ר מספריים קרמיות בחנויות 120-85 ש"ח

**מספריים
קרמיות
מיוחדות
לחיתוך ציצית
35 ש"ח**

**לפרטים:
052-7627167**

וארטים לפרשת השבוע

א. וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמור, פרש"י מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה וגוי וכשבה להשרות שכניתו עליהם בתוכם מנאן והיינו באחד בניסן הוקם המשכן ובאחד באייר מנאן עכ"ד. ויש להקשות אם השרה שכניתו עליהם באחד בניסן מפני מה הוא מנה אותם רק באחד באייר? וי"ל בזה דכיוון להנשיאים קורבנותיהם כל יום מיב ימי ניסן ופסק הרמב"ם ו ט מקרבנות דהמקריב קרבן באותו יום הוא יו"ט אצלו ואסור במלאכה, ומניין בניי היא מלאכה כי ישראל נמנו או עייי מחצית השקל אסורה ע"פ מדרבנן, או ע"י כתובת שמותיהם כמבואר ברמב"ן א מה וא"כ בביי ימים הראשונים לא יכלו למנותם. ואח"כ היה ימי הפסח שגם לא יכלו למנות וכיוון שיצא רוב החודש בקדושה לכן לא מנאן בזה החודש כלל וכענין מה שכתב הב"י לעניין שאין מתענים בחודש ניסן כיוון שיצא רובו בקדושה ולכן חיכה לחודש אייר. רבי נתן גוטטער.

א. וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים. הגמ' בפסחים ו: מקשה ונכתוב ברישא דחודש ראשון והדר דחודש שני, והיינו שנכתוב קודם מה היה בחודש הראשון הקרבת קרבן פסח שנכתבה בפרשת בהעלותך, ובהמשך נכתוב את מניין בני ישראל שנכתבה כאן שהיה בחודש השני: מתרצת הגמ' אמר רב אין מוקדם ומאוחר בתורה. וצ"ב מדוע הגמ' לא תירצה מה שרש"י אומר בתחילת בהעלותך שכתב בשם הספרי דהטעם שהתורה מביאה את הקרבת קרבן פסח באיחור אחרי מניין בני ישראל משום דפרשת פסח היא גנותן של ישראל שכל 40 שנה שהיו במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד, וזה טעם יותר טוב, ובפרט שאת התירוף של אין מוקדם ומאוחר מתרצים רב במקום שאין תירוף אחר? וי"ל דמציינו ביבמות עב: מחלוקת בדין מילה שלא בזמנה האם יכולה להיות בלילה או רק ביום. ויסוד המחלוקת האם דורשים את האותו ו של ביוםם השימני לרבות גם שלא בזמנה צריך להיות ביום או לא. והנה מבואר בגמ' שם שבנ"י לא מלו במצרים כי לא נשבה רוח צפונות אלא רק בחצות הלילה ולכן היתה סכנה למול, ואם נאמר שמותך למול בלילה שלא בזמנה אז אין סכנה למול כי יכול למול בחצות הלילה ואז יש רוח צפונות, ומדלא מלו היו גנאי להם, ולכן י"ל שלמ"ד שהוא גנאי להם שלא עשו את הפסח ס"ל שיכולים למול שלא בזמנה בלילה וא"כ היו צריכים למול ולעשות פסח, אבל למ"ד שלא מלו זה לא גנאי להם שלא עשו את הפסח כי היו ערלים וערלים גם אבותיהם אינם יכולים להביא קרבן פסח. וא"כ ל"ה גנאי להם כלל. והנה רש"י לקמן בפרשת בהעלותך הביא טעמו מהספרי וסתם ספרי זה דעת רבי שמעון כמבואר בסנהדרין פו: ור"ש אינו דורש מעולם את האותו ו כמבואר במנחות מג: וא"כ ליטיתו יכול למול בלילה ולכן אומר רש"י דהוי גנותם של ישראל. אבל בגמ' בפסחים זה דעת רב ורב הלא ס"ל שדורשין ו וא"כ אסור לעשות מילה בלילה וא"כ למה התורה כתבה קודם את מנין בניי ואח"כ את קרבן פסח שהיה בראשון דהרי אין זה גנות לישראל כי רובם פטורים מקרבן פסח משום מילת בניהם, ולכך מתרצת הגמ' דאין מוקדם ומאוחר בתורה. ושלל לא יחסר.

א.ב. שאו את ראש כל עדת ישראל למשפחתם לבית אבותם. משמע מכאן דלמשפחותם לבית אבותם הוא דבר אחד רוב מבואר ברש"י. והנה להלן ד לז לגבי שבט לוי כתוב ויפקדו וגוי למשפחותם ולבית אבותם משמע דבית אבותם הוא דבר נפרד מלמשפחותם, וכן להלן ג טו כתוב פקד את בני לוי לבית אבותם למשפחותם והיינו שהקדים קודם בית אבות למשפחה בשונה מכאן שהקדים משפחה לבית אבות, ומה הטעם בכל זה? וי"ל דשבת לוי היו צריכים לדעת את בית אבותם ולא הספיק לדעת רק איזה שבט הם והוא בכדי לחלק למשמרות שהיו מחולקים לפי בתי אבות (רמב"ם ג ט מכלי מקדש) ולכן חילקנו אחד מהשני בגלל שהוא שני עניינים שצריך לידע אותם, משא"כ בשאר השבטים זה לא משנה כלל מי הבית אבות לכן אמרנו שזה אחד. הגר"י.

א.ב. שאו את ראש עדת בני ישראל וגוי במספר שמות. יש להקשות דלכאורה המילים במספר שמות הן מיותרות ובשב"מ הוצרך לזה: וי"ל ע"פ הגמ' ביומא כב: רבי יונתן רמי כתיב והיה מספר בניי כחול אשר על שפת הים, וכת"ב אשר לא ימד ולא יספר? מתרצת הגמ' כאן בזמן שישארל עושים רצונו אז לא ימד ולא יספר, כאן כשאין עושים רצונו אז היה מספרם כחול אשר על שפת הים. ויש להקשות ע"יז אידך יכול להיות שאם ישראל לא יעשו רצונו אז מספרם ייספר ואם יעשו רצונו אז מספרם יהיה רב שלא ייספר באותו הרגע, הרי צריך זמן בשביל להתרבות ואם ברגע יעשו רצונו האם יתרבו עד לבלי מספר? וי"ל ע"פ מה שמצינו שצדיק אחד שקול

כנגד הרבה אנשים וכמו שמצינו ביהושע ז ה ויכו אנשי האי כשלושים וששה איש ואמרו חז"ל בסנהדרין מד. שזה הולך על יאיר בן מנשה ששקול כלוי אנשים. וא"כ נמצא שבזמן עושיים רצונו כ"א שקול כעשרות אנשים ולכן זה מספר שלא יספר כי חול היה מוכפל בעשרות. וא"כ י"ל שזה כוונת הפסוק במספר שמות, שרק שמותיהם יש להם מספר אבל הם עצמם אין להם מספר. אבני שוהם.

א.ב. שאו את ראש וגוי כל זכר לגולגולות. התורה בפרשתנו מונה את שמות בני ישראל, ואח"כ את הלווים והבכורים. בישראל מוזכר לגולגולותם ובלווים ובבכורים פרק ג פסוקים טו מ לא מוזכר לגולגולותם. והסיבה לכך, אומר ר"י איבשיץ ע"פ מנחות לז, מי שיש לו ב ראשים הוא טריפה ולא יחיה יותר משנה, וא"כ לווים ובכורים שסופרים אותם מבן חודש לא מונים וגולגולות, כי מי שיש לו ב ראשים הוא טריפה, ובבן חודש יכולים להיות כאלו ולכן כתב וגולגולות, אבל במספר בניי ישראל שזה כאן 20 אז לא יכול להיות מישוה עם ב' גולגולות, לכן סופרים לגולגולות, וזה רימזה התורה.

א.יז. ויקח משה ואהרן את האנשים אשר ניקבו בשמות. וברש"י הוסיף אשר ניקבו לו כאן בשמות. ויש לבאר כוונת רש"י דהנה יש להקשות למה לגבי הנשיאים כתוב שנקראו עייי שמות. ואילו כל העדה כתיב ואת כל העדה הקהילו, והקהילו הכוונה בחצוצרות, הא גם הנשיאים דינא הוא שמקהילים אותם בחצוצרות כדכתיב להלן פרק י פסוק ד. וי"ל שכעת עדיין לא ידעו מי הנשיאים, אז לא היה שייך לתקוע בחצוצרות כי אף אחד לא ידע שהוא נשוי, ולכך כאן הוצרכו להקהילם בשמות וזהו כוונת רש"י אשר ניקבו כאן בשמות.

א.מב. בני נפתלי. בכל השבטים מופיע ל לפני שם השבט והיינו לבני שמעון, לבני דן, וכז' ואילו בנפתלי כתוב רק **בני** בלי ל. והטעם י"ל ע"פ רש"י בכי תשא (שמות ל טז). שאומר שמנין בני נפתלי הכוונה שם וכאן אותו המספר בדיוק. לא נולדו ולא נפטרו מבניי כלום. ושם כתוב שבני ישראל מנו 603550 א"כ כדי לדעת את מנין כל השבטים היו צריכים לחדש לנו כמה הם היו, אז כתבה התורה בצורה של חידוש ל. מאידך, נפתלי שהוא אחרון, אנו יכולים לחשבן לבד ולדעת כמה שישאר מהמניין של כי תשא לכן נכתב בלשון בני דהיינו שהם כך וכך כלשון שמודיעים על דבר ידוע. בשם ההפלאה.

א.מז.מה.מו. אלה הפקודים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל וגוי: ויהיו כל פקודי בני ישראל לבית אבותם מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל: ויהיו כל הפקודים שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים. מי שיתבונן יראה שהמילה פקודים מוזכרת כאן ג'פ. בתחילה אלה הפקודים, אח"כ ויהיו כל פקודי, ואח"כ שוב ויהיו כל הפקודים, ורבים נתקשו להבין טעם הדבר. והביא היכתב סופרי תירוף נפלא ע"פ הרמב"ן כאן. הרמב"ן ביאר ג' טעמים מדוע נפקדו בני ישראל לדעת מניינם. א. כדי שיבואו לפני הנביאים הקדושים משה ואהרן וישימו עיניהם עליהם לטובה ויבקשו עליהם רחמים. ב. כדי שידענו מי ראוי לצאת למלחמה כדרך המלך שפוקד חילותיו בעת צאתו למלחמה, ג. להודיע חסדי ה' שבשבעים נפש ירדו למצרים ועתה הם כחול אשר על שפת הים עכ"ד. ולפ"י, אומר הכתב סופר, כעת מבואר היטב מדוע הוזכרו 'הפקודים' ג'פ. בתחילה כתוב אלה הפקודים אשר פקד משה ואהרן, והיינו הטעם הראשון של הרמב"ן שמשה ואהרן ייפקדו כדי להזכירם לרחמים. אח"כ ויהיו כל פקודי וגוי כל יוצאי צבא, והיינו הטעם השני של הרמב"ן שהיה צריך לידע מי היוצא למלחמה. והפעם השלישית ויהיו כל הפקודים שש מאות אלף וגוי והיינו להודיע חסדי ה' שיצאנו שבעים נפש וכעת אנחנו 600 אלף.

ג. ואלה תולדות אהרן ומשה וגוי נדב ואביהו. והקשה רש"י למה נדב ואביהו נחשבים כתולדות משה הא הם היו בני אהרן? ומתוך רש"י שמשה לימדם תורה וכל המלמד בן חברו כאילו ילדו. ויש להקשות שהרי משה לימד את כל כלל ישראל תורה, אז נכתוב על כולם אלה תולדות משה כל כלל ישראל, וי"ל שהפק"מ שתלמיד הוא כבנו זה לגבי דין ברא מזכה אבא, והיינו שזכות הבן מועילה לאב, וזה הכל רק אם הבן שווה יותר מהאב, כמו אברהם שהציל את תרח והוציאו מגיהנום, אבל כשאבא יותר גדול מהבן אין לה שום חשיבות, והנה כל ישראל משה היה גדול מהם לכן לא הוצרך משה שיתיחסו אחריו כי זה לא מועיל לו כלום, אבל נדב ואביהו דאיתא ברש"י שהיו יותר ממשה רבינו ובשביל זה הוא צריך את יחוסם אחריו, מדין ברא מזכה אבא.

ג. ד. וימת נדב ואביהו וגוי ובנים לא היו להם. ובגמ' בסוף יומא איתא אלהה בנים היו לאהרן שראויים לישרף אל שועמד להם זכות אביהם. יש להקשות מה הטעם שמתו נדב ואביהו ולא שאר בני האהרן, הרי המיתה שלהם הגיעה בעוון אביהם בעוון חטא העגל וא"כ הקטנים יותר צריכין למות כי דינא הוא שהקטנים נתפסים בעוון האב? וי"ל שאלו היו נשרפים אלעזר

פרשת במדבר תשפ"ב

ואיתמר לא היה נשאר זכר לאהרן כי נדב ואביהו לא נשאו נשים, ולכן לקח הקב"ה את נדב ואביהו כדי שישאר זכר לאהרן, וזהו וימת דכתיב וימת נדב ואביהו, ולמה הם: משום שבנים לא היו להם.

ג.לט. כל פקודי הלווים וגוי כל זכר מבן חודש ומעלה שניים ועשרים אלף. וברש"י במקום הביא שבפרטן אתה מוצא שלוש מאות תירים, והיינו כשסופרים את אצאיא שבט לוי בני גרשון קהת ומררי מוצאים 22300 ו כאן בפסוק כתוב רק 22000. מתוך רש"י ששלוש מאות הנותרים היו בכורות שפדו ואלוה לא הוצרכו להחליף בבכורות של ישראל עיי"ש. והוא ע"פ בכורות ה. ויש להקשות ע"יז טובא, דהא מצינו בפרשת נשא ד מוח שהללוים מבן שלושים שנה עד חמישים היו 8580 ואידך יתכן שיהיו לאלו רק 300 בכורים, כי גם אם נאמר שחצי היו בנות ועוד מקסימום שליש נולדו יוצא דופן עדיין נשאר יותר מאלף: וי"ל שמבואר בבכורות מז. וכן נפסק להלכה לוויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים וליפנין מפטר רחם. והנה כידוע במצרים הללוים חיו את חייהם בנפרד משאר ישראל שעבדו בפרך של הללוים עסקו בתורה, וא"כ רוב רובם של הלווים נשאו לוויית וא"כ כמעט ולא היו בניהם בכורים החייבים בפדיון, ולכן המספר הוא רק שלוש מאות שזה קטן מאוד יחסית לכמות האנשים שהיו בהם. (ופדיון היה במדבר נאמר באב לוי, כמבואר ברש"י כאן שהיו שלוש מאות לווים שנפדו). מאת רבי מרדכי קרליץ.

ג.מ. פקוד כל בכור מבן חודש. וברש"י משיצא מכלל ספק נפל. ואילו לעיל אצל הללוים בפסוק טו אומר רש"י משיצא מכלל נפל. וקשה למה כאן ספק נפל ושם נפל? וי"ל, אומר החת"ס, שאצל הללוים משה רבינו שאל איד אני אדע מנין יונקיהם (רש"י פסוק טז) א"ל הקב"ה אתה עשה את שלך, ולכל בית מבתי הללוים שהגיע, היתה בת קול מכרזת מניינם, וא"כ מובן שבלווים זה נספר על ידי הקב"ה בבת קול, ואצלו אין ספק. משא"כ בבכורות שנספרו ע"י משה יצא מספק נפל. **ולפי דברי חז"ל אלו** המובאים ברש"י מיושבת גם קושיית ר' יונתן איבשיץ לדליל למה אצל הלווים לא כתוב לגולגולות, משום שאצל הללוים משה לא היה צריך למנות את הגולגולות עצמן אלא היה די לה במה שהכריזה הבת קול, משא"כ במניין בני ישראל.

ג.ד. כל בא לצבא לעשות מלאכה. זה נכתב בעבודת בני קהת. ואילו בעבודות בני גרשון ובני מררי שנכתבו לעיל לא נכתב לעשות מלאכה. והטעם, אומר הח"אור שמח, משום דאיתא בשבת קנד. שעל איסור 'מחמר' אין, חייבים סקילה כיוון שהוא לאו הבא מכלל עשה - 'למען ינוח שורך'. ולכן לא הוי כשאר לטי מלאכות של שבת שיש עליהם חיוב סקילה (וכ"ה ברמב"ם שבת כ.א). ולפ"י מובן, כיוון שבני גרשון ובני מררי עבודות היתה שהיו נושאים את כלי המשכן ע"יז בהמות ע"כ זה נחשב רק למחמר' ולא הווי כמו שאר מלאכות מלטי מלאכות. משא"כ בני קהת שנשאו את כלי המשכן 'בכתף' והיינו מלאכה הוצאה, לכן נכתב בהם לעשות מלאכה.

ג.מו - מ.ח. ואת פדויי השלושה והשבעים והמאתיים העודפים על הלווים מבכור בני ישראל ולקחת חמשת וכו' ונתת הכסף לאהרן ולבניו. פרש"י שלקחו מהם חמשת שקלים לגולגולות הואיל וכך הייתה מכירתו של יוסף עשרים כסף שהיה בכורה של רחל. ויש להקשות שהרי המוכרים של יוסף היו שמעון ולוי מדוע כסף הפדיון שהוא כנגד המכירה הגיע לאהרן ובניו שהם משבט לוי והלא הם עצמם צריכים את הכפרה על המכירה כשמעון. אך יש לפרש ע"יז מה שאמרו חז"ל עה"פ הנה בעל החלומות הלזה וגוי שאמרו השבטים עתיד זה להשאניו לבעלים – והיינו שעתיד ירבעם בן נבט לצאת מיוסף ויחטיא הוא את ישראל בע"יז, השיבים יוסף אתם עתידים לעשות אלילים אילמים לפני עגלי ירבעם, ופירש היפה מראה שכן הייתה תשובתו של יוסף לאחים שעוד קודם שיחטאו ירבעם בן נבט את ישראל בעגלים יחטאו הם בעצמם בעגל, וא"כ לשבטים אין תירוף כי הם עצמם יחטאו בעגל, אך לשבט לוי שלא חטאו בעגל יש תירוף ולכן קיבל את הכסף. ראיתי.

הלכה בפרשה

בפרשתנו מובא שמנו (ספרו) את בני ישראל. בעניין האיסור לספור אנשים, לצורך מצווה מותר לספור ע"י דבר אחר (לכונן משהו שמצמצם על יד כל אחד שאותו הוא סופר), וכמו שמצינו במחצית השקל, אבל שלא לצורך מצווה אסור אפילו ע"י דבר אחר. (והוספר עובר על שני לאווין, ומביא גנף ועין הרע על ישראל. ויומא כב. רמב"ם תמידים ומפיסס ד.ד. מג"א קנו ב. רש"י שמות ל' ב.) ובכף החיים נה א פסק שע"י ראייה ומחשבה בלי להצביע מותר. וע"י כתיבה ולצד השמות לכתוב מספרים אסר השבט הלוי ו' כ'. והוא מהחתי"ס. ולכן נהגו העולם כשרוצים לברר אם יש י למניין וכדו', לספור האנשים ע"י אמירתו והוא רחום וגוי שזה נקרא ספירה ע"י דבר לצורך מצווה. וכשרוצים לספור אם יש עשרה אנשים שהצטרפו לדבר עבירה נוהגים לספור דם צפרדע וכו'.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני היום

ללכת בדרך השם וכו', והקדוש ברוך הוא לא מקפח שכן בריה, וזיכני בחיים חיותי לראות זרעי, פרחי כהונה גדולה.
פעם אחת, בערב יום הכיפורים, נכנס אחד לבעל ערוגות הבושם להתבדר מפיו, ומסר לו מעות פדיון נפש. ושאל אותו בעל ערוגות הבושם: במה אברכך? והשיב: בתברכני שיהיו לי בנים טובים. השיב לו הרבי: מה אתה חושב, כי בזה שאתה נותן לי עשרים קראנען (סכום הגון בימים ההם) ואני אברך אותך, בזה יהיו לך בנים טובים: לזכות לבנים טובים צריכים להתגלגל על האדמה ולכבוש פני בקרנען ולהוריד נחל דמעה בתפילה ובתחנונים לפני הקדוש ברוך הוא שיזכרו לזה. סיפור דומה התרחש עם רבי צבי הירש מוידטשוב. **הדברי חיים** מצאנו שיבח פעם את הכתב סופר בפני אביו החתם סופר. הוריד החתם סופר את כובע הרבנות הגדול שחשב מעל ראשו ואמר: אם לא שהייתי ממלא את כל הכובע הזה בדמעות, כדי שאצליח בחינוך, איך הייתי זוכה בכל זה.

האחים רבי אלימלך והרבי רבי זושא, בעת שערכו את גלותם הידועה, הגיעו לעיירה אחת בפולין של מעלה, שם מצאו בחור בעל נשמה גבוהה ונעלה, הם התפלאו כיצד זכה לאור מופלא רום מעלה כזה, ושאלו את אמו איך זכתה לבן חשוב כזה, שמא בעלת המלה חכם או צדיק נסתר וכיוצא. האם סיפרה להם שבעלה הוא איכר פשוט, אבל בכל שבת כשהוא שר בדבקות ובכיסופין את זמירות השבת, כאשר מגיע לפסיקה: "ויוכל לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות" הוא פורץ בבכי גדול מאין הפגות. זמן רב משתפך הוא בדמעות. אם כן, אמרו האחים, הכל מובן.. ואכן גדל הנער, וברבות הימים נעשה לאחד מגדולי צדיקי הדור, הוא הוא רבי דוד מלעלוב

סיפר רבי אלימלך בידרמן ונעתיק את לשונו: עובדא שמעתי, לפני כמה שנים באה כלה 'בעלת תשובה' בברית האירוסין, בהתקרב מועד הנישואין ביקשו העסקנים מנשים צדקניות שתבואנה להשתתף בשמחת הנישואין לשמח את הכלה. והנה אחת מאלו כשבהא למקום הנישואין ניגשה לאם הכלה לברכה בברכת 'מזל טוב', אלא שזו נעלמה מעין כל, עד שמצאה אותה יושבת ב'מטבח' כשפניה זועפים, שלמה טענות כרימון. משנשאלה 'מדוע פניך רעות היום' לעת שמחת כלולות בתוך הכלה המהוללה בכל התשבחות. ענתה אותה 'קשת רוח', כיצד אוכל לשמוח כשבתי הכלה הזו הפנתה על עורף, ועזבה את ביתי ואת דודי חיי והנפכה לבעלת תשובה גמורה, ומה גדל סיערי כי אננה הראשונה אלא שלשית מבנינו, נותי שעשו את הדרך הלזו ושוב בתשובה שלימה. כשמוע האשה את דבריה תמהה בפניה כיצד כאן אירע דבר כזה שמשפחה אחת כשר שבו שלש בנות בתשובה. לא ידעה אם הכלה מה לענות, אבל סיפרה כי כל ה'יקשר' שבינה ובין עולם החרדים לדבר ה' היה שלפני כעשרים שנה השתתפה ב'סימני' לבעלי תשובה, אבל כל הדיבורים שנאמרו שם לא נקלטו במוחה ולא השפיעו עליה במאומה. בתוך הדברים סיפרה שבסוף הסמינר נתנו לכל אחת דף כתוב, והובטח להם ש'סגולה' גדולה להצלחה ולברכה כי באמירת הנכתב באותו דף, ומאז היא אומרת אותו בכל יום ואעפ"י שאינה מבינה מאומה מהנאמר בו (כי לא הייתה האשה מבני ארה"ק). האשה שאלה אותה שמא נמצא הדף ברשותך, אמרה כן, והוציאתה מחיקה מה נתגלה הסוד כי על הדף הודפס 'תפילת השל"ה, ואף שאשה זו לא ידעה מה שאמרה (וגם לא רצתה כלל שקיויים בה כל הנאמר שם), מיום זכתה ששלוש מצאצאיה שבו בתשובה שלימה וגמורה, ק"ו לדידן שאנו יודעים את הנאמרה בה, אם נתפלל בוודאי ונפל דברים נשגבים ורוב נחת לקדושהי מכל יו"ח.

רבי מיכל יהודה פקוביץ, שתחת ידיו עברו דורות של תלמידים אב בן ונכד וגם משפחות שלימות של כמה וכמה אחים, וברבות השנים ראה כי פעמים ויש משפחה שלימה של אחים שכולם מוצלחים ביותר זולתי אחד שנראה כ'חלש' יותר מכולם אם בלימודים או בשאר עניינים, וברבות השנים הבחין בדבר פלא שה'חלש' יצא עפ"י רוב מוצלח יותר משאר אחיו ה'מוצלחים' וה'יעיליים' בתורה (או בכל דבר אחר שפנה לעסוק בו). וביאור הדבר, שזה בזכות הדמעות והתפילות שעשו אביו ואמו, כי בדרך כלל על בן 'יוצא דופן' כזה מתפללים ושופכים דמעות יותר מעל שאר הבנים המצלחים. **מעשה בחבור** מבני חו"ל שלמד אצל היפני מנחם¹ והיה ראש הישיבה במשטעשע עמו הרבה בדברי תורה. פעם הגיע אבי החבור מחו"ל ובביקורו בישיבה נכנס אל ראש הישיבה לשאלו אודות בנו ומצבו בלימודים. ענה לו הפני מנחם ב"ה הכל בסדר, כדרך שעונים לאב השואל על בנו שהוא מן הבינונים בישיבה. משיצא האב מחדרו של ראש הישיבה שמע מכל רבני ותלמידי הישיבה אה, אתה אביו של פלוני, הרי ראש הישיבה אינו פוסק מלהשתעשע עמו בדברי תורה, בעיון ובבקיאות ואי וכו'. מששמע האב כך, גברה פליאתו, מדוע ענה לו ראש הישיבה כל כך בקרירות על בנו. שב האב לרה"י ושאלו מדוע הסתיר ממנו מצב בנו ענה לו הפני מנחם בסיפור. לפני מלחמת העולם השנייה ריחפה על בחורי ישראל גזירת גיוס לצבאות פולין, כאשר נקרא אחי(מנאמ) רבי לייבל טיימקין להתייצב לצבא, נכנסה אמי אל אבי האמרי אמת שיברך אותו שיפטר מהצבא, אך אבי הישיבה בקיצור השי"ת עיזור. סיפור שכן הייתה אמי יושבת ובוכה על מצבו של אחי מה יעלה בגורלו ומה יהא בסופו הן ברוחניות הן בגשמיות, כי היה נראה שיהא עליו השגנויים ולשרת בצבא, ובפרט אחר שהיה לא הבטחי כל ישועה. השראתה אמא

התפילה על הבנים להצלחה בתורה ער"ח סיוון ושאר ימות השנה: השל"ה הקדוש הביא, (וכן הוא בפלא יונץ) היות וחדש זה הוא חודש של קבלת התורה ואז נקראים בנים אותם לה', ולכן ראוי למי שיכול ליישב בתענית באתוה היום (הרחיבו בזה הרבה גדו"י שמי שעניין התענית מפרעי לו בלימוד, יצא שכרו בהפסדו והגר"א כתב שיותר טוב תענית דיבור מניענית אוכל) וליתן צדקה ולתקן כל ענייני הבית, **ולבקש רותע על חינוך העלילים לתורה ויר"י** ולבקש כל צריכהם ויווגום ושיהו חילי תורה בטהרתה. ואף תורה תפילה מיוחדת לאומרה בפרט בעת הזאת, וזוהי ההשתדלות המינימלית שלנו להצלחת צאצאינו בתורה. והחזו"א כתב נוסח תפילה לאם למען בנה לכל ימות השנה. וז"ל: יהי רצון מלפניך ה' אלו"ה שתרעם על בני.. ותהפוך את לבבו לאהבה וליראה שמך ולשקוד בתורתך הקדושה, ותסיר מלבו כל הסיבות המונעות אותו משקידת תורתך הקדושה, ותכין את כל הסיבות המגביאות לתורתך הקדושה. ובפלא יונץ ג"כ כתב להתפלל הרבה בימים אלו שיזכה הוא ובניו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים. (והשל"ה כותב שאם אומר קודם התפילה חטאתי שזה נחשב לו ידוי, תפילות יותר מקובלת לרצון).

ובתנא דבי אליהו פרק יח. מעשה בכחן אחד שהיה ירא שמים בסתר, והיו לו עשרה בנים מאשה אחת, מה היה עושה, בכל יום ויום היה מכניס לבית פנימי, ומתפלל ומשתטח ומבקש רחמים ומלחך בלשון עפר כדי שלא יהא אחד מהם לא ליד עבירה ולידי דבר מכוער, אמרו, לא נכנס אותו כהן לבית עולמו, עד שראה כהנים גדולים ופירחי כהונה מבניו ומבני בניו עד חמשים שנה. בספר חסידים מובא מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל כל היום שיהיו בניו טובים וצדיקים, ונולדו לו בנים שנהיו גדולי הדור. **אמר** רבי אהרן מבעלזא: כי אפילו אדם שהשיא כבר את בניו, לא יחסיר תפילה אחת עם דמעות להצלחת הבנים. ומי שאינו מרטיב עיניו בדמעות חמות ג' פעמים ביום, איני מבין איך יכול לראות נחת והצלחה מבניו. **מסופר** על החזון איש כשהיה מדבר בלימוד עם בחור והיה רואה שהוא יודע ללמוד, היה מתבטא שרואים שהיתה לו אמא שידעה להתפלל בהדלקות נרות שבת כי אין כמו תפילה של אבא ודמעה של אמא לקידום ולהצלחה של ילד. כתב הפלא יונץ: וישפוך נפשו לפני השם שיהיו בניו בעלי תורה, שלמים במידות ובעדות, והוספי: האיש אשר ישקוד לשפוך שיחה ותחנונים דבר מדי יום יום, שיתללו עושה פירות, ובפרט אם מתפלל על חפצי שמים או לשם שמים. **כתב החיי אדם** (מובא במשנה ברורה סימן קכ"י ס"ק ח): נכון וראוי לכל אדם להתפלל בכל יום שלא ימוש התורה מפיו וזרעו וזרע זרעו, וכו' ואם אינו יודע על צד צרות בלשון הקודש, יאמרנה אף בלשון שידוע, רק שיהיה מקירות לבו.

רבי חיים קניבסקי היה רגיל לומר לבמקשי ברכה או עצות לחינוך הילדים ליראת שמים: אין כל עצה המועילה לזה, פרט לתפילות רבות. צריכים להקדיש זמן ולהתפלל להצלחתם, וזה הסגולה הכי גדולה שיש ורק ע"י כך הם יצליחו. סיפר רבי סימן טוב, רבה של יהדות אפגניסטן, שהיה אצל הסטייפלר כמה חודשים לפני שנפטר ושאל אותו מה צריך לעשות כדי שהילדים יהיו צדיקים ויכלו בדרך התורה? ענה לו הסטייפלר, שהוא עד עכשיו מתפלל ומוריד דמעות שחיימק"ה שלו (רבי חיים קניבסקי) יצא בן תורה. וזה היה כמה חודשים לפני שנפטר הסטייפלר, שאז כבר היה רבי חיים קניבסקי אדם גדול, ומפורסם בגאונותו ושקידתו העצומה, ובכל זאת לא הפסיק אביו הצדיק להתפלל עליו!

רבי שלמה וולבל כותב: בראש ובראשונה, מהיום הראשון ועוד קודם לכן, יפי חובה של ההורים להתפלל עבור ילדיהם. ראייה לדבר מענינו של כהן גדול. כידוע מי שהרג נפש בשוגג, דינו שיגלה לעיר מקלט, וישאר שם עד מות הכהן הגדול. לכן,מה יהיה הקשר בין חיינו של הכהן הגדול לבין כך של הרוצח בשוגג: אלא למדונו חז"ל בגמרא שיש כאן בחינה של עונש לכהן הגדול, כיון שהיה עליו להתפלל על בני דורו (שלא יירצחו ולא ירצחו). אם נרצח משהו, הגם שבשוגג, סימן הוא שהכהן הגדול לא התפלל מסיפק, ובהו הוא קשור ללוי שהרצח, וישב עד מות הכהן הגדול. בתורה לא מוצאים דין שהכהן הגדול צריך להתפלל, ולא מוצאים תפילה כזו בסדר התפילות של הכהן הגדול ביום הכיפורים בקודש קדישין או בצאתו משם. אבל הענין הזה ברור ומובן מאליו, זו הנחת יסוד פשוטה, שהחאריות של הכהן הגדול הוא להתפלל על בני דורו. מדוע? כי הוא הכהן הגדול, מופקד על בני הדור. ומזה נובל ללמוד בנין-אב, שכל מי שממוקד על אחריים חייב להתפלל בעבורם. בן צריך להתפלל על בני קהילתו, כך זה גם לגבי ר"מ על בני ישיבתו, וכן מנהל ת"ת על התלמידים, וכיו"ב, ובודאי יש חובה כזו על הורים, לגבי ילדיהם. מוסיף וכותב הרב וולבל: ברור לי באופן אישי, שאם הגעתי למשהו בתורה, זה בזכות תפילותיה של אימי. שמתי לב שהיתה מתפללת עלי אפילו עשר פעמים ביום. **שאלו את רבי רפאל ברוך טולידנו**, באיזה זכות זכה שצאצאיו כולם גדולי תורה, בנזם שרבים מיהודי מרוקו כשבלאו לארץ ישראל לאחר קום המדינה, ירדו מדרך התורה והמצוות. והשיב, שילכו לארון הבגדים ויראו בתוכו את התשובה. ולהפתעתם ראו בתוכו דלי מלא מים, וכששאלוהו לפשר הדבר, אמר להם כשאשך היה קם לומר תיקון חצות בכל לילה על גלות השכינה, היה מוריד דמעות על גלות החינוך של עם ישראל שירד פלאים, והיה מוריד דמעות שליש על זרעו, שימשיכו

שלה (הסבתא) את צערה של אמי מיהרה ונכנסה אל חתנה האמרי אמתי והזכירה את צער אמי בתה הרבנית החוששת מה יעלה בגורל בנה, נענה הרבי ואמר לה בניתותא ובהבטחה, אין כלל מקום לדאגה כי בוודאי לא יקחוהו לצבא. אחר זמן כשנודע לאמי שאבי הבטחי לאמא שלה מפורשות שלא ילקח הבן לצבא, שאלה את אבי מדוע לא הודיע לה כך מתחילה והיה חוסך ממנה הרבה צער ונעמת נפש, השיב לה האמרי אמתי אמא צריכה לשפוך דמעות על בניה. מהפני מנחם לאבי החבור, לשכן לא רצה לשבח את החבור באזני האב, כדי שימשיך לבכות ולהתפלל שיזכה בנו לחשך ונאהבת התורה, ויתעלה מעלה מעלה בדרך התורה והיראה.

סיפר רבי ברוך גריינימן מעשה באברך שלצורך פרנסתו יצא לעבוד מחוץ למחננו ורק אחת לכמה שבועות היה חוזר לביתו למשך שבת אחת וחוזר חלילה... במקום עבודתו מצא בחור 'עם הארץ' מהודר בתכלית ההידור, בהיותו בן 'קצובץ' של אותם הימים לא ידע מימיו ומשמאלו 'עם הנבחר' מהו, תורה ומצוות מה הם... בהגיע 'שבת חופשה' הזמין האברך את החבור שיבוא לשבות שבתו עמו בביתו שבבני ברק, החבור חשש ופחד כיצד יתקבל בבני ברק במראו החילוני, אבל האברך דיבר על לבו והרגיע אותו שבוודאי יקבלוהו בסבר פנים יפות, וכך היה. למותר לומר, האברך ניצל את ההזדמנות, ובמשך השבת הראהו לו את היופי של החרדים ומעל הכל הוא לקח אותו לביתו של החזון איש שקרבו מאוד, שם הוא התחלב מאוד עד שמאז הוא החל לאט לאט לחזור בתשובה עד שחזר לגמרי. ויום אחד הוא הגיע לביתו עם כיפה גדולה לראשו, כראות האב את בנו חבשו בכיפתו זעק 'זעקה גדולה ומרה' כי 'רעומי' חלקו בראותו את בנו טיפוחו חשוש כיפה לראשו. בחמת זעם שאל את הבן כיצד אירע דבר, כיצד נשתבשה דעתו, וסיפר לו הבן שכל זה בזכות החזו"א... האב שהכיר מעיירת מולדתו את החזו"א, זעם והכריז, אני אראה לו מי חזק ממי. נכנס לרכבו ונסע במהירות לבני ברק, הוא הגיע לבית החזו"א ושם הוא זעק אתה החזו"א? כן! ענה החזו"א, האיש החל לצעוק צעקות נוראיות והוספי שהוא יאסור את החזו"א בבית סוהר על פגיעות המיסיון שלו, ואז אמר משפט מעניין: לא יועילו תפילותיהם ובכיותיהם של הורי אשר בכו נוראות כשאני ברחתי מביתם. החזו"א לא נכנס לדבריו רק נתן לו לפרוק כל אשר על לבו, ומשורגע מעט ענה ואמר לו, עד לך, אין תפילה אחת חוזרת ריקס, אין דמעה אחת חוזרת ריקס, תפילותיהם, בכיותיהם ודמעותיהם של הוריה בוודאי יפעלו פעולתם לטובה, ואם אתה היית 'בעל בחירה' ומן הנשמים לא עכבו בעדך מלחזור בצד הירע, אבל בנך כבר חשש 'תינוק שנשבה', עליו ועל נשמתו פעלו התפילות להשיבו אל כור מחצבתו... סוף דבר שיתקבר כראוי לתורה ועבודה, ונמצא שגם עליו ועל נפשו פעלו והועילו התפילות והבכיות.

החזו"א היה רגיל לומר שלפעמים נראה בחור שאין לו טעם בלימוד, ולפתע ביום מן הימים נפתחים בפניו מעיינות החכמה, והוא מתחיל לעלות ולהתעלות בתורה ועבודה, והגורם לזה, כי הייתה לו סבתא שהייתה בוכה בתפילות בעת הדלקת נרות שבת 'וזכני לגדל בנים ובני בנים חכמים ונבונים אוהבי ה'...'. ודמעות אלה נחשמו בשעתו על ידי סטרגונים ל"ע, והנה לאחר שנים כופר העיון ובטל הקטרונו, מיד עלו אותו הדמעות ופעלו בשמים שאכן יגדלו צאצאיה לתלמידי חכמים וכל מידה טובה המוזכרת בתפילה הנ"ל.

מעשה שהיה כשישרי שב משה שטרנבוך בשיעורו של גאב"ד טשעביץ, והקשה להטשעביטער מייד קושיא עצומה על הסוגיא הלכדמה, והגר"מ ענה מיד תשובה כהלכה ברוב חריפות ופלפול ויישב דבר דבור על אופניו. אמר לו ה'טשעביטער' חידוש זה איננו שלך... ולפליאת שומעי לקחו הסביר, כי תשובה זו איננה שלו אלא של אמו שבכתה בדמעות שליש להצלחת צאצאיה בתורה.

עוד סיפר רבי אלימלך בידרמן מה שסיפר לו מנהל ת"ת גדול שבעיניו ראה כוחה הגדול של תפילת אבות על בנים, וכך היה המעשה, בת"ת לומדים באותה כיתה שני אחים תאומים, אך נשנתו זה מזה, כי אחד מהם היה בעל כשרון נפלא, מלא בשמחת חיים, שוקד על תלמודו בשקידה עצומה מתוך הבנה בהירה, ואף מוסיף לימודים, ובכולם הוא מצליח בס"ד ומתעלה מעלה מעלה. לעומתו, אחיו תאומה היה ילד חלש מאד, חסר כשרונות וחשקות התורה, ואף דברים פשוטים לא נקלטו במוחו. והיה ממש צער גדול לראותו יושב ונחשל בלימודיו, ובפרט שבאותה שעה יושב בסמוך לו העולה ומתעלה דבר יום ביומו בליעה"ר. כך היה במשך זמן רב, עד שפגש המנהל את אבי הילד שסיפר להם הנחשל לפרוח ולהתעלות, להבין ולהשכיל מתוך השקות נפלאות בתורה ולומד ומבין כאילו נולד בכישרונות מזהירים ונפלאים. והיה לפלא ויחידה סתומה! בעיני כל מלמדי וחבריו, עד שפגש המנהל את אבי הילד שסיפר שליבו נשבר בקרבו על הבן החלש ולכן הוא קיבל על עצמו שמכאן ולבוא יאמיר ברבית התורה דבר יום ביומו בכוונה מתוך הסידור ובמתינות כמונה מעות, ויבקש מעומק הלב יונהיה אנחנו וצאצאינו כולנו שמת, ויודיע לנו ולומדי תורתך לשמה (כי עד אז הייתה ברבית התורה משמשות כתפילת דרך מביתו לביהמ"ד הסמוך לביתו), וכן עשה, ומניא אותו היום 'נפתחו עיניו ולבו של הבן' והחל להבין את הנחלמ ואף החל לשקוד על תלמודו יומם ולילה וכל זה בזכות 'ברכת התורה' של האב... באר הפרשה.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שאלה ותשובה

שאלה: מה אפשר ללמוד מהפרשה בעניין סדר: **תשובה:** בפרשתנו אנו למדים כמה החשיבה התורה עניין הסדר והארגון וגם ידוע כמה חז"ל החשיבו את זה. רואים זאת בסדר החניה והנסיעה של שבטי ישראל במדבר. ולא מבינים מדוע התורה האריכה בפרט מדויק של סדר המחנות, ומדוע כה הזהירה התורה שלא לשנות את הסדר והמסטר; וכן מצינו גם שאם בן לוי השייך למשפחת המשוררים, נעל את שערי בית המדרש שלו ונפקד ששייך למשפחה, חייב מיתה. ושואלים רז"ל מדוע התורה כ"כ החמירה בשינוי כלשהו? אלא שמכאן אנו לומדים את מעלת הסדר וארגון הדברים, וכמה שלילית היא ההתנהגות בחוסר סדר ובבלבול דעת. **וידוע** מה שאמר הבעל שם טוב כי גם הוצאת כף ומחתה ביום הכפורים מקדש הקדשים, שנועדו רק לסדר את קודש הקדשים, היתה גם חלק מסדר העבודה ביום הקדוש ובכלל מצות היום. **רבי** ירוחם ליבוניץ היה מרחיב הרבה על מעלת הסדר שללמד מתחית בני ישראל במדבר, וכך כתב: ומכאן נראה שסדר אינו רק כקשר שבשלשלת מרגליות אלא סדר הוא מן המעלות היותר גדולות וכמעט שהוא עטרת כל המעלות. אמר הרש"ר הירש שסדר ונקיון בגיל צעיר, הם הערובה למידות טובות בגיל מבוגר. אמא שלי תמיד מספרת שבבית הוריה (רבי חיים קניבסקי) מאוד מאוד הקפידו על הזמנים ועל הסדר והנקיון, ורבי חיים היה מחנך רבות את הילדים לשמירה על הסדר במראה, בלבוש ובחפצים. רבי חיים היה רוצה לבחון את הסדר אצל הילדים שלו, ואצלם בבית היתה לכל ילד מגירה פרטית (שאגב זה דבר מאוד בריא לילדים) ומפעם לפעם רבי חיים היה פותח את המגירה בוחן ובודק האם המגירות של כ"א מסודרות, ומי שהמגירה שלו היתה מסודרת הוא היה מחמיא ע"כ בהתפעלות כדי לעודד את שאר הילדים ע"כ, וכלם יודעים איך הספרים שלי בבית היו מסודרים היטב לפי כל סוגי הספרים, ואם משהו נדקר היה טורח לשפץ אותו היטב.

שאלה: למה בשלטים של "כאן שומרים שמירה" [בשדות המקדשים שם שמים ושומרים שמירה] בשדות המפוזרים ברחבי הארץ יש חורים משולשים המפוזרים על פני השלט: **תשובה:** כדי שהרוח לא תפיל את השלט אלא יהיה לה פתח מילוט.

שאלה: בית שנמצא בו עכבר, מה זה מלמד על מצב הבית (וכיצד העכבר נכנס)? **תשובה:** אם יש לכם עכבר בתוך הבית זה לא דווקא מעיד על כך שהבית שלכם מלוכלך או מטונף. העכבר ככל הנראה נמשך למקום שאליו אתם ממעטים להגיע, כמו למשל המרתף או עליית הגג, אף על פי שלעיתים ניתן לראות עכברים גם במטבח. אז למה יש עכברים בבית שלכם? ככל הנראה פשוט מכיוון שהם מצאו שם מים, מסתור ומזון, שלושה דברים שדרושים להם כדי לשרוד. אתם תתפלאו לגלות שעכברים מסוגלים לקפוץ על קירות גבוהים, להידחק לחורים בעובי של עיפרון, לשחות בביוב, להתהלך על כבלים דקים ואפילו לטפס על סולמות. לכן לא מפתיע שהם מצליחים להגיע לכל פינה בבית, אבל העניין הוא להבין למה דווקא לאותה פינה. אז אם מצאתם עכבר בבית מה זה אומר? זה בעיקר מסמל על כך שיש כשל מסוים בבית שמסיעו לו לחדור אליו במרתף, בצנרת, ברצפה, בגג או בפתחי האוויר. הסימנים שיש עכבר בבית הם כדלהלן: גללים של עכברים. הם בערך בגודל של גרגר אורז, ככל שעובר הזמן הם הופכים לאפורים ומתפוררים במגע. סביר להניח שתמצאו את הגללים לצד אריזות מזון, במגירות או בארונות המטבח, מתחת לכור, במקומות המסתור של העכברים, ולאורך שבילי ההליכה שלהם. אם אלו הם גללים שגדולים מגודל של גרגר אורז, לא מדובר בעכבר, אלא בחולדה. סימני כרסום: את סימני הכרסום אתם תראו על אריזות מזון, אך לא רק, שכן העכברים נוטים לכרסם גם קרטון, כבלים חשמליים ולמעשה כל דבר שהם יכולים לעוץ בו את שיניהם. בדרך כלל תראו צבע על סימני הכרסום, כשהסימנים הבהירים הם טריים ואילו הסימנים הכהים הם ישנים. כמו גללים, גם הסימנים האלה יכולים להראות לכם האם יש אצלכם עכבר או חולדה, כשיסימנים גדולים יעידו על חולדה, ואילו קטנים יעידו על כך שצריך להדביר עכבר.

שאלה: מה היה בכד אייר תשל"ב? **תשובה:** אירוע חטיפת מטוס סבנה, מטוס של מאה נוסעים ישראלים של חברת התעופה הבלגית סבנה שיצא בטיסה מבריסל לנמל התעופה לוד, עם נחיתת ביניים בווינה, נחטף על ידי מחבלים מארגון ספטמבר השחור והונחת בנמל התעופה לוד. המטוס שוחרר בחסדיו הרבים לאחר ניהול במעלה של סירת מטכ"ל. כיצד ארעה החטיפה? זמן קצר לאחר ההמראה מווינה נכנסו המחבלים בזה אחר זה לשירותים של המטוס והוציאו את הנשק והפצצות. אקדח אחד היה בידו של עלי, מפקד חוליית המחבלים, ואקדח נוסף בידיה של המחבלת בשם תרז. הרימונים היו בידיהם של המחבלים ועבד ורימה, וחגורות הנפץ של גופם של נשים מחבלות, כשהנפצים החשמליים להפעלת מוסתרים מתחת בגדיה של תרז. ברגע שסיימו להתחמש פרץ עלי לתא הטייס כשהוא חמוש באקדח והודיע לקברניט לוי, על חטיפת המטוס. המטוס נחת בנמל התעופה לוד ושם החל מו"מ לשחרור מחבלים מהכלא הישראלי ובמקביל תוכנן מבצע הצלה שבחסידי שמים הצליח, אמנם היו מעט פצועים ואחת אף נהרגה מפציעה אבל כולם חולצו בשלום.

שאלה: על מה כתב הרמב"ם שאם אדם נמנע מכך אפי' אכל מאכלים טובים ושמר עצמו ע"פ רפואה כל ימיו יהיו מכאובים וכוחו תשוש: **תשובה:** כתב הרמב"ם בהלכות דעות שמי שאינו מתעמל אפי' אכל רק דברים בריאים ושמר על עצמו על פי הרפואה כל ימיו מכאובים וכוחו תשוש. וזה כולל כאבי גב, חוסר כח ותפקוד, כל הזמן הוא רעב, אין לו כח לקום בבוקר להתלבש לעלות מדרגות ולסחוב דברים, ואילו למתעמל יש תמיד הרגשה של סיפוק ושובע ופחות דחף לאכול. בקיצור בשביל לא להזדקן בגיל צעיר יש להפעיל את הגוף ע"י הליכות, התעמלות ופעילות גופנית.

שאלה: אדם שרוצה שכן הזוג שלו יעשה בשבילו או יסכים בשבילו לדברים שהבן זוג לא ממש מחבב לעשות והוא רוצה שהבן זוג שלו יעשה את זה בשמחה בלי לחץ כיצד יעשה זאת? **תשובה:** שלח לחמך ע"פ המים. והיינו כשקורה כזה דבר אצל בן הזוג ואני לא מעוניינת/לשתף פעולה אני אשתף פעולה בכל הכוח והמרץ כי לגנדי עיני צריך לעמוד שאני ג"כ אצטרך מחר את הסיוע לדברים שאני צריך, כי כשאדם נותן משלל לדברים שהוא לא צריך אז הבן זוג למחרת יחזיר לו ג"כ בהמון חשק ונרץ כי כשחשוב לך לדאוג לרגשות של השני אז לשני חשוב לדאוג לרגשות שלך כשהיו לך.

שאלה: על מה כתב הרמב"ם שאם אדם נמנע מכך אפי' אכל מאכלים טובים ושמר עצמו ע"פ רפואה כל ימיו יהיו מכאובים וכוחו תשוש: **תשובה:** כתב הרמב"ם בהלכות דעות שמי שאינו מתעמל אפי' אכל רק דברים בריאים ושמר על עצמו על פי הרפואה כל ימיו מכאובים וכוחו תשוש. וזה כולל כאבי גב, חוסר כח ותפקוד, כל הזמן הוא רעב, אין לו כח לקום בבוקר להתלבש לעלות מדרגות ולסחוב דברים, ואילו למתעמל יש תמיד הרגשה של סיפוק ושובע ופחות דחף לאכול. בקיצור בשביל לא להזדקן בגיל צעיר יש להפעיל את הגוף ע"י הליכות, התעמלות ופעילות גופנית.

שאלה: אדם שרוצה שכן הזוג שלו יעשה בשבילו או יסכים בשבילו לדברים שהבן זוג לא ממש מחבב לעשות והוא רוצה שהבן זוג שלו יעשה את זה בשמחה בלי לחץ כיצד יעשה זאת? **תשובה:** שלח לחמך ע"פ המים. והיינו כשקורה כזה דבר אצל בן הזוג ואני לא מעוניינת/לשתף פעולה אני אשתף פעולה בכל הכוח והמרץ כי לגנדי עיני צריך לעמוד שאני ג"כ אצטרך מחר את הסיוע לדברים שאני צריך, כי כשאדם נותן משלל לדברים שהוא לא צריך אז הבן זוג למחרת יחזיר לו ג"כ בהמון חשק ונרץ כי כשחשוב לך לדאוג לרגשות של השני אז לשני חשוב לדאוג לרגשות שלך כשהיו לך.

שאלה: מה חייב האבא לעשות בשביל שהילד שלו יהיה מסופק רגשית ולפתור לו המון המון בעיות רגשיות של קנאה שנאה ושאר בעיות שיש בחברה: **תשובה:** לתת ביטוי לאהבה של האבא לילד אם פעם פעמים בשבוע הוא יגש לילד ויקדיש לו רק 5 דקות רב בשבילו בלי שום טלפונים באמצע, ויתעניין בשלומם, מה לומד, מי החברים שלו, ויוסיף לו מילים חמות כמו, אני אוהב אותך, נהנה ללמוד ולדבר אתך, אמנם בתחילה לא שמים לב כמה זה נותן אבל המהפכה אצל הילד נוצרת ונחרטת בליבו לעד. רבי שלמה הופמן.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: הרעיונות של השבוע: א. כשנכנס למישהו קוץ באצבע יש להכניס את האצבע למים חמים מאוד, (כמובן שלא נכווה מזה) ואח"כ במים קרים ושוב בחמים ושוב בקרים כמה פעמים ואז הקוץ נשלף מעצמו. **ב.** פטנט להרחקת נמלים: לפזר אבקת טאלק בפתחי הגשים של הנמלים והנמלים ייעלמו! פשוט, זול וקל. **ג.** פתרון לקשקוש לורד על פורמייקה: יש

שאלה: מה אפשר ללמוד מהפרשה בעניין סדר: **תשובה:** בפרשתנו אנו למדים כמה החשיבה התורה עניין הסדר והארגון וגם ידוע כמה חז"ל החשיבו את זה. רואים זאת בסדר החניה והנסיעה של שבטי ישראל במדבר. ולא מבינים מדוע התורה האריכה בפרט מדויק של סדר המחנות, ומדוע כה הזהירה התורה שלא לשנות את הסדר והמסטר; וכן מצינו גם שאם בן לוי השייך למשפחת המשוררים, נעל את שערי בית המדרש שלו ונפקד ששייך למשפחה, חייב מיתה. ושואלים רז"ל מדוע התורה כ"כ החמירה בשינוי כלשהו? אלא שמכאן אנו לומדים את מעלת הסדר וארגון הדברים, וכמה שלילית היא ההתנהגות בחוסר סדר ובבלבול דעת. **וידוע** מה שאמר הבעל שם טוב כי גם הוצאת כף ומחתה ביום הכפורים מקדש הקדשים, שנועדו רק לסדר את קודש הקדשים, היתה גם חלק מסדר העבודה ביום הקדוש ובכלל מצות היום. **רבי** ירוחם ליבוניץ היה מרחיב הרבה על מעלת הסדר שללמד מתחית בני ישראל במדבר, וכך כתב: ומכאן נראה שסדר אינו רק כקשר שבשלשלת מרגליות אלא סדר הוא מן המעלות היותר גדולות וכמעט שהוא עטרת כל המעלות. אמר הרש"ר הירש שסדר ונקיון בגיל צעיר, הם הערובה למידות טובות בגיל מבוגר. אמא שלי תמיד מספרת שבבית הוריה (רבי חיים קניבסקי) מאוד מאוד הקפידו על הזמנים ועל הסדר והנקיון, ורבי חיים היה מחנך רבות את הילדים לשמירה על הסדר במראה, בלבוש ובחפצים. רבי חיים היה רוצה לבחון את הסדר אצל הילדים שלו, ואצלם בבית היתה לכל ילד מגירה פרטית (שאגב זה דבר מאוד בריא לילדים) ומפעם לפעם רבי חיים היה פותח את המגירה בוחן ובודק האם המגירות של כ"א מסודרות, ומי שהמגירה שלו היתה מסודרת הוא היה מחמיא ע"כ בהתפעלות כדי לעודד את שאר הילדים ע"כ, וכלם יודעים איך הספרים שלי בבית היו מסודרים היטב לפי כל סוגי הספרים, ואם משהו נדקר היה טורח לשפץ אותו היטב.

שאלה: מה העניין בסעודת מלווה מלכה: **תשובה:** הנה בפרשתנו מובא: למשפחותם לבית אבותם. יהודי מיוחס לאבא בכל העניינים. וכידוע, שלשה שותפים יש באדם, ואביו מביא את העצמות. יש עצם שניוניות רק מסעודת מלווה מלכה. וידוע שהגאון כשהיה חולה מאד ביקש שיאכילו אותו כזית לסעודת מלווה מלכה. וכן אשתו שרצתה פעם לצום ג' ימים רצופים ממוצ"ש, אמר לה שהתיקון שיש מסעודת מלווה מלכה הוא יותר גדול מכל הצומות שנתעשה. רבי חיים קניבסקי מעורר הרבה על סעודת מלווה מלכה והוא מביא שזה סגולה להרבה דברים כמו ללידה תקינה וקלה וכו'. היה פעם שהבאתי לפניו בחור שהיתה לו ירידה חזקה ביראת שמים, בלשון עדינה, והגר"ח אמר שיקפיד על אכילת מלווה מלכה. ההוא הקפיד ע"כ והיום הוא ירא שמים מרבים.

שאלה: האם אפשר לראות על פניו של אדם האם הוא מהול או לא? **תשובה:** מי שלמד תורה לשמה יכול לראות: היה פעם איזה יהודי שהיה ספק אם הוא נימול כהלכה או לא. האיש הגיע לרבי חיים שהסתכל בפניו של האיש, לאחר עיון בפניו של האיש הושיט לו רבי חיים את ידו לברכה ופסק כשר וישר. ומסופר שפעם בא ראש ישיבה מאחת ממדינות דרום אמריקה אל הרב שטיינמן ועמו כמה מבכירי תלמידיו. לאחר הביקור, אמר הרב שטיינמן לאותו ראש ישיבה, שיבדוק מה לגבי הברית של שניים מבין התלמידים, האם הם נימולו כדת וכדין. התחילו לברר ושניהם אמרו שהם כמובן נימולים, אבל בירור נוסף העלה שהם נימולו על ידי רופא גוי רח"ל, הוריהם לא חשבו שצריך דווקא מוהל יהודי, כמובן שעשו להם הטפת דם ברית. כשיסיפרו את הסיפור הזה לרבי חיים קניבסקי אמרו שאכן ראה מכאן שלרב שטיינמן יש רוח הקודש. נענה רבי חיים ואמר להם, מכאן אין ראייה, כי מי שאינו נימול כהלכה, רואים את זה על הפנים שלו, לא צריכים להגיע לרוח הקודש בשביל זה.

שאלה: בשבוע הקודש יום שני ער"ח סיון, מה לצל באותו היום: **תשובה:** כתב השל"ה באותו היום ראוי ליישב בתענית הוא ואשתו (ולכל הפחות ישמרו על הפה וידברו רק מה שצריך ורק דברים המותרים) ויתעוררו בתשובה ויתקנו ענייני הבית ויאמרו באותו היום תפילת השל"ה להצלחת הילדים ויזכו לראות ישועות. וכבר הארכנו בזה רבות במדור המאמרים עיי"ש.

שאלה: איך אפשר לשאוף להיות כמו גדולי הדור בלי להישבר שאנחנו בכלל לא בכיוון להיות כמוהם: **תשובה:** הנה חז"ל אמרו מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב ויש להקשות לא בוודאי לא נגיע לדרגת האבות דה לא יתכן כלל, אלא הכוונה היא שיהיה לנו שייכות למעשה אבות, והכוונה היא שאם הם התנזרו ממאכלים כלל אנו לפחות נתגבר פעם ביום על התאוה, ואם הם שמרו על הפה מכל משמר אנו לכה"פ פעם אחת ביום נתגבר ולא נדבר לשח"ר, ואם הם עמלו בתורה עד כלות הכוחות אנו לכה"פ בזמן שאנו לומדים נשתדל ללמוד בהתמדה ובלו טלפונים והתפרעות באמצע, וכן ע"ז הדרי, וכך נוכל להיות שייכים לדרגות שלהם. בעיקר צריך להיזהר לא לקפוץ גבוה מידי בדבר שלא יכול לעמוד בזה כי אז יכול להישבר רח"ל.

שאלה: מתי אומרים לחיים כששותים יין? **תשובה:** הכף החיים כותב יש לברך ולטעום ורק אח"כ לומר לחיים ואחד הטעמים הוא משום שהיין גרם קללה לעולם בימי נח וע"כ מאחלים שיהיה היין כעת לחיים. וכתב החת"ס שיש לענות לחיים טובים ולשלום ולא רק לחיים טובים כי זה בגמטריה קללה. ומנהג השקת הכוסות אחת עם תבירו הוא מנהג שמובא בנא איש חי והוא משום שהיין הוא משקה חשוב יש לנו ליהנות ממנו בכל החושים וע"י הקשת הכוסות יש גם את חוש השמיעה עם שאר החושים: ראייה - בראיית הצבע האדום והמושלך של היין, טעם הוא טעם היין, ריח הוא ריח היין, מישוש הוא בשתיית היין.

שאלה: במה באה לידי ביטוי עובדת היותנו בגלות כשאנו חיים במדינת ישראל באדמת ארץ ישראל: **תשובה:** כאן בארץ ישראל תחת המדינה רואים בחוש יום יום כמה אנו בגלות, ולא רק בשל העובדה שאנו מוקפים מביט ומוחוץ גרברים הזוממים לכלותינו, אלא בשל חוקי הרשע הנוהגים במדינה שניכר בהם כי כל ייעודם הוא לעקור את התורה ואת יכולתם של היהודים לשמור תורה ומצוות כראוי, וכל הרדיפה והשעבוד נגד שומרי התורה נעשים בחסות ובעידוד מערכת המשפט והטלטת בפועל על יכולתינו לנהל אורח חיים יהודי ושמירת התורה בתורה. ונביא כמה דוגמאות: כשהחברים היו שותפים לממשלה כל יום וכל שקל היה נעצר ע"י יועצים מפקטים למיניהם, כל שקל היה נחשב לשוחד, וכן כל אירוע בהפרדה דברים הכי בסיסים ופשוטים שמגיעים לנו מהמיסים שאנו משלמים היו מתבטלים בגלל היותינו שומרי תורה ומצוות, ומנגד, לציבור הערבי

לנקות עם טינר. או באצטון (מסיר לק). גם לורד מחיק לפעמים עוזר לזה. ד.
פתרון לדבק שנשפך על החצאית גם כן שלחו שיש להוריד עם טינר. ה. שיטה
טבעית להלבנת שיניים ופעולות ניקוי היטב של חלל הפה הוא ע"י צחצוח שיניים
עם סודה לשתייה ומים. איך מכינים את זה: פשוט מאוד. מערבבים היטב בכלי
קטן מזכוכית, כפית שטוחה של אבקת סודה לשתייה יחד עם 2 כפיות של מים.
התורה חסה על ממונם של ישראל: למי שיש פתרונות לבעיות דלהלן ורוצה
לזכות את הציבור יש לשלוח למייל שבסוף העלון ובל"נ נפרסם בשבוע הבא: א.
אם יש למע"כ מידע אודות צווארון של חולצה שנוצר בה קמטים קשיחים שלא
מסתדרים בגיהוץ. ב. אנו צריכים עצה להורדת כתמי חלודה מחולצות גבריות
לבנות. ניסיתי אקונומיקה, קולה ולא עזר.

שאלה בחושן משפט: אדם שהחזיק לעשות סוכה בחצר המשותפת וכעת השכן
רוצה לבנות מעליו האם יכול? **תשובה:** השתמשות זמנית (שבוע בשנה) לא
נחשבת חזקה בחצר משותפת. ורק אם אין מקום אחר לכאורה בעל הסוכה יכול
לעכב עליו, וכ"ז בסוכת דיקטים, אבל בסוכה על רלסים או עמודים קבועים
בחצר לכאורה זה נחשב כדבר קבוע ויש לזה חזקה גמורה, או שהחזקה רק על
העמודים. משפטי אהרן.

חידות

נקרא בתורה "שמיטה" וזה אף בשנה השישית. (הכוונה לשמיטת כספים)
ג. סנהדרין צ"ו: "בלאדן" מלך בבל נענש ונחפכו פניו ל'כלב'. ד.
נבוכדנאצר, נענש והיה 7 שנים שנהפך לאריה ביער. ה. אשרי [הפרק
מתחיל בתהלה לדוד], מזמור שיר חנוכת הבית [בחנוכה], לדוד מזמור -
בתענית ציבור שחל ביום ראשון [בהוצאת ס"ת ובשיר של יום, וכן בשאר
מועדים שקוראים בתורה שחלים ביום ראשון - לאלו שנוהגים לומר אז
שיר ליום ראשון], בשבת - מזמור שיר ליום השבת [בפסד"ז, ובשיר של
יום], ולמנצח שלפני תקיעת שופר [7 פעמים], בצאת ישראל [ב"יט א' של
סוחר], הללוהו הללו קל בקדשו [ר"ה בפסד"ז ובמוסף], למנצח כו'
השמים מספרים כו' [בשבועות, מזמור קל"ז - הלל הגדול [ב"יט שני של
שביעי של פסח בחו"ל - פסד"ז ושיר של יום]. ו. שזה לא פסוק א' שלם
אלא הרכבה של ב' חלקי פסוקים ופסוק א' שלם. ז. רימה מן המת [יעוי'
אהלות]. ח. נבלת עוף טהור המטמאה בבית הבליעה, ובוועל נדה שטמא
שבעה ימים כמותה. ט. ד' הושיעה המלך יענו וכו' [הודו, יהי כבוד,
למנצח, ובא לציון]. י. תהלים מזמור ק"נ הללו קל קדשו - במוסף של ר"ה.
יא. שומר ישראל כו' האומרים שמע ישראל, שומר גוי אחד כו' האומרים
ד' א' ד' אחד.

חידות על כלי כתיבה: א. איזה כלי כתיבה עשוי משני חלקים שאינם
מחוברים וצריך לחבר אותם בשביל לכתוב? ב. איזה כלי כתיבה מפעם
לפעם צריך כלי נוסף בשביל שיוכלו להשתמש בכלי הכתיבה? ג. איזה כלי
עשוי מבעל חי? ד. כלי כתיבה עם דיו שחור והוא כותב כחול? ה. איזה
סוגי לורדים יש? **חידות נוספות לילדים:** ו. איזה סוגי שקיות יש? ז. איזה
חפץ השם שלו הוא שם של חיה והוא לא חיה? **תשובות חידות לילדים:**
א. עפרון שפיצים. ב. עפרון צריך מפעם לפעם לחדד אותו. ג. נוצה. ד. כותב
את המילה כחול. ה. ארטליין. זרחן. מחיק. (לורד הוא גם תואר אצולה
בריטני). ו. שקית אוכל, שקית למזון קפוא, שקית עם ידידות, שקית
מרשרשת, שקית זבל, שקית לטלית. ז. עכבר של מחשב.

חידה לבוגרים: ישנו בנין עם מאה מדרגות, כשעל המדרגה הראשונה
מונחת ביצה על המדרגה השניה מונחות שתי ביצים, על השלישית שלוש
וכן הלאה. כמה ביצים מונחות על מדרגות הבנין? **תשובה:** מכיוון שכל
שתי מדרגות עליונה ותחתונה ביחד נותנות את המספר 101 לפי סדר עולה
ויורד אז החישוב הוא כך: 5,050=101X50 ולכן כמות הביצים שעל
המדרגות היא 5,050.

חידון משמעותיות מילים לפרשת במדבר: ט' משמעויות למילה פקד

פקד - מניין. "פקדיהם למטה ראובן" אונקלוס: מניניהון (במדבר א כא).
פקד - זכר. "כי פקד ה' את בני" אונקלוס: דכיר (שמות ד לא). **פקד -**
צוה. "והפקדתי עליכם" רש"י: וצויתי עליכם (ויקרא כו טז). **פקד - חסר.**
"לא נפקד ממנו איש" רש"י: לא נחסר (במדבר לא מט). **פקד - השגיה.**
"ואת אחיק תפקוד לשלום" מצודות: תשגיה (שמואל א' יז יח). **פקד -**
לשון פקדון. "בידך אפקיד רוחי" מצודות דוד: פקדון (תהלים לא ו). **פקד**
- כלול. ולמהווי אנא פקידא בגו צדיקא: נכלל בתוך הצדיקים. (ברוך שמה
דמרא עלמא). **פקד - בדיק.** "מפקידה לפקידה" רש"י: בדיקה (נדה ב).
פקד - ביקר. פקד את בית הוריו. מידי פעם הוא פוקד את המקום.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

לימוד דיני שתי הלחם

בימים אלו כל ישראל בצפייה והכנה מרובה לקראת היום הגדול 'חג השבועות' - יום מתן תורתנו. והנה ידוע מחז"ל והספרים הק' שהמעלות וההשפעות שבשבועות הם על ידי הקרבת 'שתי הלחם', ואם ח"ו לא נזכה בשנה זו שיבנה בית המקדש, יחסר לנו עיקר מעלת החג. לכן כתבו הקדמונים שראוי לעסוק בחג השבועות בדיני שתי הלחם, ויחשב כאילו הקרבנו כמו שכתוב: "ונשלמה פרים שפתינו".

ניתן ללמוד את קיצור דיני שתי הלחם ברמב"ם תמידין ומוספין פרק ח', וכן ב'עבודת הקרבנות' (לחמן הח"ח) ח"ב סימנים נ"ב - ס"ה. כמו כן ניתן לקבל:

1. חוברת אוצר דינים 'תורת הקרבנות' - על קרבנות חג השבועות ושתי הלחם.
2. גליון 'שתי הלחם' - במעלת לימוד דיני שתי הלחם וקיצור ההלכות (עם מקורות).
3. גליון מיוחד ובו 23 שאלות מגוונות לעיון בענייני שתי הלחם (כולל תשובות ומראי מקומות).

ניתן להשיג: בב"ב בטל': 03-6189607 או במייל: T8429433@gmail.com

זכר לשתי הלחם

מזבא ברמ"א או"ח תצ"ד (ובאחרונים שם) שנוהגים להביא בסעודה בחג השבועות שתי לחמים לשולחן שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבים ביום הביכורים. עוד כתבו הראשונים (כלבו נ"ב, תשב"ץ ח"א קל"ד) שנהגו הנשים לעשות בשבועות לחם ארוך עם ארבע ראשים זכר לשתי הלחם, ועוד טעם. ומזבא מנהג זה בפוסקים (מקו"ח תצ"ד, ח"י סק"ט, א"ר סק"י, כה"ח סק"ס).

(גודל החלות בתמונה 15x20 ס"מ להמחשה בלבד)

לקיום מנהגים אלו ניתן להכין 2 חלות בתבנית מלבן חד פעמית ולהוסיף 4 חתיכות בצק בפינות. ראה תמונה:

קו משמרת המקדש

מענה לבירורי הלכה בענייני המקדש והקרבנות

שי"י מכון תורת הקרבנות

☎ 03-676-2034 ☎

שלוחה 4 - פסולי הקרבנות (טמא יוצא ונותר)
שלוחה 5 - כהנים לויים ובית המקדש
שלוחה 6 - רבנים המשיבים על כלל הנושאים

שלוחה 1 - עבודות הקרבן (זבחים עופות ומנחות)
שלוחה 2 - קרבנות ציבור (תמידין ומוספין ויו"כ)
שלוחה 3 - קרבנות יחיד (חיוב חטאת ואשם מחוס"כ בכור מעשר פסח ורגלים)

לשאלות בדיני 'שתי הלחם' יש להקיש שלוחה 2 ואח"כ 9

כמו כן ניתן לשלוח שאלות בדוא"ל לאיגוד רבני 'משמרת המקדש' 6183442@gmail.com

ללומדי 'דירשן' - תדפיס מתוך הדרך ברורה - בהצלחה!

קמט ברורה סימן כו סעיף י"א דרך

סעיף י"א בענין מקום הקשר והקציצה בתפלה של־ראש

א. מקום הנחת הקשר

- (א) צריך שיהיה הקשר מאחורי הראש למעלה בעורף, שהוא סוף הגולגולת תחת שיפוע הקדקוד, והוא נגד הפנים ולא כל כך למטה כנגד הגרון (מחבר וס"ק ל"ה ובה"ל ד"ה בעורף).
- (ב) טוב שיהיה מונח עיקר הקשר למעלה מן הגומא, ועל כל פנים יש לזוהר שלא יהיה אפילו מקצת הקשר מונח במקום פנוי משער נדשם הוא מפרקת הצואר ולא עורף] (שם).
- (ג) הקשר יהיה באמצע העורף ולא יטה לכאן או לכאן (מחבר).
- (ד) צריך שיהיה המקום שבקשר שנראה כעין דל"ת לצד חוץ (שם).
- (ה) יראה שלא יתהפך הקשר בעשייתו ובלבישתו. והוא הדין בקשר שלייד צריך לזוהר שלא יתהפך (רמ"א וס"ק ל"ז).

ב. מקום הקציצה

- (א) צריך לכוין (את) הקציצה שתהא באמצע רוחב הראש, כדי שתהא כנגד בין העינים ולא יטה אותם לצד אחד (מחבר וס"ק ל"ו).
- (ב) הרבה מהאחרונים כתבו דאם שינה בזה לא קיים מצות תפילין, וצריך לזוהר בזה (ס"ק ל"ד).
- (ג) נכון לזוהר לכתחילה שלא יהיו התפילין גדולין ביותר, דאז אי אפשר כמעט שיהיו מהודקין על הראש וגם שיהיו מונחין על מקומן, וגם הקשר לא יבוא על מקומו כדין (שם).

ג. הידוק הרצועה

- (א) צריך לזוהר שתהא הרצועה המקפת (את) הראש מצומצמת ומהודקת סביב ראשו (ס"ק ל"ה).
- (ב) לא יהיה היקף הרצועה גדול מהיקף הראש, דאז איכא תרתי לריעותא:
1. דצריכים הידוק ממש (וכך אינה מהודקת) (שם).
  2. אם הם רפויים סביב היקף ראשו, יפול הקציצה לפניו על מצחו, או יפול הקשר לאחריו למטה בצוארו, ולא יהיו במקומן הראוי להן (שם).

סעיף י"א בענין הנחת הרצועות ושיעורם

א. אופן הנחת הרצועות

- (א) ישלשל הרצועות שיהיו תלויים לפניו (מחבר).

- (ב) צריך שיהיה השחור שברצועות לצד חוץ ולא יתהפכו, בין של-יד ובין של-ראש. ואם נתהפכו – מדת חסידות הוא להתענות או לפדות בצדקה. ואין להקפיד שלא יתהפכו אלא מה שמקיף את הראש ואת הקיבורת פעם אחת (מחבר וס"ק ל"ח).
- (ג) מה שכורך אחר כך (ביד), וכן מה שמשלשל לפניו מהרצועה של תפילין של-ראש – אין צריך להקפיד כלל שלא יתהפך [לפי שאינו מעיקר המצוה]. ומכל מקום משום נוי מצוה ראוי להפוך שיהיה השחור לצד חוץ אפילו בהמותר (ס"ק ל"ח).
- (ד) בשל-יד הוא רואה כשהוא מניח שלא יתהפך לא הקשר ולא הרצועה, (אבל) בשל-ראש דאינו רואה כשהוא מניח סביב ראשו, ימשמש היטב בידו ממקום הקציצה בכל צד וירגיש אם מונחין כראוי (ס"ק ל"ט).

ב. שיעור הרצועות

(א) אורך הרצועות של-ראש

1. לדעת המחבר – יגיעו עד הטבור או למעלה ממנו מעט (בין של ימין ובין של שמאל) (מחבר).
2. לדעת רע"א וארה"ח – של ימין עד הטבור, ושל שמאל עד החזה (ס"ק מ"א).
3. ובטור כתב יש אומרים דשל ימין עד המילה ושל שמאל עד הטבור (שם).
4. אם הוסיף על השיעור (הנ"ל) – לית לן בה (ומותר) (ס"ק מ').

(ב) רוחב הרצועות של-יד ושל-ראש

1. לפחות כאורך שעורה בקליפתה, אבל בלא העוקץ שלה (מחבר וס"ק מ"ב).
2. יש אומרים דדי ברוחב (הרצועה שתהיה יותר) מאורך חטה ופחות מכשעורה, ובמקום הדחק יש לסמוך על זה (ס"ק מ"ב).
3. צריך לזהר מאד במקום כפל ההידוק, דשם רגיל שהרצועה מתקמטת או שנפסקת עד שלא נשאר בה כשיעור (שם).

(ג) הדין בחסר משיעור הרצועות

1. אם אינו מוצא אחרות – מניחן כמות שהן, עד שימצא אחרות כשיעור (מחבר).
2. לענין ברכה:

(1) אם חסר באורך הרצועות:

- בשל-יד – אם פחת משיעור האורך הנזכר לעיל [בסעיף ח'] יניח בלי ברכה.
- ואם יש כדי לפשוט עד אצבע צרידה – הכריכות אין מעכבין (ס"ק מ"ד).
- בשל-ראש – דוקא אם יש חוץ ממה שמקיף הראש על כל פנים כשיעור שני טפחים, ואם לא כן – יניח בלא ברכה (שם).

אתה תדע משנה ברורה!

בעזרת סדרת
ספרי 'דרך ברורה'
המנגישה את לימוד
המשנה ברורה
למי שרוצה
לדעת
באמת!

ניתן לרכוש
כל חלק של
המ"ב בנפרד

מה בדיוק
אומר
המחבר?

האם
הרמ"א חולק
על המחבר?

מה
דעת המשנה
ברורה
בעניין?

מה
בדיוק כתוב
בביאור
הלכה?

מהי
ההלכה
המובאת
בשער הציון?

שיטת
הנגשה מיוחדת,
בדוקה
ומנוסה

הבנה והספק גבוהים
בזמן לימוד קצר

ידיעה, קליטה
וזיכרון

הגשה הלכתית
מדויקת ומפורטת

הצלחה מובטחת
במבחנים

סיכום מונגש ברור
ושווה לכל נפש

ביאור חזותי חדשני
ומאיר עיניים

הצטרפו בעת לאלפי לומדי 'דרך ברורה' הזוכים לדעת משנה ברורה בהבנה בהירה ובזכירה

זכה דורנו לספרים רבים על סדר המ"ב,
אך רובם ככולם לקט...

ספר זה לעומתם "דרך ברורה" - כשמו כן הוא
דרך ברורה ובהירה בהבנת המשנה ברורה
(הגאון רבי אשר וייס שליט"א)

איני מכיר בדורנו עוד ספרים שנעשו
בסגנון הזה לגלות את כל החידושים
הטמונים והגנוזים בדברי רבינו המ"ב
(הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א)

הביא השו"ע והמ"ב באופן מסודר וברור...
זה דבר שלרבים יהיה תועלת מזה
(הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל)

ועיקר עמלו ויגיעתו לברר היטב כל
ההלכות... ולסדרן ולשנותן בדרך קצרה
אשר מועילה לשינון ולזכירת ההלכות
(הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצוק"ל)

מתוך 20
ההסכמות

לרגל יום ההילולא של התנא הקדוש רבי חנינא בן דוסא
כ"ו אייר שחל השנה ביום שישי מצ"ב

סדר הסגולה הבדוקה

כפי שנמסר ע"י מרן הגאון הגדול
רבי מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א

לארגון "חנינא בני" הנערך כל ליל שישי במערת הציון בכפר עראבה בשעה 11:30 בלילה
מעמד התפילה מתחיל בשעה 12:30 בלילה. ומועבר בשידור חי במיוחד עבור מקיימי הסגולה
המצטרפים לתפילה דרך קו הטלפון המיוחד.

להלן סדר הסגולה הבדוקה:

- א. עשרה ת"ח מופלגים לומדים משניות
בעיון בדווקא מסכתות שאין עליהם את פירוש הגמרא.
- ב. הדלקת נר לכבוד רבי חנינא בן דוסא ואשתו

גמרא

לימוד הגמרא במסכת תענית במעשיות דר' חנינא ואשתו
דפים כ"ד - כ"ה

1. מ- "אמר רב יהודה אמר רב" ועד "מפני שהיא מלומדת בניסים"
2. מ- "חד ביה שימשא" ועד "אור להבדלה".

תהילים

פרקים - ל"ג, ל', ל"ב, פ"ו, ק"ב, ק"ז,
קכ"א (פסוק בפסוק), ק"ל (פסוק בפסוק)
קי"ט (פסוק ראשון מכל אות).

לאחמ"כ

אומרים את היה"ר שלאחר התהילים
עם י"ג מידות ובסיום הי"ג מידות להוסיף
ובזכות התנא הקדוש רבי חנינא בן דוסא ואשתו
ימלא השי"ת כל משאלות ליבנו לטובה אמן סלה.

לאחמ"כ אמירת מי שברך בנוסח בעל התו"ט
ולהזכיר את השם של הנצרך לישועה עם הבקשה המדויקת

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 87 | פר' במדבר תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

כמידי שנה בשנה מוזן הגרמ"צ בדגמן שליט"א מקפיד להחזיק במנהג אבותיו, ולקיים הדלקה ברוב עם, בסמוך להיכל בית מדרשו בעיר ב"ב, לכבוד יומא ההילולא של התנא האלוקי רשב"י.
לאחר ההדלקה ובמהלך יום ההילולא קיבל מוזן שליט"א את עשרות ילדי החלאק'ה שעלו למעונו לקיום מנהג החלאק'ה וקיבלו את ברכתו לגדול לתורה ויראת ד'

שמחת אידוסי נכד מוזן הגרמ"א פולץ ראש ישיבת תפרח והגאון ד' בנימין קרליבך
עם נכדת המשגיח הגרמ"ד ליפקוביץ שליט"א

כ"ו באייר

יום ההילולא של התנא הקדוש רבי חנינא בן דוסא

חנינא
בן דוסא
התנא הקדוש

לחסירת שמחת התקשרו עכשיו למוקד *3429
ושמכם יוזכר במעמד התפילה המיוחד על קברו

כ"ו באייר תראו ישועות
רבי חנינא
לישועות מעל הטבע!

מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א השתתף ביום ל"ג בעומר בהכנסת ספר תורה לבית הכנסת מוהליבר בב"ב לזכרו של תלמידו הבחור מושה בן שלום ז"ל שנספה בשנה שעברה באסון מיוחד

מעמד תחילת גמרא לתלמידי בית ד' בת"ת "עטרת שלמה" בקרית ספר

הילדים התכנסו בבית המדרש של הת"ת לשמיעת שיחת הכנה מאת הגאון רבי עקיבא אולמן רב שכונת 'נאות עילית' ומנהל הת"ת, ואחר כך זכו להכנס אצל מרן הגרב"מ אורחי שליט"א שהתרגשו ודיבר על מעלתם ואף שורר עימם את שיר התורה

תורתו מגן לנו

למעלה מאלף וחמש מאות תלמידי תלמודי התורה שני ישיבת 'עטרת שלמה' בעיר בני ברק הממוקמים במרכז ובמערב העיר התכנסו יחד עם הוריהם לכינוס החזק המסורתי בליל ל"ג בעומר. הכינוס המיוחד מתקיים מידי שנה בשנה לחיזוק התלמידים בתורה ובמידות טובות, כשבמהלך האירוע נשמעו שיחות חזק וילדי התשב"ד קיבלו ע"ע קבלות מיוחדות בעניני בין אדם לחבירו. בהמשך המעמד התקיימה ההדלקה לכבוד התנא האלוקי דשב"י זיע"א, בשלאחר מכן התקיימו שירים ודיקודים לכבודה של תורה במשך שעות ארוכות. המעמד התקיים בראשות ראש הישיבה הגרב"ב סודצק שליט"א והמנהלים הרב הגאון ד' אליעזר מאוב שליט"א מנהל ת"ת עטרת שלמה במערב העיר והרב הגאון ד' יונה עמנואל שליט"א מנהל הת"ת במרכז העיר והמלמדים שליט"א. את המעמד הנחה הרב הגאון ד' ישראל מאיר שושן שליט"א

מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א משתתף במעמד הנחת אבן הפינה
לבית הכנסת "שמועה תפילתי" בקדית הרצוג של קהילת 'מנחם אברכים' בראשות תלמידו הרב משה אהרון פינקוס שליט"א

הרה"ג רנ"ש הכהן קפלן שליט"א ראש ישיבת דעת אהרן - קפלן החדשה במעמד חיזוק וקדיאת שם בית הכנסת "בית משה" -
בתל ציון שהוקם לתפארת לע"נ היחיד מקדושי מירון שהיה נשוי ולא השאיר זש"ק - הרב משה בערגמן זצ"ל

מעמד סיום הש"ס לע"נ קדושי מירון שנלמד ע"י בחורי שיעור ב' דישיבת תפארת מרדכי ב"ב

מרן הגאון רבי חיים פיונשטיין שליט"א
בשיחה מיוחדת לפתיחת הזמן במכונה לצעירים 'שימחת התורה'

מעמד הכנסת ספר התורה להיכל ישיבת "היכל יצחק"
לע"נ תלמיד הישיבה הבחור החשוב אברהם דניאל אמבון ז"ל
שנהדג באסון מירון תשפ"א

מרן פוסק הדוד הגר"מ שטרנבוך בחנוכת בית הכנסת "דרך החיים" מיסודו של הרב אהרן וינר

מעמד התחלת כתיבת אותיות לספר תורה לקהילת "חוט שני" בשכונת "גינות דוד" בבני ברק

מעמד לימוד ותפילה ע"י ארגון "חנינא בני" בקברו של חנינא בן דוסא
מידי שבוע בליל שישי בהשתתפות הגר"מ ש אדלשטיין שליט"א

בסמכה שמיטה

להר סיני

וכשמתקרבים לדרך העולה
למעמד הר סיני, נזכור את גיבורי הכוח
בשעתם הקשה, שעול מצוות השמיטה
בארץ ישראל נופל על כתפיהם,
ואתגרי השעה קשים מנשוא
**ומוטל על כל אחד ואחד
לקחת חלק ולתמוך בהם.**

תירמו
100 ש
לחודש
8 X חודשים
עד לסיום תקופת השמיטה

וקחו חלק במגבית החירום למען חקלאי קרן השביעית
שחלקם עומדים על סף שבירה וביטול שמיטת הקרקע ר"ל

1800-300-544

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי | סניף 185 | מס' חשבון 485101

ובלילה

בברית השמיטה יחד שותפים למצווה

השמיטה ניתנה לנו כברית
בין הקב"ה לעם ישראל
וכזכות לחיים בארץ,
ובשעה קשה זו לשמירת השמיטה,
מוטל על כל אחד ואחד לקחת
חלק ולתמוך בגיבורי הכוח.

"וכל המשתתפים במצווה רבה זו,
הם שותפים במצות השמיטה, ושכרם
מובטח ממקור הברכות, להתברך הם וכל
אשר להם בחיים טובים ומאושרים"

(מתוך מכתבו של מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א,
אייר תשפ"ב)

קרן
השביעית

קרן חקורש של גדולי ישראל שליט"א
לקיום מצוות השביעית בארץ ישראל
מיסודו של פון רבי בנימין מנדלזון זצוק"ל

וקחו חלק במגבית החירום המיוחדת
למען חקלאי קרן השביעית

שחלקם עומדים על סף שבירה וביטול שמיטת הקרקע ר"ל

8 X חודשים
עד לסיים תקופת השמיטה

100
לחודש

קהילות

1800-300-5444

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי | סניף 185 | מס' חשבון 485101

בן נהג מדר

הפריש בערב שבועות

104

ש"ח

לועד הרבנים לכל הישועות

כדי שהם יחלקוהו בשליחותו לאלפי משפחות
עניים הגונים ת"ח ועמלי תורה מכל רחבי הארץ

בס"ד, ערב חג השבועות

מצו"ב 104 ש"ח כסגולת הר"ח פאלג'
להצדקה ההגונה שע"י ועד הרבנים
חיים קניבסקי

דס"ד, יום חן הסיוע
מצו"ב ק"ה ט"ה מבור מנחת שיוע
[כסגולת הר"ח פאלג' ס"ה] להצדקה ההגונה
שע"י ועד הרבנים, חיים קניבסקי

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניי צדקה בארה"ק

ניתן לתרום לועד הרבנים גם בכל עמדות "נדרים פלוס / קהילות"

כל גדולי הדור שליט"א במכתב היסטורי לתודמי ועד הרבנים: "אנחנו נתפלל תפילת השל"ה על הילדים שלכם"

בס"ד

ער"ח סיון תשפ"ב

בהגיע ערב ראש חודש סיון אשר קבע השל"ה הקדוש לעת רצון להתפלל לזכות לזרע כשר עד עולם וכל צרכיהם וזיווגם, ועוד כתב שלפני התפילה יתנו צדקה לעניים הגונים.

נכון שכל אחד יפריש סכום הגון לצדקה ההגונה ועד הרבנים לענייני צדקה בארה"ק להצלת ח"י אלפי ילדים של משפחות עמלי תורה מתוך הדחק, חולים ואלמנות ושאר מצוקות קשים, ובזכות זה הקב"ה ישמע שוועתינו ויקבל ברחמים את תפילתנו.

גם אנחנו נעתיר בל"נ ביום המסוגל ער"ח סיון הבעל"ט את תפילת השל"ה על כל התורמים לוועד הרבנים שיזכו שיקויים תפילת השל"ה בהם בבניהם ובבנותיהם וכל יוצ"ח.

שה' יטע בליבם חשקות והתמדת התורה ביראת שמים, ויגדלו לגדולי תורה והוראה, וינצלו מפגעי הטכנולוגיה וחברים רעים, ויזכו ההורים לגדלם לתורה ולחופה בשמחה בלי שום עגמת נפש ברו"ג ולא ידעו שום צער ומכאוב כל ימיהם, ויהיה להם ולכל יוצ"ח פרנסה בריווח ובנקל ושידוכים הגונים וכל מה שנצרך להם מתוך בריאות ונחת.

רשכנ"ז נ"ח וא"ת ח"ט פ"ב
רבינו הגדול רבי נחמן מברסלב שליט"א
פ"נ
השל"ה הקדוש
מורינו הרב ר' ישעיהו בן הרב אברהם הלוי הורוויץ זצ"ל
שימש אב-בית-הדין בקהילות גדולות באירופה
עלה מפרגא לארץ-ישראל בשנת השפ"א -
כיהן כרב של קהילות ירושלים, צפת וטבריה
חיבר ספרים "שני לוחות הברית" ואחרים
תש"ן

מעמד גדולי הדור על נפש צאצאיו

שישפכו נפשם על תורמי ועד הרבנים וצאצאיהם
בתפילת השל"ה בקבר השל"ה בטבריה

פ"נ

השל"ה הקדוש

מורינו הרב ר' ישעיהו בן הרב אברהם הלוי הורוויץ זצ"ל
שימש אב-בית-הדין בקהילות גדולות באירופה
עלה מפרגא לארץ-ישראל בשנת השפ"א -
כיהן כרב של קהילות ירושלים, צפת וטבריה
חיבר ספרים "שני לוחות הברית" ואחרים
תש"ן

מוקד מיוחד של ועד הרבנים בטבריה

ניתן להעביר שמות עד יום שני ער"ח סיון בשעה 15:00 אחה"צ

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לענייני צדקה בארה"ק

ניתן לתרום ולשלוח
שמות גם בכל עמדות
נדרים פלוס
וקהילות